

JUGOSLAVIJA I UAR

Između Jugoslavije i Ujedinjene Arapske Republike (UAR)¹ postoje bliske prijateljske veze i široka međusobna saradnja. Uspešan razvitak odnosa Jugoslavije i UAR u toku poslednjih godina zasnivao se na mnogim zajedničkim interesima na međunarodnom planu — borbi za mir a protiv hladnog rata, za ravnopravne odnose u svetu i protiv mešanja sa strane, za samoopredeljenje naroda i likvidaciju ostataka kolonijalizma. Dosledna politika miroljubive i aktivne koegzistencije koju vodi Jugoslavija naišla je na velike simpatije i podršku rukovodilaca i naroda UAR.

STAV PREMA PROBLEMIMA SREDNJEG ISTOKA

Veliki značaj u razvijanju međusobnog razumevanja i saradnje između FNRI i UAR imali su principijelni stavovi Jugoslavije u pogledu Srednjeg Istoka i konkretnih problema u borbi Egipta i Sirije za nacionalnu emancipaciju i jedinstvo arapskih naroda.

U referatu na V Plenumu Saveznog odbora SSRNJ, 18 aprila 1957, član Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ Aleksandar Ranković, govoreći o odnosima Jugoslavije sa zemljama Srednjeg Istoka, rekao je: »Kako je rasla i razvijala se borba naroda ovog područja za učvršćenje izvojevanje nezavisnosti, tako su rasli i razvijali se njihovo interesovanje i razumevanje za našu zemlju i njenu nezavisnu politiku. Sličnost pogleda i načela politike Jugoslavije i većine zemalja Srednjeg Istoka pretstavlja solidnu osnovu na kojoj se sve uspešnije razvijaju dobri i prijateljski odnosi među nama. Rukovođena težnjom za očuvanje i učvršćenje mira, kao i načelima poštovanja slobode i nezavisnosti drugih zemalja, Jugoslavija sa interesovanjem prati razvoj događaja na Srednjem Istoku i zalaže se za slobodan i nesmetan razvitak naroda tog područja, što jedino može dovesti do stabilizacije u tom delu sveta.«

Aleksandar Ranković je istakao da »svako prilaženje problemima Bliskog Istoka blokovskim merilima može samo zaoštriti te probleme...«. »Priznanje prava Egiptu i drugim arapskim narodima da se razvijaju u slobodi i poštovanju njihove nezavisnosti — rekao je Aleksandar Ranković — može dovesti do plodne saradnje evropskih naroda s narodima Srednjeg Istoka, jer je ta saradnja neobično potrebna kako narodima Evrope tako i narodima Srednjeg Istoka. Jugoslavija kao evropska zemlja zalaže se i u buduću za takav stav prema narodima Srednjeg Istoka ne samo u svojim odnosima sa zemljama te oblasti nego i u svojoj široj aktivnosti...«

U članku objavljenom u američkom časopisu »Forin afers« septembra 1957, predsednik Tito je, govoreći o gledištu Jugoslavije na probleme Srednjeg Istoka, rekao da u toj oblasti »ponovo postoji opasnost, jer se sprovodi jedna politika mešanja u unutrašnje stvari arapskih zemalja. Mlade, još nedovoljno razvijene arapske zemlje odnosno države razjedinjavaju se sprovođenjem jedne doktrine, a istovremeno se želi kazati da se to što se radi na Srednjem Istoku čini radi mira i stabilizacije u tom delu svijeta... Ne bi li bilo bolje da se na Srednjem Istoku pošlo s druge pozicije, da se tu ne prilazi s pozicije »ispunjavanja nekog vakuma« koji je nastao kao pozitivan rezultat uklanjanja jednog kolonijalnog uticaja i iskorišćavanja od strane nekih kolonijalnih sila... Bole je bilo da se poslije suecke krize prišlo postepenom uklanjanju grešaka prošlosti i postojećih antagonizama i tim narodima materijalno pomoglo da se oslobode svoje zaostalosti...«

¹ Ujedinjena Arapska Republika (UAR) nastala je ujedinjenjem Egipta i Sirije. Na osnovu rezolucija prihvaćenih u siriskom i egipatskom parlamentu krajem 1957, potpisan je 1 februara 1958 dokument o ujedinjenju i osnivanju UAR. 21 februara 1958 održan je plebiscit o ujedinjenju, na osnovu koga je 22 februara 1958 zvanično proklamovano osnivanje UAR.

ODNOSI SA EGIPTOM²

Posle proglašenja Republike 18 juna 1953 nastale su nove mogućnosti za prijateljsku saradnju između dve zemlje. Jugoslavija je pozitivno ocenila i poduprla napore Egipta za jačanje njegove nezavisnosti. Jugoslovensko-egipatska saradnja je naročito došla do izražaja u OUN.

U Organizaciji ujedinjenih nacija, Jugoslavija, Egipat i Sirija, a posle ujedinjenja UAR, istupali su zajedno po nizu međunarodnih problema. Na VI Zasedanju Generalne skupštine UN 1951 Jugoslavija je zajedno sa Egiptom i drugim zemljama podnela predlog rezolucije o osnivanju Fonda UN za finansiranje ekonomskog razvoja. U Ekonomsko-finaniskom komitetu Jugoslavija, Egipat, Indija i više drugih zemalja podneli su nacrt rezolucije o međunarodnom finansiranju ekonomskog razvoja. Jugoslovenska delegacija i delegacije Egipta i Sirije podržavale su pozitivno rešenje pitanja Tunisa i Maroka i na više zasedanja Generalne skupštine isticale potrebu rešenja alžirskog problema na miran način i u skladu sa opravdanim težnjama alžirskog naroda za samoopredeljenjem.

Do prvog susreta predsednika Tita sa predsednikom Gamal Abdel Naserom došlo je prilikom povratka predsednika Tita iz posete Indiji i Burmi, 5 februara 1955, na brodu »Galeb«, u Sueckom Kanalu. U kominikeu izdatom tom prilikom konstatuje se da se odnosi između dve zemlje povoljno razvijaju, ali da treba u tom cilju povećati napore i iskoristiti sve postojeće mogućnosti.

Uoči susreta s predsednikom Titom, premijer Naser je 4 januara 1955 izjavio »Borbi« da se neobično raduje susretu sa »šefom jugoslovenske države, te velike zemlje s kojom nas spajaju čvrste prijateljske i ekonomske veze. Oslobođenje naših dveju zemalja od monarhije koja je bila zapreka daljem razviku ojačalo je naše veze. Ono nam je takođe omogućilo da popravimo životni standard i da stvaramo bolje uslove života svim slojevima naroda. Mi smo na taj način povezani sa svetskim delom borbe za mir i stabilnost u svetu.«

U ekspezu u Saveznoj narodnoj skupštini 7 marta 1955 predsednik Tito je o svom susretu sa premijerom Naserom rekao: »Taj razgovor je potvrdio naše uvjerenje da je sve širi krug zemalja koje su spremne da uzmu aktivan i konstruktivan stav u osnovnim problemima mira i međunarodne saradnje.«

Na poziv Gamala Abdela Nasera, predsednik Republike Josip Broz Tito učinio je zvaničnu posetu Egiptu od 28 decembra 1955 do 6 januara 1956.³

Predsednik Naser je vratio posetu i boravio u Jugoslaviji od 12 do 19 jula 1956. Tom prilikom je održan i trojni sastanak između predsednika Tita, predsednika Nasera i premijera Nehrua na Brionima i doneta zajednička izjava.

Krajem 1955 kao izraz jačanja prijateljskih odnosa podignuta su diplomatska predstavništva obe zemlje na stepen ambasada.

U aprilu 1955 Egipat je uzeo vidnog učešća na konferenciji azisko-afričkih zemalja u Bandungu, čije je zaključke Jugoslavija odlučno podržala.

Uleto 1956 izbila je suecka kriza i uskoro zatim došlo do britansko-francusko-izraelske oružane agresije protiv Egipta i intervencije Ujedinjenih nacija protiv te agresije. Jugoslavija je ocenila nacionalizaciju Sueckog Kanala kao deo zakonitog istoriskog procesa borbe egipatskog naroda protiv kolonijalnih režima, i istakla da je suvereno pravo Egipta da upravlja Sueckim Kanalom. Prilikom izvršene

² Veze naroda Jugoslavije s narodima Srednjeg Istoka, uključujući i Egipat, postojale su stolicima. Već od XIII veka dubrovački trgovci i brodovi dolazili su u luke Egipta, u prvom redu u Aleksandriju. U drugoj polovini XIX veka u izgradnji Sueckog Kanala učestvovali su radnici sa Hrvatskog i Crnogorskog Primorja, koji su stvorili prvu jugoslovensku koloniju u Egiptu.

U toku Drugog svetskog rata 1944, upućena je u Kairo Vojna misija NOV Jugoslavije, koja je do sporazuma Tito — Šubašić bila političko predstavništvo narodnooslobodilačkog pokreta. U to vreme stvoren je na teritoriji Egipta, u pustinji kod mesta El Sat, oko 20 km od Sueca, logor za evakuisane ranjenike, starce, žene i decu iz Jugoslavije.

³ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 157—164 (19—26).

oružane agresije protiv Egipta, Jugoslavija je pružila punu političku i moralnu podršku Egiptu u Savetu bezbednosti i Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija i aktivno se založila da se pozitivno reši ova kriza.⁴ O stavu Jugoslavije za vreme suecke krize predsednik Naser je rekao u govoru održanom prilikom posete SSSR 1958 »da su SSSR i Jugoslavija bile jedine zemlje koje su pomogle Egiptu u Savetu bezbednosti za vreme agresije«.

Posle sueckih događaja Jugoslavija učestvuje, na poziv Ujedinjenih nacija i uz saglasnost Egipta, sa svojim kontingentom u sastavu snaga UN na egipatsko-izraelskoj granici. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija Dag Hamarsfeld posetio je decembra 1958 jugoslovenski odred u sastavu snaga Ujedinjenih nacija i posle obilaska logora u El Arišu odao priznanje jugoslovenskom odred u njegovom doprinosu očuvanju mira u svetu.

U raščišćavanju Sueckog Kanala i njegovom osposobljavanju za plovību učestvovala su i jugoslovenska preduzeća.

Naporedno sa saradnjom na političkom polju, u toku 1957 potpisan je niz ugovora između Egipta i Jugoslavije kojima su postavljeni solidni temelji za široku i svestranu saradnju: Dugoročni sporazum o trgovini i ekonomskoj saradnji, Platni sporazum i Konvencija o kulturnoj saradnji.

U tom razdoblju došlo je i do novih međusobnih poseta. Potpredsednik SIV-a Svetozar Vukmanović, sa predsednikom Komiteta za spoljnu trgovinu FNRJ Hasanom Brkićem, bio je u Egiptu od 20 marta do 7 aprila 1957.⁵ Potpredsednik SIV-a Svetozar Vukmanović ponovo je posetio Kairo i sastao se sa predsednikom Naserom prilikom povratka iz posete aziskim i afričkim zemljama od 17 do 20 oktobra 1957.⁶

ODNOSI SA SIRIJOM

Jugoslavija je priznala Siriju 28 aprila 1945, posle proglašenja njene nezavisnosti. Do uspostavljanja redovnih diplomatskih odnosa na nivou poslanstava došlo je februara 1952. Naročito plodni odnosi između dve zemlje razvili su se na ekonomskom polju. Ovo se posebno odrazilo u tome što je izgradnja najveće siriske luke Latakije poverena jugoslovenskom pomorskom građevinskom preduzeću, »Pomgrad« iz Splita koje je dovršilo luku 1957.

U *Organizaciji ujedinjenih nacija* Jugoslavija je u skladu sa svojim principijelnim gledištem pružala podršku borbi Sirije za jačanje njene nezavisnosti. Kada je u leto 1957 Sirija podnela Ujedinjenim nacijama žalbu zbog pritiska na njenim granicama i koncentracije turskih oružanih snaga, jugoslovenski predstavnici založili su se za smirivanje situacije na tom području. U debati u Generalnoj skupštini septembra 1957 državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović, između ostalog, rekao je: »Osobito daje povoda uznemirenju situacija nastala zbog sve većeg pritiska koji se vrši na Siriju. Neke potpuno normalne mere koje je Sirija preduzela u sferi svoje domaće jurisdikcije poslužile su kao izgovor za ovaj pritisak zasnovan na neistinitim optužbama o navodnim agresivnim namerama. Sirija, kao i sve druge zemlje, ima sva prava da živi na miru i da se razvija onako kako to sama želi.«

Povodom debate o žalbi Sirije u Generalnoj skupštini UN 28 oktobra 1957, jugoslovenski delegat je rekao: »Po našem mišljenju, u osnovi svakog istinskog napora da se postignu mir i stabilnost na nemirnom Bliskom Istoku mora biti poštovanje prava Sirije i svake druge zemlje u toj oblasti na nezavisnu egzistenciju, slobodnu od pritiska i mešanja...«

Međusobne posete delegacija i ličnosti su izraz intenzivnih odnosa i saradnje između Sirije i Jugoslavije.

Aprila 1955 Jugoslaviju je posetila siriska parlamentarna delegacija. Došlo je takođe do razmene vojnih delegacija. Aprila 1957 Siriju je posetio potpredsednik SIV-a Svetozar Vukmanović.⁷

U 1957 Jugoslaviju je posetio ministar inostranih poslova Sirije Salah Bitar, koji je kao gost državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića boravio u Jugoslaviji od 8 do 13 jula 1957 i vodio razgovore s njim o bilateralnim odnosima i o međunarodnoj situaciji.

7 oktobra 1957 jugoslovenska i siriska vlada su podigle diplomatska predstavništva na stepen ambasada.

ODNOSI SA UAR POSLE UJEDINJENJA

Predsednik Republike Josip Broz Tito je uputio povodom zvaničnog proglašenja Ujedinjene Arapske Republike čestitku predsedniku UAR Gamalu Abdelu Naseru, u kojoj je izrazio »najiskrenije želje za napredak nove Republike« i uverenje da će se prijateljski odnosi između FNRJ i UAR dalje razvijati i produbljivati.

Još ranije, prilikom potpisivanja preliminarog akta o osnivanju UAR, predsednik Tito je u svojim porukama predsedniku Egipta Naseru i predsedniku Sirije Kuatliju čestitao »na historiskom aktu... kojim se izražava volja egipatskog i siriskog naroda i koji će predstavljati doprinos učvršćenju mira u tom delu svijeta i procvatu i napretku naroda nove Arapske Republike«.

Ujedinjenjem Egipta i Sirije prestala je sa radom ambasada FNRJ u Damasku, gde je otvoren generalni konzulat, dok je ambasada FNRJ u Kairu postala ambasada FNRJ u Ujedinjenoj Arapskoj Republici. Krajem 1958 doneta je odluka o otvaranju jugoslovenskog konzulata u Latakiji.

Predsednik Tito je na predizbornom zboru u Beogradu 16 marta 1958 ponovo ukazao na značaj ujedinjenja, i tada rekao: »Pozitivna je činjenica što je uspjelo Egiptu i Siriji, a sada i Jemenu, da ostvare to jedinstvo i da se ujedine u jednu državu. To je, zapravo, jedan snažan kamen temeljac za stabilniju situaciju u ovom delu svijeta...«

Predsednik Tito se u referatu na VII Kongresu SKJ osvrnuo na situaciju na Srednjem Istoku, ukazao na nastojanje kolonijalnih sila da povrate svoje izgubljene pozicije i rekao: »Egipt je najveća smetnja ostvarenju tih ciljeva. I, pošto oružana agresija nije uspjela, traže se novi putevi da bi se srušio Egipt, kao bastion oslobodilačkih pokreta u Africi i na Srednjem Istoku. Po mišljenju kolonijalnih sila, Egipt predstavlja najjače uporište i za one zemlje koje se odupiru stranim intervencijama i brane svoju nezavisnost i za one narode Afrike koji se bore za svoju nezavisnost. Pritisak na Siriju prošle godine imao je tu posledicu da je ubrzao ujedinjenje Egipta i Sirije, kojima se zatim pridružio i Jemen. Ta zajednica sada predstavlja snažnu privlačnu tačku za sve arapske narode, a isto tako i solidnu bazu za stabilizaciju mira u tom delu svijeta...«

Predsednik UAR Naser boravio je u Jugoslaviji od 2 do 14 jula 1958. Tom prilikom održan je i trojni sastanak ministara inostranih poslova Jugoslavije, UAR i Grčke.⁸

Bliska saradnja Jugoslavije i UAR naročito se manifestovala prilikom izbijanja nove krize na Srednjem Istoku u leto 1958, do koje je došlo posle državnog udara u Iraku, 14 jula 1958 zbog iskrcavanja američkih trupa u Libanu i britanskih u Jordanu.⁹

Predsednik FNRJ Josip Broz Tito i predsednik UAR Gamal Abdel Naser ponovo su se sastali u Port Saidu 5 decembra 1958, prilikom puta predsednika Tita u posetu nekim aziskim i afričkim zemljama. Tom prilikom dva državnika su razmenjala mišljenja o pitanjima od zajedničkog interesa i odlučila da se razgovori nastave u toku predstojeće posete predsednika Tita Ujedinjenoj Arapskoj Republici.

PRIVREDNA SARADNJA sa UAR se razvija na osnovu sporazuma zaključenih posebno sa Egiptom i Sirijom još pre njihovog ujedinjenja.

EGIPAT. Između Jugoslavije i Egipta zaključeni su: Dugoročni sporazum o trgovini i ekonomskoj saradnji i Platni sporazum 26 juna 1957, Protokoli o robnoj razmeni juna 1958 i februara 1959, Sporazum o isporuci investicione opreme juna 1958, Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji

⁴ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 53—54 (7—8).

⁵ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 214 (32).

⁶ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 496—498 (56—58).

⁷ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 214 (32).

⁸ Vidi: »J. P.«, 1958, str. 331 (41).

⁹ Vidi: »J. P.«, 1958, str. 372—373 (50—51).

juna 1958 i Sporazum o stručnoj pomoći nekih jugoslovenskih preduzeća Egiptu u ribarenju februara 1958.

Robna razmena između Egipta i Jugoslavije u periodu od 1954 do 1958 iznosila je:

(U milionima din.)

	1954	1955	1956	1957	1958
Izvoz u Egipt	537	667	760	3.958	4.933
Uvoz iz Egipta	828	1.415	1.205	2.703	3.490

Robna razmena između Jugoslavije i Egipta u toku poslednjih nekoliko godina je u neprekidnom porastu. Egipt je postao od svih azisko-afričkih zemalja najznačajniji spoljnotrgovinski partner Jugoslavije. Izvoz iz Jugoslavije u UAR se u toku poslednjih pet godina povećao za preko 8 puta, a uvoz iz Egipta u Jugoslaviju nešto manje. Najznačajniji artikli našeg izvoza u Egipt su: mašine i transportni uređaji, duvan, drvena građa, obojeni metali, proizvodi hemijske industrije, konzerve mesa i ribe i dr. Pamuk i pamučne preradevine iznose preko 90% uvoza iz Egipta, a ostali artikli egipatskog izvoza su: auto-gume, fosfati, pirinač, južno voće i dr. Pošto je sa Egiptom ugovorena uravnotežena trgovinska razmena i klirinško plaćanje, izrazito monokulturna struktura egipatskog izvoza (pamuk) otežava izravnane trgovinskog bilansa, te se ulažu napor i za proširenje strukture uvoza iz Egipta.

Sporazum o isporuci investicione opreme između Jugoslavije i Ujedinjene Arapske Republike potpisan je u Kairu 17 juna 1958 i predviđa prodaju investicione opreme Egipatskoj Provinciji UAR u vrednosti od 10 miliona dolara na kredit za 5 godina, s kamatom od 3% godišnje.

Egipatsko državno društvo za pomorsku plovidbu kupilo je u brodogradilištu »Uljanik« u Puli jedan tramer od 10.500 t nosivosti, koji je isporučen februara 1958.

Jugoslovenska preduzeća su se angažovala u bušenju bunara u delti Nila, u vađenju potopljenog bagera u Port Saidu, a jugoslovenska ribarska preduzeća u ribarenju u Crvenom Moru i sredozemnim obalama Egipta.

Od velikog značaja za razvijanje međusobnih privrednih veza je redovna pomorska linija između jugoslovenskih i egipatskih luka i vazdušna linija JAT-a Beograd—Atina—Kairo.

SIRIJA. Robna razmena sa Sirijom odvija se na osnovu Sporazuma o trgovini od jula 1953 sa plaćanjem u slobodnim devizama. Robna razmena između Jugoslavije i Sirije u razdoblju 1955—1958 iznosila je:

(U milionima din.)

	1955	1956	1957	1958
Izvoz u Siriju	603	547	796	448
Uvoz iz Sirije	121	—	315	50

Važniji artikli izvoza Jugoslavije u Siriju su: industrijski proizvodi (73%), i to: hemijski proizvodi, cement, kablovi, emajlirane posude, valjani materijal, cigaret-papir, pamučne tkanine i dr.

Važniji artikli uvoza Jugoslavije iz Sirije su: poljoprivredno-sirovinski artikli kao pšenica, ječam, pamuk i vuna. Jugoslovenska preduzeća su se, pored izgradnje luke Latakije, angažovala u raznim geološkim istraživanjima, bušenju bunara i drugim radovima u Siriji.

SARADNJA DRUŠTVENIH ORGANIZACIJA počinje da se razvija naročito živo posle 1955. Novembra 1955 delegacija SSRNJ posetila je Siriju, a novembra 1957 je Socijalistička partija arapskog preporoda (BATH) vratila posetu SSRNJ.

Godine 1957 delegacija Saveza ženskih društava Jugoslavije boravila je u Egiptu.

Jula 1957 u Jugoslaviji je bila delegacija sportskih vazduhoplovaca Egipta.

Na VII Kongres SKJ aprila 1958 poslala je posmatračice Nacionalna unija Ujedinjene Arapske Republike.

Novembra 1958 boravila je u Jugoslaviji grupa novinara iz UAR, sa glavnim urednikom lista »Al Tahir« Abdel Azis Sadelom na čelu, koju je primio i pretsednik Tito.

Decembra 1958 posetila je Jugoslaviju sindikalna delegacija na čelu sa Ahmetom Fahilom, potprednikom egipatske sindikalne federacije koja je kao gost Centralnog veća SSJ boravila u našoj zemlji 10 dana. Šef delegacije Ahmet Fahil je na kraju posete izrazio želju za »što užu saradnju između sindikata i radnika Jugoslavije i UAR«.

KULTURNO-NAUČNA SARADNJA. 28 decembra 1958 zaključena je u Kairu Konvencija o kulturnoj saradnji između Jugoslavije i UAR (to je ustvari ranije zaključena Konvencija između naše zemlje i Egipta, sada proširena na Ujedinjenu Arapsku Republiku). Konvencija predviđa međusobno upoznavanje s postignućima i iskustvima na polju nauke, prosvete, književnosti, likovnih umetnosti, muzike, pozorišta itd.

Jugoslovenski kulturno-umetnički ansambl »Lado« učestvovao je prvi put januara 1958 na Bienalu u Aleksandriji, i postigao veliki uspeh na turneji po Egiptu. Na arapskom jeziku izašlo je u Kairu više knjiga o Jugoslaviji, među njima i knjiga govora i članaka pretsednika Tita, koja je toпло pozdravljena u kairskoj štampi. U pripremi je knjiga o jugoslovenskoj privredi koju zajednički pripremaju egipatski dnevni list »Al Saab«, jedno egipatsko izdavačko preduzeće i »Privredni pregled«. Kairska izdavačka kuća Sfuat objavila je prvu knjigu na arapskom jeziku o jugoslovenskoj književnosti. U Kairu postoji Informativni centar pri jugoslovenskoj ambasadi koji izdaje bilten o Jugoslaviji. Poslednjih godina više jugoslovenskih novinara posetilo je UAR.

Oktoobra 1957 boravila je u Egiptu delegacija jugoslovenske Komisije za nuklearnu energiju na čelu sa Slobodanom Nakićenovićem, koja je u toku desetodnevnog boravka izvršila razmenu gledišta sa egipatskim naučnicima o problemima mirnodopske upotrebe nuklearne energije i ispitala mogućnosti saradnje između dve zemlje na tom polju.

Jula 1958 potpisan je Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji, kojim su utvrđeni opšti principi saradnje, kao razmena tehničke dokumentacije, naučnih kadrova i stručnih lica, davanje olakšica za školovanje kadrova i sl.

Jugoslovenska vlada je dodelila Egiptu tri stipendije za školovanje studenata u Jugoslaviji, a saglasila se da primi na jednogodišnju specijalizaciju grupu od 69 studenata agronomije iz UAR.

I Z V O R:

VIDI: »Jugoslovenski pregled«, 1957, »Državne posete u 1956 — Poseta pretsednika Tita Egiptu, Poseta pretsednika Naseru Jugoslaviji — Trojni razgovori«, str. 157—164 (19—26); »Jugoslovenski stav o sudeckoj krizi«, str. 53—54 (7—8); »Poseta potpretsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića Egiptu«, str. 214 (32); »Poseta potpretsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića aziskim i afričkim zemljama«, str. 496—498 (56—58); »Poseta potpretsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića Siriji«, str. 214 (32); »Jugoslovenski pregled«, 1958, »Poseta Pretsednika UAR Jugoslaviji«, str. 331 (41); »Jugoslavija i kriza na Srednjem Istoku«, str. 372—373 (50—51).

Referat potpretsednika Saveznog izvršnog veća Aleksandra Rankovića na V Plenumu Saveznog odbora SSRNJ, »Borba«, 19 april 1957; Članak pretsednika Tita u časopisu »Forin afers«, »Borba«, 20 septembar 1957; Govor državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića u Generalnoj skupštini UN, »Borba«, 26 septembar 1957; Izjava pretsednika UAR Gamal Abdel Naseru, »Borba«, 5 februar 1955; Ekspozice pretsednika Tita u Saveznoj narodnoj skupštini, »Borba«, 8 mart 1955; Govor državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića u Generalnoj skupštini UN, »Borba«, 26 septembar 1957; Izjava ministra inostranih poslova Sirije Salah Bitara, »Borba«, 9 jul 1957; Izjava državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića, »Borba«, 10 jul 1957; Izjava ministra inostranih poslova Sirije Salah Bitara, »Borba«, 10 jul 1957; Podizanje diplomatskih pretsavništava Jugoslavije i Sirije na stepen ambasada, »Borba« 8 oktobra 1957; Čestitka pretsednika Republike Josipa Broza Tita pretsedniku UAR Gamalu Abdelu Naseru povodom zvaničnog proglašenja Ujedinjene Arapske Republike, »Borba«, 22 februar 1958; Poruke pretsednika Tita pretsedniku Egipta Naseru i pretsedniku Sirije Kuatliju prilikom potpisivanja preliminarog akta o osnivanju UAR, »Borba«, 8 februar 1958; Govor pretsednika Tita na predizbornom zboru u Beogradu, održanom 16 marta 1958; »Borba« 17 mart 1958; Referat generalnog sekretara SKJ Josipa Broza Tita na VII Kongresu SKJ, »Stenografske beleške«, izd. »Kultura«, Beograd 1958, str. 33; Trojni sastanak ministara inostranih poslova Jugoslavije, UAR i Grčke, »Borba«, od 2 do 15 jula 1958; Sastanak pretsednika Tita i pretsednika Naseru u Port Saidu 5 decembra 1958, »Borba«, 6 decembar 1958; Zaključenje sporazuma o ribarenju između Jugoslavije i Egipta, »Borba«, 8 februar 1958; Poseta sindikalne delegacije UAR na čelu sa Ahmetom Fahilom, potpretsednikom Egipatske sindikalne federacije, »Borba«, 12 decembar 1958.

M. O.

JUGOSLAVIJA I ETIOPIJA

Odnosi između Jugoslavije i Etiopije razvijaju se u duhu široke, prijateljske saradnje na mnogim područjima. Geografska udaljenost dve zemlje i razlike u njihovom društveno-političkom uređenju nisu bile prepreka za ostvarenje prijateljskih i obostrano korisnih odnosa i saradnje.

Redovni diplomatski odnosi uspostavljeni su marta 1952. Jugoslovensko poslanstvo u Adis Abebi otvoreno je oktobra 1952, a etiopsko poslanstvo u Beogradu maja 1954. Maja 1955 diplomatska predstavništva su podignuta na stepen ambasada.

Na spoljnopolitičkom planu poslednjih godina postavljena je plodna saradnja između dve zemlje. Politika miroljubive i aktivne koegzistencije koju vodi Jugoslavija nailazila je na simpatije i podršku u etiopskoj javnosti i štampi, kao i kod etiopskih rukovodilaca. Bliskost gledišta o međunarodnim problemima naročito je došla do izražaja prilikom značajnih međunarodnih događaja kada su obe zemlje često zauzimale slične stavove, a naročito za vreme kriza na Srednjem Istoku 1956 i 1958, kada je došlo do prepiske predsednika Tita sa carem Haile Selasijem.

U bilateralnim odnosima ostvareni su značajni oblici saradnje. Jugoslavija je uložila velike napore da, prema svojim mogućnostima, doprinese ekonomskom razvoju Etiopije.

Prvi kontakti između Jugoslavije i Etiopije posle Drugog svetskog rata ostvareni su na raznim međunarodnim konferencijama, a posebno u Organizaciji ujedinjenih nacija. Došle su do izražaja međusobne simpatije proizašle iz podrške koju je jugoslovensko javno mnjenje pružalo borbi etiopskog naroda protiv fašističke agresije za vreme Etiopsko-italijanskog rata, kao i iz simpatija javnog mnjenja Etiopije za Narodnooslobodilačku borbu naroda Jugoslavije u Drugom svetskom ratu.

Predsednik Republike Josip Broz Tito u govoru održanom 21 jula 1954 prilikom posete cara Haile Selasija istakao je simpatije naroda Jugoslavije prema Etiopiji i rekao da one »potiču još iz onih dana kad je pogled čitavog slobodoljubivog čovečanstva bio uperen u Vas i Vaše odlučne i neustrašive borbe protiv fašizma«. »Borba Etiopije, — rekao je predsednik Tito, — primjer vašeg herojskog otpora u vrijeme kad vode tadašnjeg svijeta nisu bile u stanju da sagledaju njen sudbonosni značaj za čitavo čovečanstvo, niti da shvate Vaše riječi opomene — bila je za naše narode jedan primjeran potstrek za neravnu i tešku borbu koju smo, nešto kasnije, i mi morali da povedemo.«

U *Organizaciji ujedinjenih nacija* ostvarena je plodna saradnja. Obe zemlje zalagale su se za miroljubivo rešavanje međunarodnih sporova i očuvanje mira, razvijanje međunarodne saradnje na bazi ravnopravnosti i nemešanja, za likvidaciju ostataka kolonijalizma, za pružanje pomoći ekonomski nerazvijenim zemljama i sl.

Jugoslavija je podržala zahtev Etiopije da joj se vrati Eritreja. Na V Zasedanju Generalne skupštine OUN jugoslovenska delegacija je podržala rezoluciju kojom je predloženo da Eritreja postane autonomna jedinica u federalnoj zajednici sa Etiopijom i pod njenom krunom, što je kasnije prihvaćeno. Prilikom posete Jugoslaviji jula 1954, Haile Selasije I, car Etiopije, rekao je: »Istorija hrabrosti pred ogromnim preprekama, zajednička vama i nama, kao i zajednički problemi, usko su povezali narode Etiopije i Jugoslavije... Etiopija je duboko cenila vašu podršku za povratak naše braće, koja su tako dugo bila odvojena od nas, kao i za povratak naših luka na Crvenom Moru.« On je zatim podržao opravdane jugoslovenske zahteve u vezi s tadašnjom krizom oko Trsta. Jugoslavija je pružila

Etiopiji podršku u UN po pitanju određivanja granice između Somalije (pod starateljstvom UN) i Etiopije; sa etiopske strane kao predstavnik Etiopije u sporu sa starateljskom silom Italijom, naimenovan je za arbitra profesor Beogradskog univerziteta dr Miloš Radojković.

Medusobne posete. U cilju razvijanja jugoslovensko-etipskih odnosa i proširenja međusobne saradnje, Etiopiju je oktobra 1951 posetila jugoslovenska »misija dobre volje« na čelu sa dr Jožom Vilfanom, tadašnjim pomoćnikom ministra inostranih poslova. Ova misija naišla je na srdačan i prijateljski prijem u Etiopiji; bila je primljena u svečanu audijenciju kod cara Etiopije i održala razgovore s nekim ministrima etiopske vlade. U kominikeu o poseti konstatovano je da je cilj misije bio da doprinese učvršćenju tradicionalnog prijateljstva između dve zemlje i da je odlučeno da se razmene diplomatski predstavnici u rang u opunomoćenih ministara.

Posle uspostavljanja diplomatskih odnosa došlo je do intenzivnijih međusobnih kontakata. Jula 1953 boravila je u Etiopiji jugoslovenska privredna delegacija na čelu sa članom Saveznog izvršnog veća Francom Leskošekom. Delegacija je vodila razgovore o proširenju trgovinske razmene i međusobnom upoznavanju mogućnosti tržišta. Postignuta je principijelna saglasnost o tekstu Sporazuma o trgovinskoj i ekonomskoj saradnji, koji je potpisan u Beogradu avgusta 1953 prilikom boravka etiopske »misije dobre volje«.

Februara 1954 posetio je Etiopiju, kao specijalni izaslanik Predsednika Republike, generalpukovnik Peko Dapčević i predao caru Etiopije Haile Selasiju I Orden jugoslovenske velike zvezde, kojim ga je predsednik Tito odlikovao »za izvanredne zasluge u razvijanju i učvršćivanju miroljubive saradnje i prijateljskih odnosa između FNR Jugoslavije i Etiopije« i u ime predsednika Tita uputio poziv caru Haile Selasiju da poseti Jugoslaviju.

Aprila 1954 Jugoslaviju su posetili etiopska vojna delegacija na čelu sa brigadnim generalom Medrid Mengešom i direktor etiopske mornarice, koji je vodio razgovore o mogućnostima pružanja stručne pomoći od strane Jugoslavije i izvesnim nabavkama za etiopsku mornaricu u Jugoslaviji.

U Jugoslaviji je boravio od 20 do 26 jula 1954 car Etiopije Haile Selasije I, u pratnji princa Sahle Selasija, princeza Sable Desta i Sofije Desta, ministra vojske generala Abi Abeba, ministra pera Voldegiorgiusa Voldejoanasa i ministra inostranih poslova Aklilu Abte-Volda. Za vreme boravka cara Haile Selasija vođeni su razgovori najviših jugoslovenskih i etiopskih državnika u Beogradu i na Brionima. Car Haile Selasije posetio je Zagreb, Rijeku, Opatiju, Brione i Split, gde je razgledao razne ustanove, preduzeća i gradilišta. Tom prilikom je car Haile Selasije predao predsedniku Titu etiopsko odlikovanje Veliku ogrlicu Sabe.

U kominikeu izdatom o ovoj poseti kaže se da su ponovo »došle do izražaja veze dubokog prijateljstva i sve tešnji odnosi između dveju zemalja«. O razgovorima jugoslovenskih i etiopskih državnika kaže se u kominikeu da su »omogućili da se konstatuje puna istovetnost gledanja na sva pitanja koja su bila razmatrana. Pitanja od zajedničkog interesa za dve zemlje proučena su u duhu potpune srdačnosti i međusobnog razumevanja i rečeno je da se proširi i pojača saradnja na svim područjima, a naročito na ekonomskom i kulturnom polju«.

Predsednik Tito je, vraćajući posetu caru Haile Selasiju, boravio u Etiopiji od 11 do 24 decembra 1955.¹ Ova poseta doprinela je boljem razumevanju i upoznavanju širokih postojećih mogućnosti za međunarodnu saradnju i značajno je unapredila prijateljske odnose između Jugoslavije i Etiopije.

Ove posete najviših predstavnika obe zemlje uveliko su doprinele razvoju međusobnih odnosa naročito na

¹ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 157—164 (19—26).

ekonomskom polju, što se odrazilo u osnivanju mešovitih jugoslovensko-etiopskih preduzeća, upućivanju jugoslovenskih stručnjaka u Etiopiju i drugim oblicima saradnje.

Prilikom posete azijsko-afričkim zemljama 1957, potpredsednik SIV-a Svetozar Vukmanović boravio je u Etiopiji od 14 do 17 oktobra 1957.² U zajedničkom komineku od 16 oktobra 1957 naglašena je rešenost obe zemlje da u narednim godinama pojačaju međusobne ekonomske odnose. Istaknuta je spremnost jugoslovenske vlade da Etiopiji isporuči na srednjeročni kredit industrijsku opremu.

ROBNA RAZMENA između Etiopije i Jugoslavije je relativno ograničena. U toku 1957 značajno je povećana razmena i ona je u oba pravca iznosila 652 miliona din., a u toku 1958, 466 miliona din.

Važniji izvozni artikli Jugoslavije u Etiopiju su industrijski proizvodi za potrošnju kao staklo, kristal, pamučne tkanine, proizvodi od plastične mase, nameštaj, riblje konzerve, kompoti, pića, čilimi, posuđe, sapun i cement. Važniji izvozni artikli Etiopije u Jugoslaviju su: sirova kafa, uljarice (laneno seme, ricinus, uljana repica) i kože.

Robna razmena se odvija na osnovu Sporazuma o trgovini i ekonomskoj saradnji od 21. avgusta 1953. Ovaj ugovor sadrži klauzulu »najvećeg povlašćenja«, odredbe o regulisanju carina i izvozno-uvoznih dozvola i predviđa stručno-tehničku saradnju.

Marta 1954 osnovano je u Adis Abebi mešovito jugoslovensko-etiopsko trgovinsko preduzeće »Jugo-Etiopija«, koje ima tri radnje u Adis Abebi, po jednu u Džibutiju i Asmari (Eritreja), a konsignaciona skladišta u Demvidolu, Asabu i Desiju. Ovo preduzeće doprinelo je u velikoj meri plasmanu jugoslovenske potrošne robe u Etiopiji i doprinosi pronalaženju tržišta za etiopske izvozne artikle u Jugoslaviji i u drugim zemljama.

»Jugodrvno«, preduzeće za eksploataciju šuma, podiglo je najmoderniju pilanu u Etiopiji.

Najznačajniji poduhvat jugoslovenskih preduzeća u Etiopiji je izgradnja moderne luke Asab, najveće etiopske luke koja će predstavljati najpogodniji izlaz na more za centralna područja zemlje. Oktobra 1957 potpisan je ugovor između etiopske vlade i pomorskog građevinskog preduzeća »Pomgrad« iz Splita o izgradnji ove luke, čiji će kapacitet biti 500.000 t godišnje; treba da bude izgrađena za 4 godine, a predračunska vrednost iznosi oko 10 miliona američkih dolara. Jugoslovenska vlada je, na molbu Etiopije, pristala da, u okviru svojih mogućnosti pomogne razvitak i izgradnju ove moderne luke izvesnim kreditnim olakšicama. Car Haile Selasije je, u prestonoj besedi 2. novembra 1957, kao i prilikom svečanog otvaranja radova u luci 5. maja 1958, pomenuo ugovor o izgradnji luke Asab kao dokaz prijateljstva i privredno-tehničke saradnje kakvu Etiopija želi i od drugih zemalja.

² Vidi: »J. P.«, 1957, str. 496—498 (56—58).

Jula 1958 preduzeće »Nafta-plin« iz Zagreba zaključilo je sa etiopskim Ministarstvom za rudarstvo ugovor o prvoj fazi istraživanja nafte u Eritreji.

Na poziv etiopske vlade, otišlo je u Etiopiju više jugoslovenskih stručnjaka. Jugoslovenski ekonomisti i tehničari izradili su u toku 1956 petogodišnji plan razvoja etiopske privrede za razdoblje 1957—1961. Jugoslovenski stručnjaci se, osim toga, nalaze na raznim dužnostima u Ministarstvu poljoprivrede, Uredu za planiranje, Birou za reparacije, Upravi za elektrifikaciju, Ministarstvu trgovine, najvećoj fabrici cementa itd. Jugoslovenski pomorci obavljaju lučku pilotažu u lukama Masau i Asabu.

U Etiopiji je poznata akcija jugoslovenskih lekara koji su preuzeli bolnicu St. Paul u Adis Abebi i pretvorili je u modernu medicinsku instituciju. Rad jugoslovenskih lekara naišao je na priznanje cara Haile Selasije i etiopske vlade. U januaru 1959 jugoslovenski lekari su upravljali trima bolnicama u Etiopiji, među njima i Centralnom vojnom bolnicom.

KULTURNA SARADNJA se uglavnom odvijala u vidu upućivanja jugoslovenskih stručnjaka u Etiopiju, koji pomažu obučavanju domaćih etiopskih kadrova. U toku školske 1958/59, jugoslovenska vlada dodelila je 4 stipendije etiopskim studentima za studije na jugoslovenskim univerzitetima.

Jugoslovenski vajari Augustinčić i Kršinić izradili su na traženje cara Haile Selasije spomenik žrtvama fašizma Etiopije, koji je podignut u Adis Abebi. Ovaj spomenik u obliku piramide visoke 26 metara, izrađen od bračkog mermerske i bronzne, otkriven je prilikom proslave 25-godišnjice krunisanja cara Haile Selasije.

Decembra 1957, kao gost etiopske vlade, bio je u Etiopiji dr Andrija Štampar, tadašnji potpredsednik Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti.

U toku 1954 gostovao je u Etiopiji fudbalski tim »Crvena zvezda«, a u Jugoslaviji fudbalska reprezentacija Etiopije.

I Z V O R:

Vidi: »Jugoslovenski pregled«, 1957, »Državne posete u 1956 godini«, str. 157—164 (19—26); »Poseta potpredsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića azijskim i afričkim zemljama«, str. 496—498 (56—58).

Govor potpredsednika Tita održan 21. jula 1954, prilikom posete cara Haile Selasije I, »Borba«, 22. jul 1954;

Govor Haile Selasije I, cara Etiopije, održan 21. jula 1954, prilikom posete Jugoslaviji, »Borba«, 22. jul 1954;

Komineke o poseti jugoslovenske »Misije dobre volje« na čelu sa dr. Jožom Vilfanom Etiopiji, »Borba«, 29. oktobar 1951;

Komineke o poseti cara Etiopije Haile Selasije I Jugoslaviji, »Borba«, 27. jul 1954;

Saradnja Jugoslavije i Etiopije u OUN po pitanju određivanja granice između Somalije i Etiopije, »Borba«, 18. februar 1958;

Podaci Savezne spoljnotrgovinske komore, Komiteta za spoljnu trgovinu FNRJ i Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

M. O.

JUGOSLAVIJA I SUDAN¹

Jugoslavija je u skladu sa svojim principijelnim stavom podržavanja procesa emancipacije i osamostaljivanja kolonijalnih naroda i zalažući se za priznanje prava naroda na samoopredeljenje među prvim državama pozdravila i priznala nezavisnost Sudana, a 13. februara 1956 uspostavljeni su diplomatski odnosi između dve zemlje. U toku jula 1956 otvoreno je jugoslovensko poslanstvo u Kartumu na čelu sa stalnim otpravnikom poslova. Septembra 1958 naimenovan je prvi jugoslovenski poslanik u Sudanu sa stalnim sedištem u Kartumu. Sudanski poslanik u Jugoslaviji akreditovan je u drugoj polovini 1957, sa stalnim sedištem u Atini.

¹ Nezavisnost Sudana proglašena je 1. januara 1956. Zvanični naziv zemlje usvojen od strane Parlamenta je Suverena Demokratska Republika Sudan.

Aktivnost u OUN, stavovi Jugoslavije u mnogim značajnim međunarodnim pitanjima, a posebno njeno zalaganje za pomoć nerazvijenim zemljama u okviru UN, kao i njena aktivnost za vreme kriza na Srednjem Istoku u 1956 i 1958, kada je došlo i do razmene poruka između potpredsednika Tita i potpredsednika sudanske vlade, naišli su na interesovanje i razumevanje u javnom mnenju Sudana.

Uoči nezavisnosti Sudana potpisan je prvi jugoslovensko-sudanski Trgovinski sporazum 13. decembra 1955. U cilju boljeg upoznavanja, oktobra 1956 posetio je Jugoslaviju tadašnji potpredsednik sudanske vlade i ministar poljoprivrede Mirghani Hamza.

Juna 1957 boravio je u Jugoslaviji Mohamed Osman Jasini, stalni državni potsekretar u Ministarstvu inostranih poslova Sudana. U intervjuu datom »Borbi« istakao je da »Sudan ima želju da pojača ekonomske odnose s Jugoslavijom« i da bi na »sudanskom tržištu mogli da nađu prođu mnogi proizvodi jugoslovenske metalske i preradivačke industrije«.

U toku 1957 jugoslovenski izvoz u Sudan iznosio je 75,7 miliona din., što predstavlja višestruko povećanje u odnosu na ranije godine. Uvoz iz Sudana u Jugoslaviju u 1957 iznosio je 22 miliona din. U 1958 znatno je povećana razmena, i jugoslovenski izvoz u Sudan iznosio je 51 milion din., a jugoslovenski uvoz iz Sudana 39 miliona din.

Najvažniji izvozni artikli Sudana u Jugoslaviju su: sirovi pamuk, uljarice, gumiarabika i dr.

Najvažniji izvozni artikli iz Jugoslavije u Sudan su: staklo, glikoza, ručni alat, nameštaj, posude, limovi, cement, mašine prehranbene industrije, drvna građa i dr.

U toku poslednjih godina Sudan je posetilo više predstavnika jugoslovenskih preduzeća koja su razmatrala mogućnost učešća u investicionim radovima na izgradnji Sudana. Za 1959 predviđeno je da jugoslovensko preduzeće »Jugometal« otpočne radove na rudarskim istraživanjima i eksploataciji gvozdene rude u kooperaciji s jednim sudanskim preduzećem, a preduzeće »Invest-import« izgradnju fabrike baterija i fabrike građevinskih okova i metalnih konstrukcija.

Robna razmena između Jugoslavije i Sudana odvija se na bazi sporazuma o trgovini od 13 decembra 1955, kojim

je predviđen manipulativni kredit u visini od 300.000 egipatskih funti za kupovinu sudanskog pamuka.

Novembra 1958 potpisan je novi kompenzacioni ugovor koji će dovesti do povećanja robne razmene za novih 300.000 američkih dolara.

Na području kulturne saradnje već su postignuti prvi rezultati. Jugoslovenska vlada je dodelila pet stipendija za sudanske studente na jugoslovenskim univerzitetima. Dva jugoslovenska profesora angažovana su kao nastavnici na Univerzitetu u Kartumu.

Od 7 do 10 juna 1957 u Jugoslaviji je boravila delegacija sudanskih sindikata.

Krajem 1957 u Sudanu je gostovao fudbalski klub »Budućnost«, a decembra 1958 i januara 1959 »Crvena zvezda«.

I Z V O R:

Intervju »Borbi« Mohameda Osmana Jasina, stalnog državnog potsekretara u Ministarstvu inostranih poslova Sudana — »Borba«, 29 jun 1957.

Dokumentacija Državnog Sekretarijata za inostrane poslove.

M. O.

JUGOSLAVIJA I CEJLON¹

Diplomatski odnosi između Jugoslavije i Cejlona uspostavljeni su 14 oktobra 1957. Decembra 1958 otvoreno je jugoslovensko poslanstvo u Kolombu. Za jugoslovenskog poslanika u Cejlonu naimenovan je ambasador FNRJ u Indiji sa stalnim sedištem u Nju Delhiju. Cejlonski poslanik u FNRJ ima stalno sedište u Kairu.

Politička saradnja između Jugoslavije i Cejlona razvija se na bazi privrženosti obe zemlje Povelji OUN i politici aktivne i miroljubive koegzistencije među državama.

Ekonomski odnosi i saradnja između Jugoslavije i Cejlona uspostavljeni su još pre diplomatskih odnosa dve zemlje.

Februara 1949 jugoslovenska trgovinska delegacija posetila je Cejlon. Tom prilikom došlo je do izmene pisama između šefa naše delegacije i predstavnika Ministarstva inostranih poslova Cejlona, u kojima je utvrđena zainteresovanost obe strane za razvijanje međusobne trgovine i kojima su bile priključene liste glavnih izvoznih i uvoznih artikala obe zemlje.

Jula 1953, za vreme boravka u Jugoistočnoj Aziji, jugoslovenska trgovinska delegacija posetila je Cejlon.

30 jula 1953 zaključen je i prvi trgovinski sporazum između Jugoslavije i Cejlona. Sporazum je zaključen na neodređeno vreme, sa klauzulom najvećeg povlašćenja, a priključene su i indikativne robne liste.

Jula 1955 Jugoslaviju je posetila cejlonska privredna delegacija na čelu sa A. C. Širli Koremom, tadašnjim ministrom trgovine. Delegacija je imala za cilj uspostavljanje neposrednih trgovinskih veza.

U 1956 posetila je Cejlon druga jugoslovenska trgovinska delegacija.

U drugoj polovini 1957, Cejlon je posetila delegacija vlade FNRJ na čelu sa Svetozarom Vukmanovićem,² tadašnjim potpredsednikom Saveznog izvršnog veća.

Robna razmena između dve zemlje još nije dostigla onaj nivo za koji postoje uslovi i obostrana želja. U jugoslovenskom izvozu u Cejlon glavni artikli su: cement, stakleno posude i ekseri, zatim riblje konzerve, hartija i neki čelični proizvodi i proizvodi od cementa. Jugoslavija uvozi sa Cejlona čaj i gumu. Brodovi jugoslovenskog preduzeća »Jugolinija« održavaju redovnu vezu s Kolombom.

I Z V O R:

Dokumentacija Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

D. V.

¹ Cejlon je postao nezavisna država u okviru Komonvelta 4 februara 1948.

² Vidi: »Jugoslovenski pregled« 1957, »Poseta potpredsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića aziskim i afričkim zemljama«, str. 496—498 (56—58).

STAVOVI FNRJ NA XIII ZASEDANJU GENERALNE SKUPŠTINE UN

Trinaesto zasjedanje Generalne skupštine Ujedinjenih nacija održano je u dva dela. Prvi deo trajao je od 16 septembra do 13 decembra 1958, a drugi od 20 februara do 14 marta 1959 i bio posvećen samo pitanju Kameruna.

Govoreći o razviku međunarodnih odnosa koji su prethodili XIII Zasedanju Generalne skupštine, šef jugoslovenske delegacije državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović rekao je u generalnoj debati da je uloženo puno napora i da su postignuti dosta značajni rezultati. U takve pozitivne rezultate spadaju nesumnjivo ishod vanrednog zasedanja Generalne skupštine, napredak u pravcu obustavljanja nuklearnih i termojedrnuklearnih eksperimenata i sporazum o daljem pregovaranju u Ženevi. »To dokazuje — naglasio je Koča Popović — da je postepeni progres moguć, uprkos svih teškoća i negativnog efekta mnogih neresenih problema.«

Na dnevnom redu XIII Zasedanja Generalne skupštine nalazila su se 73 pitanja. »Ne potcenjujući ni jedno — izjavio je jugoslovenskim novinarima ambasador Dobrivoje Vidić koji je, po odlasku državnog sekretara za inostrane poslove, rukovodio jugoslovenskom delegacijom — smatram ipak da su najvažnija bila pitanja iz oblasti razoružanja, razmatranje problema Kipra, debata o Alžiru, ekonomska pitanja, osobito iz oblasti razvoja nerazvijenih zemalja, kao i ona koja su se odnosila na kolonijalne probleme i nesamoupravne teritorije. Od posebnog interesa su debata i rezolucija o dobrosusedskim odnosima.«

Govoreći o rezultatima zasedanja, Dobrivoje Vidić je rekao da je ono ipak našlo korisna rešenja za niz važnih pitanja, ili ih je više osvetlilo, i pored izrazito hladno-ratnih sukoba — do čega je povremeno dolazilo, i što je moralo uticati na odlučivanje. »Karakteristično je — izjavio je Vidić — da je osećanje neophodnosti traženja rešenja za osnovna neresena pitanja putem sporazumevanja i na ovom Zasedanju došlo do izražaja u većoj aktivnosti i vidnoj ulozi koju su u tom pravcu igrale delegacije novih zemalja, nevezanih za vojne blokove.«

SASTAV DELEGACIJE FNRJ. Na XIII Zasedanju Generalne skupštine FNRJ su predstavljali: šef delegacije *Koča Popović*, državni sekretar za inostrane poslove FNRJ; članovi delegacije: ambasador *Dobrivoje Vidić*, stalni predstavnik FNRJ pri UN, *Bogdan Crnobrnja*, pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove, opunomoćeni ministar *dr Sergej Makiedo*, stalni predstavnik FNRJ pri Evropskom uredu UN, savetnik *dr Đura Ninčić*, zamenik stalnog predstavnika FNRJ pri UN; zamenici: opunomoćeni ministar *Lažar Lilić*, generalni konzul FNRJ u Njujorku, *Dimče Belovski*, savetnik u Stalnoj misiji FNRJ pri UN, *Budimir Lončar*, savetnik u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove, *dr Janvid Flere*, savetnik u Stalnoj misiji FNRJ pri UN i *Aleksandar Božović*, prvi sekretar u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove.

Tokom Zasedanja Generalne skupštine, Jugoslavija je, zajedno sa drugim zemljama, predložila 24 rezolucije.

GENERALNA SKUPŠTINA

PITANJE PRESTAVNIŠTVA KINE U UN. Diskusija o ovom pitanju vođena je u Plenumu Generalne skupštine na osnovu izveštaja Generalnog komiteta, koji je, raspravljajući o zahtevu Indije da se ono unese u dnevni red XIII Zasedanja, predložio da se o ovom problemu debata odloži.

Jugoslovenski predstavnik (Dobrivoje Vidić) rekao je 23 septembra 1958 (Doc. UN A/PV 754) da Jugoslavija smatra da vlada Narodne Republike Kine treba da zauzme svoje mesto u UN. Ističući sve veću hitnost donošenja pravilnog rešenja ovog pitanja, on je naglasio da je danas jasno da se mnoga svetska pitanja ne mogu uspešno rešavati bez učešća NR Kine. Ističući da ne želi da se upušta u razmatranje neposrednih uzroka zategnutosti na Dalekom Istoku, jugoslovenski predstavnik je skrenuo pažnju na ozbiljnu odgovornost koju na sebe preuzimaju članovi UN, ako budu dozvolili dalje odlaganje pozitivnog rešenja pitanja kineskog predstavnika u UN.

Jugoslovenska delegacija podržala je amandmane aziskofričkih zemalja na preporuku Generalnog komiteta, kojima se tražilo da Generalna skupština razmatra pitanje predstavništva Kine u UN na XIII Zasedanju Generalne skupštine. Pošto amandmani nisu usvojeni, jugoslovenska delegacija glasala je protiv preporuke Generalnog komiteta. Ova preporuka je usvojena sa 44 : 28 : 9.¹ Protiv su glasali: Afganistan, Albanija, Bugarska, Burma, Beloruska SSR, Kambodža, Cejlon, Čehoslovačka, Danska, Finska, Gana, Mađarska, Indija, Indonezija, Irak, Irska, Maroko, Nepal, Norveška, Poljska, Rumunija, Sudan, Švedska, Ukrajinska SSR, SSSR, UAR, Jemen i Jugoslavija (28); uzdržali su se: Austrija, Grčka, Island, Izrael, Laos, Libija, Portugalija, Saudi Arabija i Tunis (9).

SITUACIJA U MAĐARSKOJ. Jugoslavija se izjasnila protiv razmatranja situacije u Mađarskoj na XIII Zasedanju Generalne

skupštine. Jugoslovenski predstavnik Dobrivoje Vidić rekao je 22 septembra 1958 (Doc. UN A/PV 752) da se situacija u Mađarskoj ne može razmatrati izdvojeno od konteksta određene međunarodne političke situacije, koja se i dalje karakteriše zategnutošću odnosa, i da diskusija ne bi doprinela daljoj stabilizaciji prilika u toj zemlji, ni popuštanjem zategnutosti u svetu. Istovremeno je istaknuto da je takvo gledište jugoslovenska vlada imala od samog početka i da je nastojala da nesebično pomogne mađarskoj vladi u otklanjanju znatnih teškoća koje su nastale kao posledica tragičnih događaja, bez obzira »da li su ocene stvarnih uzroka ovih događaja bile različite ili ne«. Jugoslovenski predstavnik je konstatovao da Jugoslavija nije naišla na odgovarajuću volju s druge strane i da je ta strana ne samo ponovo grubo prekršila neke izričite obaveze u vrlo osetljivim pitanjima, nego i počela da bez ikakvog opravdanja javno optužuje Jugoslaviju za mešanje u unutrašnje poslove.

Želeći da izbegne pogrešna nagađanja o stavu Jugoslavije u pogledu opravdanosti stavljanja ove tačke na dnevni red i da stavi do znanja da je taj stav ostao nepromenjen, jugoslovenska delegacija je, uprkos navedenih negativnih činjenica i dosledna svom ranijem stavu, glasala protiv razmatranja situacije u Mađarskoj na XIII Zasedanju Generalne skupštine.

Prilikom debate koja je protekla u znaku optužbi i napada jugoslovenski predstavnik (Dimče Belovski) rekao je 12 decembra 1958 (Doc. UN A/PV. 787) da je diskusija pokazala pravilnost stava jugoslovenske delegacije da se ova tačka ne unosi u dnevni red XIII Zasedanja i ponovio da će jugoslovenska delegacija glasati protiv rezolucije podnesene Generalnoj skupštini. Rezolucija, kojom se ponavljaju uglavnom raniji stavovi, prihvaćena je sa 54:10:5 glasova.

POLITIČKI KOMITET

RAZORUŽANJE. Ovaj problem razmatran je na XIII Zasedanju Generalne skupštine u okviru više zasebnih tačaka zbog zahteva da se pojedini aspekti ovog pitanja stave na dnevni red kao posebne tačke: Pitanje razoružanja; Obustava eksperimenata atomskim i hidrogenskim oružjem; Smanjenje vojnih budžeta SSSR, SAD, Velike Britanije i Francuske za 10% — 15% i upotreba jednog dela tako ostvarenih ušteda za pomoć nedovoljno razvijenim zemljama.

Politički komitet je glasanjem odlučio da generalna debata o gornjim tačkama bude zajednička. Rezultat glasanja bio je 50:9:19 glasova.

Jugoslavija se pri glasanju uzdržala.

Stav Jugoslavije izneo je Dobrivoje Vidić u objašnjenju glasanja u Političkom komitetu 8 oktobra 1958: »Moja delegacija, sasvim prirodno, smatra pitanje o obustavi eksperimenata sa nuklearnim i termojedrnuklearnim oružjem za jedan od najhitnijih aspekata problema razoružanja. ... Saglasno tome, moja delegacija je misljenja da bi razmatranje pitanja o obustavi ovih eksperimenata u okviru jedne posebne tačke dnevnog reda imalo izvesnih prednosti...«

PITANJE RAZORUŽANJA. Ova tačka stavljena je na dnevni red XIII Zasedanja na predlog Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija (Doc. A/3846, A/3936). To je učinjeno zbog toga što se između XII i XIII Zasedanja nije sastajala Komisija za razoružanje, pa prema tome nije bilo izveštaja koji bi poslužio kao osnova za razmatranje problema.

SSSR je podneo memorandum o razoružanju (Doc. A/3929). U tom dokumentu su predložene delimične mere kao što su: smanjenje oružanih snaga; smanjenje konvencionalnog naoružanja i vojnih budžeta; zabrana atomskog i hidrogenskog oružja; prekidanje vršenja eksperimenata atomskim i hidrogenskim oružjem; zabrana upotrebe vasionoskog prostora u vojne svrhe, eliminisanje stranih baza na teritorijama drugih zemalja i međunarodna saradnja u izučavanju vasionoskog prostora; međunarodna kontrola i mere za sprečavanje iznenadnog napada; smanjenje broja stranih trupa na teritoriji Nemačke i drugih evropskih država; zabrana ratne propagande itd.

Zapadne zemlje su iznеле svoje stavove u nacrtu rezolucije (Doc. A/C 1/L 205) koju je podnelo 17 država. U rezoluciji su, između ostalog, traženi obustava eksperimentalnih eksplozija nuklearnog oružja za vreme dok pregovori o ovom pitanju traju; skrenuta je pažnja na važnost najšire mogućeg sporazuma u prethodjećem proučavanju mera protiv iznenadnog napada i izražena je odlučnost da se nastave nedavne ohrabrujuće inicijative, uključujući i tehničko prilaženje rešavanju problema razoružanja.

Predlog 17 zemalja sa izvesnim amandmanom sedam latino-američkih zemalja (Doc. A/C 1/L 209) stavljen je na glasanje pre ostalih rezolucija odlukom većine. Rezolucija je izglasana u Komitetu sa 49:9:23. Pri glasanju uzdržali su se: Afganistan, Austrija, Burma, Kambodža, Cejlon, Etiopija, Finska, Francuska, Gana, Indija, Indonezija, Irak, Izrael, Japan, Libija, Liberija, Maroko, Nepal, Saudi Arabija, Švedska, UAR, Jemen i Jugoslavija.

Jugoslavija je glasala protiv davanja prioriteta rezoluciji 17 zemalja, a pri glasanju o samoj rezoluciji uzdržala se u Komitetu i u Generalnoj skupštini.

U okviru opšteg razmatranja problema razoružanja, jugoslovenska delegacija se još jednom založila za koncepciju početnih i delimičnih sporazuma. Šef jugoslovenske delegacije Koča Popović je u govoru održanom 2 oktobra 1958 u Generalnoj skupštini u opštoj debati, između ostalog, rekao: »Jugoslovenska vlada, kao što je poznato, zalagala se za stvaranje

¹ Prvi broj označava glasove »za«, drugi »protiv«, a treći »uzdržane«.

početnih, delimičnih i međusobno neuslovljenih sporazuma, smatrajući to najpogodnijim i najefikasnijim metodom za napredovanje na polju razoružanja... Čini mi se da bi možda bilo korisno da Generalna skupština formuliše preporuke organu Ujedinjenih nacija za razoružanje o elementima koji daju najviše izgleda da se postigne jedan ili više početnih sporazuma o razoružanju.»

OBUSTAVA EKSPERIMENTA NUKLEARNIM ORUŽJEM. Jugoslovenska i indiska delegacija angažovale su se u nastojanjima da se pronađe kompromisna rezolucija koja bi bila prihvatljiva za sve i koja bi značila stvarni doprinos rešenju ovog pitanja, koje je imalo centralno mesto u razmatranju problema razoružanja na XIII Zasedanju.

Pri tome je došla do izražaja tendencija da se utiče na dve strane kako bi se postigao kompromisan nacrt rezolucije o pitanju obustave eksperimenata. Jugoslovenska i indiska delegacija uložile su posebne napore koji su išli od opšteg apela za iznalaženje kompromisa do konkretnog predloga rezolucije. »Po našem mišljenju — rečeno je 20 oktobra 1958 u istupanju jugoslovenskog predstavnika Dobrivoje Vidića (Doc. A/C 1/PV 954) — mogli bismo naći rešenje koje bi dovelo do jednoglasne preporuke kako u pogledu neposredne praktične obustave eksperimenata tako i u pogledu ostvarenja sporazuma... Mi preporučujemo rešenje u oba pravca, koje nijednoj strani ne postavlja nikakve »uslove«, ali koje potiče iz apsolutne potrebe da se zaustavi vršenje eksperimenata iz objektivnih mogućnosti i iz osećanja odgovornosti nuklearnih sila prema narodima sveta.« Jugoslovenski delegat dao je predlog formulacije za kompromisnu rezoluciju. U njemu se, između ostalog, »pozivaju sile koje su vršile nuklearne i termoneuklearne eksperimente da urede, na bazi svoje najavljene spremnosti za jednostrani prekid takvih eksperimenata, neodložni prekid nuklearnih i termoneuklearnih eksperimenata« i pozivaju sile-učesnice na prestojećim pregovorima o obustavi proba (u Ženevi) da »što pre zaključe sporazum o obustavi ovih eksperimenata uz odgovarajući sistem kontrole«.

Zahtevanje jugoslovenske i indiske delegacije dovelo je do nezvaničnog nacrtu rezolucije koji je, uz izvesne rezerve i uslove, bio prihvatljiv za obe strane. Nacrt rezolucije pozivao je velike atomske sile da neodložno obustave eksperimentalne eksplozije, ne ulazeći pri tome ni u kakvo vremensko određivanje te obustave — bilo »za večna vremena«, bilo »dok su pregovori u toku«.

Do usvajanja kompromisne rezolucije (ni do njenog formalnog podnošenja) ipak nije došlo, jer se dve strane nisu saglasile o pitanju »tumačenja« rezolucije, koje je trebalo da se formuliše u jednoj deklaraciji.

U toku debate bile su podnesene sledeće rezolucije:

— Nacrt rezolucije indiske delegacije (Doc. A/C 1/L 202) tražio je, između ostalog, obustavu eksperimenata do postizanja sporazuma i uzdržavanje od počinjanja eksperimenata onih zemalja koje još nisu vršile takve eksperimente, sve dok se o čitavom pitanju ne postigne sporazum;

— Nacrt rezolucije SSSR (Doc. A/C 1/L 203) pozivao je sve države koje vrše eksperimente atomskim i hidrogenskim oružjem da ih smesta prekinu i preporučivao zaključenje odgovarajućeg sporazuma o ovom problemu;

— Nacrt rezolucije 14 zemalja — Indije, Afganistana, Burme, Kambodže, Cejlona, Gane, Indonezije, Iraka, Maroka, Nepala, UAR, Jemena, Etiopije i Jugoslavije — (Doc. A/C 1/L 202 Rev. 1) ustvari je bio revidirani tekst iz indiskog predloga, pri čemu su zadržane njegove osnovne koncepcije;

— Nacrt rezolucije Austrije, Japana i Švedske (Doc. A/C 1/L 213), koji je podnet na kraju debate u Komitetu, izražavao je samo nadu da će prestojeća konferencija o obustavi nuklearnih proba biti uspešna.

Predlog rezolucije Austrije, Japana i Švedske usvojen je u Komitetu sa 52:9:19, a u Skupštini sa 55:9:12 glasova. Jugoslavija se uzdržala od glasanja.

Predlog rezolucije 14 zemalja odbačen je u Komitetu sa 26:36:19 glasova, a u Generalnoj skupštini sa 27:41:13 glasova.

Jugoslavija je u oba slučaja glasala za predložene rezolucije. SSSR nije tražio da se o njegovom predlogu rezolucije glasa.

Delegacija Irske podnela je takođe predlog rezolucije na osnovu koga bi Generalna skupština stvorila jedan *ad hoc* komitet za ispitivanje opasnosti od daljeg povećanja broja zemalja koje poseduju nuklearno oružje i koji bi XIV zasedanju preporučio mere da se ta opasnost izbegne.

O ovom predlogu rezolucije glasalo se (po želji predlagачa) samo o drugom članu preambule, posle čega je povučen sa glasanja. Rezultat glasanja o ovom članu bio je 37:0:14 glasova. Drugim članom preambule priznalo se postojanje opasnosti u slučaju povećanja broja zemalja koje poseduju nuklearno oružje, i time otežalo očuvanje mira i ostvarenje opšteg razoružanja.

Jugoslavija se uzdržala od glasanja.

Stav Jugoslavije o problemu obustave nuklearnih eksperimenata izražen je u govoru šefa jugoslovenske delegacije Koče Popovića, održanom 2. oktobra 1958 (Doc. A/PV 767), u kome se kaže: »Uvereni smo da na putu ostvarenja sporazuma o neposrednoj, opštoj i trajnoj obustavi eksperimenata ne bi trebalo više da se isprečavaju nikakve nove poteškoće.«

Zamenik šefa jugoslovenske delegacije Dobrivoje Vidić, u govoru održanom u Političkom komitetu 16 oktobra (Doc. A/C 1/PV 951), izjavio je, između ostalog: »Smatramo da je tražnja obustava eksperimentalnih nuklearnih eksplozija neophodna,

i da u tom cilju treba postići sporazum. Uvereni smo da je neopravdano i štetno bilo čime uslovljavati njegovo zaključenje. Takav sporazum logično će voditi drugim još značajnijim i dalekosežnijim rešenjima, kako na području razoružanja tako i u drugim oblastima međunarodnih odnosa.«

PITANJE SMANJENJA VOJNIH BUDŽETA stavljeno je na dnevni red na zahtev SSSR, koji je podneo i predlog rezolucije (Doc. A/C 1/L 204). Njime se preporučuje da vlade SSSR, SAD, Velike Britanije i Francuske prihvate obavezu da smanje vojne budžete bar za 10—15%, i pozivaju se da jedan deo tako stvorenih ušteda dodele za pomoć nedovoljno razvijenim zemljama.

Sovjetski predlog rezolucije odbačen je prilikom glasanja u Komitetu sa 10:39:32 glasa.

MERE ZA OBEZBEĐENJE OD IZNEKADNOG NAPADA. Polazeći od ocene da bi bilo potrebno i korisno izraziti opšti interes Generalne skupštine za prestojeću Konferenciju eksperata za procenavanje mera protiv mogućnosti iznenadnog napada (10. novembra 1958), jugoslovenska delegacija je, zajedno sa indiskom, podnela nacrt rezolucije (Doc. A/C 1/L 211) u kome se izražava nada da će se u prestojećim izučavanjima ovog problema ostvariti najšira mera sporazuma.

Ova rezolucija izglasana je u Komitetu sa 73:0:7 glasova. U Generalnoj skupštini rezolucija je usvojena sa 75:0:2 glasa.

PITANJE STVARANJA I OBNOVE RADA ORGANA UN ZA RAZORUŽANJE. Posle već spomenutog zastoja u radu organa Ujedinjenih nacija za razoružanje, na XIII Zasedanju se pitanje stvaranja odnosno obnove ovih organa postavljalo kao jedan od važnih zadataka. Jugoslovenska i indiska delegacija podnеле su predlog rezolucije kojim Skupština odlučuje da Komisija za razoružanje bude sastavljena od svih članica Ujedinjenih nacija (Doc. A/C 1/L 212).

U toku diskusije, jugoslovenska i indiska delegacija prihvatile su izvesne amandmane, i posle dvostruke revizije podnеле predlog rezolucije (Doc. A/C 1/L 210 Rev. 2), kojim se, između ostalog, odlučuje da Komisiju za razoružanje u 1959 na *ad hoc* osnovi čine svi članovi UN i da se prvi sastanak Komisije održi na poziv Generalnog sekretara posle izvršene konsultacije sa zemljama-članicama.

Jugoslovensko-indiski predlog rezolucije usvojen je u Komitetu i u Skupštini sa 78:0:2 glasa — Francuska i Kuba.

Stav Jugoslavije obrazložio je Dobrivoje Vidić u Političkom komitetu 16 oktobra 1958 (Doc. A/C 1/PV 951): »Smatramo — rekao je jugoslovenski predstavnik — da se sa svom aktuelnošću pred nas sada postavlja zadatak obnavljanja rada organa Ujedinjenih nacija za razoružanje sa jednim uravnoteženim i opšteprihvatljivim sastavom. Čini mi se da da ni sa koje strane nema otpora ni načelnih rezervi prema tradiciji da taj organ bude Komisija Ujedinjenih nacija za razoružanje, koja bi morala da bude pre svega političko ali i radno telo, odgovorno neposredno Generalnoj skupštini... Jasno je da u ovom organu ne može biti nikakvog napretka, a još manje odluka putem nadglasavanja.«

PITANJE KOREJE. Osnova za diskusiju bili su izveštaji Komisije za ujedinjenje i obnovu Koreje i predlog rezolucije koji je pored SAD, Velike Britanije i Francuske podnelo još 10 zemalja-učesnica u korejskom ratu.

Pre prelaska na samo pitanje, podnesena su tri predloga o učešću predstavnika Severne i Južne Koreje u diskusiji — ali bez prava glasa. SSSR je predlagao da se pozovu predstavnici republikanske i DR korejske vlade, a SAD su predložile da se pozove predstavnik samo vlade Republikanske Koreje. Indija je na predlog rezolucije SAD podnela amandman kojim se traži da se poziv uputi i predstavniku DR Koreje.

Smatrajući da poziv treba uputiti Republici Koreji i Demokratskoj Republici Koreji, jugoslovenska delegacija je glasala za predlog SSSR i amandman Indije. Kako su oba ova predloga odbačena, jugoslovenska delegacija uzdržala se od glasanja o američkom predlogu da se pozove samo Republika Koreja.

Jugoslovenska delegacija nije učestvovala u diskusiji o pitanju Koreje, pošto način na koji je vođena debata i karakter same debate nisu, po njenom mišljenju, omogućavali ostvarenje bilo kakvog napretka u rešavanju ovog problema. Ona se zato uzdržala od glasanja o rezoluciji 13 zemalja, kojom se prima izveštaj Komisije za ujedinjenje i obnovu Koreje, produžuje njen rad i poziva »komunistička strana« da prihvati održavanje slobodnih izbora u skladu s principima koje je ranije podržala Generalna skupština.

PITANJE MIROLJUBIVOG KORIŠĆENJA VASIONSKOG PROSTORA. Ovaj problem uvršćen je u dnevni red XIII Zasedanja Generalne skupštine UN na zahtev SSSR i SAD.

SSSR je tražio zabranu upotrebe vasioniskog prostora u vojne svrhe; ukidanje stranih vojnih baza; međunarodnu kontrolu izvršenja ovih obaveza preko Ujedinjenih nacija i stvaranje agencije Ujedinjenih nacija za međunarodnu saradnju u izučavanju kosmičkog prostora.

SSSR je podneo i predlog rezolucije (Doc. A/C 1/L 219 Rev. 1). U njemu je tretiran samo problem miroljubivog korišćenja kosmičkog prostora (vojni aspekt je izostavljen) i preporučeno stvaranje jednog međunarodnog komiteta za saradnju u proučavanju ovog problema. Za pripremu programa i pravila takvog međunarodnog komiteta preporučeno je osnivanje pripremne grupe koju bi sačinjavali SSSR, SAD, Velika Britanija, Francuska, Indija, Čehoslovačka, Poljska, Rumunija, UAR, Švedska i Argentina.

Predlog rezolucija zapadnih zemalja (Doc. A/C 1/L 220) polazi je od predloga SAD da se izdvoji tretiranje miroljubivog korišćenja vasionkog prostora od problema razaranja i da se na toj osnovi osnuje *ad hoc* komitet koji bi pružio mogućnosti za međunarodnu saradnju; zahtevao je stvaranje *ad hoc* komiteta za miroljubivo korišćenje kosmičkog prostora, koji bi obavestio sledeće zasedanje Generalne skupštine o dosadašnjoj aktivnosti u međunarodnim organizacijama u vezi sa kosmičkim prostorom i o mogućnostima za buduću saradnju u okviru Ujedinjenih nacija.

U diskusiji o predloženim nacrtima rezolucije, zapadne zemlje podnale su revidirani predlog (Doc. A/C 1/L 219 Rev. 1) u kome je, pored drugih izmena, navedeno i 18 zemalja koje se predlažu za *ad hoc* komitet: Australija, Argentina, Belgija, Brazilija, Kanada, Čehoslovačka, Francuska, Indija, Iran, Italija, Japan, Meksiko, Poljska, Švedska, SSSR, UAR, Velika Britanija i SAD.

Pošto se nije mogla postići saglasnost o sastavu *ad hoc* komiteta, jer zapadne sile nisu prihvatile »paritet« na kome je SSSR insistirao, Burma, Indija i UAR pokušale su da omoguće iznalaženje rešenja podnošenjem predloga rezolucije (A/C 1/L 224 Rev. 1) kojim se traži da SAD i SSSR razmotre ovo pitanje i o rezultatu izveste Komitet. Pri glasanju, međutim, ovaj predlog je odbijen sa 14:25:42 glasa.

Jugoslavija se uzdržala. Posle zahteva SAD da se prvo glasa o predlogu rezolucije zapadnih zemalja, SSSR je povukao svoju rezoluciju sa glasanja, a zapadna je izglasana u Komitetu sa 51:9:21, a u Skupštini sa 53:9:19.

Jugoslavija se pri glasanju uzdržala i u Komitetu i u Skupštini. Stav Jugoslavije o problemu kosmičkog prostora izneo je Dobrović Vidić u govoru održanom u Političkom komitetu 19. novembra 1958: »... Mi još jednom u ovom Komitetu tretiramo jedno od najznačajnijih pitanja razaranja... Vasionki prostor treba koristiti isključivo u miroljubive i naučne svrhe; mislim da ne bismo postupali ni odgovorno ni kao realisti ako bismo, u želji da napravimo moguće početne korake u ovoj oblasti, odložili ustranu vojni aspekt problema... Želim da istaknem, kako to sama diskusija ovde sve više pokazuje, da je neophodno naći puteve za rešavanje vojnog aspekta problema koji tretiramo.«

Osvrćući se na međunarodnopravni aspekt problema kosmičkog prostora, jugoslovenski predstavnik je rekao: »... Nije moguće govoriti o »pravu« na neograničeno lansiranje tela u vanvazdušni prostor; isto tako, čini mi se, da bi bilo teško insistirati na pravu »totalnog« suvereniteta zemalja nad prostorom iznad njihove teritorije, produženim u vasionu do beskonačnosti. Vasionki prostor je zajednička stvar — *res communis* — i po svojoj prirodi i po tome što sam prorod u njega predstavlja rezultat zajedničkog napora čitavog čovečanstva.«

POSLEDICE ATOMSKIH ZRAČENJA. Naučni komitet za posledice atomskih zračenja podneo je XIII Zasedanju Generalne skupštine izveštaj o atomskim zračenjima i njihovim mogućim posledicama. U izveštaju, koji je rezultat detaljne naučne analize, priznaje se opasnost od atomskih zračenja i ukazuje na izvesne mere koje treba preduzeti u cilju njihovog smanjenja.

Jugoslovenski delegat (Dimče Belovski) ocenio je da izveštaj predstavlja snažan dokument protiv eksperimentalnih eksplozija nuklearnim oružjem.

On se izjasnio u prilog rezolucije kojom je traženo da Naučni komitet nastavi sa daljim proučavanjem posledica atomskog zračenja.

PITANJE KIPRA. Jugoslavija je na ovom zasedanju Generalne skupštine ponovila da je, s obzirom da održava prijateljske odnose sa zainteresovanim zemljama i da želi mir i napredak u slobodi za narod Kipra, u dosadašnjem razmatranju ovog pitanja nastojala da se za Kipar nađe jedno prihvatljivo, mirno i demokratsko rešenje.

Kiparsko stanovništvo ima pravo da odlučuje o svojoj sudbini i svom statusu, uključiv i samoupravu i nezavisnost. Prava turske manjine treba da budu na adekvatan način ostvarena i zaštićena. Realistički sporazum o Kipru, uz obezbeđenje prava turske manjine i njeno učešće u upravi, mogao bi pretvoriti ovo ostrvo u područje saradnje između turskog i grčkog naroda.

Jugoslavija je zajedno sa svim zemljama glasala za rezoluciju Meksika, kojom Generalna skupština »izražava svoje uverenje da će biti i dalje činjeni napor i zainteresovanih strana da se postigne jedno miroljubivo, demokratsko i pravilno rešenje u skladu sa Poveljom«.

PITANJE ALŽIRA. Jugoslovenski delegat (dr Đuro Ninčić) izneo je gledište da je nemogućnost ogromnih francuskih snaga, koje tamo operišu, da savladaju oružanu borbu alžirskog naroda za svoju slobodu, postala očigledna čak i za najsamouverenije zastupnike »vojnih rešenja« u Alžiru i da »alžirski oslobodilački pokret dobija stalno u zamahu, postaje jači i organizovaniji, kako sa vojničkog tako i sa političkog gledišta i — u isto vreme — dobija sve veću podršku u inostranstvu, naročito među otkora nezavisnim zemljama Afrike i Azije«.

Za pregovore između Francuske i privremene alžirske vlade, jugoslovenski predstavnik se izjasnio rekavši: »Svaki realistički prilaz sadašnjoj situaciji u Alžiru mora, u to smo ubeđeni, sadržati priznanje prava alžirskog naroda da određuje svoju sudbinu u skladu sa principima Povelje UN. Naravno, ovo takođe znači i njegovo pravo na nezavisnost, na onu nezavisnost za koju se on tako odlučno bori. Mi — sa svoje

strane — ne možemo da vidimo nikakav vredan razlog zbog koga bi Alžircima trebalo odricati to pravo...«

17 azisko-afričkih država podnelo je predlog rezolucije kojim Generalna skupština priznaje pravo alžirskog naroda na nezavisnost, smatra da sadašnja situacija u Alžiru predstavlja pretnju međunarodnom miru i bezbednosti, konstatuje spremnost privremene vlade Alžirske Republike da pregovara s vladom Francuske, i poziva obe zainteresovane strane na pregovore, sa ciljem da se postigne rešenje u skladu s Poveljom Ujedinjenih nacija.

Rezolucija je u Komitetu usvojena sa 32:18:30 glasova. U Plenumu, gde je za usvajanje rezolucije potrebna dvotrećinska većina, rezolucija nije usvojena. Nedostajao je svega 1 glas, jer je rezultat bio 35:18:28.

Jugoslavija je glasala za rezoluciju u Komitetu i u Plenumu Generalne skupštine.

SPECIJALNI POLITIČKI KOMITET

RASNI SUKOB U JUŽNOAFRIČKOJ UNIJI. O tom pitanju, koje je već sedmi put razmatrano u UN, podnesena je rezolucija kojom se, između ostalog, izražava žaljenje i uznemirenje što vlada JAU nije odgovorila na poziv Generalne skupštine da revidira svoju politiku i osigura jednakost svih stanovnika bez obzira na rasu, veru ili boju. Jugoslavija je bila jedan od predlagača rezolucije.

Jugoslovenski predstavnik (Budimir Lončar) osudio je politiku vlade Južnoafričke Unije kao i bojkot koji ona sprovodi prema radu Komiteta i rekao da je »ovakav stav krajnje negativan i da odražava praksu koja svojim ponavljanjem stvara opasne presedane u životu UN«. Povodom argumenata vlade JAU da se radi o unutrašnjoj stvari, Jugoslavija smatra da to pitanje daleko prelazi okvire nadležnosti JAU i iz dana u dan dobija sve veći i širi međunarodni značaj.

Rezolucija je usvojena u Komitetu sa 68:5:4, a u Plenumu sa 70:5:4.

POLOŽAJ INDIJACA U JUŽNOAFRIČKOJ UNIJI. Delegacije Irana, Meksika, Filipina i Jugoslavije podnale su predlog rezolucije kojim se, između ostalog, konstatuje da su Indija i Pakistan ponovo potvrdili svoju spremnost da pregovaraju sa vladom JAU; izražava se žaljenje što vlada Južnoafričke Unije nije odgovorila na pisma koja su joj predstavnici Indije i Pakistana uputili u ime svojih vlada i pozvali je na pregovore; upućuje se poziv vladi Južnoafričke Unije da počne razgovore sa vladama Indije i Pakistana i pozivaju države članice da pruže svoje dobre usluge, kako bi zainteresovane strane počele razgovore o položaju Indijaca u JAU.

Predlog rezolucije usvojen je u Komitetu sa 62:0:9, a u Plenumu sa 69:0:10.

ORUŽANE SNAGE UN (UNEF). Pred Komitetom su se nalazila dva izveštaja Generalnog sekretara: Izveštaj o funkcionisanju postojećih snaga i Rezime iskustava stečenih u delovanju vanrednih snaga UN (UNEF). Komitet je razmatrao samo prvi izveštaj, dok se, na zahtev Generalnog sekretara, o drugom izveštaju nije ni diskutovalo.

Većina delegacija konstatovala je da su vanredne snage UN u 1958 sa uspehom obavile povereni im zadatke i saglasila se o potrebi njihovog daljeg postojanja.

Jugoslovenska delegacija ponovila je gledište da su snage UN osnovane u kritičnoj situaciji u interesu očuvanja mira. Praksa i iskustvo pokazali su opravdanost ove odluke i akcije. Time je istovremeno pokazano da je »smisao i karakter tih snaga bio i ostao određen konkretnom situacijom i potrebom iz koje je proistekla ta odluka«.

Osvrćući se na pitanje daljeg delovanja ovih snaga, jugoslovenski predstavnik (Budimir Lončar) rekao je da je Jugoslavija, »stavljajući na raspoloženje svoje snage, polazila od izuzetne situacije i konkretnih potreba i da je spremna da i dalje saraduje dok vlada-domaćin bude smatrala to korisnim i potrebnim i u skladu sa ciljevima radi kojih se snage UN tamo nalaze«.

Komitet je sa 49:9:13 usvojio rezoluciju kojom se sa zadovoljstvom uzima na znanje da su oružane snage UN efikasno nastavile da obavljaju svoje zadatke.

PALESTINSKE IZBEGLICE. Diskusija o ovom pitanju vodila se, kao i ranijih godina, na osnovu izveštaja direktora Agencije za pomoć palestinskim izbeglicama. Pošto u junu 1960 ističe mandat Agenciji, neke delegacije su isticale potrebu proučavanja čitavog pitanja i podnošenja konkretnih predloga na XIV zasedanju Generalne skupštine. Posle duge debate, Komitet je usvojio rezoluciju koju su zajednički podneli SAD, Novi Zeland i Velika Britanija, kojom se odobrava izveštaj Agencije i zahteva podnošenje izveštaja o radu XIV zasedanju Generalne skupštine.

Jugoslavija nije učestvovala u debati, ali je glasala za predloženu rezoluciju, koja je usvojena sa 44:0:18.

PREDLOG O IZMENI POVELJE I STATUTA MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE. Pred Komitetom su se nalazile dve rezolucije. Rezolucija 7 zemalja (među kojima i Jugoslavija) kojom se konstatovalo da još ne postoje potrebni uslovi za rešenje ovog pitanja i da se ono odloži za XIV zasedanje. Rezolucija je bila usvojena sa 61:0:9. Drugom rezolucijom, koju je podnelo 19 zemalja, izražavalo se mišljenje da je poželjno povećanje broja članova ECOSOC-a i odlučilo da se u dnevni red XIV zasedanja stavi pitanje povećanja broja članova ECOSOC-a. Ova rezolucija je usvojena sa 49:9:14.

Jugoslovenska delegacija se uzdržala od glasanja o ovoj rezoluciji.

Iznoseći stav FNRRJ o ovom pitanju, jugoslovenska delegacija je konstatovala da su »današnja struktura i broj članova naše Organizacije u pojedinim organima prihvaćeni u vreme kada organizacija nije brojala više od 50 članova i da se od toga vremena, a naročito od X Zasedanja broj članova znatno povećao, i da će se i dalje povećavati i... da je teško poreći činjenicu da se pri ovakvom sastavu i broju članova glavnih organa može tvrditi da jedan veći broj zemalja ima mogućnosti da neposrednije i češće učestvuju u radu glavnih organa.«

Ističući da je saglasnost velikih sila osnovni preduslov za rešavanje pitanja, jugoslovenski predstavnik (Budimir Lončar) istakao je da te saglasnosti još uvek nema i da je potrebno sačekati stvaranje potrebnih uslova i odgovarajućeg stepena saglasnosti velikih sila, pa tek onda pristupiti rešavanju samog pitanja.

Povodom tendencije da se odmah pristupi rešenju pitanja povećanja broja članova ECOSOC-a, jugoslovenska delegacija je ukazala na činjenicu da je ovo pitanje deo opšte problematike i da je nerealno pokušavati da se izdvojeno rešava.

MERE ZA UNAPREĐENJE MIROLJUBIVIH I DOBROSUSEDSKIH ODNOSA. Pitanje je uvršćeno u dnevni red na zahtev Čehoslovačke u čijem memorandumu je podvučena neophodnost da se spoljna politika svih država u osnovi zasniva na ulaganju potrebnih napora u pravcu sprečavanja opasnosti novog rata i unapređenja miroljubivih i prijateljskih odnosa među državama.

Komitetu je bio podnet zajednički nacrt rezolucije Argentine, Austrije, Bolivije, Cejlona, Gane, Indije, Irske, Čehoslovačke i Jugoslavije.

Rezolucija, koja je jednoglasno usvojena, glasila je: »Generalna skupština, potsećajući na svoju rezoluciju 1.236 (XII); shvatajući od kolike je izvanredne važnosti osigurati međunarodni mir i bezbednost; uviđajući hitnu potrebu iznalaženja rešenja za savremene probleme koji stoje na putu razvika prijateljskih i dobrosusedskih odnosa među državama; pozdravljajući tendencije ka proširenju razmene među državama-članicama na raznim poljima; priznajući da Ujedinjene nacije igraju sve važniju ulogu u saradnji među narodima, u pregovaranju i izmirenju; priznajući, dalje, da poštovanje ciljeva i principa Ujedinjenih nacija pruža najbolju osnovu za obezbeđenje neophodnih uslova da bi nacije i narodi sveta mogli da žive i pomažu jedni druge u uzajamnoj trpeljivosti i razumevanju na korist svih; potvrđuje ciljeve i principe Ujedinjenih nacija; poziva države-članice da se u svojim međusobnim odnosima pridržavaju slova i duha Povelje; poziva sve članice da se, koristeći u potpunosti čl. 33 Povelje, obraćaju Organizaciji za miroljubivo rešenje problema koji ometaju prijateljske i dobrosusedske odnose između država ili ugrožavaju međunarodni mir; poziva države-članice da preduzmu efikasne korake u cilju primene principa miroljubivih i dobrosusedskih odnosa; preporučuje svim državama-članicama da preduzmu praktične mere ili aranžmane u okviru i u skladu sa programima Ujedinjenih nacija i njihovih specijalizovanih agencija u cilju unapređenja iskrene, slobodne i prijateljske saradnje i razumevanja na privrednom, kulturnom, naučnom i tehničkom polju i na području komunikacija; pozdravlja sa zadovoljstvom sporazume među državama-članicama koji teže ili će težiti ka postizanju ciljeva predviđenih ovom rezolucijom.«

Jugoslovenski stav obrazložio je Dobrović Vidić koji je, između ostalog, rekao da »mi sa uverenjem smatramo da suprotnosti društvenog karaktera ili one koje proizlaze iz nacionalno-oslobodilačkih težnji, prenete u oblast međudržavnih odnosa, po sebi nisu takve da bi morale neizbežno izazvati ili povećavati postojeće zategnutosti«. On je naglasio da je do pogoršanja situacije odnosno do kriza dolazilo tamo gde principi o uzajamnim odnosima nisu poštovani i da se osnovno poboljšanje odnosa može postići samo putem pridržavanja tih principa, što uključuje naročito odricanje od politike sile kao sredstva za rešavanje raznih međunarodnih pitanja. Ukazujući da politika dobrosusedskih odnosa, pored poštovanja osnovnih principa Povelje, traži još i svakodnevne napore za realizaciju bar određenog minimuma ekonomske, kulturne, političke i druge saradnje, jugoslovenski predstavnik je podvukao važnu ulogu koju pripada UN na polju unapređivanja miroljubive saradnje među narodima.

EKONOMSKI KOMITET

OSNIVANJE SPECIJALNOG FONDA. Jugoslovenska delegacija glasala je za odluku o osnivanju Specijalnog fonda. Iako područje delovanja Fonda neće obuhvatiti veće projekte ekonomskog razvoja on će, na osnovu rezolucije, izbegavati trošenje sredstava na veliki broj malih projekata. Odredbe rezolucije dozvoljavaju znatnu elastičnost i uključuju široko područje — od industrije i poljoprivrede do javne administracije. Podržavajući takav stav, jugoslovenski delegat (Bogdan Crnobrnja) rekao je 29 septembra 1958 (Doc. A/C 2/SR 513): »Ova široka definicija aktivnosti Fonda je potpuno logična, na prvom mestu zato što je jedan od osnovnih principa Fonda da samo vlade koje primaju pomoć mogu formulirati i predlagati razne projekte. Samo na ovaj način mogu projekti biti zamišljeni i izvršavani u skladu sa uslovima, potrebama i željama zemalja koje pomoć primaju.«

Mnoge delegacije, među kojima i jugoslovenska, posvetile su posebnu pažnju finansijskim sredstvima kojima će Fond raspolagati. One su isticale da će afirmacija Fonda i njegovi uspesi u početnoj fazi biti uspešni samo pod uslovom da se obezbede dovoljna finansijska sredstva. U svakom slučaju ona će biti znatno manja od onih koja su se predviđala tokom

višegodišnje akcije za osnivanje Specijalnog fonda UN za privredni razvoj (SUNFED). Pripremni komitet za osnivanje Specijalnog fonda, čiji je član bila i Jugoslavija, predvideo je da sredstva iznesu oko 100 miliona dolara, ali zasad se ne raspolaže ni tolikom sumom.

I pored prihvatanja odluke o osnivanju Specijalnog fonda, većina u UN i dalje je smatrala da time ni izdaleka nije iscrpna uloga koju Ujedinjene nacije treba da imaju na području finansiranja. Na toj platformi je grupa od 16 zemalja (Afganistan, Burma, Cejlon, Čile, Etiopija, Gana, Grčka, Indija, Indonezija, Liban, Irak, Maroko, Holandija, UAR, Tunis i Jugoslavija) podnela predlog rezolucije u kojoj se tražilo od zemalja-članica UN da nastave sa aktivnošću na osnivanju Fonda UN za kapitalno finansiranje. Pošto je jugoslovenska delegacija to pitanje pokrenula, grupa predlagača odlučila je da ona podnese Komitetu za ekonomska pitanja zajedničku rezoluciju.

Rezolucija je prihvaćena sa 58:0:18 glasova. Od glasanja su se uzdržale zapadne industrijske zemlje, sa izuzetkom Holandije. Na plenarnoj sednici Generalne skupštine, rezoluciju su podržale Danska, Norveška i Italija.

Rezolucija 16 zemalja ocenjena je kao značajna, naročito posle odluke o osnivanju Specijalnog fonda. Pokazalo se da će se dugogodišnja akcija koju su nerazvijene zemlje vodile u UN za osnivanje jedne ustanove u okvirima Specijalnog fonda UN za privredni razvoj (SUNFED) nastaviti i u budućnosti.

Stav Jugoslavije obrazložio je Bogdan Crnobrnja ističući da jugoslovenska delegacija smatra osnivanje Specijalnog fonda praktičnim korakom u osmogodišnjoj aktivnosti na usmeravanju kapitalnog finansiranja putem Ujedinjenih nacija. »Drugim rečima — rekao je dalje Crnobrnja — Specijalni fond ni na koji način ne umanjuje potrebu za širokim finansiranjem ekonomskog razvoja kroz Ujedinjene nacije. Naprotiv, on pretpostavlja, po našem mišljenju, početnu fazu u ostvarenju osnovne ideje SUNFED-a. Sama činjenica da Specijalni fond treba da pripremi put za pomoć u kapitalnom finansiranju od strane Ujedinjenih nacija jeste za nas od prvostupnog značaja. Mi smatramo da Ujedinjene nacije, ako treba u potpunosti da izvrše svoj zadatak na polju pomoći nerazvijenim zemljama, u ne suviše dalekoj budućnosti, treba da preduzmu finansiranje kapitalne izgradnje u programima ekonomskog razvoja. A naša je Organizacija danas u mogućnosti da pride ostvarenju ovog zadatka.«

Na posebnoj konferenciji za prijavljivanje doprinosa održanoj za vreme zasedanja Generalne skupštine, Jugoslavija je za 1959 godinu prijavila iznos od 45 miliona dinara. To je za 10 miliona više od jugoslovenskog doprinosa Proširenom programu Tehničke pomoći UN.

PROŠIRENI PROGRAM TEHNIČKE POMOĆI. Jugoslovenska delegacija posvetila je posebnu pažnju isticanju uloge koju zemlje-primaoci pomoći treba da imaju pri sastavljanju programa. Istovremeno je ukazivala na prednosti jače orijentacije programa na formiranje nacionalnih kadrova i na potrebu povećanja finansijskih sredstava Fonda.

Jugoslovenska delegacija sa Indijom, Italijom, Holandijom, SAD i Venecuelom dala je inicijativu i predložila rezoluciju kojom se, kao najvažnije, pozivaju vlade da Proširenom programu daju doprinose »u iznosima koji će obezbediti proširenje Programa«.

Inicijativa Generalnog sekretara UN o osnivanju međunarodne civilne službe prihvaćena je u izmenjenom i smanjenom obimu. Reč je o ideji slanja eksperata koji bi postali službenici u administraciji nerazvijenih zemalja. Umesto osnivanja takve posebne međunarodne službe odlučeno je da se čitava akcija sprovodi u okviru postojeće Tehničke pomoći. Rezolucija je prihvaćena sa 62:0:13 (istočnoevropske i 4 latino-američke zemlje).

OCENA EKONOMSKE SITUACIJE U SVETU. U generalnoj debati o ekonomskoj situaciji u svetu, jugoslovenski delegat (Bogdan Crnobrnja) konstatovala je (Doc. A/C 2/SR 554) 14 novembra 1958 da se i u prošlog godini probudio jaz koji postoji između razvijenih i nerazvijenih zemalja. U vezi s tim ukazano je na nedovoljnost obima međunarodnog finansiranja, u prvom redu nerazvijenih zemalja. Bogdan Crnobrnja je posebno zadržao na negativnim posledicama pada cena sirovina. Jugoslovenski delegat je istakao da Jugoslavija smatra da bi UN trebalo da budu mesto gde će se ekonomski problemi rešavati na jedan nov i demokratski način. Povećana uloga UN u ubrzanju ekonomskog razvika ojačala bi poverenje između malih i velikih zemalja, između razvijenih i nerazvijenih oblasti kao i između samih razvijenih zemalja i pretpostavlja doprinos miru i boljem razumevanju u svetu. Shvatanje Jugoslavije da Ujedinjene nacije mogu odigrati važnu ulogu u unapređenju ekonomskog razvika nerazvijenih oblasti proizlazi iz naše cene svetskih ekonomskih i političkih uslova.

Jugoslovenski delegat osvrnuo se i na ekonomski razvoj Jugoslavije i ukazao na činjenicu da ona postaje sve više i više industrijalizovana zemlja i da zalaganje za povećano finansiranje nije prvenstveno određeno ekonomskom situacijom Jugoslavije. Crnobrnja je rekao: »Ove podatke sam izneo (o Jugoslaviji) jedino zato da pokažem da posebno stanje naše privrede ne pretpostavlja odlučujući element naše podrške uspostavljanju SUNFED-a. Naš stav prvenstveno proizlazi iz naše ocene osnovnih potreba svetske privrede.«

U Komitetu je bilo podneto više rezolucija. Američka rezolucija o međunarodnoj saradnji radi ekonomskog razvoja usvojena je sa 55:0:11 glasova. Jugoslovenska delegacija glasala je za rezoluciju. Rezolucija o privatnom kapitalu, koja

teži daljem povećanju izvoza privatnog kapitala u nerazvijene zemlje, usvojena je sa 53:9:3 glasa. Jugoslavija se uzdržala od glasanja. Rezolucija o međunarodnoj saradnji o problemima nafte, koju su podnele Rumunija, Čehoslovačka i Albanija, prihvaćena je sa 61:80:0 glasova. Jugoslavija je glasala za rezoluciju. Rezolucija Hondurasa o ustanovljavanju registra stručnjaka iz nerazvijenih zemalja koji bi se koristili i u drugim nerazvijenim zemljama prihvaćena je, uz uzdržavanje istočnogoevropskih zemalja. Rezolucija Čehoslovačke i Rumunije o unapređenju međunarodne trgovine prihvaćena je jednoglasno. Rezolucija Bugarske, uz znatne amandmane SAD i zapadnih zemalja o memorandumu Generalnog sekretara UN o sredstvima za unapređenje ekonomskog razvoja, usvojena je sa 2 uzdržana glasa.

KOMITET ZA SOCIJALNO-HUMANITARNA I KULTURNA PITANJA

IZVEŠTAJ EKONOMSKO-SOCIJALNOG SAVETA. Prihvaćene su četiri rezolucije, od kojih su značajnije rezolucije o koordinaciji na naučnom polju i o ekonomsko-socijalnom razvoju. Rezolucijom o koordinaciji na naučnom polju poziva se Generalni sekretar da, u saradnji sa UNESCO-om i drugim zainteresovanim organizacijama, izradi pregled najvažnijih tendencija na polju naučnog istraživanja i primene naučnih dostignuća na mirnodopske svrhe kao i pregled mera koje bi UN mogla da preduzmu. Rezolucija je prihvaćena jednoglasno.

Rezolucijom o ekonomsko-socijalnom razvoju zahteva se da ECOSOC izradi preporuke vladama radi ubrzanja ekonomskog razvoja putem povećanja produktivnosti rada; smanjenja negativnih socijalnih pojava koje nastaju kao posledica brze urbanizacije i tehnoloških promena; podizanja životnog standarda putem otklanjanja nepravilne podela nacionalnog dohotka. Rezolucija je usvojena sa 57:2:7.

Jugoslavija je glasala za ovu rezoluciju.

NACRT PAKTA O GRAĐANSKO-POLITIČKIM PRAVIMA. Na XIII Zasedanju usvojena su 4 člana Pakta o građansko-političkim pravima.

Član 7 Pakta odnosi se na nehumane i ponižavajuće postupke. Sa 60:0:4 usvojen je, sa manjim izmenama, tekst koji je predložila Komisija za prava čoveka.

Jugoslavija je glasala za ovaj član.

Član 8 govori o zabrani ropstva i prisilnog rada. Jugoslovenska delegacija glasala je za tekst koji je predložila Komisija za prava čoveka, a usvojen je sa 70:0:3.

Član 9 odnosi se na slobodu i bezbednost ličnosti. Sa neznatnim izmenama usvojen je tekst koji je predložila Komisija za prava čoveka.

Jugoslovenska delegacija glasala je za ovaj član.

Član 10 govori o postupku prema licima lišenim slobode. Jugoslovenska delegacija podržala je predlog Cejlona o potrebi da Pakt sadrži osnovne principe za regulisanje prestupništva maloletnika i glasala za konačan tekst.

IZVEŠTAJ VISOKOG KOMESARA ZA IZBEGLICE. Usvojene su tri rezolucije. Prvom rezolucijom primljen je izveštaj Visokog komesara. Drugom, odlučeno je da se period od juna 1959 do juna 1960 proglasi za godinu izbeglica. Trećom rezolucijom o izbeglicama u Alžiru odlučeno je da Visoki komesar pruži pomoć ovim izbeglicama. Jugoslovenska delegacija je glasala za sve tri rezolucije. U obrazloženju glasanja rezolucije o godini izbeglica, jugoslovenski predstavnik dr Sergije Makiedo izrazio je nadu da se godina izbeglica neće koristiti u političke i propagandne svrhe.

NACRT KONVENCIJE O SLOBODI INFORMACIJA. Jugoslovenski predstavnik je naglasio da bi uporedo sa pripremom Konvencije trebalo razmatrati unapređenje slobode informacija uopšte, a naročito sredstava za informacije u nerazvijenim zemljama.

PREPORUKE O PRAVU NARODA I NACIJA NA SAMOPREDELJENJE. Komitet je razmatrao dve rezolucije koje je predložila Komisija za prava čoveka i jednu rezoluciju Ekonomsko-socijalnog saveta. Prva rezolucija komisije, kojom se predviđa izrada studija o pravu naroda na svoja prirodna bogatstva i izvore, usvojena je sa 50:16:5. Druga rezolucija predviđala je osnivanje komisije za dobre usluge čiji bi zadatak bio da ispituje povrede prava naroda na samoopredeljenje i da Generalnoj skupštini podnosi izveštaj, ako spor ne bi bio rešen u roku od 8 meseci. Na predlog jugoslovenske delegacije razmatranje ove rezolucije odloženo je za XIV zasedanje Generalne skupštine, jer vreme preostalo do kraja XIII Zasedanja ne dopušta detaljnije tretiranje ovog pitanja.

Rezolucijom Ekonomsko-socijalnog saveta predviđala se izrada jedne studije o pojmu i sadržini prava naroda na samoopredeljenje. Ova rezolucija je odbačena. Jugoslovenska delegacija glasala je protiv ove rezolucije, jer ona znači samo odugovlačenje rešavanja suštine pitanja. Jugoslovenski predstavnik (dr Branko Karapandža) je ukazao na potrebu da se umesto proučavanja, priđe preduzimanju konkretnih mera za obezbeđenje poštovanja i sprovođenja prava naroda na samoopredeljenje.

MEĐUNARODNA GODINA ZDRAVLJA I MEDICINSKIH ISTRAŽIVANJA. Jednoglasno je usvojena rezolucija kojom se predlaže da Svetska zdravstvena organizacija prouči organizaciju godine zdravlja, dajući prvenstveni značaj međunarodnoj saradnji u borbi protiv bolesti.

KOMITET ZA NESAMOUUPRAVNE TERITORIJE I TERITORIJE POD STARATELJSTVOM

JUGOZAPADNA AFRIKA. Na XII Zasedanju Generalne skupštine osnovan je Komitet za dobre usluge, čiji je zadatak bio da sa vladom Unije pregovara o rešenju spora oko Juzgozapadne Afrike. Taj Komitet činili su predstavnici Brazila, Velike Britanije i SAD. U izveštaju Komitet je stao na gladište da bi podela Juzgozapadne Afrike na dva dela mogla poslužiti kao baza za rešenje spora. Severni deo Juzgozapadne Afrike bio bi stavljen pod starateljstvo, a južni bi anektirala Južnoafrička Unija.

Jugoslovenski delegat (Aleksandar Božović) izjasnio se 16 oktobra 1958 (Doc. A/C 4/SR 763) protiv predloga o podeli i delimičnoj aneksiji dela Juzgozapadne Afrike. Jugoslovenski delegat je rekao: »...Predlog o podeli Juzgozapadne Afrike i aneksiji jednog njenog dela ... suprotan je osnovnim normama civilizacije, međunarodnog morala i međunarodnog prava. Ovaj predlog, koji u suštini predstavlja poziv za vraćanje na stare dane i dobro poznatu praksu podela i aneksija, ne vodi računa o promenama do kojih je u toku zadnje decenije došlo i do kojih dolazi ubrzanim tempom u svetu uopšte, a posebno u Africi. Zbog toga, predlog o podeli Juzgozapadne Afrike, bez obzira da li bi jedan njen deo bio anektiran ili stavljen pod mandat, a drugi pod starateljstvo, mora biti odbačen.«

Rezolucijom, koju su podneli Argentina, Iran, Irsk, Japan i Venecuela, Generalna skupština odlučila je »da ne prihvati sugestije sadržane u izveštaju koje podelu i aneksiju bilo kog dela teritorije predviđaju kao bazu za rešenje pitanja Juzgozapadne Afrike«. Rezolucija je usvojena sa 55:9:8. Kako se rezolucijom odbacuje podela sa aneksijom, ali ne i podela uz eventualno stavljanje jednog dela teritorije pod mandat, a drugog pod starateljstvo, koja bi zaobilaznim putem vodila aneksiji dela pod mandatom, kao i zbog nepreciznosti zadatka Komiteta za dobre usluge, Jugoslavija se uzdržala.

Usvojene su još četiri rezolucije. Jednom se uzimaju na znanje žalbe domorodačkog stanovništva Juzgozapadne Afrike i ukazuje na odluke Generalne skupštine, kojima se vlada Unije poziva da preduzme mere za poboljšanje situacije u Juzgozapadnoj Africi. Drugom rezolucijom Generalna skupština izražava svoju zabrinutost zbog situacije u Juzgozapadnoj Africi. Trećom rezolucijom, čiji su predlagači bili Etiopija, Gana, Liberija i Jugoslavija, Generalna skupština izražava shvatanje da Juzgozapadnu Afriku treba staviti pod starateljstvo i kontrolu UN. Četvrtom rezolucijom, koju su predložili Indija, Iran i Jugoslavija odlučeno je da se, u očekivanju rezultata pregovora sa vladom JAU, za XIV zasedanje Generalne skupštine odloži razmatranje pravnih mera, koje treba preduzeti da bi se obezbedilo poštovanje međunarodnih obaveza od strane vlade Južnoafričke Unije.

IZVEŠTAJ STARATELJSKOG SAVETA. Jugoslovenska delegacija izrazila je mišljenje 10 novembra 1958 (Doc. A/C 4/SR 791) da izveštaj omogućava da se sa nešto više optimizma gleda na dalji razvitak i funkcionisanje međunarodnog starateljskog sistema. Oslobođenje kolonijalnih naroda i nastajanje novih država, rečeno je, predstavljaju pojave koje ulivaju poverenje u dalji međunarodni razvitak i koje pozitivno deluju na karakter međunarodnih odnosa. U pogledu rada Starateljskog saveta izraženo je mišljenje da nova situacija u razviku teritorija nameće potrebu stalnog usaglašavanja prakse i akcija ovog organa UN sa tim promenama, kako bi se ubrzao razvitak ostalih teritorija.

Na osnovu izveštaja usvojeno je šest rezolucija, od kojih je jednu predložila Jugoslavija, u zajednici sa još nekim zemljama. Rezolucijom se zahteva od zemalja-administratora da za teritorije pod svojom upravom formišu planove i rokove za sprovođenje pojedinih političkih, ekonomskih i prosvetnih reformi, kako bi se što pre stvorili preduslovi za sticanje samouprave i nezavisnosti. Istovremeno je traženo da zemlje daju svoje mišljenje o vremenskom periodu koji će biti potreban da teritorije pod starateljstvom postanu nezavisne. Ostale rezolucije (o uticaju uključivanja teritorija pod starateljstvom u Evropsku ekonomsku zajednicu; o potrebi neodložnog ukidanja rasne diskriminacije; o širenju informacija o Organizaciji ujedinjenih nacija i o međunarodnom starateljskom sistemu; o stipendijama za studente sa teritorija pod starateljstvom; o ekonomskoj pomoći Somaliji itd.). Jugoslavija je glasala za sve pomenute rezolucije.

Jugoslovenska delegacija je sa delegacijama Gane, Indije, Iraka, Haitija i Liberije predložila rezoluciju kojom se odlučuje da se XIII Zasedanje Generalne skupštine nastavi 20 februara 1959, radi razmatranja budućnosti Kameruna pod francuskom i Kameruna pod britanskom upravom. Rezolucija je jednoglasno usvojena. Takođe je jednoglasno usvojena i rezolucija koju su predložile delegacije Burme, Gane, Gvatemale, Indije, Indonezije, Irana, Libije, Liberije, Meksika, Maroka, Sudana, Filipina, Ujedinjene Arapske Republike, Venecuele i Jugoslavije. Rezolucijom se od Starateljskog saveta tražilo da razmotri pitanje Kameruna i da za Generalnu skupštinu pripremi izveštaj i odgovarajuće predloge, kako bi Skupština u februaru mogla da odluči o merama koje treba preduzeti da bi se ispunili ciljevi starateljstva — dobijanje nezavisnosti u 1960 godini.

BUDUĆNOST TOGOLANDA POD FRANCUSKOM UPRAVOM. Jugoslovenska delegacija pozdravila je nezavisnost Togolanda i izrazila nadu da će nezavisnost Togolanda pozitivno uticati na dalji razvitak Afrike. Generalna skupština jednoglasno je usvojila rezoluciju kojom se uzima na znanje nezavisnost Togolanda i rezoluciju o davanju tehničke pomoći i upućivanju stručnjaka u Togoland.

Jugoslavija je bila sapredlagač ovih rezolucija.

IZVEŠTAJ KOMITETA O NESAMOUUPRAVNIM TERITORIJAMA. Jugoslovenska delegacija konstatovala je 1. decembra 1958 (Doc. A/C 4/SR 822) nedovoljnost podataka koje zemlja-administratori dostavljaju o kolonijama. Stoga je izrazila mišljenje da bi bilo potrebno da se stanovništvu omogući da, na jedan ili drugi način, obaveštava UN o situaciji u kolonijama i problemima na koje nailaze u ekonomskom, socijalnom i prosvetnom razviku.

Usvojeno je više rezolucija kojima se, pored ostalog: — traži od zemlja-administratora da preduzmu mere za ukidanje rasne diskriminacije; izražava nada da će sve nesamoupravne teritorije i teritorije pod starateljstvom u Africi učestvovati u radu novoosnovane Ekonomske komisije za Afriku; pozivaju zemlja-administratore da usvoje investicionu politiku koja će obezbediti ravnomeran ekonomski razvitak nesamoupravnih teritorija i progresivno povećavati dohodak njihovih stanovnika; izražava mišljenje da pridruživanje nesamoupravnih teritorija Evropskoj ekonomskoj zajednici može znatno uticati na razvitak ovih teritorija i traže potpuniji podaci o tom pridruživanju; pozivaju zemlja-administratore da studentima 13 nesamoupravnih teritorija omoguće korišćenje stipendija stavljenih na raspoloženje od strane članova UN (Jugoslavija je stavila na raspoloženje deset stipendija).

Jugoslovenska delegacija je podržala te rezolucije i glasala za njih.

GRANICA IZMEĐU ETIOPIJE I SOMALIJE. Rezolucijom usvojenom na XII Zasedanju Generalne skupštine traženo je od vlada Etiopije i Italije (koja upravlja Somalijom i zato vodi pregovore u ime ove teritorije) da, u cilju rešenja graničnog spora između Somalije i Etiopije, imenuju po jednog člana arbitražnog suda. Etiopija je imenovala dr Miloša Radojkovića, profesora Pravnog fakulteta u Beogradu.

Jugoslovenska delegacija izrazila je mišljenje da preostala neresena pitanja (mandat arbitražnog suda i izbor »nezavisne ličnosti«) treba prepustiti pregovornima dveju država. Ona je podržala rezoluciju kojom se Etiopija i Italija pozivaju da »nezavisnu ličnost« odrede najkasnije u roku od tri meseca i koja predviđa da će, u slučaju nesporazuma, tu ličnost odrediti norveški kralj. Rezolucija je usvojena jednoglasno.

PRAVNI KOMITET

ARBITRAŽNA PROCEDURA. Komisija za međunarodno pravo podnela je XII Zasedanju Generalne skupštine, posle višegodišnjeg rada na kodifikaciji pravila arbitražne procedure, tj. pravila na osnovu kojih bi trebalo rešavati razne sporove među državama, revidiranu zbirku pravila o arbitražnoj proceduri i predložila da se ona usvoji kao model koji bi državama poslužio prilikom zaključivanja međunarodnih ugovora i specijalnih arbitražnih sporazuma.

Jugoslovenski delegat (dr Đura Ninčić) izrazio je mišljenje 13. oktobra 1958 (Doc. A/C 6/SR 559) da nacrtna pravila arbitražne procedure predstavlja, u izvesnim značajnim aspektima, skretanje od klasične ili diplomatske arbitraže i da naročito zamagljuju ponekad suptilnu ali zato ne manje važnu razliku između arbitraže i sudskog postupka, i na taj način oduzimaju arbitraži njenu individualnost u okviru sistema mirnog rešavanja sporova, kao što je predviđeno u čl. 33 Povelje UN. Generalna skupština ne bi mogla da prihvati predloženu zbirku pravila kao model pre nego što ih detaljno razmotri i uveri se da je zadovoljavajući u svakom pogledu.

Na predlog Grčke, Generalna skupština je primila na znanje rad Komisije za međunarodno pravo o arbitražnoj proceduri i dostavila ga državama da se, u obimu koji žele, rukovode pravilima u izradi arbitražnih sporazuma i kompromisa. Istom rezolucijom države članice pozvane su da dostave komentare na zbirku pravila i svoja iskustva u izradi arbitražnih sporazuma i vođenju arbitražne procedure, u cilju ponovnog razmatranja pitanja u pogodno vreme.

Ostajući pri stavu da je ova pravila prvo potrebno detaljno proučiti, jugoslovenska delegacija se uzdržala od glasanja.

DIPLOMATSKO OPŠTENJE I IMUNITET. Komisija za međunarodno pravo izradila je nacrt pravila o diplomatskom opštenju i imunitetima i predložila Generalnoj skupštini da se nacrt preporučuje državama u cilju zaključenja konvencije o diplomatskom opštenju i imunitetima.

Jugoslovenska delegacija ukazala je 27. oktobra 1958 (Doc. A/C 6/SR 568) na neke praprinne i istakla da izmene u opštoj fizionomiji međunarodnih odluka, nastajanje novih država i snažan uticaj Povelje UN na razvoj međunarodnog prava, zahtevaju i izvesno prilagođavanje u oblasti diplomatskih odnosa. Povodom predloga Komisije za međunarodno pravo da se zaključi konvencija o diplomatskom opštenju i imunitetima, jugoslovenska delegacija izrazila je mišljenje da treba sazvati diplomatsku konferenciju na kojoj bi bila izrađena i usvojena konvencija o ovom pitanju.

Na predlog Jugoslavije, Afganistana, Čejlona, Irana, Čehoslovačke, Poljske i Švedske, Generalna skupština je odlučila da nacrt pravila dostavi vladama i da ih zamoli da do 1. juna 1959 dostave komentare. Istovremeno, odlučeno je da se pitanje unese u dnevni red XIV zasedanja Generalne skupštine, na kome će biti rešeno koje će telo izraditi konvencije o diplomatskom opštenju i imunitetima.

SAZIVANJE DRUGE KONFERENCIJE ZA POMORSKO PRAVO. Ovo pitanje stavljeno je na dnevni red XIII Zasedanja Generalne skupštine, pošto na Ženevskoj konferenciji za pomor-

ske pravo, održanoj 1958. godine, nije postignut sporazum o širini teritorijalnog mora i zone isključivog prava ribolova za priobitnu državu. Konferencija je usvojila rezoluciju kojom se od Generalne skupštine traži da razmotri korisnost sazivanja II konferencije za pomorsko pravo radi daljeg razmatranja spornih pitanja iz oblasti pomorskog prava.

Jugoslovenska delegacija istakla je 2. decembra 1958 (Doc. A/C 6/SR 593) potrebu rešavanja pitanja širine teritorijalnog mora i isključivog prava ribolova za priobitnu državu, i skrenula pažnju na izvesne teškoće oko tih pitanja. Rečeno je da se razlike u gledištima, izražene na Ženevskoj konferenciji, još nisu približile toliko da bi se moglo očekivati pozitivno rešenje i podvučeno da su potrebni novi diplomatski naponi i dublja prethodna priprema — što zahteva izvesno vreme.

Komitet za pravna pitanja usvojio je rezoluciju o sazivanju konferencije jula ili avgusta 1959. Jugoslavija se uzdržala. U Plenumu Generalne skupštine, međutim, Indija i još šest zemalja predložile su amandman o sazivanju II konferencije marta ili aprila 1960, umesto jula ili avgusta 1959. Amandman je usvojen, a takođe i izmenjena rezolucija.

Jugoslavija je glasala za amandman i rezoluciju, pošto produžen rok daje više vremena za uspešnije pripreme II konferencije za pomorsko pravo.

PITANJE KAMERUNA. Drugi deo XIII Zasedanja Generalne skupštine UN bio je posvećen debati o budućnosti oba dela Kameruna koja su starateljske teritorije pod upravom Francuske i Velike Britanije. Prvom rezolucijom ističe se da će Kamerun kojim upravlja Francuska dobiti nezavisnost prvog januara 1960. Generalna skupština UN preporučila je prijem Kameruna u članstvo svetske organizacije čim stekne nezavisnost.

Jugoslavija se uzdržala od glasanja u Generalnoj skupštini, jer je smatrala da bi bilo poželjno održavanje izbora pre postizanja nezavisnosti s obzirom na sadašnje stanje na toj teritoriji. Šef jugoslovenske delegacije, Dobroivoje Vidić, podržao je stav o davanju nezavisnosti Kamerunu 1. januara 1960 i njegovom prijemu u članstvo UN.

Generalna skupština UN usvojila je i rezoluciju u kojoj se preporučuje održavanje plebiscita pod nadzorom UN u severnom i južnom delu Kameruna kojim upravlja Velika Britanija. U severnom delu plebiscit bi se održao novembra 1959. Od početka decembra 1959 do kraja aprila 1960 plebiscit bi se održao u južnom delu ove teritorije pod starateljstvom UN.

IZVOR:

Koča Popović, Govor u generalnoj debati 2.X.1958 (A/PV 767); Situacija u Madarskoj, Dobroivoje Vidić, govor 22.IX.1958 (A/PV 752) i Pitanje kineskog pretnastništva u UN, govor 23.IX.1958 (A/PV 754); Situacija u Madarskoj, Dimče Belovski, obrazloženje glasanja 12.XII.1958 (A/PV 787).

Pitanje razoružanja, Dobroivoje Vidić govori: 16.X.1958 (A/C 1/PV 951), 20.X.1958 (A/C 1/PV 954), 24.X.1958 (A/C 1/PV 962), 31.X.1958 (A/C 1/PV 968); Pitanje Koreje, Bogoljub Jovanović, objašnjenje glasanja 11.XI.1958 (A/C 1/PV 981); Pitanje vasijskog prostora, Dobroivoje Vidić, govor 24.XI.1958 (A/C 1/PV 995) i Pitanje Kipra, govor 28.XI.1958 (A/C 1/PV 1000); Efekti atomskih radijacija, Dimče Belovski, govor 6.XII.1958 (A/C 1/PV 1012); Pitanje Alžira, Đura Ninčić, govor 12.XII.1958 (A/C 1/PV 1021).

Pitanje rasnog sukoba u JAU, Budimir Lončar, govor 15.X.1958 (A/SPC/SP 89); Izvanredne snage UN (UNEF) Budimir Lončar, govor 31.X.1958 (A/SPC/SP 98); Pitanja proširenja glavnih organa UN, Budimir Lončar, govor 28.XI.1958 (A/SPC/SP 115); Mere za unapređenje miroljubivih i dobrosusedskih odnosa, Dobroivoje Vidić, govor 3.XII.1958 (A/SPC/SP 118); Položaj Indijaca u JAU, Budimir Lončar, govor 8.XII.1958 (A/SPC/SP 123).

Pitanja Specijalnog fonda, Bogdan Crnobrnja, govor 29.IX.1958 (A/C 2/SR 513); Tehnička pomoć, Bogdan Crnobrnja, govor 23.X.1958 (A/C 2/SR 532); O svetskoj ekonomskoj situaciji, Bogdan Crnobrnja, govor 14.XI.1958 (A/C 2/SR 554).

Izveštaj ECOSOC-a, dr Sergije Makiedo, govor 3.X.1958 (A/C 3/SR 841); Savetodavne usluge na polju ljudskih prava, dr Branko Karapandža, govor 9.X.1958 (A/C 3/SR 846); Član 7 Pakta o ljudskim pravima, dr Sergije Makiedo, istupanje 10.X.1958 (A/C 3/SR 849); Član 8 Pakta o ljudskim pravima, dr Sergije Makiedo, istupanje 21.X.1958 (A/C 3/SR 859); Član 9 Pakta o ljudskim pravima, dr Sergije Makiedo, istupanje 28.X.1958 (A/C 3/SR 865); Izveštaj Visokog komesara za izbeglice, dr Sergije Makiedo, govor 5.XI.1958 (A/C 3/SR 873); Međunarodna godina zdravlja i medicinskih istraživanja, dr Branko Karapandža, govor 11.XI.1958 (A/C 3/SR 878); Samoopredeljenje naroda, dr Branko Karapandža, govor 25.XI.1958 (A/C 3/SR 892); Sloboda informacija, dr Branko Karapandža, govor 1.XII.1958 (A/C 3/SR 987).

Pitanje Jugozapadne Afrike, Aleksandar Božović, govor 16.X.1958 (A/C 4/SR 763); Togoland pod francuskom upravom, Aleksandar Božović, govor 4.XI.1958 (A/C 4/SR 784); Izveštaj Starateljskog saveta, Aleksandar Božović, govor 10.XI.1958 (A/C 4/SR 791); Pitanje Kameruna, Aleksandar Božović, govor 21.XI.1958 (A/C 4/SR 810); Izveštaj Komiteta za nesamoupravne teritorije, Aleksandar Božović, govor 1.XII.1958 (A/C 4/SR 822); Teritorije pod španskom i portugalskom upravom, Aleksandar Božović, govor 4.XII.1958 (A/C 4/SR 830).

Pitanje arbitražne procedure, dr Đura Ninčić, govor 13. X. 1958 (A/C 6/SR 559); Pitanje diplomatskih imuniteta, dr Đura Ninčić, govor 27. X. 1958 (A/C 6/SR 568); Pitanje sazivanja II Konferencije o međunarodnom pravu mora, dr Đura Ninčić, govor 2. XII. 1958 (A/C 6/SR 593).

Vidi: »J. P.«, 1957, »Stavovi jugoslovenskih predstavnika o važnijim pitanjima na XI Zasedanju Generalne skupštine UN«, str. 259—264 (33—38) i na XII Zasedanju, 958, str. 139—144 (15—20).

A. B. — M. B. — S. I. — M. R. — Lj. S.

POSETE PRETSEDNIKA REPUBLIKE NEKIM ZEMLJAMA AZIJE I AFRIKE I GRČKOJ

Pretsednik Republike Josip Broz Tito posetio je od decembra 1958 do marta 1959 Indoneziju, Burmu, Indiju, Cejlon, Etiopiju, Sudan, Ujedinjenu Arapsku Republiku i Grčku. Predsednik Tita su pratili kao članovi delegacije FNRJ — predsednik Narodne skupštine NR Crne Gore Blažo Jovanović, poslanik Savezne narodne skupštine Ivan Maček, član Saveznog izvršnog veća Slobodan Penezić, državni potsekretar za inostrane poslove Veljko Mićunović i generalni sekretar Predsednika Republike Leo Mates.

Pretsednik Tito i članovi delegacije otputovali su iz Jugoslavije u Indoneziju iz Dubrovnika brodom JRM »Galeb« 2. decembra 1958 u pratnji razarača JRM »Split« i broda »Lovćen«.

Prilikom zadržavanja u Port Saidu 5. decembra 1958 došlo je do susreta između predsednika Tita i predsednika UAR Gamala Abdela Namera. Tom prilikom dva šefa država razmenjivali su mišljenja o pitanjima od zajedničkog interesa. U saopštenju za štampu, objavljenom između 5 i 6. decembra 1958, kaže se da su »razgovori protekli u najsrdajnijoj atmosferi i u duhu uzajamnog prijateljstva« i da je »dogovoreno da se ovi razgovori nastave u toku predstojeće posete Predsednika FNRJ Ujedinjenoj Arapskoj Republici«.

Državna poseta Republici Indoneziji obavljena je od 23. decembra 1958 do 1. januara 1959. U toku ove posete predsednik Tito i ostali članovi jugoslovenske delegacije boravili su u glavnom gradu Džakarti i posetili gradove Bogor, Bandung i druga mesta na ostrvima Javi i Baliu i tom prilikom došli u neposredan kontakt s mnogim rukovodiocima Indonezije, predstavnicima političkog, kulturnog, naučnog i javnog života, kao i s prijateljskim indonežanskim narodom. U Bandungu 25. decembra 1958. predsednik Tita je dodeljena titula počasnog doktora pravnih nauka tamošnjeg Univerziteta. U Indoneziji su vođeni iscrpni razgovori o daljem razvoju prijateljske saradnje između Jugoslavije i Indonezije i o aktuelnim međunarodnim problemima koji interesuju dve zemlje, u kojima su s jugoslovenske strane učestvovali predsednik Tito, članovi delegacije i ambasador FNRJ u Indoneziji Stane Pavlič, a sa indonežanske strane predsednik Sukarno, predsednik vlade Džauda, ministar inostranih poslova dr Subandrio i indonežanski ambasador u FNRJ Sudarsono. O rezultatima vođenih razgovora objavljeno je zajedničko saopštenje u Tampaksiringu na Baliu 30. decembra 1958.

Pretsednik Tito i delegacija FNRJ boravili su u Uniji Burme od 8. do 10. januara 1959. kao gosti predsednika Unije U Vin Maunga i burmanske vlade. Tom prilikom su uzeli učešća i u proslavi karenske Nove godine 9. januara. U toku 8. i 9. januara izmenjivali su mišljenja između predsednika Tita i predsednika vlade Unije Burme generala Ne Vina i njihovih saradnika o bilateralnim odnosima između FNRJ i Unije Burme i o drugim pitanjima koja neposredno interesuju obe zemlje. Rezultati tih razgovora sadržani su u saopštenju o poseti Predsednika FNRJ Uniji Burmi objavljenom 9. januara 1959. u Rangu. Osim toga, predsednik Tito vodio je u Rangu razgovore s bivšim predsednikom vlade U Nuom i sa članovima Izvršnog komiteta Čvrste lige na čelu sa U Ba Šveom i U Čo Njenom.

Poseta Republici Indiji trajala je od 13. do 19. januara 1959. Delegacija FNRJ, na čelu s predsednikom Titom, boravila je u glavnom gradu Nju Delhiju i gradovima Madrasu, Hajderabadu, Maduri i Tiručirapaliju. Delegacija je prisustvovala vojnoj paradi i posetila izložbu »Indija 1958« u Nju Delhiju. U Hajderabadu na masovnom zboru 16. januara predata je predsedniku Titu adresa građana Hajderabada i Sekunderabada, a 17. januara predsednik Tito je govorio na zboru studenata i omladine Univerziteta Osmanija u Hajderabadu. Za vreme boravka u Nju Delhiju 14. i 15. januara 1959. predsednik Tito je u tri maha vodio razgovore s predsednikom indijske vlade Džavaharlalom Nehruom o međunarodnim problemima u Evropi i Aziji i o odnosima između Jugoslavije i Indije. Povodom tih razgovora objavljeno je u Nju Delhiju 15. januara 1959. saopštenje za štampu.

Državna poseta predsednika Tita Cejlonu trajala je od 21. do 26. januara 1959. U toku boravka na Cejlonu predsednik Tito i ostali članovi jugoslovenske delegacije posetili su razne istorijske i kulturne znamenitosti i privredne objekte u Kolombu, Kendiju i Noreliji i došli u neposredan kontakt s predstavnicima državnog, političkog i javnog života Cejlona, kao i s velikim brojem cejlonskih građana. Tom prilikom predsedniku Titu uručene su adrese građana Kendija i Norelije. U toku ove posete predsednik Tito i predsednik cejlonske vlade Solomon V. R. D. Bandaranaike vodili su razgovore o aktuelnim međunarodnim problemima koji interesuju dve zemlje i o bilateralnim odnosima između Jugoslavije i Cejlona i potpisali u Kolombu 25. januara 1959. zajedničko saopštenje, u kome su sadržani rezultati tih razgovora.

Pretsednik Tito i članovi jugoslovenske delegacije boravili su u Etiopiji od 2. do 12. februara kao gosti cara Haile Selasija i carice Menen. Oni su tom prilikom boravili u glavnom gradu Adis Abebi i posetili Masau, Asmaru i druga mesta u Etiopiji.

U toku boravka u Adis Abebi predsednik Tito je posetio izložbu privrednog razvika Etiopije i primio jugoslovenske stručnjake koji rade u Etiopiji, zajedno sa ostalim članovima tamošnje jugoslovenske kolonije. U toku posete iscrpno su izmenjena mišljenja između predsednika Tita i cara Haile Selasija i njihovih saradnika o pitanjima od zajedničkog interesa. U Adis Abebi objavljeno je 12. februara 1959. zajedničko saopštenje o jugoslovensko-etioipskim razgovorima.

Poseta Sudanu obavljena je od 12. do 18. februara 1959. Predsednik Tito i ostali članovi delegacije FNRJ obišli su u toku ove posete razne kulturne i istorijske znamenitosti, zdravstvene ustanove i privredne objekte u glavnom gradu Kartumu, u oblasti Gezire i u gradu El Obeidu. U čast predsednika Tita održana je vojna parada u Kartumu. Između predsednika Tita i predsednika Vrhovnog vojnog saveta i predsednika vlade Sudana generala Ibrahima Abuda vođeni su iscrpni razgovori o daljem razvoju prijateljske saradnje između FNRJ i Sudana i razmotrena pitanja od interesa za dve zemlje. Dva predsednika potpisali su u Kartumu 17. februara zajedničko saopštenje, koje je istog dana objavljeno.

Poseta Ujedinjenoj Arapskoj Republici trajala je od 20. do 28. februara 1959. U toku ove posete predsednik Tito i ostali članovi delegacije uzeli su učešća u proslavama godišnjice Ujedinjene Arapske Republike u Kairu i Damasku. Predsednik Tito prisustvovao je predaji tapija jednoj grupi sirijskih seljaka koji su dobili zemlju na osnovu agrarne reforme, i posetio gradove Homs, Hamu, Alep i Latakiju u Sirojskoj Oblasti Ujedinjene Arapske Republike. Ova poseta omogućila je dvojici šefova država da nastave razgovore koje su vodili u Port Saidu 5. decembra 1958. i da obave iscrpnu razmenu mišljenja o aktuelnim međunarodnim pitanjima i o daljem unapređenju svestrane saradnje između dve zemlje. Razgovori su vođeni između 21. i 27. februara i u njima su s jugoslovenske strane učestvovali predsednik Tito, članovi delegacije i ambasador FNRJ u UAR Josip Đerđa, a sa strane Ujedinjene Arapske Republike predsednik Gamal Abdel Naser, potpredsednici Republike Abdel Latif el Bogdadi, maršal Abdel Hakim Amer i Akram el Hurani, ministar inostranih poslova dr Mahmud Favzi, ministar unutrašnjih poslova Zaharija Mohiedin, ministar za poslove Predsedništva Ali Sabri, predsednik Izvršnog veća Sirojske Oblasti UAR Edin Kahal, ministar unutrašnjih poslova Sirojske Oblasti Abdul el Sarad, pomoćnik ministra inostranih poslova Husein Zulfikar Sabri i ambasador UAR u FNRJ Sabet el Aris. O rezultatima tih razgovora objavljeno je u Alepu 27. februara 1959. zajedničko saopštenje.

Na povratku s putovanja u zemlje Azije i Afrike, predsednik Tito i članovi jugoslovenske delegacije boravili su u Grčkoj od 2. do 6. marta 1959. Tom prilikom oni su posetili ostrvo Rodos i zadržali se kraće vreme u Solunu. U toku boravka na Rodosu 2. i 3. marta predsednik Tito vodio je razgovore s predsednikom grčke vlade Konstantinom Karamanlisom, o pitanjima koja interesuju dve zemlje. U razgovorima su učestvovali s jugoslovenske strane članovi delegacije i ambasador FNRJ u Grčkoj Mita Miljković, a s grčke strane ministar inostranih poslova Evangelos Averof-Tosica, generalni direktor Ministarstva inostranih poslova Pavle Ekonomu-Guras, grčki ambasador u FNRJ Trasiyulos Cakalotos i dr. Na Rodosu je objavljeno 3. marta saopštenje za štampu, u kome su sadržani rezultati razgovora.

Pretsednik Tito i jugoslovenska delegacija vratili su se u Jugoslaviju 6. marta 1959. Istog dana predsednik Tito održao je govor na masovnom zboru u Skopju. Takođe je prilikom svečanog dočeka u Beogradu 7. marta održao govor na masovnom zboru na Trgu bratstva i jedinstva. Na sednici Saveznog izvršnog veća 17. marta 1959. predsednik Tito podneo je izveštaj o putu u prijateljske zemlje Azije i Afrike. Savezno izvršno veće je u potpunosti prihvatilo i odobrilo izveštaj Predsednika Republike.

Razgovori između delegacije FNRJ, na čelu s predsednikom Titom, i rukovodilaca zemalja koje su posetili bili su posvećeni razmatranju aktuelne međunarodne situacije i merama za jačanje i dalje razvijanje bilateralne saradnje između FNRJ i tih zemalja. U saopštenjima o razgovorima navedeni su predmeti razgovora i rezultati do kojih se došlo tom prilikom.¹

RAZMATRANJE AKTUELNE MEĐUNARODNE SITUACIJE

Aktuelna međunarodna situacija bila je predmet razgovora u svim zemljama koje je predsednik Tito posetio. U zajedničkim saopštenjima sadržana su sledeća pitanja:

OPŠTA OCENA MEĐUNARODNE SITUACIJE I POLITIKA KOEGZISTENCIJE. U zajedničkom saopštenju o razgovorima vođenim u Indoneziji konstatuje se da su predsednik Tito i pret-

¹ Saopštenje objavljeno na kraju razgovora u Burmi ne ulazi u specifikiranje predmeta razgovora, već samo konstatuje da su »razgovori, koji su protekli u atmosferi uzajamnog razumevanja i u duhu srdačnosti i prijateljstva, u potpunosti potvrdili zajednička gledišta koja su već bila izražena u dosadašnjim kontaktima između državnika dve zemlje, kako u pogledu jugoslovensko-burmanskih odnosa tako i u pogledu učvršćenja mira i međunarodne saradnje«.

sednik Sukarno pretresli aktuelne međunarodne probleme, imajući stalno u vidu principe Povelje UN i Bandunških rezolucija, koji u potpunosti odražavaju smisao aktivne međunarodne koegzistencije. Dva šefa država došli su, osim toga, do zaključka da je spoljna politika njihovih zemalja, zasnovana na neuključivanju u blokove, dala zadovoljavajuće rezultate i da predstavlja pozitivan doprinos popuštanju međunarodne zategnutosti. »Obe strane smatraju, — kaže se dalje u zajedničkom saopštenju, — da bi nove inicijative i jačanje napora svih onih zemalja koje se u akciji za mir i ostvarenje široke međunarodne saradnje rukovode sličnim principima bili od koristi za sve ove zemlje i za efikasno delovanje u pravcu otklanjanja postojeće zategnutosti i trajnog učvršćenja mira, kome čovečanstvo neodoljivo teži.« Što se tiče aktuelne situacije u svetu, u zajedničkom saopštenju se kaže da ona »i pored delovanja pozitivnih faktora pruža razloge za zabrinutost. Produžavanje politike hladnog rata, zaoštavanje odnosa između dva bloka država, nastavljane trke u nuklearnom, termounuklearnom i drugom naoružanju, pokušaji mešanja spolja u unutrašnje stvari drugih država pod ma kakvim izgovorom, ugrožavaju mir i povećavaju opasnost od rata, koji bi u današnjim uslovima neminovno doveo do svetske katastrofe«. Međutim, u zajedničkom saopštenju se konstatuje: »Ogromna većina ljudi u svetu teži rešavanju postojećih problema isključivo putem pregovora i sporazuma i obezbeđenju mira kao neophodnog uslova za dalji napredak i opstanak sveta. Dosađeno iskustvo je pokazalo nužnost, uspešnost i realnost jedne takve politike i predstavlja solidnu osnovu za ostvarenje aktivne miroljubive koegzistencije.«

U saopštenju objavljenom u *Indiji* konstatuje se da su predsednik Tito i premijer Nehru »izrazili rešenost da i dalje čine sve što mogu za očuvanje mira i rešenje međunarodnih problema mirnim putem i pregovorima u skladu s principima koegzistencije i politike nepristupanja blokovima«.

Zajedničko saopštenje objavljeno na *Cejlonu* sadrži konstataciju da su predsednik Tito i premijer Bandaranaike »postigli punu saglasnost o hitnoj i neophodnoj potrebi da se učine svi mogući naponi u cilju smanjenja međunarodne zategnutosti koja postoji među narodima«. »Oni stoje čvrsto na stanovištu — kaže se dalje u zajedničkom saopštenju — da je politika prevazilaženja suprotnosti među današnjim blokovima država i neuključivanja u takve blokove, politika miroljubive koegzistencije, koju sprovodi izvestan broj zemalja, uključujući tu i Jugoslaviju i Cejlon, već dala i davaće i ubuduće pozitivan doprinos prevazilaženju postojećih razlika u svetu i postizanju međunarodnog sporazuma na osnovu razumevanja, saradnje i prijateljstva.

U zajedničkom saopštenju objavljenom u *Etiopiji* kaže se: »Šefovi država su uvereni da je smanjenje međunarodne zategnutosti i očuvanje mira od bitnog značaja za dalji napredak čovečanstva i za podizanje životnog standarda u svetu. Oni čvrsto veruju da samo dosledna primena politike koegzistencije između svih naroda i država, bez obzira na razlike u društvenim i ekonomskim sistemima, može dovesti do smanjenja zategnutosti, do pune primene metoda pregovaranja i sporazumevanja pri rešavanju otvorenih međunarodnih problema.«

»Dva predsednika sa zadovoljstvom konstatuju, — kaže se u zajedničkom saopštenju objavljenom u *Sudanu*, — da se njihove zemlje rukovode u svojoj spoljnoj politici težnjom za očuvanjem mira i za razvijanjem međunarodne saradnje koja se zasniva na poštovanju principa nezavisnosti i suvereniteta, ravnopravnosti i nemešanju u unutrašnje stvari drugih zemalja, bez obzira na njihove društveno-ekonomske razlike.«

U zajedničkom saopštenju povodom posete predsednika Tita *Ujedinjenoj Arapskoj Republici* kaže se: »Dva predsednika sa zadovoljstvom konstatuju da su se ciljevi i načela kojima se njihove zemlje rukovode u svojoj spoljnoj politici... pokazali ispravnim i korisnim za učvršćenje mira i razvijanje konstruktivne međunarodne saradnje.« »Oba predsednika smatraju, — kaže se dalje u saopštenju, — da je razvoj međunarodne situacije tokom protekle godine potvrdio njihovo mišljenje da se načela aktivne miroljubive koegzistencije sve više afirmišu u međunarodnoj politici. Zbog toga će oni i dalje, sa svoje strane, ulagati napore da se iz međunarodnog života u potpunosti odstrani politika oslanjanja na silu, politika hladnog rata i podele sveta na blokove i da se međunarodni problemi rešavaju pregovorima i sporazumevanjem. U tom cilju, oni smatraju da značajnu ulogu mogu odigrati zemlje koje se nalaze

van blokova i koje se u svojoj spoljnoj politici zalažu za primenu principa koegzistencije.«

ULOGA NOVIH NEZAVISNIH DRŽAVA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA. Saopštenja o razgovorima u Indoneziji, Sudanu i UAR sadrže posebne konstatacije o značaju i ulozi novih nezavisnih država. »Šefovi država su naročito istakli, — kaže se u saopštenju u *Indoneziji*, — značaj i ulogu novih nezavisnih država sa područja Azije i Afrike u međunarodnom životu i njihovo pozitivno delovanje na učvršćenje mira u svetu i na jačanje principa nezavisnosti, ravnopravnosti i nemešanja u unutrašnje stvari u odnosima među zemljama.« U zajedničkom saopštenju u *Sudanu* se konstatuje da »dva predsednika pozdravljaju stvaranje novih nezavisnih država na području Afrike i Azije, čija je pojava imala pozitivno dejstvo na međunarodne odnose«. Što se tiče razgovora u *UAR*, u zajedničkom saopštenju se kaže: »Pridajući najveći značaj poštovanju principa nezavisnosti i ravnopravnosti država u međunarodnim odnosima, dva predsednika pozdravljaju uspeh koji su postigle nove nezavisne zemlje Afrike i Azije u učvršćenju svog međunarodnog položaja.«

U vezi s ovim pitanjem, u saopštenjima objavljenim u Indoneziji i na Cejlonu ističe se privrženost principima sadržanim u Bandunškim rezolucijama, a u saopštenjima u Etiopiji, Sudanu i UAR kako Bandunškim tako i rezolucijama usvojenim na konferenciji u Akri.

U zajedničkom saopštenju na *Cejlonu* ističe se da je pozitivna uloga UN »pojačana prijemom većeg broja novih nezavisnih država, naročito sa područja Azije i Afrike« u članstvo UN.

KOLONIJALNO PITANJE. Problemu kolonijalizma posvećena je posebna pažnja u saopštenjima objavljenim u Indoneziji, na Cejlonu, Sudanu i UAR. O tom problemu u zajedničkom saopštenju u *Indoneziji* se kaže: »Dve strane smatraju da naročito opasnu manifestaciju tih (negativnih) koncepcija i metoda u međunarodnim odnosima predstavljaju nastojanja kolonijalnih država da zadrže silom oružja i drugim sredstvima mnoge narode u kolonijalnom i potčinjenom položaju, kao i stalni pokušaji da se spreči, ometa i zadrži normalan razvoj nedavno oslobođenih zemalja. Kao jedan od primera takvih negativnih pokušaja može poslužiti i nastavljane kolonijalne vladavine nad Zapadnim Irijanom. Obe strane smatraju da je likvidacija kolonijalizma u svim njegovim oblicima jedan od osnovnih imperativa savremenog sveta, a početak tog procesa jedna od najprogresivnijih tekovina.«

U zajedničkom saopštenju izdatom na *Cejlonu* kaže se da su predsednik Tito i premijer Bandaranaike »čvrsto uvereni da će okončanje kolonijalizma pomoći da se osiguraju međunarodni mir i bezbednost« i da »oni pružaju svoju podršku svim narodima koji nastoje da ostvare nacionalnu slobodu, nezavisnost od kolonijalne vladavine i ravnopravan položaj u međunarodnim odnosima«.

Što se tiče razgovora u *Sudanu*, u zajedničkom saopštenju se kaže: »Oni (dva predsednika) će se dalje zalagati da se kolonijalni sistem eliminiše iz međunarodnog života i da se svakom narodu prizna pravo da sam sobom upravlja. Oni posebno osuđuju mere diskriminacije na osnovu rase i nacionalne pripadnosti ili na osnovu boje kože.«

U zajedničkom saopštenju u *UAR* se kaže da su predsednici Tito i Naser »utvrdili da među njima postoji puna saglasnost o daljem zalaganju za otklanjanje svih oblika kolonijalizma i svih drugih oblika strane dominacije iz međunarodnog života i za priznanje prava svakom narodu na samoopredeljenje; dva predsednika su potvrdili svoje uverenje da na ovoj osnovi treba rešiti pitanje Alžira«.

PROBLEM RAZORUŽANJA. Problemu razoružanja, a posebno zabrani upotrebe i eksperimenata atomskim oružjem posvećena je naročita pažnja, i o tom problemu se govori u većini saopštenja objavljenih na kraju razgovora u pojedinim zemljama. U zajedničkom saopštenju u *Indoneziji* kaže se da je tim pitanjima bila posvećena posebna pažnja i da »obe strane pozdravljaju početne korake preduzete u toku protekle godine u UN i na konferenciji stručnjaka u Ženevi«.

U saopštenju o razgovorima u *Indiji* kaže se da su predsednik Tito i premijer Nehru »izrazili nadu da će sadašnji pregovori u Ženevi o obustavljanju nuklearnih eksperimenata uskoro uroditi plodom«.

U razgovorima na *Cejlonu*, predsjednik Tito i premijer Bandaranaike podržali su »napore koji se čine na političkom i diplomatskom polju da se ostvare obustava nuklearnih proba i opšte razoružanje«.

U zajedničkom saopštenju u *Etiopiji* kaže se da je u razgovorima posebno istaknuta zainteresovanost obe zemlje za postizanje »u što moguće kraćem roku, ma i ograničenih sporazuma o razoružanju, a pre svega o obustavi eksperimenata nuklearnim oružjem«.

Zajedničko saopštenje u *Sudanu* konstatuje zabrinutost dva predsjednika zbog postojeće trke u naoružanju i ukazuje na neodložnu potrebu da se preduzmu konkretne mere u pogledu razoružanja. »Oni su, — kaže se dalje u saopštenju, — protiv eksperimenata nuklearnim i termonuklearnim oružjem. Oni sa zadovoljstvom konstatuju da u Africi dosad nisu vršen takvi strašni eksperimenti i rešeni su da se suprotstave njihovom otpočinjanju na afričkom kontinentu pod bilo kakvim okolnostima.« U isto vreme oba predsjednika »apeluju na velike sile koje poseduju atomsko oružje da zaključe odgovarajuće međunarodne sporazume o zabrani upotrebe tog oružja«.

Prilikom razgovora u *UAR* takođe je izražena velika zabrinutost zbog trke u naoružanju koja se nastavlja. U vezi s tim se u zajedničkom saopštenju kaže: »Oni (dva predsjednika) smatraju da je neophodno preduzeti konkretne mere u pogledu razoružanja bez odlaganja, a pre svega u pogledu obustavljanja eksperimenata nuklearnim oružjem i zabrane upotrebe tog oružja. Oni izražavaju čvrstu nadu da će velike sile koje poseduju ta oružja uložiti potrebne napore da se u tom smislu postignu potrebni međunarodni ugovori«.

MEĐUNARODNA EKONOMSKA SARADNJA I POMOĆ NEDOVOLJNO RAZVIJENIM ZEMLJAMA. U saopštenjima o razgovorima u Indoneziji, Etiopiji, Sudanu i *UAR* govori se o problemu neravnomernog ekonomskog razvitka u svetu, dok se saopštenje na *Cejlonu* odnosi na pitanje šire međunarodne ekonomske saradnje. Zajedničko saopštenje u *Indoneziji* konstatuje da je neravnomernost ekonomskog razvoja jedan od osnovnih elemenata opšte nestabilnosti u svetu i ukazuje da će FNRI i Indonezija »i dalje ulagati sve napore za ostvarenje širokog plana međunarodne ekonomske i tehničke pomoći nerazvijenim zemljama, bez političkih uslova, preko UN i u bilateralnim formama«.

U *Etiopiji* je u razgovorima posebno istaknuta zainteresovanost obeju zemalja da se postignu sporazumi »o pružanju organizovane međunarodne pomoći, bez političkih uslova, za razvoj nedovoljno razvijenih zemalja«, a odgovarajući stav o tom pitanju u zajedničkom saopštenju u *Sudanu* glasi: »Rukovodeni željom da se ostvari zdravlja i povoljnija atmosfera za postizanje prirodnog i brzog napretka novostvorenih zemalja, dva predsjednika se zalažu da se nedovoljno razvijenim zemljama pruži međunarodna ekonomska i tehnička pomoć, bez političkih uslova, prvenstveno putem UN.«

U zajedničkom saopštenju u *UAR* se u vezi sa ovim problemom kaže: »Dva predsjednika smatraju da dalje postojanje mnogih nedovoljno razvijenih oblasti i zemalja u svetu i nedostatak odgovarajuće saradnje između raznih zemalja u cilju ekonomskog razvoja i društvenog progressa, gde god je to potrebno, predstavlja stalni izvor nestabilnosti i ozbiljnu opasnost za svetski mir i za nezavisnost mnogih zemalja. Stoga će oni i dalje podržavati pružanje međunarodne ekonomske pomoći nedovoljno razvijenim zemljama, bez ikakvih političkih uslova, prvenstveno putem UN.«

Što se tiče *Cejlona*, predsjednik Tito i premijer Bandaranaike su naglasili »imperativnu potrebu uklanjanja prepreka koje stoje na putu pune i neometane ekonomske saradnje između država, bez obzira na njihove ideološke i druge razlike«.

PITANJE REŠAVANJA OTVORENIH MEĐUNARODNIH PROBLEMA. Prema objavljenim saopštenjima, u pojedinim zemljama u razgovorima su dodirnuti i neki od aktuelnih otvorenih međunarodnih problema, a naročito oni koji su nastali kao posledica politike velikih sila u toku i posle Drugog svetskog rata. Tako se u zajedničkom saopštenju o razgovorima u Indoneziji govori o aktuelnoj situaciji oko *Berlina* i kaže da bi »novi razvoj problema Berlina mogao značiti uvod u postepeno rešavanje nemačkog pitanja putem pregovora«. Tom pitanju je posvećena posebna pažnja i u razgovorima predsjednika Tita i predsjednika Nasera, pri čemu su došli do zaključka da je pitanje Berlina »potrebno sporazumno rešiti i pristupiti

zaključenju mirovnog ugovora s Nemačkom u saglasnosti s interesima nemačkog i drugih zainteresovanih naroda, kao i potrebama mira i bezbednosti«.

U vezi sa situacijom na *Bliskom i Srednjem Istoku* u zajedničkom saopštenju o razgovorima u *UAR* se kaže da su dva predsjednika »ponovo potvrdili podršku svojih vlada Bandunškim deklaracijama u vezi sa Bliskim i Srednjim Istokom i izrazili su svoje uverenje da ne treba preduzimati inicijative koje bi još više otežale rešavanje problema ove oblasti«. U saopštenju o razgovorima na Rodosu kaže se da su posebno »pretesena pitanja koja se odnose na arapski svet Srednjeg Istoka, čije blagostanje naročito interesuje Jugoslaviju i Grčku«.

Prilikom razgovora na Rodosu, dodiruto je i pitanje *Kipra* i u saopštenju o razgovorima kaže se da je »grčki premijer obavestio predsjednika Tita o londonskim ugovorima kojima je kiparski narod stekao svoju nezavisnost, dok su istovremeno središni odnosi Grčke sa Turskom i Velikom Britanijom«.

UJEDINJENE NACIJE. U većem broju saopštenja o razgovorima ističe se saglasnost spoljne politike zainteresovanih zemalja sa Poveljom UN odnosno privrženost ciljevima i načelima te Povelje. Pored toga, u zajedničkim saopštenjima objavljenim u Indoneziji, na *Cejlonu* i u *UAR* posvećena je posebna pažnja toj svetskoj organizaciji. Tako se u zajedničkom saopštenju u *Indoneziji* kaže: »Dve strane su potvrdile da i dalje pružaju najveću podršku Organizaciji ujedinjenih nacija i da se zalažu da svi narodi budu predstavljeni u toj Organizaciji, što bi bitno ojačalo ovaj organizam međunarodne bezbednosti i mira.« Takođe je potvrđen raniji stav dva predsjednika u pogledu predstavništva NR Kine u UN.

U zajedničkom saopštenju na *Cejlonu* kaže se da predsjednik Tito i premijer Bandaranaike »smatraju da dosadašnje iskustvo pokazuje da je ova svetska organizacija, i pored mnogih teškoća u svom radu, najpogodniji forum za rešavanje međunarodnih problema i za postizanje sporazumnih rešenja« i da »oni čvrsto stoje na stanovištu da je u OUN potrebno uključiti sve narode koji u njoj nisu predstavljeni«.

Odgovarajući stav u zajedničkom saopštenju u *UAR* glasi: »Dva predsjednika su ustanovili da njihove zemlje pridaju i dalje veliki značaj UN u rešavanju postojećih međunarodnih problema i očuvanju mira u svetu. Oni su potvrdili stanovište da njihove zemlje treba i dalje da najprisnije sarađuju u radu UN i saglasili su se da one, u zajednici sa ostalim miroljubivim zemljama, ulože dalje napore da u ovoj Organizaciji budu predstavljeni svi narodi.«

BILATERALNI ODNOSI.

Bilateralni odnosi između FNRI i zemalja koje je jugoslovenska delegacija na čelu sa predsjednikom Titom posetila i konkretne mere za jačanje i dalje razvijanje prijateljske saradnje bili su predmet svih razgovora i njima je posvećena naročita pažnja. U pogledu opštih načela uzajamne saradnje i razvijanja odnosa na političkom planu u pojedinim saopštenjima se kaže sledeće:

*Indonezija*²: »Šefovi država i njihovi saradnici razmotrili su dosadašnji razvoj i jačanje prijateljske saradnje između dve zemlje i sa velikim zadovoljstvom konstatovali napredak koji je dosada ostvaren u svim oblastima međusobnih odnosa. Oni su odlučili da se ta saradnja dalje proširi i da joj se da puna sadržina.« Solidnu osnovu za razvoj takve saradnje predstavljaju teška i slična iskustva u prošlosti i zajednički ideali slobode, nezavisnosti, ravnopravnosti i ostvarenja boljeg života, za očuvanje mira i postizanje opšteg progressa u svetu. U saopštenju se, pored ostalog, pozdravljaju već uspostavljeni kontakti između parlamenata dve zemlje i izražava se saglasnost obe strane »da dalje potpomognu tu saradnju, kao i saradnju u drugim oblastima državne i društvene delatnosti«. Osim toga, u želji da dalje jačaju prijateljstvo između dve zemlje, »obe strane su se saglasile o korisnosti i potrebi daljeg održavanja i razvijanja dosadašnje prakse neposrednih kontakata državnika putem uzajamnih poseta i ličnih susreta«.

*Burma*³: Pored potvrde zajedničkih gledišta koja su bila izražena u dosadašnjim kontaktima između državnika dve zemlje, »s posebnim zadovoljstvom je konstatovana obostrana rešenost da se postojeće prijateljstvo i plodna saradnja između dve zemlje razvija i dalje proširuje na sve oblasti uzajamnih odnosa«.

*Indija*⁴: »Predsednik i premijer su konstatovali sa zadovoljstvom da odnosi između Jugoslavije i Indije i dalje jačaju na svim poljima i uvereni su da će ova tendencija biti održana i još više ojačana.«

² Vidi: »J.P.«, 1958, »Jugoslavija i Indonezija«, str. 427—428 (53—54).

³ Vidi: »J.P.«, 1958, »Jugoslavija i Burma«, str. 186—188 (22—24).

⁴ Vidi: »J.P.«, 1958, »Jugoslavija i Indija«, str. 275—278 (31—34).

Cejlon: »Predsednik Republike i predsednik vlade posvetili su u razgovorima posebnu pažnju jugoslovensko-cejlonkim odnosima i merama za dalje unapređenje i razvijanje tih odnosa. Oni su sa zadovoljstvom konstatovali da, naročito sada kad su uspostavljeni diplomatski odnosi, postoje široke mogućnosti za ostvarenje plodne saradnje na svim poljima bilateralnih odnosa, čemu će doprineti i sadašnja poseta predsednika Tita Cejlonu. Oni su se saglasili da je potrebno jačati diplomatske odnose između dve zemlje i podići nivo njihovih diplomatskih misija na rang ambasada.«

Premijer Bandaranaike prihvatio je poziv predsednika Tita da poseti Jugoslaviju.

Etiopija: »Šefovi država su sa zadovoljstvom konstatovali da se između njihovih zemalja razvija plodna prijateljska saradnja na svim poljima međusobnih odnosa.« Isto tako, oni su istakli korisnost dosadašnje razmene mišljenja putem ličnih kontakata i prepiske i odlučili su da nastave s tom praksom u cilju što boljeg upoznavanja uzajamnih gledišta i ulaganja zajedničkih napora za učvršćenje mira.«

Car Haile Selasije i carica Menen prihvatili su poziv predsednika Tita da u skoroj budućnosti posete Jugoslaviju.

Sudan: »Dva predsednika su svestrano razmotrili odnose između Jugoslavije i Sudana i mogućnosti za njihovo dalje unapređenje. Oni konstatuju da su od uspostavljanja diplomatskih odnosa zabeleženi značajni rezultati u razvijanju veza između dve zemlje, naročito na privrednom i kulturnom polju i u UN i da su uzajamni odnosi prožeti duhom razumevanja i prijateljstva, koje je našlo svoj odraz i u srdačnom prijemu i pažnji prema predsedniku Titu i članovima njegove pratnje u toku posete Sudanu.« Dva šefa država su se takođe »saglasili da je potrebno da diplomatska predstavništva njihovih zemalja budu podignuta s ranga poslanstva na rang ambasada.« Osim toga, konstatuje se da je »poseta predsednika Tita potvrdila korisnost i poželjnost ličnih kontakata i neposredne razmene mišljenja između državnika Jugoslavije i Sudana i obe strane su se saglasile da nastave tu praksu.«

Predsednik Abud prihvatio je poziv predsednika Tita da poseti Jugoslaviju.

Ujedinjena Arapska Republika: »Dva predsednika su svestrano razmotrili odnose između njihovih zemalja i rezultate ostvarene u razvijanju uzajamne saradnje i prijateljstva između dve zemlje. Oni su s velikim zadovoljstvom utvrdili da je zabeležen opšti napredak u svim oblastima odnosa između njihove dve zemlje i smatraju da postoje povoljne mogućnosti da se njihova plodna i obostrano korisna saradnja dalje ojača i još više proširi.« Oni su izrazili zadovoljstvo zbog razvoja intenzivne i korisne saradnje na političkom polju, koja se zasniva na istom značaju koji njihove zemlje pridaju politici mira, razvijanja aktivne međunarodne saradnje i ostvarenja daljeg napretka i prosperiteta svojih naroda u miru. Oni su ocenili kao veoma korisnu razmenu mišljenja putem ličnih kontakata i prepiske, kao i redovnim diplomatskim kanalima, i odlučili su da sa tom praksom nastave ubuduće.« Takođe su konstatovali da je vrlo korisna »živa razmena delegacija dve zemlje, kako vladinih tako i nevladinih organizacija«, kao i da »nastavljanje takve prakse doprinosi boljem međusobnom upoznavanju i razvijanju duha saradnje i razumevanja«. U vezi s tim izraženo je i mišljenje »da je što šira saradnja na polju turizma poželjna i korisna.«

Dva predsednika su takođe ponovo potvrdili »svoje čvrsto uverenje da je jačanje prijateljskih i svestranih veza između FNRJ i UAR u interesu naroda dve zemlje i u interesu mira, međunarodnog sporazumevanja i opšteg napretka.«

Grčka: »Razgovori su pružili mogućnost Predsedniku Republike i Predsedniku vlade da ponovo potvrde nameru dve vlade da nastave i učvrste veze njihovih zemalja i da unaprede saradnju u okviru postojećih ugovora.« Takođe je konstatovano da je »rad Mešovite jugoslovensko-grčke komisije već napredovao do tačke koja omogućuje zaključenje niza sporazuma namenjenih bitnom razvijanju saradnje između dve države

i uzajamnim interesima njihovih naroda«. Predsednik Tito i premijer Karamanlis su »zaključili svoje razgovore potvrđujući ponovo rešenost dve vlade da svim sredstvima nastoje da ojačaju tesnu saradnju između Jugoslavije i Grčke u uzajamnom interesu dve zemlje i u interesu blagostanja i mira u njihovom delu sveta.«

EKONOMSKI ODNOSI nisu posebno pomenuti u saopštenjima o razgovorima u Burmi, Indiji i Grčkoj, već su obuhvaćeni opštim formulacijama o jačanju saradnje na svim poljima međusobnih odnosa. Odgovarajući delovi o ekonomskim odnosima i potrebi jačanja raznih vidova privredne saradnje u saopštenjima o razgovorima u Indoneziji, Cejlonu, Etiopiji, Sudanu i UAR sadrže sledeće:

Indonezija: »Sa posebnim zadovoljstvom je konstatovan napredak u razvijanju ekonomske saradnje i u povećanju robne razmene. Detaljno su razmotrene mogućnosti za dalje razvijanje svih vidova saradnje na privrednom polju, kako u pogledu trgovine tako i u pogledu uzajamne tehničke pomoći i raznovrsnih oblika ekonomske kooperacije. Obe strane su saglasne da postoje realne mogućnosti za postizanje iznetih ciljeva, o čemu neposrednu brigu treba da povedu Mešovita jugoslovensko-indonežanska komisija i nadležni organi vlada dve zemlje, u duhu usvojenih odluka.«

Cejlon: Predsednik Tito i predsednik vlade Bandaranaike »su izrazili spremnost svojih zemalja da dalje razvijaju i prošire u raznim vidovima saradnju na ekonomskom, tehničkom, naučnom i kulturnom polju i da ulože napore za povećanje međusobne trgovinske razmene, za šta postoje povoljne mogućnosti na obe strane. Na poziv Predsednika Republike, Jugoslaviju će u tu svrhu uskoro posetiti odgovarajuća delegacija Cejlona na vladinom nivou.«

Etiopija: »Šefovi država su došli do zaključka da je postignut ozbiljan napredak na polju ekonomskih odnosa između dve zemlje i da postoje na obe strane povoljne mogućnosti za značajno proširenje svestrane ekonomske kooperacije između FNRJ i Carevine Etiopije. U tom cilju u toku razgovora bili su razmotreni različiti projekti koji se tiču proširenja robne razmene između dve zemlje, kao i međusobna saradnja putem jugoslovenskog učešća u realizaciji nekih objekata iz okvira etiopskog petogodišnjeg plana s područja industrije, rudarstva, hidrogradnje, transporta i razvoja poljoprivrede... Postignuta je načelna saglasnost o pružanju finansijske i tehničke pomoći s jugoslovenske strane na tom polju. Dogovoreno je da kompetentne delegacije dveju vlada u bliskoj budućnosti utvrde potrebne modalitete saradnje dveju zemalja na ovom polju, uključujući i pitanje kredita koji će Jugoslavija staviti na raspoloženje Etiopiji.«

Osim toga, rad jugoslovenskih stručnjaka u Etiopiji je pozitivno ocenjen i »rešeno je da se preduzmu dalji koraci za jačanje tehničke saradnje putem razmene i obuke stručnjaka, tehničara i naučnih radnika.«

Sudan: »Oba predsednika smatraju da postoje široke mogućnosti za dalji razvoj saradnje između dve zemlje u trgovini i na mnogim drugim poljima.« U cilju daljeg jačanja te saradnje »postignuta je načelna saglasnost u pogledu kredita koje će Jugoslavija ponuditi Sudanu i koji bi se koristili za nabavku jugoslovenske mašinske opreme i za angažovanje jugoslovenskih stručnjaka za podizanje prerađivačke industrije u Sudanu, kao i za kupovinu teretnih brodova iz Jugoslavije, prema posebnom ed-memoaru.« Dogovoreno je da jedna sudanska delegacija uskoro poseti Jugoslaviju u cilju daljeg preciziranja ovih sporazuma.

Ujedinjena Arapska Republika: »U pogledu razvoja privredne saradnje, dva predsednika su konstatovali da robna razmena između njihovih zemalja beleži stalan porast i da se povoljno razvijaju i drugi vidovi saradnje na privrednom polju. U cilju davanja zamaha ovoj saradnji, dva predsednika su se saglasili da se pristupi izradi specijalnih dugoročnih ekonomskih aranžmana, posebno u oblasti snabdevanja naftom, fosfatima, drvenom građom i drugim proizvodima.« Šefovi država takođe su »razmotrili dosad ostvarene rezultate na polju naučne i tehničke saradnje i saglasili se da je potrebno izraditi odgovarajuće protokole i planove za sprovođenje u život ranije zaključenog sporazuma između dve zemlje iz ove oblasti.«

⁵ Vidi: »J.P.«, 1959, »Jugoslavija i Cejlon«, str. 40 (6).

⁶ Vidi: »J.P.«, 1959, »Jugoslavija i Etiopija«, str. 38–39 (4–5).

⁷ Vidi: »J.P.«, 1959, »Jugoslavija i Sudan«, str. 39–40 (5–6).

⁸ Vidi: »J.P.«, 1959, »Jugoslavija i UAR«, str. 35–37 (1–3).

SARADNJA NA POLJU KULTURE razmotrena je u razgovorima sa većinom azisko-afričkih zemalja, kao i s Grčkom, u okviru opšte razmene mišljenja o bilateralnim odnosima i isticanja potrebe za razvojem svestrane saradnje. U zajedničkom saopštenju na *Cejlonu* pitanje razvijanja saradnje na polju nauke i kulture obuhvaćeno je zajedno sa saradnjom na ekonomskom i tehničkom polju. U zajedničkim saopštenjima o razgovorima u Indoneziji, Sudanu i UAR o ovoj saradnji se posebno kaže sledeće:

Indonezija: »U cilju organizacije i razvijanja kulturne saradnje, međusobnog upoznavanja bogatog kulturnog nasleđa kao i savremenih dostignuća naroda Jugoslavije i Indonezije na tom polju, dve strane su postigle načelan sporazum o zaključenju konvencije o kulturnoj saradnji. Takođe je postignut načelan sporazum o razmeni studenata, naučnih i kulturnih radnika i stručnjaka u cilju boljeg međusobnog upoznavanja i korišćenja iskustava. Obe strane su saglasne da odvoje sredstva u domaćoj valuti za obrazovanje specijalnih fondova, iz kojih će se pokrivati izdaci za razvoj kulturne, naučne i prosvetne saradnje. One su takođe saglasne da potpišu i pomažu saradnju između ustanova i organizacija svojih zemalja na polju nauke, informacija, umetnosti i filma.«

Sudan: »U pogledu kulturnih i drugih veza postignuta je... saglasnost da se izvrši razmena kulturnih delegacija između dve zemlje.«

Ujedinjena Arapska Republika: »Dva predsednika smatraju da je saradnja između dve zemlje na polju kulture, prosvete i umetnosti postigla obostrano korisne rezultate. U tom pogledu oni su pozdravili zaključenje Konvencije o kulturnoj saradnji prošle godine i potpisivanje Protokola o izvršenju te Konvencije, koje su obavili ministri prosvete i kulture dve zemlje početkom ove godine.«

PRETSEDNIK TITO O REZULTATIMA POSETA ZEMLJAMA AZIJE I AFRIKE

U govorima koje je održao po povratku u zemlju, a naročito u govorima na masovnim zborovima u Skopju 6 marta i u Beogradu 7 marta 1959, predsednik Tito je izneo utiske s putovanja u prijateljske zemlje Azije i Afrike i istakao glavne rezultate razgovora vođenih sa državicima tih zemalja.

U govoru u Skopju predsednik Tito je preneo pozdrave i izraze simpatija naroda onih zemalja koje je posetio i rekao da ovoga puta nije bilo moguće posetiti još četiri ili pet zemalja koje su ga takođe pozvale u posetu. On je ukazao da nas sa tim zemljama »vezuju isti interesi, iste teškoće i zla, iste težnje. Ti narodi imaju duboko poverenje u Jugoslaviju baš zato što smo mi u svojoj spoljnoj politici dosledno branili njihove interese pred Ujedinjenim nacijama, protiv kolonijalnih prohtjeva, a i zato što smo ih, koliko smo najviše mogli, pomogli pri njihovom oslobađanju. Oni znaju da ćemo mi i ubuduće biti na njihovoj strani bez svakih zadnjih namjera, bez želje da nešto pritom izvučemo kao ličnu korist.« Pošto je ukazao na duboku privrženost tih zemalja stvari mira i nezavisnosti i na njihove velike napore za ostvarenje unutrašnjeg napretka, predsednik Tito je rekao da »kao i nas, isto tako prožima i njih jedinstvena misao da se okupe svi oni narodi koji žele mir u jednu snažnu celinu, u borbi za mir i za ravnopravne odnose među narodima, u nastojanjima za ostvarenje aktivne miroljubive koegzistencije«.

U govoru u Beogradu predsednik Tito je, između ostalog, rekao: »Mi smo vidjeli da 600 miliona ljudi imaju jedinstvenu misao: da žive u miru, da grade svoj bolji život. Mi smo u kontaktu s njima imali puno razumijevanja za njihove teškoće i težnje kao što su i oni pokazali puno razumijevanje za naše težnje i teškoće.« Pošto je ukazao da je u toku poseta u punoj meri iskorišćena mogućnost za razmenu mišljenja s državicima tih zemalja, predsednik Tito je rekao: »Mogu da rečem da je među nama vladala puna jednodušnost u pogledu svih najvažnijih problema u današnjim međunarodnim odnosima i pitanjima.« Predsednik Tito je takođe izjavio da narodi tih zemalja imaju u naše narode ogromno poverenje i nastavio: »Mi smo i ovog puta imali, razumije se, jedan jedinstven cilj: da doprinesemo što više jačanju onih snaga u svijetu koje strepe za mir, koje žele da imaju mir, koje žele da se mirno razvijaju. I mi smo vidjeli da su te snage ogromne.«

Predsednik Tito se osvrnuo i na apel jednog kineskog državnika indonežanskom narodu da se odnosi s nepoverenjem prema poseti jugoslovenske delegacije i istakao je da su takvi postupci mogli posejati samo još više nepoverenja prema onima koji upućuju takve apele. On je takođe pomenuo pisanje praških listova da se u toku ovih poseta želeo stvoriti treći blok i rekao: »Mi smo uvijek bili protiv trećeg bloka, jer smo protiv svakog bloka. Mi smo i protiv dva, akamoli da smo za to da stvaramo treći. Mi znamo da to ne bi ništa dobro donijelo i nije ga potrebno

stvarati. Jer, između nas, za koje oni govore da smo išli da stvaramo treći blok, i između tih naroda koje smo posetili, vlada takva jednodušnost kakva ne vlada ni u jednom od ovih blokova. To je takva moralna snaga s kojom se danas mora računati u svijetu kad se rješavaju krupni međunarodni problemi ili kad dođe konačno do njihovog rješenja.«

Govoreći o bilateralnim odnosima sa zemljama koje je posetio, predsednik Tito je rekao: »Mi smo mnogo razgovarali sa rukovodiocima tih zemalja o našim bilateralnim odnosima. Mi smo razgovarali o tome kako i na koji način možemo i u ekonomskom pogledu najbolje sarađivati na obostranu korist. Jasno je da smo im mi obećali da ćemo prema našim današnjim mogućnostima učiniti sve što možemo da im pomognemo, premda oni kažu da je njima u njihovim težnjama i moralna podrška veoma važna. Tu je u pitanju i potrebna je i materijalna podrška, ali se ne radi ni samo o njoj. Radi se ustvari o jednoj uzajamnoj ekonomskoj saradnji koja ima velike perspektive i mogućnosti, jer Jugoslavija postaje industrijska zemlja i ima mogućnosti da sarađuje i sa tog aspekta, a isto tako su i te zemlje veoma bogate raznim proizvodima koji su nama itekako potrebni. Samo se treba orijentisati u tom pravcu.« Završavajući svoje izlaganje o bilateralnim odnosima, predsednik Tito je rekao: »Hoću da kažem da ti narodi zaslužuju da se s njima radi, da se s njima sarađuje onako kao što treba da bude između najboljih prijatelja kakvi se samo mogu zamisliti.«

IZVOR:

»Saopštenje o odlasku Predsednika Republike u zvaničnu posetu Indoneziji i nekim drugim zemljama Azije i Afrike« — »Borba«, 2 decembar 1958; »Tito i Naser vodili razgovore o pitanjima od obostranog interesa« — »Borba«, 7 decembar 1958; »Govori predsednika Sukarna i Tita prilikom svečanog dočeka u Džakarti« — »Borba«, 24 decembar 1958; »Zdravice predsednika Sukarna i Tita na svečanoj večeri koju je priredio predsednik Sukarno u Džakarti« — »Borba«, 24 decembar 1958; »Govor predsednika Tita prilikom promocije za počasnog doktora pravnih nauka Univerziteta »Pađadaran« u Bandungu« — »Borba«, 27 decembar 1958; »Govori predsednika Tita i Sukarna prilikom svečanog ispraćaja u Džakarti« — »Borba«, 29 decembar 1958; »Zajedničko saopštenje o poseti predsednika FNRJ Republiki Indoneziji« — »Borba«, 31 decembar 1958; »Poruka predsednika Tita građanima Burme« — »Borba«, 9 januar 1959; »Saopštenje o poseti predsednika FNRJ Uniji Burme« — »Borba«, 10 januar 1959; »Zdravice guvernera Madrasa i predsednika Tita na večeri u Madrasu« — »Borba«, 14 januar 1959; »Govori predsednika Prasada i Tita prilikom svečanog dočeka u Nju Delhiju« — »Politika«, 15 januar 1959; »Zdravice predsednika Prasada i Tita na večeri koju je priredio predsednik Prasad u Nju Delhiju« — »Borba«, 16 januar 1959; »Saopštenje za štampu o razgovorima u Nju Delhiju« — »Borba«, 16 januar 1959; »Adresa građana Hajderabada i govor predsednika Tita za zboru u Hajderabadu« — »Borba«, 17 januar 1959; »Govor rektora Univerziteta Osmanija u Hajderabadu i pozdrav predsednika Tita studentima i omladini Hajderabada« — »Borba«, 18 januar 1959; »Poruka predsednika Tita građanima Indije prilikom odlaska iz Indije« — »Borba«, 20 januar 1959; »Pozdrav predsednika Tita građanima Cejlona prilikom dolaska u Kolombo« — »Politika«, 22 januar 1959; »Adresa građana Kendija i govor predsednika Tita u gradskoj vešnici u Kendiju« — »Borba«, 23 januar 1959; »Dobrodošlica građana Norelje i odgovor predsednika Tita« — »Borba«, 24 januar 1959; »Zdravice predsednika vlade Bandaranaike i predsednika Tita na svečanom prijemu u Kolombu« — »Borba«, 25 januar 1959; »Zajedničko saopštenje povodom posete predsednika FNRJ Cejlonu« — »Borba«, 26 januar 1959; »Razgovor predsednika Tita s jugoslovenskim novinarima« — »Borba«, 26 januar 1959; »Poruka predsednika Tita građanima Cejlona prilikom svečanog ispraćaja u Kolombu« — »Borba«, 27 januar 1959; »Pozdravni govor predsednika Tita prilikom svečanog dočeka u Adis Abebi« — »Borba«, 4 februar 1959; »Zdravice cara Haile Selasija i predsednika Tita na večeri koju je priredio car Haile Selasije u Adis Abebi« — »Politika«, 5 februar 1959; »Govor predsednika Tita članovima jugoslovenske kolonije u Adis Abebi« — »Borba«, 6 februar 1959; »Zdravice predsednika Tita i cara Haile Selasija na večeri koju je priredio predsednik Tito u Adis Abebi« — »Borba«, 13 februar 1959; »Saopštenje povodom posete Predsednika FNRJ Carevini Etiopiji« — »Borba«, 13 februar 1959; »Poruka predsednika Tita građanima Sudana prilikom dolaska u Kartumu« — »Borba«, 14 februar 1959; »Zdravice predsednika Abuda i Tita na svečanoj večeri koju je priredio predsednik Abud u Kartumu« — »Borba«, 14 februar 1959; »Zajedničko saopštenje povodom posete predsednika FNRJ Sudanu« — »Politika«, 19 februar 1959; »Poruka predsednika Tita građanima UAR prilikom dolaska u Kairo« — »Borba«, 21 februar 1959; »Zdravice predsednika Namera i Tita na večeri koju je priredio predsednik Naser u Kairu« — »Borba«, 21 februar 1959; »Govor predsednika Tita na mitingu u Kairu« — »Borba«, 23 februar 1959; »Govor predsednika Tita na omladinskom mitingu u Kairu« — »Borba«, 23 februar 1959; »Govor predsednika Tita na stadionu u Damasku« — »Borba«, 24 februar 1959; »Govor predsednika Tita na masovnom zboru u Alepu« — »Politika«, 28 februar 1959; »Saopštenje o poseti predsednika FNRJ UAR« — »Borba«, 1 mart 1959; »Govor predsednika Tita u Latakiji« — »Borba«, 2 mart 1959; »Saopštenje o jugoslovensko-grčkim razgovorima« — »Borba«, 4 mart 1959; »Govor predsednika Tita na mitingu u Skopju« — »Borba«, 7 mart 1959; »Govor predsednika Tita na mitingu u Beogradu« — »Borba«, 8 mart 1959; »Predsednik Tito podneo izveštaj na sednici SIV-a o putu u zemlje Azije i Afrike« — »Borba«, 18 mart 1959.

M.M.

DIPLOMATSKO-KONZULARNA PRETSTAVNIŠTVA

Jugoslavija održava diplomatske i konzularne odnose sa 66 država. U 35 država postoje jugoslovenske ambasade, u 8 država poslanstva, u 3 države samo generalni konzulati (bez diplomatskih pretstavnika) i u jednoj državi počasni konzulat (bez diplomatskog pretstavnika); sa 19 država su uspostavljeni diplomatski odnosi, ali tamo nema stalnih diplomatskih pretstavnika, već su akreditovani diplomatski pretstavnici Jugoslavije iz susjednih država.

Pored toga, Jugoslavija ima dve stalne misije pri OUN u Njujorku i Ženevi, Stalnu delegaciju pri Organizaciji za evropsku ekonomsku saradnju u Parizu, Vojnu misiju pri Savezničkom kontrolnom savetu u Nemačkoj u Berlinu, Informacioni centar u Njujorku, 23 karijerna generalna konzulata i 9 počasnih konzulata, računajući i konzulate u državama u kojima nemamo diplomatska pretstavništva.

Jugoslavija je uspostavila diplomatske odnose sa sledećim državama koje su posle Drugog svetskog rata postale suverene: Burmom, Cejlonom, Ganom, Indijom, Indonezijom, Islandom, Izraelom, Jordanom, Kambodžom, Libanom, Libijom, Marokom, Nemačkom Demokratskom Republikom, Sudanom, Tunisom, Vijetnamom, kao i sa Jemenom i Ujedinjenom Arapskom Republikom.

PRETSTAVNIŠTVA FNRJ U INOSTRASTVU

ALBANIJA

TIRANA — poslanstvo. Otrpravnik poslova Radovan Urošev, od 6 septembra 1958.

ARGENTINA

BUENOS AIRES — ambasada. Ambasador Salko Fejić, od 8 januara 1958.¹

ROZARIO — počasni konzulat. Počasni konzul Branko Rubeša, od oktobra 1954.²

AUSTRALIJA

SIDNEY — generalni konzulat. Generalni konzul Živko Jošilo, od 24 septembra 1956.

AUSTRIJA

BEČ — ambasada. Ambasador Jože Zemljak, od 30 oktobra 1957.

CELOVEC — generalni konzulat. Generalni konzul Boris Trampuž, od 25 februara 1958.

GRAC — generalni konzulat. Generalni konzul Anton Kolendić, od 13 decembra 1956.

AVGANISTAN

KABUL — poslanstvo. Poslanik Dušan Kveder, koji je u isto vreme ambasador u Indiji sa sedištem u Nju Delhiju.

BELGIJA

BRISSEL — ambasada. Ambasador Vjekoslav Prpić, od 10 decembra 1958.

BOLIVIJA

LA PAZ — poslanstvo. Poslanik Faust Ljuba, od 26 februara 1959, koji je u isto vreme ambasador u Čileu sa sedištem u Santiagu de Čile.

LA PAZ — počasni konzulat. Počasni konzul Srećko Sasunić, od 1 juna 1955.

COČABAMBA — počasni konzulat. Počasni konzul Luka Lavčević, od 10 maja 1957.

BRAZILIJA

RIO DE ŽANEIRO — ambasada. Ambasador Danilo Lekić, od 16 jula 1957.

SAO PAULO — generalni konzulat. Generalni konzul Branko Grubić, od 8 juna 1958.

BUGARSKA

SOFIJA — ambasada. Ambasador Radoš Jovanović, od 22 juna 1957.

BURMA

RANGUN — ambasada. Ambasador Iso Njegovan, od 22 decembra 1958.

¹ Datum predaje akreditivnih pisama od strane ambasadora i opunomoćenih ministara.
² Datum izdavanja patentnih pisama karijernim i počasnim konzulima.

CEJLON

KOLOMBO — ambasada. Ambasador nije još naimenovan. Poslanik Dušan Kveder, od 3 novembra 1958, koji je u isto vreme ambasador u Indiji sa sedištem u Nju Delhiju. Poslanstvo podignuto na stepen ambasade 18 marta 1959.

ČEHOSLOVAČKA

PRAG — ambasada. Ambasador Jakša Petrić, od 29 oktobra 1958.

BRATISLAVA — generalni konzulat. Generalni konzul Ljubo Hrniak, od 9 maja 1957.

ČILE

SANTIAGO DE ČILE — ambasada. Ambasador Faust Ljuba, od 8 novembra 1958. Poslanstvo podignuto na stepen ambasade 12 maja 1958.

VALPAREZO — počasni konzulat. Počasni konzul Ivan Razmilić, od 1 juna 1955.

DANSKA

KOPENHAGEN — ambasada. Ambasador Ljubo Ilić, od 16 oktobra 1957.

EKVADOR

KITO — poslanstvo. Poslanik Faust Ljuba, od 12 marta 1959, koji je u isto vreme ambasador u Čileu sa sedištem u Santiagu de Čile.

KITO — počasni konzulat. Počasni konzul Robert Bartuš, od 23 januara 1957.

ETIOPIJA

ADIS ABEBA — ambasada. Ambasador Marjan Barišić, od 12 oktobra 1956.

FINSKA

HELSINKI — ambasada. Ambasador Mirko Sardelić, od 2 juna 1958. Poslanstvo podignuto na stepen ambasade 15 aprila 1958.

FRANCUSKA

PARIZ — ambasada. Ambasador Radivoj Uvalić, od 8 novembra 1957.

STRASBURG — generalni konzulat. Generalni konzul Luka Belamarić, od 1 avgusta 1957.

GANA

AKRA — ambasada. Ambasador nije naimenovan. Otrpravnik poslova Aleksandar Božović, od 26 marta 1959.³

GRČKA

ATINA — ambasada. Ambasador Mita Miljković, od 14 juna 1958.

SOLUN — generalni konzulat. Generalni konzul Petar Popović, od 24 maja 1957.

GVATEMALA

Gvatemala — počasni konzulat. Počasni konzul Aleksandar Šerović.

³ Datum kada je primio dužnost otpravnika poslova.

HOLANDIJA

HAG — ambasada. Ambasador Branko Drašković, od 17 aprila 1958.

HONDURAS

TEGUCIGALPA — poslanstvo. Poslanik Dalibor Soldatić, koji je u isto vreme ambasador u Meksiku sa sedištem u Meksiku D. F.

INDIJA

NJU DELHI — ambasada. Ambasador Dušan Kveder, od 25 jula 1958.

BOMBAJ — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Dragoslav Kontić, od 25 avgusta 1958.

INDONEZIJA

ĐŽAKARTA — ambasada. Ambasador Stane Pavlič, od 21 marta 1957.

IRAN

TEHERAN — poslanstvo. Poslanik Dušan Ristić, od 19 maja 1957.

ISLAND

REIKJAVIK — poslanstvo. Poslanik Vladimir Rolović, od 12 februara 1959, koji je u isto vreme ambasador u Norveškoj sa sedištem u Oslu.

ITALIJA

RIM — ambasada. Ambasador Mihajlo Javorski, od 15 januara 1959.

MILANO — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Mirko Pandurović, od 12 novembra 1957.

TRST — generalni konzulat. Generalni konzul Žiga Vodušek, od 12 juna 1958.

IZRAEL

TEL AVIV — poslanstvo. Poslanik Dragoje Đurić, od 17 oktobra 1956.

HAIFA — počasni konzulat. Počasni konzul Viktor Štark, od 29 aprila 1957.

JAPAN

TOKIO — ambasada. Ambasador Franc Kos, od 16 decembra 1958.

JEMEN

SANA — poslanstvo. Poslanik Josip Đerđa, koji je u isto vreme ambasador u Ujedinjenoj Arapskoj Republici sa sedištem u Kairu.

JORDAN

AMAN — poslanstvo. Poslanik Vlado Maleski, koji je u isto vreme poslanik u Libanu sa sedištem u Bejrutu.

JUŽNO-AFRİČKA UNIJA

KEPTAUN — generalni konzulat. Generalni konzul Ljubo Reljić, od 29 oktobra 1956.

KAMBODŽA

PNOM PENH — ambasada. Ambasador Iso Njegovan, koji je u isto vreme ambasador u Burmi sa sedištem u Rangunu.

KANADA

OTAVA — ambasada. Ambasador Milorad Milatović, od 28 avgusta 1958.

TORONTO — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Dimitrije Matevski, od 24 septembra 1956.

KINA

PEKING — ambasada. Otrpravnik poslova Nikola Milićević.

KOSTARIKA

SAN HOZE — poslanstvo. Poslanik Dalibor Soldatić, koji je u isto vreme ambasador u Meksiku sa sedištem u Meksiku D. F.

KUBA

HAVANA — poslanstvo.

LIBAN

BEJRUT — poslanstvo. Poslanik Vlado Maleski, od 8 oktobra 1958.

LIBIJA

TRIPOLI — poslanstvo. Poslanik Ilija Topaloski, od 18 novembra 1958, koji je u isto vreme poslanik u Tunisu sa sedištem u Tunisu.

LUKSEMBURG

LUKSEMBURG — poslanstvo. Poslanik Vjekoslav Prpić, od 20 januara 1958, koji je u isto vreme ambasador u Belgiji sa sedištem u Brislu.

LUKSEMBURG — počasni konzulat.

MAROKO

RABAT — ambasada. Ambasador Mustafa Vilović. Poslanstvo podignuto na stepen ambasade 28 februara 1959.

MAĐARSKA

BUDIMPEŠTA — ambasada. Ambasador Jovo Kapičić, od 28 januara 1957.

MEKSIKO

MEKSIKO D. F. — ambasada. Ambasador Dalibor Soldatić, od 25 septembra 1958.

MONGOLIJA

ULAN-BATOR — ambasada. Ambasador Lazar Mojsov, koji je u isto vreme ambasador u SSSR-u sa sedištem u Moskvi.

NEMAČKA DEMOKRATSKA REPUBLIKA

BERLIN — poslanstvo. Poslanik Mitja Vošnjak, od 28 maja 1958.

NEMAČKA SAVEZNA REPUBLIKA

Diplomatski odnosi prekinuti 19 oktobra 1957. Švedska zastupa interese FNRJ.

HAMBURG — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Dušan Ibročić, od 11 marta 1957.

MINHEN — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Lada Ritra, od 5 januara 1959.

VOJNA MISIJA PRI SAVEZNOM KONTROLNOM SAVETU U NEMAČKOJ

BERLIN — v. d. šefa Misijske Josip Mađar, od 20 avgusta 1957.

NORVEŠKA

OSLO — ambasada. Ambasador Vladimir Rolović, od 1 januara 1956.

NOVI ZELAND

VELINGTON — generalni konzulat. Generalni konzul Branko Vučinić, od 6 marta 1959.

PAKISTAN

KARACHI — poslanstvo. Poslanik Gustav Vlahov, od 31 januara 1958.

PANAMA

PANAMA — poslanstvo.

PARAGVAJ

ASUNSION — poslanstvo. Poslanik Salko Fejić, od 21 aprila 1958, koji je u isto vreme ambasador u Argentini sa sedištem u Buenos Airesu.

POLJSKA

VARŠAVA — ambasada. Ambasador Rato Dugonjić, od 14 februara 1958.

RUMUNIJA

BUKUREŠT — ambasada. Ambasador Franc Hočevar, od 6 februara 1958.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

MOSKVA — ambasada. Ambasador Lazar Mojsov, od 6 novembra 1958.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

VAŠINGTON — ambasada. Ambasador Marko Nikezić, od 27 oktobra 1958.

ČIKAGO — generalni konzulat. Generalni konzul Jokaš Brajović, od 17 septembra 1956.

NUJORK — generalni konzulat. Generalni konzul Lazar Lilić, od 26 februara 1956.

NUJORK — Centar za informacije. Direktor Zlatko Sinobad, od 9 septembra 1957.

SAN FRANCISCO — generalni konzulat. Generalni konzul Branko Karadole, od 25 aprila 1954.

PITTSBURG — generalni konzulat. Generalni konzul Ivan Mirošević, od 28 septembra 1957.

SUDAN

KARTUM — poslanstvo. Poslanik Živadin Simić, od 12 januara 1959.

ŠVAJCARSKA

BERN — ambasada. Ambasador Sloven Smolaka, od 15 novembra 1958.

CIRIH — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Milivoj Kovačević, od 14 decembra 1958.

ŽENEVA — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Olga Strujić, od 21 jula 1958.

ŠVEDSKA

ŠTOKHOLM — ambasada. Ambasador Milijan Neoričić, od 2 juna 1958.

TAJLAND

BANGKOK — poslanstvo. Poslanik Iso Njegovan, od 24 februara 1959, koji je u isto vreme ambasador u Burmi sa sedištem u Rangun.

TUNIS

TUNIS — poslanstvo. Poslanik Ilija Topalosi, od 5 marta 1958.

TURSKA

ANKARA — ambasada. Ambasador Miloš Carević, od 15 oktobra 1958.

ISTAMBUL — generalni konzulat. Generalni konzul Boško Čakić, od 28 juna 1957.

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA

KAIRO — ambasada. Ambasador Josip Đerđa, od 23 februara 1958.

INOSTRANA PRETSTAVNIŠTVA U FNRJ

U Jugoslaviji 31 država ima svoje ambasade, a 9 država poslanstva sa sedištem u Beogradu. Ambasade 7 država i poslanstva 17 država, s kojima FNRJ održava diplomatske odnose, imaju svoja sedišta u drugim državama. Pored ovoga, u Jugoslaviji ima 14 karijernih stranih konzulata i 8 počasnih.

ALBANIJA (RÉPUBLIQUE POPULAIRE D'ALBANIE)

Poslanstvo — Poslanik Piro Koči (Piro Koči), od 11 septembra 1956.*

ARGENTINA (ARGENTINE)

Ambasada — ambasador Onorio Roigt (Honorio Roigt), od 17 oktobra 1956.

AUSTRALIJA (AUSTRALIE)

Interese zastupa Velika Britanija.

AUSTRIJA (AUTRICHE)

Ambasada — ambasador dr Valter Vodak (dr Walter Wodak), od 27 januara 1954. Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul dr Edmund Kral (dr Edmund Krah), od 12 marta 1954.*

AVGANISTAN (AFGHANISTAN)

Poslanstvo — poslanik Sardar Ala Asad Olah Seraj (Sardar Ala Assad Ollah Seraj) od 21 marta 1956 sa sedištem u Ankari.

BELGIJA (BELGIQUE)

Ambasada — ambasador Robert Rotšild (Robert Rothschild), od 19 februara 1958. Ljubljana — počasni konzulat. Počasni konzul Milan Dular, od 12 aprila 1957.

BOLIVIJA (BOLIVIE)

Poslanstvo.*

Split — počasni generalni konzulat. Generalni konzul Mate Sasunić, od 17 septembra 1951.

Zagreb — počasni konzulat. Počasni konzul Ljubenko Sasunić, od 7 januara 1955.

BRAZILIJA (BRÉSIL)

Ambasada — ambasador Rui Ribeiro-Kouto (Ruy Ribeiro-Couto), od 9 aprila 1953.

* Datum predaje akreditivnih pisama od strane ambasadora i opunomoćenih ministara.

* Datum izdavanja egzekvatura karijernim i počasnim konzulima.

* Diplomatski odnosi su uspostavljeni, ali poslanik nije naimenovan.

DAMASK — generalni konzulat. Generalni konzul Midhat Muratbegović, od 17 marta 1958.

URUGVAJ

MONTEVIDEO — poslanstvo. Otpisnik poslova Marko Perović, od 4 marta 1959.

VELIKA BRITANIJA

LONDON — ambasada. Ambasador Ivo Vejvoda, od 17 novembra 1956.

VENEČUELA

KARAKAS — poslanstvo. Poslanik Danilo Lekić, od 3 juna 1958, koji je u isto vreme ambasador u Braziliji sa sedištem u Rio de Janeiro.

VIJETNAM

HANOJ — ambasada. Otpisnik poslova Nikola Milčević, koji je u isto vreme otpisnik poslova u Kini sa sedištem u Peking.

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NACIJA

NUJORK — Stalna misija FNRJ pri OUN. Šef misije Dobrivoje Vidić, od 15 aprila 1958.

ŽENEVA — Stalna delegacija FNRJ pri Evropskom uredu OUN. Stalni delegat Sergije Makiedo, od 29 januara 1958.

ORGANIZACIJA ZA EVROPSKU EKONOMSKU SARADNJU

PARIZ — Stalna delegacija FNRJ pri Organizaciji za evropsku ekonomsku saradnju (OECE). Šef delegacije Stanislav Kopčok, od 1956.

BUGARSKA (RÉPUBLIQUE POPULAIRE DE BULGARIE)

Ambasada — ambasador Mišo Nikolov (Mišo Nikolov), od 14 decembra 1956.

BURMA (BIRMANIE)

Ambasada — otpisnik poslova Vuna Čo Tin U Njun (Wunna Kyaw Htin U Njun), od 23 oktobra 1958.

CEILON (CEYLON)

Ambasada — ambasador nije akreditovan. Poslanik Alvin Bernar Perera (Alvin Bernard Perera), od 13 januara 1959 sa sedištem u Kairu. Poslanstvo podignuto na stepen ambasade 13 marta 1959.

ČEHOSLOVAČKA (TCHÉCOSLOVAQUIE)

Ambasada — ambasador dr Viljem Pithart (dr Vilém Pithart), od 27 septembra 1954.

Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul Aleksander Nerada (Alexander Nerada), od 14 avgusta 1957.

ČILE (CHILI)

Poslanstvo — poslanik Enrike Karabantes Bernstajn (Enrique Carabantes Bernstein), od 10 januara 1958.

Počasni konzul u Beogradu Stanimir Jovanović-Slavinski, od 25 marta 1959.

DANSKA (DANEMARK)

Ambasada — ambasador Karl I. Eskelund (Karl I. Eskelund), od 11 februara 1958.

EKVADOR (ÉQUATEUR)

Poslanstvo.*

ETIOPIJA (ÉTHIOPIE)

Ambasada — ambasador Dejazmach Amha Abera (Dejazmatch Amha Abera), od 19 juna 1958.

FINSKA (FINLANDE)

Ambasada — ambasador Otso Vartiiovara (Otso Wartiovaara), od 11 oktobra 1958. Poslanstvo podignuto na stepen ambasade 15 aprila 1958.

Počasni vice-konzul u Beogradu Igor Šajković, od 1 novembra 1955.

FRANCUSKA (FRANCE)

Ambasada — ambasador Vensan Brustra (Vincent Broustra), od 31 januara 1957.

Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul Anri Bol (Henry Bolle), od 21 septembra 1956.

Skopje — konzulat. Konzul Rože Bjonda (Roger Bionda), od 17 marta 1958.

GANA (GHANA)

Ambasada.*

GVATEMALA (GUATEMALA)

Zagreb — počasni konzulat. Počasni konzul Robert Kovač.

GRČKA (GRÉCE)

Ambasada — ambasador Trasibul Cakalotos (Thrasibule Tsakalotos), od 5 avgusta 1957.

Skopje — generalni konzulat. Konzul-žeran generalnog konzulata Leonidas Markantonatos (Léonidas Marcantonatos), od 26 decembra 1955.

HOLANDIJA (PAYS-BAS)

Ambasada — Otpravnik poslova J. L. van der Kun (J. L. van der Kun), od 27 januara 1959.

HONDURAS (HONDURAS)

Poslanstvo.*

INDIJA (INDE)

Ambasada — ambasador Navab Ali Javar Džang Bahadur (Nawab Ali Yavar Jung Bahadur), od 9 juna 1958.

INDONEZIJA (INDONÉSIE)

Ambasada — ambasador Sudarsono (Soedarsono), od 21 avgusta 1955.

IRAN (IRAN)

Poslanstvo — Otpravnik poslova Hušang Razavi (Houchang Razavi), od 17 decembra 1958.

ISLAND (ISLANDE)

Poslanstvo — poslanik Helgi Palson Brim (Helgi Pálsson Briem), od 24 avgusta 1953 sa sedištem u Bonu.

ITALIJA (ITALIE)

Ambasada — ambasador Frančesko Kavaleti (Francesco Cavalletti), od 20 oktobra 1958.

Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul Luidi de Đovani di Santa Severina (Luigi de Giovanni di Santa Severina), od 14 decembra 1958.

Kopar — generalni konzulat. Generalni konzul Gvido Zekin (Guido Zecchin), od 18 avgusta 1957.

IZRAEL (ISRAËL)

Poslanstvo — poslanik Abraham Darom (Abraham Darom), od 10 septembra 1957.

JAPAN (JAPON)

Ambasada — ambasador Tošikazu Kase (Toshikazu Kasé), od 24 jula 1958.

JEMEN (YEMEN)

Poslanstvo.*

JORDAN (JORDANIE)

Poslanstvo.*

KAMBODŽA (CAMBODGE)

Ambasada — ambasador Var Kamel (Var Kamel), od 16 jula 1958, sa sedištem u Nju Delhiju.

KANADA (CANADA)

Ambasada — ambasador Robert Ford (Robert Ford), od 13 januara 1959.

KINA (CHINE)

Ambasada — otpravnik poslova Ču Čiu-Jeh (Chou Chiu-Yeh), od 2 maja 1958.

KOSTARIKA (COSTA RICA)

Poslanstvo — otpravnik poslova Huberto Korvi (Huberto Corvi), sa sedištem u Milanu.

KUBA (CUBA)

Poslanstvo.*

LIBAN (LIBAN)

Poslanstvo — poslanik Farid Habib (Farid Habib), od 18 decembra 1958.

LIBIJA (LIBYE)

Poslanstvo.*

LUKSEMBURG (LUXEMBOURG)

Poslanstvo.*

MAĐARSKA (RÉPUBLIQUE POPULAIRE HONGROISE)

Ambasada — ambasador Lajoš Čebi (Lajos Csébi), od 14 marta 1957.

MAROKO (MAROC)

Ambasada.*

MEKSIKO (MEXIQUE)

Ambasada — ambasador Vinsente L. Beneites Klaveria (Vincente L. Beneites Claveria), od 19 juna 1958.

MONGOLIJA (RÉPUBLIQUE POPULAIRE DE MONGOLIE)

Ambasada. Ambasador nije naimenovan.

NEMAČKA DEMOKRATSKA REPUBLIKA (RÉPUBLIQUE DÉMOCRATIQUE ALLEMANDE)

Poslanstvo — poslanik Eleonore Štajmer (Eleonore Staimer), od 11 februara 1958.

NORVEŠKA (NORVÈGE)

Ambasada — ambasador Dag Brin (Dag Bryn), od 15 maja 1958.

Zagreb — počasni konzulat. Počasni konzul Rene Ružinski, od 25 aprila 1952.

PAKISTAN (PAKISTAN)

Poslanstvo — poslanik M. S. A. Baig (M. S. A. Baig). Dat agremen.

PANAMA (PANAMA)

Poslanstvo.*

PARAGVAJ (PARAGUAY)

Poslanstvo.*

POLJSKA (RÉPUBLIQUE POPULAIRE DE POLOGNE)

Ambasada — ambasador Henrik Grohulski (Henryk Grochulski), od 13 decembra 1954.

RUMUNIJA (RÉPUBLIQUE POPULAIRE ROUMAINE)

Ambasada — ambasador Ion Rab (Ion Rab). Dat agremen.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA (UNION DES RÉPUBLIQUES SOVIÉTIQUES SOCIALISTES)

Ambasada — ambasador Ivan Zamčevskij (Ivan Zamčevskij), od 5 oktobra 1957.

SAVEZNA REPUBLIKA NEMAČKA (RÉPUBLIQUE FÉDÉRALE ALLEMANDE)

Diplomatski odnosi prekinuti 19 oktobra 1957.

Francuska zastupa interese Savezne Republike Nemačke.

Zagreb — konzulat. Konzul Erich Kampf (Erich Kampf), od 17 marta 1955.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE (ETATS-UNIS D'AMÉRIQUE)

Ambasada — ambasador Karl Renkin (Karl Rankin), od 19 februara 1958.

Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul Edvard Pur Montgomeri (Edward Poor Montgomery), od 16 decembra 1958.

Sarajevo — konzulat. Konzul Nikolas G. Endru (Nicholas G. Andrew).

SUDAN (SOUDAN)

Poslanstvo — poslanik Bagir El Sajed Mohamed Bagir (Baghir El Sayed Mohamed Baghir), od 28 juna 1957, sa sedištem u Atini

ŠVAJCARSKA (SUISSE)

Ambasada — ambasador Anton Roj Ganc (Anton Roy Ganz), od 11 marta 1959.

Zagreb — konzulat. Konzul Artur Vegmiller (Arthur Wegmüller), od 7 januara 1955.

ŠVEDSKA (SUÈDE)

Ambasada — ambasador Stig Unger (Stig Unger), od 11 oktobra 1956.

TAJLAND (THAÏLANDE)

Poslanstvo — poslanik Luang Vičit Vadakan (Luang Vichit Vadakan), od 5 novembra 1955, sa sedištem u Bernu.

TUNIS (TUNISIE)

Poslanstvo — poslanik Abdolmelek Bergaui (Abdolmelek Bergaoui). Dat agremen.

TURSKA (TURQUIE)

Ambasada — ambasador Šadi Kavur (Sadi Kavur), od 30 aprila 1955.

Skopje — generalni konzulat. Konzul Suphi Tanger (Suphi Tangör), od 25 februara 1958.

UJEDINJENJA ARAPSKA REPUBLIKA (RÉPUBLIQUE ARABE UNIE)

Ambasada — ambasador Sabet Aris, od 18 aprila 1958.

URUGVAJ (URUGUAY)

Poslanstvo — otpravnik poslova a. i. Rolando Kuneo (Rolando Cuneo), od 22 novembra 1957.

VELIKA BRITANIJA (GRANDE BRETAGNE)

Ambasada — ambasador Ser Džon Volter Nikolz (sir John Walter Nicholls K.G.M.G.), od 10 maja 1957.

Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul Lenslot Frenk Li Pajmen (Lancelot Frank Lee Pyman), od 6 novembra 1958.

Skopje — konzulat. Konzul Ralf Henri Roper-Kerzon (Ralph Henry Roper-Curzon), od 27 avgusta 1955.

VENEČUELA (VENEZUELA)

Poslanstvo — poslanik Manuel J. Čuekos (Manuel J. Chuecos), sa sedištem u Bernu. Dat agremen.

VIJETNAM (RÉPUBLIQUE DÉMOCRATIQUE DU VIET-NAM)

Ambasada — ambasador Hoang-Van-Tien (Hoang Van-Tien), od 24 marta 1958, sa sedištem u Varšavi.

UJEDINJENE NACIJE (NATIONS UNIES)

Biro za tehničku pomoć (Bureau de l'assistance technique) — predstavnik Anri Loransi (Henri Laurentie), od 1 februara 1959.

Vidi: J. P., 1957, »Diplomatsko-konzularna predstavništva«, str. 107—110 (15—18); »Diplomatsko-konzularna predstavništva u FNRJ«, str. 357—359 (43—45); »J. P.«, 1958, »Diplomatsko-konzularna predstavništva (FNRJ) u inostranstvu i inostrana predstavništva u FNRJ«, str. 91—94 (9—12).

IZVOR:

Dokumentacija Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

M. M.

JUGOSLAVIJA I NEMAČKI PROBLEM

Jugoslavija je posvećivala punu pažnju rešavanju nemačkog pitanja i zaključenju mirovnog ugovora s Nemačkom. Pri tome ona je polazila od činjenice da ta pitanja moraju biti rešena u saglasnosti sa interesima nemačkog i drugih zainteresovanih naroda, sa interesima evropske bezbednosti i trajnog učvršćenja mira u svetu, a posebno u Evropi.

Složenost rešavanja nemačkog problema nastala je kao posledica politike velikih sila i podvojenosti koja je nastupila u njihovim međusobnim odnosima. Nemačko pitanje je zauzelo centralno mesto među nerešenim problemima posle II Svetskog rata i povremeno je dovodilo do ozbiljnih zaostavanja i kriza, koje su predstavljale ozbiljnu opasnost za mir u Evropi i svetu, naročito kad su dolazili do izražaja pokušaji da se rešavanju tog problema pristupi s pozicije sile ili interesa pojedinih blokovskih grupacija.

Dosledna politici aktivne miroljubive koegzistencije i imajući u vidu opšte interese mira i međunarodne saradnje, Jugoslavija je još u vreme podele Nemačke na četiri okupacione zone i prvih koraka ka stvaranju dve nemačke države u više mahova isticala potrebu »da se što pre ostvari želja nemačkog naroda da se ujedini u nezavisnu, demokratsku i miroljubivu državu. Pored toga što je neosporno pravo nemačkog naroda da živi ujedinjen u svojoj slobodnoj zemlji i ravnopravan s drugim narodima, rešenje nemačkog pitanja predstavljalo bi krupan doprinos učvršćenju mira u svetu.«¹ Kada je, u odsustvu sporazuma između neposredno odgovornih velikih sila o rešenju nemačkog pitanja, došlo do daljeg unutrašnjeg i međunarodnog konsolidovanja dve posebne nemačke države, Jugoslavija je smatrala da se o toj realnoj okolnosti mora povesti računa u rešavanju nemačkog pitanja.

Polazeći od tih stanovišta, Jugoslavija je u više mahova iznosila svoje principijelne stavove prema nemačkom problemu ističući neophodnost njegovog rešavanja u cilju smanjenja međunarodne zategnutosti i stvaranja povoljnije atmosfere u međunarodnim odnosima uopšte.

NEMAČKA, EVROPSKA SARADNJA I STABILIZACIJA MIRA U SVETU

Nerešavanje problema Nemačke imalo je i ima vrlo negativne posledice, otežava evropsku saradnju i predstavlja stalan izvor zategnutosti u Evropi i u svetu uopšte.

Iznoseći principijelan stav Jugoslavije prema problemu Nemačke, generalni sekretar SKJ Josip Broz Tito rekao je u referatu na VI Kongresu Komunističke partije Jugoslavije, 3. novembra 1952:

»I ovdje treba napustiti rđavu politiku rešavanja na bazi interesnih sfera i pristupiti tom pitanju tako da narod Nemačke može sam odlučiti o svojoj sudbini... Mi želimo da nemački narod bude ujedinjen i da sam uređuje svoj unutrašnji život kako mu najbolje odgovara, ali da unutrašnjim demokratskim uređenjem postane jedan od glavnih stubova mira i mirne saradnje, ne samo u Evropi, već u svijetu uopće.

Što se to pitanje više zateže, to se u samoj Nemačkoj stvara sve veći jaz i rešavanje tog pitanja biće sve teže. Prema tome, vrijeme ne radi za olakšanje, već za otežanje njemačkog pitanja i stvara elemente ratne opasnosti.«

Sekretar CK SKJ Edvard Kardelj rekao je o nemačkom pitanju, na VI Kongresu KPJ, 5. novembra 1952:

»Narodi Jugoslavije veoma su životno zainteresovani u pitanju kakvu će ulogu igrati buduća Nemačka u Evropi. U dva rata mi smo bili žrtve ekspanzije nemačkog imperijalizma, pa imamo mnogo razloga da se suprotstavljamo svakom rešavanju »nemačkog pitanja« koje bi dovelo do vaskrsnuća nemačkog imperijalizma i militarizma. Međutim, mi ujedno u tom pitanju moramo da budemo realisti i to naročito u pogledu činjenice da se nemački narod ne može dugo držati u položaju neravnopravnosti bez teških posledica za unutrašnji razvitak same Nemačke, a time i čitave Evrope. Nemačko pitanje, po našem

mišljenju, treba rešavati tako da se time jačaju unutarnje demokratske snage u Nemačkoj, to jest snage koje unutar Nemačke mogu da budu prepreka porastu nekog novog nacizma ili militarizma. A jedina moguća podrška tim snagama u današnje vreme sastoji se u tome da Nemačka bude priznata kao ravnopravna nacija u Evropi.«

U Godišnjem izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1954 kaže se: »Mi smo uvek ukazivali na pravo koje ima nemački narod da se ujedini i dobije suverenitet i sredstva za njegovu zaštitu. Pri tome mi smo uvek imali u vidu da u interesu samog nemačkog naroda, kao i u interesu saradnje evropskih naroda, ta prava treba da budu ostvarena takvim putem i na takav način koji će doprineti izgradnji poverenja među evropskim zemljama i razvijanju jedne šire i svestrane saradnje među njima.«

U ekspozu o spoljnoj politici FNRJ u Saveznoj narodnoj skupštini, 7. marta 1955, predsednik Tito je rekao: »Razumije se da bi evropska saradnja dobila snažan potstrek i bila olakšana ako bi se riješila neka od osnovnih pitanja koja još uvijek predstavljaju uzrok postojeće neizvesnosti i nestabilnosti kako u Evropi tako i u svijetu uopće. Mislim, pritom, prije svega na problem Njemačke. Naša zemlja je ukazala i nastoji da ukazuje da se tom narodu mora priznati i omogućiti ostvarenje njegovog prava na ujedinjenje u suverenoj državi koja će raspolagati i potrebnim sredstvima za zaštitu svoje nezavisnosti, pošto je priznanje tog prava ne samo u interesu njemačkog naroda nego i mira i omogućavanja šire saradnje u Evropi i u svijetu.«

U razgovoru s grupom američkih slušalaca seminara Edi Šerud, 25. jula 1955, on je istakao, između ostalog, da je s obzirom na kompleksnost ovog problema potrebno da se postepeno radi. On je dodao: »Mislim da je to najbolje pokazala Ženevska konferencija i da su oni tamo sami došli do ubeđenja u kom pravcu treba usmeriti napore i kakva postepenost »treba da se ostvari za definitivno rešenje pitanja ujedinjenja Njemačke... Jugoslavija želi da Njemačka bude ujedinjena, ali da ostane miroljubiva demokratska zemlja. Jugoslavija želi da, kad dođe do ujedinjenja Njemačke, budu stvorene i potrebne garancije — i u pogledu Jugoslavije i u pogledu drugih zemalja koje su najviše stradale od Njemačke.«

NEMAČKA I PROBLEM BEZBEDNOSTI U EVROPI

Jugoslavija je posle iskustva iz dva svetska rata ukazivala i ukazuje na potrebu da se u rešavanju tog pitanja mora voditi računa o interesu bezbednosti svih evropskih naroda, a ne o interesima pojedinih grupacija država odnosno vojnih blokova.

Potpredsednik Kardelj, na proslavi Desetogodišnjice Ujedinjenih nacija u Beogradu, 24. oktobra 1955, rekao je: »Izuzetni značaj nemačkog pitanja je, pre svega, u tome što ono ne predstavlja toliko pitanje ovakve ili onakve pozicije, jednog ili drugog dela suprotnostima podeljenog sveta, jednog ili drugog bloka, koliko pitanje njihove snage. Rešavanje nemačkog pitanja, prema tome, najneposrednije i najjače zadire u pitanje odnosa snaga, odnosno u pitanje materijalne ravnoteže u današnjem svetu. Upravo zato se to pitanje teže rešava negoli bilo koje drugo pitanje, a, s druge strane, svaki postignuti uspeh u tom pravcu nesumnjivo bi bitno olakšao rešavanje svih drugih spornih pitanja u svetu, uključujući tu i sporna pitanja Dalekog Istoka.

Iz tih razloga principi na kojima nemačko pitanje postepeno može da se reši, ukoliko se to pitanje stvarno želi da reši, a da se ne izazove novo zaostavanje u svetu, mogu da budu samo sledeći: prvo, da se bitno ne narušava odnos snaga, drugo, da se nemački narod ne dovodi u neravnopravni položaj, i treće, da se unutrašnji poredak u Nemačkoj ne nameće nekim međunarodnim odlukama, nego da to bude stvar samog nemačkog naroda.«

Jugoslavija smatra da se stvarna i efikasna evropska bezbednost ne može postići formalnim garantijama sračunatim na propagandni efekat pojedinih blokova čiji su odnosi ostali nepromenjeni, već u uslovima poboljšanih odnosa među njima.

Prilikom posete Velikoj Britaniji, novembra 1955, potpredsednik Kardelj je, govoreći o aktuelnim problemima međunarodnih odnosa, istakao da je bezbednost u Evropi odlučujući faktor za bezbednost u svetu radi čega bi »određeno ograničenje naoružanja, odnosno fiksiranje određenog odnosa snaga u okviru jednog evropskog sistema kolektivne bezbednosti, koji bi u sadašnjoj fazi predstavljao za sve evropske narode garantiju njihove nezavisnosti i mira i oslobodio ih straha od neizvesnosti, svakako odlučujuće uticalo na dalje rasterećivanje međunarodne atmosfere, a olakšalo bi rešavanje drugih pitanja. Uključenje Nemačke, ili u prvoj fazi oba njena dela, u taj sistem jeste i jedini mogući način rešenja nemačkog pitanja u sadašnjim prilikama...«

U daljem izlaganju, potpredsednik Kardelj je, govoreći o mestu Nemačke u sistemu evropske bezbednosti, posebno ukazao na međunarodni značaj ovog aspekta nemačkog problema i u vezi s tim izneo:

»Kad govorimo o »nemačkom pitanju«, treba da uočavamo dva njegova vida. Ono se pojavljuje, s jedne strane, kao šire pitanje o mestu i ulozi Nemačke u sadašnjim međunarodnim suprotnostima a, s druge strane, kao užo pitanje o načinu ujedinjenja Nemačke... Prvo pitanje je svakako od kardinalnog međunarodnog značaja. Ono, naime, najneposrednije — više nego i drugo pitanje — zadire u problem odnosa snaga u današnjem svetu, zato je ono i rešivo samo u sklopu poboljšanja

¹ Iz Izveštaja Saveznog izvršnog veća za period od 1950 do 1953.

odnosa između Istoka i Zapada uopšte, to jest u formi jednog sistema evropske kolektivne bezbednosti. U takvom sistemu koji bi istovremeno fiksirao određeno ograničenje naoružanja za zemlje članice tog sistema, Nemačka — odnosno oba njena dela — bila bi ograničena istim instrumentima kontrole kojima i svi članovi tog sistema. U takvim uslovima bi sam problem ujedinjenja Nemačke ukoliko se on ne bi mogao rešiti u prvoj fazi rešavanja nemačkog pitanja — postepeno izgubio onaj opšti međunarodni značaj koji danas ima i mogao bi uglavnom da postane stvar samog nemačkog naroda...»

U Godišnjem izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1956 kaže se: »Rešavanje nemačkog problema otežano je suprotnostima između postojećih blokova i činjenicom da su oba dela Nemačke čvrsto uključena u političke i vojne sisteme tih blokova. Otuda se, po našem uverenju, rešenje nemačkog problema neće moći naći izolovano od rešenja opšteg kompleksa odnosa između Zapada i Istoka.«

Polazeći od toga da se međunarodni sporni problemi mogu uspešno rešavati jedino mirnim putem, pregovorima i sporazumevanjem, u Beogradskoj deklaraciji vlade FNRJ i SSSR od 2. juna 1955 u vezi s tim kaže se: »... takvim naporima stvorila bi se atmosfera koja bi istovremeno omogućila rešavanje miroljubivim sredstvima kako prvotrazrednih međunarodnih problema kao što su sporazumno rešenje nemačkog pitanja na demokratskoj osnovi i u skladu sa željama i interesima nemačkog naroda tako i sa interesima opšte bezbednosti...«

Prilikom posete pretседnika Tita Sovjetskom Savezu, u Zajedničkoj izjavi od 20. juna 1956 ističe se da dve vlade »smatraju da današnja međunarodna situacija omogućuje odlučnije korake u daljem otklanjanju negativnih elemenata koji su u periodu »hladnog rata« kočili saradnju između evropskih naroda i smatraju da bi širi sporazumi o opšteevropskoj kolektivnoj bezbednosti, o prirednoj saradnji i o jačanju kulturnih veza doprineli likvidaciji podele Evrope na vojne blokove i olakšali rešavanje glavnih spornih pitanja koja stoje na putu svestrane saradnje među evropskim narodima...«

POSTOJANJE DVE NEMAČKE DRŽAVE I REŠAVANJE NEMAČKOG PROBLEMA

Jugoslavija zastupa stanovište da je nerealno prilaziti problemu Nemačke ako se istovremeno ne povede računa o promenama koje su se dešavale u toj zemlji, tj. o neospornoj činjenici da postoje dve nemačke države. Neuvazavanje postojeće stvarnosti u Nemačkoj imalo bi za posledicu da se ne iskoriste povoljni objektivni uslovi (saglasnost među velikim silama o potrebi popuštanja zaslognosti i pregovora) za pokretanje nemačkog pitanja sa mrtve tačke.

U intervjuu za briselski list »L'Éclair«, 14. aprila 1955, pretседnik Tito je u vezi s tim izrazio žaljenje što se još uvek ništa nije učinilo da se dovedu u kontakt pretstavništva Istočne i Zapadne Nemačke, da oni razgovaraju i traže načine kako će rešiti to pitanje.

U govoru u Puli, 15. maja 1955, on je ponovo govorio o ovom problemu i upozoravao »da bi bilo pogrešno i dalje nastojati na tome da se u njemačkom narodu stvara zla krv, i da on dođe od uvjerenja da njemu niko ništa neće da pomogne, već hoće da ga tretiraju kao nekakav polukolonijalni narod ili stvore od njega svoje oruđe za nekakve nove provokacije, za neki novi rat. Stvar je u tome što mi mislimo da je najveća opasnost u tome da u njemačkom pitanju, koje je najvažnije pitanje u Evropi, dođe do zaostavanja i do takvih suprotnosti koje bi mogle imati nedogledne posledice.«

U odgovoru na pitanja agencije »Junaited press« pretседnik Tito je, 23. maja 1956, rekao: »S obzirom na to što su stanovišta jedne i druge strane (Zapada i Istoka) došla do stagnacije, tako da sada nema više izgleda da će doći do približavanja u gledištima o načinu rešavanja njemačkog pitanja, mislim da bi najvažnije bilo da sam njemački narod takođe učestvuje u tom rešavanju, to jest da se između Istočne i Zapadne Njemačke uspostavi neki kontakt, da one pokušaju da razgovaraju o tome kakvi bi trebalo da budu odnosi i na kojoj bi bazi trebalo da se ujedini Njemačka. Jer, po mom mišljenju, trebalo bi voditi računa o tome da je Istočna Njemačka danas činjenica, stvarnost, da je tokom niza godina tamo stvoren jedan unutrašnji politički i ekonomski sistem koji sada nije moguće jednostavno likvidirati. Trebalo bi na neki način ostvariti to novo ujedinjenje na takvoj bazi koja bi omogućila da se u izvjesnom smislu i u nekim pitanjima sačuva individualnost i jedne i druge strane. A kako će se stvari razvijati u daljoj budućnosti? Nije isključeno da budu održani i izbori. Sada, međutim, mislim da ne izgleda — ako se realno gleda — a niti bi bilo dobro izborima kao plebiscitom rešavati o ujedinjenju Njemačke.«

Prema tome, imajući u vidu ujedinjenje kao perspektivu rešenja njemačkog pitanja, Jugoslavija zastupa gledište da se nikako ne sme izgubiti iz vida činjenica da su se tokom posleratnih godina u dva dela Nemačke oformile dve posebne države čiji su se društveni sistemi razvijali sasvim suprotnim pravcima.

U govoru na mitingu u Moskvi, 19. juna 1956, pretседnik Tito je rekao: »Danas su se u Njemačkoj stvari tako složile da na proces njenog ujedinjavanja treba gledati sa zaista punim realizmom. Danas postoje dvije države, Zapadna i Istočna Njemačka, i bilo bi pogrešno ne vidjeti tu činjenicu. Bilo bi pogrešno ne vidjeti da, osim Zapadne, postoji i Istočna Njemačka, gdje se unutrašnji proces razvoja i u socijalnom i u političkom i u kulturnom i drugom pogledu kreće različito od onoga u Zapadnoj Njemačkoj. Prema tome, bilo bi pogrešno ne priznati individualnost državnog organizma Istočne Njemačke, već

bi polazeći sa tog stanovišta trebalo omogućiti da vlade i narodi obeju strana nastoje da postepeno riješe to svoje pitanje ujedinjenja, u skladu sa novonastalom situacijom.«

Ovo gledište došlo je do izražaja i u Zajedničkoj izjavi vlada FNRJ i SSSR od 20. juna 1956: »Što se tiče njemačkog pitanja, obe vlade smatraju da su u sadašnjem trenutku, kad su se na teritoriji posleratne Nemačke formirale dve suverene države, za postizanje njenog ujedinjenja neophodni pregovori između Federalne Republike Nemačke i Nemačke Demokratske Republike. One takođe smatraju da su ostale države, a u prvom redu velike sile, dužne da deluju u istom pravcu kako u interesu njemačkog naroda tako i u opštem interesu.«

Smatrajući da je pri rešavanju njemačkog pitanja neophodno učestće njemačkog naroda u odgovarajućoj formi kao jedina garancija trajnosti i konstruktivnosti svakog rešenja, pretседnik Tito je u intervjuu za američku televiziju, 30. juna 1957, rekao: »O problemu Njemačke ja i moji saradnici već smo davali izjave i naš stav je poznat. Ja mislim da tom pitanju treba prilaziti više realistički. To će biti jedan duži proces, utoliko više ako se uzme da postoje dvije Njemačke, Zapadna i Istočna, sa unutrašnjim sistemima koji su ipak u izvjesnom smislu različiti. O tome se mora voditi računa. Preduzimanje nečeg prisilnog u tom pogledu donijelo bi nedogledne posledice. Ja smatram da je pogrešno što se izbjegava da dolazi do izvjesnih kontakata između Zapadne i Istočne Njemačke, da bi se sarađivalo bar u onim problemima koji su od zajedničkog interesa. Takvim putem postepeno bi se, korak po korak, moglo doći do izvjesnog aranžmana bilo na konfederativnoj ili federativnoj bazi.«

U članku za američki časopis »Forin afers« pretседnik Tito je, septembra 1957, napisao s tim u vezi sledeće:

»Treba pružiti mogućnost da postepeno dođe do međusobnog zbližavanja između naroda Istočne i Zapadne Njemačke i ja sam siguran da će on jednog dana naći formu zajedničkog života. Bez obzira na razlike u društvenom sistemu, jer ima mnogo zajedničkih stvari koje ga vežu. To bi bila najbolja solucija, jer treba misliti i na to da će baš takvo rešenje biti najsigurnija garancija da se u Njemačkoj onemoguće one sile koje bi jednog dana ponovo mogle ugroziti svijet, kao što se to već dvaput i dogodilo u tako kratkom periodu. A to je baš ono od čega strahuju svi oni narodi koji su to na svojim leđima iskusili.«

Ovakav stav došao je do izražaja i u jugoslovensko-poljskoj Zajedničkoj deklaraciji od 16. septembra 1957: »Svako rešavanje problema ujedinjenja Nemačke mora polaziti od činjenice da postoje dve njemačke države. Dve vlade stoje na stanovištu da je u cilju rešenja njemačkog pitanja potrebno pre svega da se uspostave kontakti i povedu direktni pregovori između Demokratske Republike Nemačke i Savezne Republike Nemačke u cilju pronalaženja zadovoljavajućih rešenja, kako za njemački narod tako i za bezbednost Evrope. Bilo bi poželjno da u tom pravcu sa svoje strane deluju velike sile.«

U govoru na VII Kongresu Saveza komunista Jugoslavije, 22. aprila 1958, Josip Broz Tito je o pitanju Nemačke rekao sledeće: »Naš stav prema ujedinjenju Njemačke već odavno je poznat. Prilikom zauzimanja tog stava mi se nismo orijentisali ni prema kome, kako nam to imputiraju neki zapadni krugovi, jer vodimo svoju nezavisnu spolnu politiku. Ako se naša spolna politika podudara sa politikom neke druge zemlje, u konkretnom slučaju sa politikom Sovjetskog Saveza, to je utoliko bolje i mi bismo željeli da se naša politika i naši pogledi na međunarodne probleme podudaraju što češće i sa politikom i pogledima Amerike i drugih zapadnih zemalja.«

Razumije se da smo se prilikom zauzimanja stava u pogledu njemačkog ujedinjenja u prvom redu rukovodili interesima mira, i to ne samo u današnjoj situaciji već i daljoj perspektivi. Mi smo protiv toga da se problem ujedinjenja Njemačke tretira kao međunarodni problem od koga zavisi rešavanje svih ostalih međunarodnih problema, uključujući tu i razoružanje. Mi smatramo da je ujedinjenje Njemačke stvar samog naroda Zapadne i Istočne Njemačke. On ima pravo da u blizjoj ili daljoj perspektivi sam nađe najpogodnije rešenje i svako mišljenje sa strane samo otežava ujedinjenje na jednoj realističnoj osnovi.

... Da li ćemo dopustiti da zbog tog pitanja svijet opet zagazi u novu ratnu katastrofu? Ili ćemo radije pomoći njemačkom narodu da postepeno i na miran način, u duhu principa koegzistencije, uredi međusobne odnose u federativnom ili kom drugom demokratskom obliku. Jedna demokratska Njemačka, koja više ne bi bila strah i trepet za narode Evrope, već primer visokog i svestranog razvika i miroljubive saradnje, potrebna je ne samo njemačkom narodu već i čitavom svijetu. Jedino to s pravom treba da očekuju drugi narodi, a sve drugo treba prepustiti njemačkom narodu da sam odluči, kad se radi o rešavanju njemačkog pitanja.«

Stav Jugoslavije prema problemu Nemačke posebno je formulisan u odgovoru jugoslovenske vlade od 3. februara 1959 na notu vlade SSSR: »Vlada FNR Jugoslavije je mnogo puta u toku poslednjih godina isticala svoju zabrinutost zbog neresenog njemačkog pitanja...«

Odredbama Jaltskog i Potsdamskog sporazuma bio je ustanovljen put kojim bi Nemačka imala da pade da bi postala ravnopravan član međunarodne zajednice. Predviđalo se da će se ona, do ostvarenja ovog cilja, naročito u privrednom pogledu i u pogledu stanovništva, tretirati kao jedna celina.

Zbog posleratnog razvika u Evropi, međutim, a u prvom redu zbog teškoća koje su nastale u odnosima između velikih sila, nije došlo do očekivanog stvaranja demokratske ujedinjene Nemačke. To je dovelo do daljeg komplikovanja međunarodnih odnosa u Evropi, i uopšte, još je više ubrzalo trku u naoružanju,

stvaranje vojnih paktova, izgrađivanje novih baza, stacioniranje stranih trupa na tuđim teritorijama, podizanje brojnih veštačkih prepreka u međusobnim odnosima evropskih zemalja, itd.

Vlada FNR Jugoslavije smatra da je u današnjem svetu i sadašnjim okolnostima jedini uspešan način da se prebrode nastale suprotnosti i nepoverenje — prihvatanje i sprovođenje politike aktivne miroljubive koegzistencije zemalja s različitim društvenim sistemima, odnosno politike postepenog sporazumnog savlađivanja postojećih spornih pitanja. Na tim načelima jugoslovenska vlada pristupa i pitanju zaključenja mirovnog ugovora s Nemačkom, kao i problemu nemačkog ujedinjenja.

Polazeći od neophodnosti da se nemačkom narodu omogući ostvarenje njegovog suvereniteta, nezavisnosti i ujedinjenje, jugoslovenska vlada smatra da to treba učiniti na način koji će istovremeno obezbediti i prava nemačkog naroda i životne interese evropskih naroda, a to znači na liniji učvršćenja mira u Evropi i razvijanja ravnopravne saradnje među svim njenim narodima.

Vlada FNR Jugoslavije je više puta isticala da je uspostavljanje jedinstvene Nemačke prvenstveno stvar nemačkog naroda, jer se samo uz njegovo neposredno učešće može naći demokratsko i miroljubivo rešenje, a da bi svaki pokušaj nametanja rešenja spolja, bez učešća i saglasnosti nemačkog naroda, mogao samo da bude izvor novih opasnosti po bezbednost u Evropi. To, međutim, ne znači da zainteresovane strane, članice antihitlerovske koalicije, a pre svega četiri velike sile, ne snose odgovornost za rešavanje ovog pitanja. Vlada FNR Jugoslavije smatra, naprotiv, da četiri velike sile mogu i treba da olakšaju proces ujedinjenja Nemačke...

Jugoslovenska vlada je, naime, zastupala stav da je, kao posledica razvika posleratne situacije, na teritoriji Nemačke došlo do stvaranja dve nemačke države sa različitim društveno-političkim i ekonomskim sistemima i da su se obe tokom vremena afirmisale kao posebni državno-pravni subjekti. Jugoslovenska vlada je smatrala i smatra da, bez obzira na uzroke koji su doveli do toga, takav istorijski razvika i njegovi rezultati predstavljaju realnost. Prema gledištu jugoslovenske vlade, da bi se moglo pristupiti pronalaženju puteva za rešenje nemačkog pitanja, neophodno je sagledati i priznati tu realnost, a to znači činjenicu postojanja dve različite nemačke države, kao i neophodnost da se njihovo ujedinjenje u jednu državu omogući i olakša putem razvijanja međusobnih kontakata, putem međusobnog sporazumevanja i saradnje...

Jugoslovenska vlada deli gledište da će se ujedinjenje ostvariti kroz niz etapa i smatra da je najrealnije tražiti ga na federalnoj, konfederalnoj ili sličnoj demokratskoj osnovi. Društveno-ekonomski sistemi u dvema nemačkim državama u toku više od jedne decenije razvijali su se u različitim pravcima. Proces ujedinjavanja Nemačke mogao bi se uspešnije odvijati ukoliko bi, pre svega, obuhvatio ona polja delatnosti gde već postoje realni uslovi i mogućnosti kao i obostrana zainteresovanost, to jest na ekonomskom, tehničkom, kulturnom i socijalnom polju.

Polazeći od toga da se pri rešavanju problema Nemačke mora voditi računa o pravima evropskih naroda na garantije za mir i bezbednost u okviru jednog sistema evropske bezbednosti, Jugoslavija smatra da se postojeće granice Nemačke ne mogu menjati i da sadašnje stanje treba prihvatiti. O tome je pretsednik Tito prilikom boravka poljske vladine i partijske delegacije, 10. septembra 1957.² rekao: »Polazeći od prava poljskog naroda, kao i bezbednosti Evrope i interesa mira u ovom dijelu svijeta, mi smatramo poljsko-njemačku granicu na Odri i Nisi jednim i trajnim rješenjem.« U noti vlade FNRJ od 3. februara 1959 kaže se: »U pogledu granica Nemačke sa susednim zemljama, jugoslovenska vlada smatra da su postojeće granice definitivne.«

METOD PREGOVORA I SPORAZUMEVANJA

Polazeći od šireg međunarodnog značaja nemačkog problema, Jugoslavija pozdravlja i podržava svaku inicijativu koja ide za tim da se u novim uslovima i sa realnih pozicija pronađu nove forme i efikasniji putevi za miroljubivo i sporazumno rešenje ovog problema.

U vezi s tim u Godišnjem izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1958 kaže se: »Koncem godine došlo je do ponovnog pokretanja najaktuelnijeg evropskog problema, problema Nemačke. Dosadašnja politika velikih sila u pitanju Nemačke nije vodila rešenju tog krupnog međunarodnog problema. Izlaz iz ovakve situacije nemoguće je naći u politici krutih stavova — a takve su tendencije preovladivale — nego upravo u traženju dodirnih tačaka putem sporazumevanja. Dosledno politici pružanja aktivne podrške svim formama pregovaranja u naporima čiji je cilj pronalaženje pogodnijih rešenja, Savezno izvršno veće smatra da poslednja inicijativa Sovjetskog Saveza o mirovnom ugovoru sa Nemačkom može poslužiti kao korisna osnova za pregovaranje u cilju približavanja gledišta, kako o Berlinu tako i o Nemačkoj u celini, i nalaženju sporazuma prihvatljivog za sve.«

Povodom sastanka ministara inostranih poslova četiri velike sile 11. maja 1959 u Ženevi, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović je 10. maja 1959 u svojoj izjavi istakao da će pregovori predstavljati početak rešavanja vrlo složenih pitanja obuhvaćenih opštim terminom »nemački problem« i da se ta pitanja ne mogu rešiti nametanjem pojedinih gledišta silom.

² Iz zdravice pretsednika Tita, 10. septembra 1957, prilikom boravka poljske vladine i partijske delegacije.

nego samo putem pregovaranja i sporazumevanja, čiji osnovni smisao i značaj leži u tome da se odgovarajuća rešenja mogu postići samo putem uzajamnih ustupaka.

U izjavi se dalje podvlači da — polazeći od činjenice da je Jugoslavija bila među prvim žrtvama nemačke agresije, da je pretrpela ogromne ljudske i materijalne žrtve, da je bila jedan od najaktivnijih učesnika antihitlerovske koalicije, kao i da je čitava politika nezavisne, vanblokovske Jugoslavije usmerena na odstranjivanje postojećih suprotnosti i razvijanje konstruktivne međunarodne saradnje — Jugoslavija ima neosporno pravo da učestvuje u rešavanju nemačkog problema.

Što se tiče pojedinih aspekata nemačkog problema, u izjavi se kaže: »Kao što je poznato, »nemački problem« se u praksi formuliše danas kroz četiri pitanja — Berlina, mirovnog ugovora, ujedinjenja Nemačke i evropske bezbednosti (određene zone ograničenog naoružanja). Mi smo već rekli šta mislimo o međusobnoj povezanosti tih pitanja i o negativnosti svakog uslovljavanja, odnosno tvrdog prioriteta.

Što se tiče Berlina, očigledno je da je njegova okupacija postala danas izvor mnogih neželjenih posledica i opasnosti. Sporazum o modifikaciji sadašnjeg statusa znatno bi doprineo rešavanju ostalih pitanja. Mi smatramo da je u tom pogledu moguće pronaći jedno privremeno kompromisno rešenje, tj. rešenje prihvatljivo za obe strane, kojim bi bile otklonjene bar najnegativnije posledice sadašnjeg stanja. U tom okviru normalno je očekivati da dođe do nekog zapadnog defakto priznanja postojanja NDR, što, izgleda, mnogi već i uviđaju. U istom okviru smatramo da izvesne zamisli o nekom pristupu ili učešću UN u garantijama novog statusa Berlina treba uzeti u ozbiljno razmatranje.

Što se tiče pitanja nemačkog ujedinjenja, vlada FNRJ je u mnogo prilika jasno iznela svoje mišljenje. Nema sumnje da produžena podela Nemačke mora negativno dejstvovati na stanje međunarodnih odnosa. Izgleda, međutim, da se danas svi koji realno gledaju slažu da do ujedinjenja može doći samo u jednom dužem procesu.

Problem je, naime, suviše složen i u njemu su implicirani suviše veliki interesi i jedne i druge strane da bi se moglo očekivati brzo rešenje. Postojanje dve nemačke države s različitim društvenim sistemima postalo je stvarnost, koja se očigledno više ne može ignorisati. Kao i dosad, mi zastupamo mišljenje da je rešavanje problema ujedinjenja prvenstveno stvar samog nemačkog naroda. Mi, međutim, istovremeno smatramo da su i članice antihitlerovske koalicije, pre svega četiri velike sile, koje snose glavni deo odgovornosti za posleratni razvika »nemačkog pitanja«, dužne da olakšaju i pomognu proces nemačkog ujedinjenja. Pri tome treba istaći da, kad priznajemo činjenicu postojanja dve nemačke države, mi to ne shvatamo kao sankcionisanje sadašnje podela Nemačke, već kao realnu osnovu od koje mora da pođe svaki proces stvarnog ujedinjenja.

Iz svih iznetih razloga mi smo i dalje ubeđeni da je jedino realno rešenje ono koje će se tražiti na liniji konfederacije. Dotada, svako pojačanje kontakata i saradnje između dva dela Nemačke, a to znači u prvom redu u onim oblastima gde već postoji obostrana zainteresovanost, može samo da ubrza ovaj proces.

Mi smo u svojoj noti od 3. februara 1959, upućenoj kao odgovor na notu sovjetske vlade o ovom pitanju, izneli i naš stav o sklapanju mirovnog ugovora s Nemačkom. Mi smo tada rekli da bi zaključenje mirovnog ugovora s Nemačkom predstavljalo značajan korak u pravcu regulisanja međunarodnih odnosa u Evropi, što ne bi bilo korisno uslovljavati rešenjem drugih pitanja koja nisu u neposrednoj vezi s tim. Zeleo bih, međutim, dodati da bi i ovde postavljanje tvrdog prioriteta moglo samo negativno delovati. Sama materija takvog sporazuma je vrlo složena, ona obuhvata mnoge tačke u kojima tek treba postići sporazum. Ako i kad se bude postigla saglasnost, nije važno pod kojim »naslovom« će ona biti proglašena. A to što nije potpisan mirovni ugovor toliko godina posle završetka rata, takođe predstavlja nenormalnu i negativnu činjenicu.

Za rešavanje problema povezanih s pitanjem evropske bezbednosti postoji niz planova, o kojima smo takođe izneli svoje mišljenje. Mi smatramo da oni mogu da posluže kao polazna osnova za razgovore, pošto u njima ima elemenata koji mogu biti prihvatljivi za obe strane. Postizanje uspeha, čak i vrlo skromnog, u toj oblasti bilo bi od vanrednog značaja, jer se ne bi svodilo na legalizaciju statusa quo, koji ne može biti trajnija baza za učvršćenje mira u Evropi, nego bi predstavljalo početak uvođenja novog stanja i novih odnosa na osnovu kojih bi se mogao razviti jedan trajni proces normalizacije međunarodnih prilika uopšte. Osim toga, u pogledu same Nemačke, nema stvarnih izgleda da bi se na duži rok moglo ograničiti naoružanje Zapadne Nemačke van nekog sporazuma o evropskoj bezbednosti.«

ODNOSI JUGOSLAVIJE SA SAVEZNOM REPUBLIKOM NEMAČKOM I NEMAČKOM DEMOKRATSKOM REPUBLIKOM

Rukovodena osnovnim principima svoje nezavisne spoljne politike, a imajući u vidu opšte interese mira u svetu, Jugoslavija je među prvim zemljama priznala Saveznu Republiku Nemačku i s njom uspostavila diplomatske odnose. Razumevajući i odobravajući spolnu politiku svoje vlade, jugoslovenski narodi su u najkraćem vremenu posle rata u odnosima i kontaktima sa Nemačcima prešli preko teških iskustava iz prošlosti.

Jugoslavija je u julu 1951 okončala ratno stanje sa Nemačkom. Juna iste godine privredne delegacije Savezne Republike Nemačke u Beogradu i FNRJ u Bonu pretvorene su obostranim sporazumom u politička predstavništva, a 8 decembra 1951 objavljen je zajednički komünike o sporazumu dve vlade da se politička predstavništva podignu na stepen ambasada. Na taj način, na osnovu obostrano izraženih želja, uspostavljeni su redovni diplomatski odnosi sa Saveznom Republikom Nemačkom, što je omogućilo razvoj plodne ekonomske saradnje.

Polazeći od stvarnog stanja u samoj Nemačkoj i činjenice da postoje dve nemačke države, a rukovodeći se time da je ujedinjenje Nemačke pre svega stvar nemačkog naroda, Jugoslavija je — u duhu svoje vanblokovske politike i opšte međunarodne saradnje — priznala i Nemačku Demokratsku Republiku, uverena da se na taj način najefikasnije doprinosi rešavanju nemačkog problema i uspostavlja, 15 oktobra 1957, diplomatske odnose sa vladom Nemačke Demokratske Republike.

U saopštenju Državnog sekretarijata za inostrane poslove objavljeno 16 oktobra 1957, povodom uspostavljanja diplomatskih odnosa između Jugoslavije i Nemačke Demokratske Republike, kaže se:

»Narodi Jugoslavije, poučeni iskustvom prošlosti, a naročito iz dva svetska rata, životno su zainteresovani za to da se nemačko pitanje rešava na demokratski način i tako da ne nastane šteta za stvar mira.

Činjenica je da je podela Nemačke, odlukom velikih sila pri kraju rata, dovela do formiranja dve nemačke države, koje su se u daljem razvoju i formalno konstituisale.

Postojanje u toku niza godina dve nemačke države stvorilo je situaciju u kojoj bi svako nametanje rešenja nemačkog pitanja izvana neizostavno izazvalo unutar Nemačke teške potrese. Takvi bi potresi, bez sumnje, izazvali i ozbiljne međunarodne reperkusije i komplikacije.

Naravno, spoljne snage, a pre svega velike sile, snose i danas veliku odgovornost za rešavanje nemačkog pitanja. Ali, u stvorenoj situaciji one mogu rešavanje samo da pomognu, dok prvenstvena uloga pripada dvema nemačkim državama, nemačkom narodu.

Ubedena u ispravnost i realizam takvog stanovišta, Jugoslavija je odavno isticala potrebu da se uspostave i razvijaju veze između dve nemačke države, što bi ublažilo unutrašnju napetost u ovoj zemlji i unapredilo stvar mirnog ujedinjenja Nemačke.

Ovakvo stanovište, logično, dovodi do zaključka da bi bilo korisno po mirno rešenje nemačkog pitanja da treće zemlje priznaju obe nemačke države i uspostave s njima podjednako normalne međudržavne odnose.

Polazeći od tih konstatacija, vlada FNRJ je rešila da formalno prizna vladu Nemačke Demokratske Republike, čije je postojanje već i dosad faktički priznavala, i da s njom uspostavi redovne diplomatske odnose...

...Vlada FNRJ je uverena da taj njen korak doprinosi unapređenju međunarodnih odnosa. On doprinosi stišavanju hladnog rata koji se danas vodi oko Nemačke, a time i opštem popuštanju zategnutosti između Istoka i Zapada. Ona je takođe uverena da u tom pravcu treba tražiti rešenje pitanja evropske bezbednosti, gde bi oba dela Nemačke trebalo da odigraju važnu ulogu.

Želja je jugoslovenske vlade da, u duhu njene vanblokovske politike aktivne koegzistencije, razvija dobre odnose sa obe nemačke države, uverena da to istovremeno doprinosi nemačkom ujedinjenju.

Ovaj suvereni i nezavisni akt priznanja Nemačke Demokratske Republike od strane jugoslovenske vlade bio je povod za prekidanje diplomatskih odnosa s Jugoslavijom od strane vlade Savezne Republike Nemačke. Vlada Savezne Republike Nemačke donela je odluku o prekidu diplomatskih odnosa sa FNRJ 19 oktobra 1957 povodom čega je Državni sekretarijat za inostrane poslove dao izjavu u kojoj se, između ostalog, kaže: »Akt prekidanja diplomatskih odnosa sa Jugoslavijom uperen je protiv interesa mira i međunarodne saradnje, a dosledno tome i protiv ujedinjenja Nemačke...»

Prigovor vlade Savezne Republike Nemačke da uspostavljanje diplomatskih odnosa između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Demokratske Republike Nemačke ometa tobožnju politiku »popuštanja« vlade Savezne Republike Nemačke prema zemljama Istočne Evrope nije ništa drugo nego sračunat napad na Jugoslaviju koja se dosledno i uporno zalaže za politiku sporazumevanja i saradnje između Istoka i Zapada. Jasno je, naime, da bi baš pomenuta odluka trebalo da pomogne vladi Savezne Republike Nemačke da povede takvu politiku...

I pored ovog neprijateljskog, u sadašnjim međunarodnim odnosima neobičajenog akta Savezne Republike Nemačke — jugoslovenska vlada će i dalje delovati na razvijanju prijateljskih odnosa sa nemačkim narodom, čvrsto uverena da će se ovaj korak vlade Savezne Republike Nemačke pokazati u daljem razvrtku događaja i nemačkom narodu i čitavoj svetskoj javnosti kao štetan za interese mira, samog nemačkog naroda, kao i za interese nemačkog ujedinjenja.

Istim povodom u izjavi državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića, na konferenciji za štampu u Njujorku 21 oktobra 1957, kaže se: »Treba se, ipak, nadati da će vlada Savezne Republike Nemačke uvideti ne samo nerealnost, već i ozbiljnu opasnost ovakvih akcija i da će naći mogućnosti i snage da svoju odluku izmeni. Bolje je, mislimo, i politički pametnije da vlada Savezne Republike Nemačke svoju odluku

izmeni svesno i na osnovu razumnog rasuđivanja i prilagodavanja svoje politike stvarnosti današnjice, nego pod pritiskom događaja od kojih neminovno mora doći.

To bi, po našem shvatanju, odgovaralo opštim interesima, prvenstveno interesima nemačkog naroda, predstavljalo bi doprinos smanjenju međunarodne zategnutosti i bilo bi na liniji saradnje i sporazumevanja u rešavanju postojećih međunarodnih problema, uključujući problem Nemačke.

Pretsednik Tito je na VII Kongresu Saveza komunista Jugoslavije, 22 aprila 1958, rekao sledeće: »Zbog principa saradnje sa svim zemljama koje žele da sarađuju sa nama na ravnopravnoj osnovi, i zbog našeg stava da postoje dvije nemačke države, mi više nismo mogli odlagati priznanje Demokratske Republike Nemačke. To bi priznanje svakako uslijedilo mnogo ranije da 1948 godine nije bila stvorena takva situacija u kojoj je Jugoslavija i sa te strane bila stalno napadana. Mi smo znali da zapadnonemačka vlada neće sa razumijevanjem primiti to priznanje, ali nismo očekivali da će ona zbog toga ići i do prekida diplomatskih odnosa sa Jugoslavijom. Smatramo da taj gest vlade Savezne Republike Nemačke sa moralne tačke gleda više šteti njima nego nama, jer je dobro poznato da je Jugoslavija odmah poslije rata uradila sve da se postepeno zaboravi ono što je našoj zemlji i našim narodima u toku okupacije učinila njemačka fašistička vojska. Jugoslavija je prva pustila njemačke ratne zarobljenike, pa čak i neke ratne zločince. Jugoslavija je bila među prvim zemljama koje su priznale Saveznu Republiku Nemačku kao državu i uspostavila s njom obimne ekonomske odnose...«

Nezadovoljstvo zbog odluke vlade SRN da prekine diplomatske odnose sa FNRJ iznosili su ne samo mnogi nemački političari, socijaldemokrati, liberali i pojedini hrišćanski demokrati (Olenhauer, Šmid, Deler, Gerstenmajer) već i zapadnonemački sindikati, veliki deo privrednog sveta i ozbiljne štampe.

Jugoslovensko gledište o nemačkom pitanju još od ranije je povoljno primljeno u redovima zapadnonemačkih socijaldemokrata, naročito otkako je preovladalo uverenje da se nemački problem ne može rešiti bez uzajamnog zbližavanja dve nemačke države. Jugoslovensko priznanje i druge nemačke države, Nemačke Demokratske Republike, prihvataju mnogi socijaldemokratski političari kao izraz političkog realizma i doprinos stvaranju međunarodnih uslova da se sporazumno prebrode prepreke nastale usled podele i surevnjivosti u samoj Nemačkoj.

Stavovi Socijaldemokratske partije Nemačke posebno su došli do izražaja za vreme boravka njene delegacije frakcije Bundestaga u Beogradu od 25 do 29 marta 1959. Članovi delegacije su razmenili gledišta s jugoslovenskim rukovodiocima o aktuelnim međunarodnim problemima, s naročitim osvrtom na nemačko i berlinsko pitanje. Razgovori su bili olakšani činjenicom što su jugoslovenski stavovi u nemačkom pitanju jasno određeni u nizu dokumenata i izjava u toku poslednjih nekoliko godina i što u tim stavovima postoji kontinuitet, kao i činjenicom što su predstavnici Socijaldemokratske partije Nemačke, izradom plana za ponovno ujedinjenje Nemačke i za popuštanje zategnutosti, takođe istupili s jasnim stavovima.

Vlada FNRJ je već u nekoliko navrata istakla da bi obnavljanje diplomatskih odnosa između FNRJ i SRN bilo od obostrane koristi kako sa stanovišta interesa dve zemlje tako i u opštem interesu.

IZVOR: Godišnji izveštaj Saveznog izvršnog veća za period 1950 do 1958; Josip Broz Tito: »Borba komunista Jugoslavije za socijalističku demokratiju«, VI Kongres KPJ (Saveza komunista Jugoslavije), str. 18, iz diskusije E. Kardelja, str. 168, »Kulturak«, 1952; Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1954, str. 58, Savezna narodna skupština, 1955; Intervju predsednika Tita briselskom listu »Le Pèlerin«, IX knjiga, dela J. B. Tita, str. 151; Deklaracija vlada FNRJ i SSSR, »Borba«, 3 jun 1955; Govor predsednika Tita u Puli, »Borba«, 16 maj 1955; Razgovor predsednika Tita sa slušaocima seminara Edi Šervud iz SAD, »Borba«, 3 avgust 1955; Predavanje E. Kardelja u Londonu 17 novembra 1955; »O nekim aktuelnim problemima međunarodnih odnosa«, »Borba«, 25 decembar 1955; Odgovori predsednika Tita agenciji »Junajted pres«, »Borba«, 27 maj 1956; Zajednička izjava vlada FNRJ i SSSR, »Borba«, 21 jun 1956; Govor predsednika Tita na mitingu u Moskvi, »Borba«, 20 jun 1956; Intervju predsednika Tita za američku radio-televizijsku kompaniju CBC, »Borba«, 1 jul 1957; Članak predsednika Tita »Osvrt na neke aktuelne međunarodne probleme« u američkom časopisu »Forin afers«, »Borba«, 20 septembar 1957; Zajednička deklaracija Saveza komunista Jugoslavije i Poljske ujedinjene radničke partije i vlada FNRJ i NR Poljske, »Borba«, 17 septembar 1957; Saopštenje Državnog sekretarijata za inostrane poslove povodom uspostavljanja diplomatskih odnosa između FNRJ i Nemačke Demokratske Republike, »Borba«, 16 oktobar 1957; Izjava državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića na konferenciji za štampu u Njujorku povodom odluke Savezne Republike Nemačke o prekidu diplomatskih odnosa sa FNRJ, »Borba«, 22 oktobar 1957; Izjava Državnog sekretarijata za inostrane poslove povodom odluke Savezne Republike Nemačke o prekidu diplomatskih odnosa sa FNRJ, »Borba«, 20 oktobar 1957; Zdravica predsednika Tita na ručku održanom u čast poljske delegacije 10 septembra 1957, »Borba«, 16 septembar 1957; J. B. Tito: »Zadaci Saveza komunista u vezi sa međunarodnom situacijom i unutrašnjim razvojem socijalističke Jugoslavije«, VII Kongres Saveza komunista Jugoslavije, str. 23 i str. 24, »Kulturak«, 1958; Odgovor jugoslovenske vlade na notu vlade SSSR od 10 januara 1959 u vezi sa projektom mirovnog ugovora sa Nemačkom, »Borba«, 4 februar 1959; Izjava državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića povodom sastanka ministara inostranih poslova četiri velike sile u Ženevi, »Borba«, 10 maj 1959.

B. P.

JUGOSLAVIJA I KORUŠKI SLOVENCİ U AUSTRIJI

Položaj slovenačke nacionalne manjine u Koruškoj¹ ozbiljno je ugrožen zbog novih mera koje je austrijska vlada preduzela tokom 1959 po pitanju dvojezičnog školstva i slovenačkog jezika na sudu.

Slovenačka manjina u Koruškoj bila je podvrgnuta jakom denacionalizatorskom pritisku još u vreme bivše Austro-Ugarske Monarhije i u prvoj austrijskoj republici između dva svetska rata. To je posebno dolazilo do izražaja u školskom sistemu i primeni nastave na maternem slovenačkom jeziku.

Za slovenački deo stanovništva u Koruškoj nije postojala školska nastava na maternem jeziku. Pošto slovenačka deca pretškolskog doba nisu poznavala drugi jezik, osim maternjeg, uspostavljene su t. zv. utrakvističke škole. U osnovnim školama ovog tipa nastava se obavljala na nemačkom jeziku. Jedino se u prva dva razreda slovenački jezik upotrebljavao tek koliko je bilo neophodno da deca savladaju nastavu na nemačkom jeziku. U trećem i četvrtom razredu deca su mogla da uče slovenački jezik tri časa nedeljno ukoliko bi to njihovi roditelji izričito tražili. Međutim, u praksi nastava se u pojedinim školama udaljavala manje ili više od ovog osnovnog tipa škole, što je zavisilo uglavnom od volje i kvalifikacije učitelja.

Posle »Anšlusa« sa nemačkim Rajhom, 13. marta 1938. ukinuta je svaka nastava na slovenačkom jeziku.

Tokom 1945. posle savezničke okupacije Austrije Privremena pokrajinska vlada Koruške² pristupila je regulisanju položaja slovenačke manjine u Koruškoj. Uredbom Privremene pokrajinske vlade Koruške od 3. oktobra 1945. uveden je dvojezični sistem školstva na delovima teritorije Koruške koju mešovito nastanjuju Slovenci i Austrijanci.³

Uredba o dvojezičnom školstvu važila je za teritoriju koja se uglavnom poklapa sa slovenačkom etničkom teritorijom, na kojoj je svih 108 osnovnih škola trebalo da budu dvojezične. Uredbom je propisano da se nastava u prva tri razreda obavlja na oba jezika podjednako, a od četvrtog razreda nadalje da nastavni jezik bude samo nemački, a slovenački da se predaje kao obavezni predmet, i to u četvrtom razredu 4 časa, a u višim razredima (do osmog) 3 časa nedeljno. U »glavnim školama« za koje su se učenici mogli opredeliti posle završena četiri razreda dvojezične osnovne škole, slovenački jezik bio je propisan kao obavezni nastavni predmet 3 časa nedeljno. I u učiteljskoj školi takođe, prema ovoj Uredbi, slovenački jezik trebalo je da se predaje u sva četiri razreda 3 časa nedeljno.

Prilikom donošenja Uredbe o dvojezičnom školstvu⁴ bilo je istaknuto da je namera zakonodavca »da se pruži doprinos popravljajući nepravdi koje su bile počinjene koruškim Slovenima u nacional-socijalističko doba«.

Iako je slovenačka nacionalna manjina u Koruškoj smatrala da pomenuta Uredba, a naročito način njenog sprovođenja, sadrži znatne nedostatke, Uredba je ipak u načelu predstavljala zadovoljavajuće rešenje za uređenje odnosa između obe etničke grupe u Koruškoj u pogledu školstva.

Državni ugovor o uspostavljanju nezavisne i demokratske Austrije, od 15. maja 1955. definisao je u čl. 7 obaveze Austrije u pogledu prava i položaja jugoslovenske manjine u Austriji, i to:

»1. Austriski državljani pripadnici slovenačke i hrvatske manjine u Koruškoj, Gradištu i Štajerskoj uživaju ista prava pod istim uslovima kao svi ostali austriski državljani, uključujući i pravo na sopstvene organizacije, skupove i štampu na svom sopstvenom jeziku.

2. Oni imaju pravo na osnovnu nastavu na slovenačkom ili hrvatskom jeziku i na srazmeran broj sopstvenih srednjih škola; u vezi s tim revidiraće se školski program, a pri ustanovi za nadzor školstva osnivaće se odeljenje za slovenačke i hrvatske škole.

3. U upravnim i sudskim područjima Koruške, Gradišta i Štajerske sa slovenačkim, hrvatskim ili mešovitim stanovništvom, slovenački ili hrvatski jezik biće dozvoljen kao službeni

jezik pored nemačkog. U tim područjima topografski nazivi i natpisi biće na slovenačkom ili hrvatskom jeziku kao i na nemačkom.

4. Austriski državljani pripadnici slovenačke i hrvatske manjine u Koruškoj, Gradištu i Štajerskoj učestvovaće u kulturnim, upravnim i sudskim ustanovama i organima ovih područja pod istim uslovima kao i ostali austriski državljani.

5. Zabranice se delatnost organizacija čiji je cilj da hrvatskom ili slovenačkom stanovništvu oduzme njihov manjinski karakter ili njihova manjinska prava.«

Povodom potpisivanja austriskog Državnog ugovora od strane četiri velike sile, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović izrazio je u svojoj izjavi od 15. maja 1955. agenciji Tanjug ubeđenje jugoslovenske vlade »da će jugoslovenska manjina u Austriji stupanjem na snagu Državnog ugovora i u novim uslovima postajati sve čvršća spona između dve susedne zemlje«.

Posle postizanja suvereniteta Austrije, 11. septembra 1957, austrijska vlada je donela zakonsko tumačenje kojim je Uredba Privremene pokrajinske vlade Koruške o dvojezičnom školstvu u Koruškoj⁵ postala sastavni deo opšteg austriskog zakona o školstvu.

Vlada Republike Austrije potvrdila je u više zvaničnih izjava da pomenuta Uredba Pokrajinske vlade Koruške na zadovoljavajući način rešava probleme manjinskog školstva u Koruškoj. Tako je vlada Republike Austrije, u izveštaju za godinu 1953/54,⁶ obavestila Potkomisiju OUN za sprečavanje diskriminacije i za zaštitu manjina da uređenje dvojezičnog školstva u Koruškoj služi kao dokaz pravilnog rešenja položaja manjina u Austriji.

Međutim, posle postignutog principijelnog sporazuma velikih sila od 19. juna 1949. o nepromenljivosti austriskih državnih granica,⁷ a naročito posle potpisivanja Državnog ugovora o Austriji 15. maja 1955, nacionalistički krugovi u Koruškoj otpočeli su kampanju za ukidanje sistema dvojezičnog školstva u Koruškoj. U tom periodu osnovane su nove i oživljene stare nacionalističke organizacije u Koruškoj. Aktivnost ovih organizacija, u prvom redu »Kärntner Heimatsdienst«-a, kao centrale, u koju su ućlanjene organizacije »Kärntner Abwehrkämpferbund«, »Kärntner Schutzeinheit Südmark«, »Kärntner Landmannschaft«, »Kameradschaftsverbände«, svodila se na propagiranje borbe protiv prava slovenačke manjine, odnosno dvojezične nastave u Koruškoj.

Akcije i nastojanja šovinističkih organizacija u Koruškoj da se izvrši revizija dvojezičnog školstva i suze prava slovenačke manjine došli su do izražaja i u Pokrajinskoj skupštini Koruške.⁸

Ova aktivnost, uperena protiv prava slovenačke manjine u Koruškoj, bila je u više mahova tokom 1953 i 1954, kao i kasnijih godina, predmet intervencije vlade FNRJ kod austriske vlade.

Pretsednik Pokrajinske vlade Koruške Ferdinand Wedenig, u svojstvu predsednika Pokrajinskog školskog saveta, doneo je 22. septembra 1958. raspis kojim se »vaspitnim ovlašćenima da se — obavezne za dvojezičnu nastavu — daje mogućnost oslobađanja od nastave na slovenačkom jeziku.¹⁰

Prema uputstvu Pokrajinskog školskog saveta Koruške od 27. oktobra 1958. nastava za učenike koji izjave da ne žele da uče slovenački jezik treba da se ubuduće obavlja na nemačkom jeziku. Jedino u slučajevima gde deca ne poznaju nemački jezik (u prva tri razreda) dozvoljava se usmena upotreba slovenačkog jezika kako bi deca mogla naučiti nemački.¹¹ Za učenike koji se ne odreknu učenja slovenačkog jezika prema ovom uputstvu nastava treba da se vrši u prva tri razreda na nemačkom i slovenačkom usmeno i pismeno, a od četvrtog razreda nadalje slovenački jezik treba da se predaje kao poseban predmet tri do četiri časa nedeljno.

Na taj način, raspisom predsednika Pokrajinske vlade Koruške dvojezična nastava u Koruškoj praktično je likvidirana kao obavezni sistem školstva.

Raspis je sproveden uz kampanju i pritisak nacionalističkih organizacija u Koruškoj i uz pristrasnu podršku lokalnih organa vlasti, tako da je većina dece (austrijske i slovenačke)¹² odjavljena od pohađanja slovenačke nastave.

⁶ Br. 288 priloga stenografskim protokolima Narodnog veća VIII. G. P.

⁷ Izveštaj o diskriminaciji u prosveti UN, Njujork, avgust 1957.

⁸ Na konferenciji ministara inostranih poslova SAD, SSSR, Velike Britanije i Francuske, u Parizu juna 1949. postignuta je saglasnost da granice Austrije ostaju one koje su postojale 1. januara 1938.

⁹ Zakonski nacrti Privremene pokrajinske vlade Koruške od maja i decembra 1953. sadržavali su odredbe da se u 38 od 108 dvojezičnih škola na teritoriji Koruške ukida dvojezična nastava, zatim da je neobavezna nastava slovenačkog jezika od 4. razreda nadalje u dvojezičnim školama, kao i u potpunosti u glavnim školama. Ministar prosvete austriske vlade dr. Heinz Drimel saopštio je 18. januara 1955. da je zakonski nacrt Privremene pokrajinske vlade Koruške od 10. decembra 1953. »nepreporučljiv sa državnopoliitičkim stanovišta«, te nije došlo do primene ovog zakonskog nacrta.

¹⁰ Raspis predsednika Pokrajinskog školskog saveta za Korušku Ferdinanda Wedeniga od 22. septembra 1958.

¹¹ Ovim se oblik nastave u Koruškoj vraća na tip t. zv. utrakvističkih škola, koje su u Austriji postojale do 13. marta 1938. i vršile funkciju denacionalizacije slovenačke manjine.

¹² Procenat nije zvanično objavljen. Koruška pokrajinska štampa (»Volkszeitung«, oktobra 1958) navodila je da je oko 80% dece odjavljeno od pohađanja slovenačke nastave.

¹ Kompaktna slovenačka nacionalna manjina u Koruškoj (Austrija) živi duž severne jugoslovenske granice do linije Drava — Vrbsko Jezero, Drava — Dobrač Planina, uglavnom u sreznovima Velikovec, Celovec, Beljak i Šmohor.

² Do postizanja nezavisnosti Austrije, 15. maja 1955, Pokrajinska vlada Koruške bila je privremeno i u vršenju upravne i izvršne vlasti podložna sankcijama britanske okupacione uprave kao mandatar »Savezničkog saveta« okupacionih sila SAD, SSSR, Velike Britanije i Francuske.

³ Britanska okupaciona uprava dala je 20. oktobra 1945. saglasnost za primenu Uredbe o dvojezičnom školstvu.

⁴ »Glavne škole« odgovaraju tipu »građanskih škola« kakve su postojale pre rata u Jugoslaviji.

⁵ Službeni list za školstvo u Koruškoj, 1946, br. 1.

U noti od 4 oktobra 1958 vlada FNRJ uložila je odlučan protest kod austrijske vlade, navodeći da »raspis predstavnika Pokrajinske vlade Koroške menja u potpunosti dosadašnji sistem školstva u Koroškoj, osetno i bitno smanjuje dosadašnja prava slovenačke manjine na polju školstva, a slovenački jezik se tretira kao strani jezik u Koroškoj, što je u evidentnoj suprotnosti sa čl. 7 Državnog ugovora koji, razumljivo, nije išao za tim da smanji već postojeća prava manjine, nego da ih i dalje razvija u demokratskom duhu«. Nota vlade FNRJ konstatuje da »donošenje raspisa Pokrajinske vlade Koroške baš u vreme kada su se vodili jugoslovensko-austrijski pregovori na nivou vladinih delegacija po nizu otvorenih bilateralnih pitanja, uključujući u njih i pitanje sprovođenja čl. 7 Državnog ugovora, i kada su se već nazirali izvesni rezultati u pogledu daljeg povoljnog razvoja odnosa i saradnje između dve susedne zemlje, pretstavljala utoliko više neočekivani udarac dosada uloznim naporima«.

Austrijska vlada je notom od 11 oktobra 1958 odbila protest vlade FNRJ kao »neosnovan«, uz tvrdnju da »raspis čuva u svakom pogledu prava slovenačke manjine u Koroškoj«.

Vlada FNRJ odgovorila je 3 novembra 1958 na ovu notu vlade Austrije. Nota sadrži konstataciju da »vlada FNRJ smatra odgovor vlade Republike Austrije nezadovoljavajućim«. U noti se ukazuje na postojanje i aktivnost nacionalističkih organizacija u Koroškoj, koje, prema oceni vlade FNRJ, vrše aktivan pritisak na slovenačku manjinu, a posebno u vezi sa sprovođenjem raspisa predstavnika Pokrajinske vlade Koroške. U noti je izražena zabrinutost vlade FNRJ i apeluje se na austrijsku vladu da preduzme mere za sprečavanje takvog razvoja događaja u Koroškoj. Takođe je ponovljen stav vlade FNRJ da »pomenuti raspis i stanje koje je njime stvoreno predstavljaju kršenje čl. 7 Državnog ugovora i istaknuto da »vlada FNRJ rezerviše sebi pravo da po tim pitanjima naknadno preduzme odgovarajuće korake kod vlade Republike Austrije«.

26 januara 1959 vlada FNRJ predala je Memorandum vladi Republike Austrije po pitanju slovenačke manjine u Koroškoj. Ukazujući na situaciju u Koroškoj, prouzrokovanu sprovođenjem raspisa predstavnika Pokrajinske vlade Koroške, u Memorandumu se, između ostalog, kaže:

»U toku sprovođenja raspisa došao je do punog izražaja pritisak nacionalističkih organizacija uz učešće nekih školskih organa, organa državne administracije i uticajnih privrednih faktora, i nije se moglo očekivati da će biti obezbeđeno slobodno odlučivanje u vezi s primenom raspisa. Pritisak je bio tako očevidan da je i jedan deo austrijske štampe to otvoreno konstatovao.

Prvi dan posle donošenja raspisa, tj. 23 septembra 1958, na teritoriji Koroške u svim važnijim centrima organizovano je od strane udruženja »Elternvereinigung der Pflichtschulen Kärntens« kolektivno podnošenje peticija za odjavljivanje od slovenačke nastave, i objavljeno je da će isto udruženje platiti sve takse troškove za podnošioce odjave. Takav stav su zauzeli i neki organi vlasti na terenu. Naprimera, opštinski odbor u Podkloštru (Arnoldstein) podmirivao je iz javnih budžetskih sredstava takse troškove za ona lica koja su podnosila odjave od slovenačke nastave.

Pritisak i zastrašivačka akcija protiv stanovništva vođena je na liniji alternative »lojalnih i antidržavnih građana u Koroškoj«.

Tako je, naprimera, poslanik Pokrajinske skupštine Koroške dr Valentin Einspieler na zboru u selu Dobrla Ves (Eberndorf), 28 septembra 1958, pozivao prisutne na odjavu od dvojezične nastave i isticao da taj akt predstavlja ocenu »vernosti domovini«, a ko to ne bi učinio da je protiv Austrije. Na istom zboru, sekretar »Heimatsdienst«-a Herbert Jordan označio je sve one koji se zalažu za dvojezičnu nastavu kao »titoiste i komuniste«.

Dalje, predsednik »Elternvereinigung der Pflichtschulen Kärntens«, Meier, u svom govoru 2 oktobra 1958 u Skočanju u Podjuni (St. Kanzian im Jaunthale), istakao je da raspis predstavnika Pokrajinske vlade ne predstavlja samo školsko pitanje, već da je to i glasanje za Korošku, te da će Slovenci koji ne odjave decu od slovenačke nastave »biti poslani preko Karavanki«.

Na zborovima napred navedenih organizacija, pored pretnji upućenih stanovništvu protiv dvojezične nastave, bili su izrečeni i oštri napadi protiv Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Neki funkcioneri pojedinih državnih ustanova i školskih vlasti, kao i učitelji, aktivno su učestvovali u agitaciji za odjavljivanje od dvojezične nastave.

Naročito su neki organi žandarmerije bili aktivni u vršenju propagande u svrhu odjavljivanja u mestima Zitara Ves (Sittersdorf), St. Philippen, Rožek (Rosegg) Železna Kapla (Eisenkappel), Kapla na Dravi (Kappel an der Drau), Ledince (Ledenitzen), Pliberk (Bleiburg), tako da je stanovništvo moglo steći utisak da iza ovih akcija stoje zvanične državne ustanove.

Ovaj pritisak podupirali su i neki funkcioneri drugih službenih ustanova, tako naprimera, opštinski sekretar u Galici (Gallizien) i Kotmari Vesi (Köttmannsdorf), te sudski, finansijski carinski i poštanski službenici u mestima Bistrice na Zili (Freistritz a. G.), Ledince (Ledenitzen), St. Janž (St. Johann), Rožek (Rosegg), Bilčovs (Ludmannsdorf).

U mnogim krajevima neki učitelji su zloupotrebljavali svoj položaj i uticali na decu i roditelje za odjavljivanje od dvojezične nastave.

Veliki pritisak vršio se na pripremnim područjima od strane veleposednika i industrijalaca, koji su koristili svoj položaj u odnosu na socijalno zavisan stanovništvo.

Veleposednik Maresch i upravitelj njegovog dobra Kranawetter, u mestu Rute kod Bistrice v Rožu (Börnthal), pretili su

šumskim radnicima da će biti otpušteni s posla, ako svoju decu ne odjave od dvojezične nastave. Naročiti pritisak izvršio je pomenuti Kranawetter, koji je zaposlenje svojih radnika uslovljavao odjavljivanjem od slovenačke nastave. U rezultatu ovog pritiska ovde su odjavljena sva deca, iako su ona pretežno Slovenci, koji u preškolskom dobu većinom, osim slovenačkog, ne znaju drugi jezik. List »Die neue Zeit« pisao je o ovom slučaju kao paradoksalnom.

Slično su postupali šumar Pleiner iz Srednje Vasi pri Rudi (Gorentsach bei Ruden), šumar Johann Juritsch iz St. Lipša (St. Philippen), službenik industrijske firme »Jungfer« iz Bistrice v Rožu (Feinstritz in Rosenthale), firme »Glawar« iz Zg. Libuče (Oberlibach), itd.

Funkcioneri na veleposedu grofa Thurna u Železnoj Kapli (Eisenkappel) pretili su drugim službenicima i isticali da izjavljivanje za dvojezičnu nastavu znači opredeljivanje za Jugoslaviju, te da će takve ljude snaći posledice.

Iznoseći napred izložene činjenice, koje jasno pokazuju pod kakvim je okolnostima donesen i sproveden raspis predstavnika Pokrajinske vlade Koroške, »vlada Federativne Narodne Republike Jugoslavije sa žaljenjem konstatuje da je njime pružena prilika nedemokratskim elementima u Koroškoj da na pitanju slovenačke manjine pokušaju legalizovati metode pretnje, pritiska i nasilja.«

Vlada Republike Austrije saopštila je 14 marta 1959 vladi FNRJ svoju odluku da će 19 marta 1959 podneti austrijskom Parlamentu predlog zakona o sprovođenju odredaba austrijskog Državnog ugovora o manjinskom školstvu u Koroškoj i predlog zakona o sprovođenju čl. 7 § 3 Državnog ugovora o službenom jeziku na sudu.

Predlog zakona o sprovođenju odredaba Državnog ugovora o manjinskom školstvu u Koroškoj načelno predviđa mogućnost otvaranja manjinskih slovenačkih osnovnih škola, dvojezičnih škola i odeljenja slovenačkog jezika u nemačkim školama. U ovom zakonskom predlogu ozakonjuje se t. zv. pravo roditelja, prema kome se roditelju, odnosno zakonskom predstavniku učenika daje pravo da putem prijave odluči koju će od predviđenih vrsta škola da pohađa njegov štitićnik. Roditelji, odnosno zakonskom predstavniku učenika, daje se takođe pravo da može, po završetku svake školske godine, opozvati datu prijavu i opredeliti se za neku od drugih škola koje predviđa zakonski nacrt. Utvrđivanje mesta koja bi došla u obzir za otvaranje škola za slovenačku manjinu treba da usledi pošto se prethodno obavi zvanično »utvrđivanje manjine«. Do dobijanja rezultata zvaničnog utvrđivanja manjine, slovenačke ili dvojezične škole otvoriće se u onim mestima u čijim školama se početkom 1958/59 održavala dvojezična nastava.¹³ Istim zakonskim nacrtom stavlja se van snage Uredba Privremene pokrajinske vlade Koroške o dvojezičnim školama od 3 oktobra 1945.

Predlog zakona o sprovođenju čl. 7 § 3 austrijskog Državnog ugovora o službenom jeziku na sudu predviđa mogućnost upotrebe slovenačkog jezika u sudovima na području tri sudska sreza u Koroškoj. Odredbe ovog zakonskog predloga predviđene su kao privremeno rešenje, dok se pitanje uvođenja slovenačkog jezika u sudove Koroške ne reši kasnije, na bazi budućeg »utvrđivanja manjine«.¹⁴

Vlada FNRJ je u noti od 17 marta 1959 upućenoj austrijskoj vladi ocenila da predlog zakona o sprovođenju odredaba austrijskog Državnog ugovora o manjinskom školstvu u Koroškoj i predlog zakona o sprovođenju čl. 7 § 3 Državnog ugovora o službenom jeziku na sudu ne uzimaju u obzir osnovne težnje slovenačke manjine koje su garantovane u čl. 7 ADU i da će novi zakoni izložiti diskriminaciji slovenačku etničku grupu u Koroškoj, te je stoga uložila energičan protest protiv odluke o donošenju pomenutih zakona. U noti vlade FNRJ istaknuta je činjenica da austrijska vlada u donošenju novih zakona za slovenačku manjinu u Koroškoj, pored toga što nije uzimala u obzir predloge i sugestije vlade FNRJ, nije našla za potrebno ni da konsultuje najzainteresovanijeg faktora u ovom pitanju, tj. slovenačku nacionalnu manjinu.

Zakonodavna komisija austrijskog Parlamenta, kojoj je vlada Republike Austrije podnela predlog zakona o sprovođenju odredaba austrijskog Državnog ugovora o manjinskom školstvu u Koroškoj i predlog zakona o sprovođenju čl. 7 § 3 Državnog ugovora o službenom jeziku na sudu pozvala je 18 marta 1959 predstavnike slovenačkih organizacija Koroške i saopštila im nameru da će na sednici Parlamenta od 19 marta 1959 biti podneseni Parlamentu na usvajanje pomenuti predlozi zakona. Članovi zakonodavne komisije Parlamenta saopštili su ovu odluku bez razmatranja gledišta i predloga predstavnika slovenačkih organizacija Koroške.

Predstavnici koroških slovenačkih organizacija, predsednik Saveza slovenačkih organizacija dr Zwitter i predsednik Narodnog saveta koroških Slovenaca dr Tschler, na konferenciji za štampu u Beču 18 marta 1959, izneli su neslaganje manjine sa zakonima o manjinskom školstvu i o upotrebi slovenačkog

¹³ Čl. II § 10 predloga zakona o sprovođenju odredaba austrijskog Državnog ugovora o manjinskom školstvu u Koroškoj.

¹⁴ Ovim je raspis predstavnika Pokrajinske vlade Koroške od 22 septembra 1958 faktički ozakonjen, jer zakonski predlog uzima kao bazu stanje u školama početkom 1958/59, tj. stanje stvoreno raspisom predstavnika Pokrajinske vlade Koroške.

¹⁵ Slovenački jezik, prema ovom zakonskom predlogu, obuhvatio bi 15 od oko 60 opština u kojima živi slovenačka manjina, što praktički znači da negira egzistenciju slovenačke manjine na gotovo 3/4 njenog etničkog područja.

jezika na sudu. Oni su posebno istakli opasnost kojoj će slovenačko stanovništvo u Koroškoj biti izloženo ako dode do donošenja i primene zakona o »utvrđivanju manjine«, jer će biti pružena prilika nedemokratskim elementima u Koroškoj da legalizuju forme pritiska nad slovenačkom manjinom. Predstavnici koroških slovenačkih organizacija istakli su da predloži predviđenih zakona predstavljaju kršenje čl. 7 Državnog ugovora i uputili su apel austrijskoj vladi i Parlamentu da nadu mogućnost i razmotre opravdane zahteve manjine.

Austrijski Parlament, međutim, usvojio je 19 marta 1959 oba zakona koji se odnose na slovenačku manjinu u Koroškoj. Parlament je takođe stavio u zadatak vladi da do 30 juna 1960 podnese Parlamentu nacrt zakona o opštem utvrđivanju manjine. Zakon o opštem utvrđivanju manjine treba da pruži osnovu za sprovođenje usvojenih zakona o manjinskom školstvu u Koroškoj i o slovenačkom jeziku na sudu.¹⁶

Povodom donošenja pomenutih zakona u austrijskom Parlamentu, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović dao je 13 aprila 1959 u Saveznoj narodnoj skupštini, u odgovoru na pitanja poslanika, sledeću izjavu:

»Jugoslovenska vlada je, iz razumljivih razloga, pridavala veliki značaj regulisanju prava i položaja naše manjine u Austriji. Mi smo bili zainteresovani da se donese takvo rešenje ovih pitanja koje će stvoriti uslove za normalan život manjine i istovremeno dati potpoticaj za bolje razumevanje i bližu saradnju između dve zemlje. U tom smislu smo se, podržavajući opravdane zahteve naše manjine u Austriji, zalagali kod austrijske vlade. Sa žaljenjem moramo, međutim, konstatovati da austrijska strana nije pokazala odgovarajuću spremnost i dobru volju...

Ne upuštajući se na ovom mestu u analizu ovih zakona, očividno je da ti zakoni predstavljaju sužavanje prava koja je manjina dosada uživala, a koja su zagarantovana čl. 7 austrijskog Državnog ugovora. Zbog toga naša vlada smatra ovo pitanje i dalje otvorenim. Razume se da su ovakva jednostrana rešenja, koja ne uzimaju u obzir prava i interese obeju zemalja, morala negativno da se odraze na naše odnose.«

Vlada FNRJ uputila je 21 aprila 1959, preko svoje Ambasade u Beču, notu austrijskoj vladi u kojoj se, između ostalog, kaže:

»Donošenjem Zakona o sprovođenju odredaba ADU o manjinskom školstvu u Koroškoj išlo se za legalizovanjem stanja

stvorenog raspisom pretседника Pokrajinske vlade Koroške Wedeniga od 22 septembra 1958, čime je nanet ozbiljan udarac jugoslovenskoj nacionalnoj manjini ne samo u domenu školstva i prosvetavanja već i njenom statusu kao etničke grupe.

Ozakonjenje »prava roditelja« u opredeljivanju dece za školsku nastavu predstavlja davanje sankcija svim dosadašnjim nepravdama koje su učinjene prema manjini u Koroškoj, a u današnjim uslovima, opterećenim antislovenačkom aktivnošću brojnih austrijskih šovinističkih organizacija u Koroškoj to »pravo roditelja« znači legalizovanje pritiska i ubuduće.

Dodatno tome, jugoslovenska vlada je opravdano zabrinuta da će zakon o opštem utvrđivanju manjine, čije je donošenje predviđeno i koji treba da pruži osnovu za sprovođenje Zakona o sprovođenju odredaba austrijskog Državnog ugovora o manjinskom školstvu u Koroškoj i Zakona o sprovođenju čl. 7 § 3 Državnog ugovora o službenom jeziku na sudu, predstavljati još jedan korak u pravcu daljeg bitnog pogoršavanja položaja slovenačke manjine.

Pored toga, doneseni zakoni ništa ne govore o regulisanju prava i položaja Slovenaca u Štajerskoj i Hrvata u Gradištu, koje je obaveze Republika Austrija takođe preuzela u čl. 7 austrijskog Državnog ugovora.

Pošto ovi zakoni predstavljaju, prema mišljenju jugoslovenske vlade, kršenje obaveza koje je vlada Republike Austrije preuzela u čl. 7 austrijskog Državnog ugovora i istovremeno bez ikakve sumnje predstavljaju ozbiljno pogoršanje dosadašnjeg položaja slovenačke manjine u Koroškoj, vlada FNRJ podvlači da ovo pitanje smatra i dalje otvorenim.

Vlada FNRJ rezerviše za sebe pravo da i dalje preduzima odgovarajuće korake, koje će u datom momentu smatrati za potrebne, u cilju obezbeđenja prava jugoslovenske nacionalne manjine u Austriji garantovanih Državnim ugovorom o uspostavljanju nezavisne i demokratske Austrije.«

Ove mere austrijske vlade negativno su se odrazile na jugoslovensko-austrijske odnose i izazvale su oštru reakciju i kod slovenačkog življa u Austriji i u jugoslovenskoj javnosti uopšte koji s pravom očekuju da će austrijska vlada ponovo razmotriti, ovo pitanje i preduzeti mere da se položaj jugoslovenske manjine u Austriji saglasi s obavezama koje je austrijska vlada preuzela odgovarajućim odredbama austrijskog Državnog ugovora.

IZVOR: Službeni dokumenti vlade FNRJ, TANJUG, Državni ugovor o uspostavljanju nezavisne i demokratske Austrije od 15 maja 1955. D. R.

¹⁶ § 1 Zakona o sprovođenju čl. 7 § 3 austrijskog Državnog ugovora o službenom jeziku na sudu.

POSETA POTPRETSEDNIKA SIV EDVARDA KARDELJA SKANDINAVSKIM ZEMLJAMA

Na poziv vlada Danske,¹ Norveške² i Švedske³ potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj boravio je u tim zemljama od 26 maja do 16 juna 1959. On je time vratio posetu koju su Jugoslaviji učinili pretседnik švedske vlade Tage Erlander 1957, pretседnik danske vlade Hans Christian Hansen i pretседnik norveške vlade Einar Gerhardsen 1958. Poseta predstavlja nastavak prakse ličnih kontakata odgovornih državnika u cilju jačanja prijateljskih odnosa i proširenja saradnje između Jugoslavije i Danske, Norveške i Švedske.

Uoči puta potpredsednik Kardelj je u izjavi skandinavskoj štampi rekao, između ostalog: »Ako se naši stavovi prema međunarodnim problemima i ne podudaraju u svemu, mi ipak težimo ka istim ciljevima, učvršćenja mira i konstruktivne saradnje među narodima, nezavisno od njihovog unutrašnjeg uređenja, na bazi kolektivne bezbednosti. A čim postoji takav zajednički interes, onda prijateljska razmena mišljenja može biti samo od koristi. Jugoslovenska vlada se uvek zalagala za lične kontakte i razgovore među odgovornim državicima raznih zemalja, uverena da češći susreti, prvenstveno odgovornih državnika, mogu da doprinesu smanjenju nepoverenja kojima su opterećeni savremeni međunarodni odnosi i stvaranju uslova za postepeno sporazumno rešavanje problema koji danas podjednako tište sve zemlje i narode. U direktnim odnosima između Jugoslavije i skandinavskih zemalja doduše ne

postoje nikakvi sporni problemi, ali je sasvim jasno da bolje međusobno upoznavanje — pogotovo između zemalja s različitim društvenim i političkim sistemima — može samo da bude od pomoći za napore svake od njih, da doprinese rešavanju širih međunarodnih spornih problema.«

U pratnji potpredsednika Kardelja nalazili su se državni potsekretar za inostrane poslove Srđa Prica, državni potsekretar u SIV dr Antun Vratuša i savetnik u DSIP dr Mirko Bruner.

POSETA DANSKOJ

Potpredsednik SIV Edvard Kardelj učinio je zvaničnu posetu Danskoj od 26 do 31 maja 1959. U toku boravka potpredsednik Kardelj vodio je razgovore sa pretседnikom i drugim članovima vlade, obišao neke poljoprivredne i industrijske objekte i kulturne i društvene ustanove u Kopenhagenu, Aarhusu i okolini. Susreti potpredsednika Kardelja i njegovih saradnika sa radnim ljudima Danske po farmama i fabrikama bili su veoma srdačni. Oni su odražavali međusobno prijateljstvo oba naroda i njihovu težnju za još tešnijim vezama.

Na kraju posete potpredsednik Kardelj i pretседnik Hansen održali su konferenciju za štampu.

U političkim razgovorima učestvovali su sa jugoslovenske strane, pored potpredsednika Kardelja, i ostali članovi jugoslovenske delegacije i jugoslovenski ambasador u Danskoj Ljuba Ilić, a sa danske strane, pored pretседnika vlade Hansena, ministar inostranih poslova Krag, generalni direktor MIP Svenningsen, načelnik odeljenja MIP Melchior i danski ambasador u Jugoslaviji Eskelund.

Osvrćući se na razgovore pretседnika vlade Hansen je u zdravici na vladinom banketu u Kopenhagenu 27 maja, između ostalog, rekao: »Istorijski razvoj i geografski položaj u velikoj meri su uticali na to da naše dve zemlje idu različitim putevima, stvorene su razlike u društvenim strukturama, kao i u njihovim stavovima prema međunarodnim problemima, ali mi se slažemo u najbitnijim pitanjima i radimo na rešavanju međunarodnih sukoba mirnim putem, za miroljubivu koegzistenciju među narodima bez obzira na razlike u njihovim unutrašnjim sistemima. Slažemo se u našoj odlučnosti za stalno poboljšavanje

¹ Vidi: »Jugoslavija i Danska«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 325—326 (35—36).

² Vidi: »Jugoslavija i Norveška«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 403—404 (47—48).

³ Vidi: »Jugoslavija i Švedska«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 404—405 (48—49).

životnih uslova naših naroda. Svaka na svome frontu. Danska i Jugoslavija daju u svim oblastima svoj udeo koji ih često stavlja na istu stranu u radu međunarodnih organizacija, pre svega u UN, na čijoj Povelji obe zemlje zasnivaju svoju politiku.»

U odgovoru na zdravicu potpredsednik Kardelj je podvukao: »Princip jugoslovenske politike daje unutrašnje uređenje pojedinih zemalja stvar o kojoj treba da odluče njihovi narodi i u skladu sa svojim shvatanjima, potrebama i uslovima. Ako se poštuje suverenitet svake zemlje, priznaje njihova ravnopravnost i uzdržava od uplitanja u tuđe unutrašnje poslove, razlike u ekonomskim i društvenim koncepcijama ili ideološkim pogledima ne moraju da ometaju uzajamne odnose ni saradnju na rešavanju osnovnih zajedničkih problema današnjice. Ovo je put aktivne miroljubive koegzistencije kojim se usmerava čitava naša spoljna politika. Odgovornost za izbegavanje opšte katastrofe modernog rata pada u prvom redu na velike sile. Međutim, i male zemlje su u mogućnosti da daju svoj doprinos. Stašić, da bi se uspešno prebrodile postojeće duboke suprotnosti, one će morati razvijati neumornu aktivnost potstičući i podržavajući miroljubive konstruktivne inicijative. One će u velikoj meri doprineti tom cilju i time što će razvijati i izgrađivati što čvršće i življe uzajamne odnose.«

U zajedničkom jugoslovensko-danskom saopštenju, izdatom 30 maja kaže se da su se razgovori odvijali u prijateljskoj atmosferi i obuhvatili razmenu gledišta o opštoj međunarodnoj situaciji i o pitanjima koja se neposredno tiču odnosa između Danske i Jugoslavije. Za vreme razgovora obe strane konstatovala su da očuvanje svetskog mira ostaje kao najvažniji zadatak sa kojim su danas suočene vlade i narodi u svim zemljama; da principi Povelje UN predstavljaju najpogodniju bazu za održavanje mira i da je potrebna tešnja međunarodna saradnja na osnovu tih principa; da je potrebno dalje smanjivanje postojećih barijera na putu slobodne razmene materijalnih i kulturnih dobara. U saopštenju se dalje ističe da dve vlade smatraju da je od odlučujućeg značaja nastaviti napore usmerene na rešavanje pitanja razoružanja. Istovremeno, one uvidevši da ovo nužno pretpostavlja pojačano poverenje između većih sila, a prema tome i rešavanje izvesnih važnih regionalnih pitanja, pre svega političkih problema i problema bezbednosti u Evropi. Čvrsto zastupajući gledište da se otvoreni međunarodni problemi moraju rešavati miroljubivim načinom, oni su pozdravili sadašnju konferenciju ministara četiri velike sile u Ženevi i izrazili nadu da će ti pregovori odražavati želju svih učesnika da pronadu miroljubiva rešenja postojećih razlika i da će time doprineti da se krene sa mrtve tačke i da se otvori realna perspektiva međunarodnih odnosa za budućnost. U saopštenju se takođe ističe uverenje obe vlade da su svi narodi podjednako zainteresovani za održavanje svetskog mira i da svaka prema svojim mogućnostima treba da doprinese pronalazenju sredstava i načina za miroljubivo rešenje postojećih problema. One smatraju da bi u tom cilju bila korisna intenzivnija razmena mišljenja po pitanjima od zajedničkog interesa.

U pogledu bilateralnih odnosa, u zajedničkom saopštenju se sa zadovoljstvom konstatuje da se plodna saradnja i dalje razvija, naročito u oblasti poljoprivrede i industrije, kao i razmena naučnih i drugih kulturnih iskustava. Uspostavljene su obostrane korisne veze privrednih preduzeća, a isto tako kooperacija velikih industrijskih objekata i poljoprivrednih zadruga u obe zemlje daje dobre rezultate. Istovremeno ostvaruje se značajan program tehničke saradnje. Kulturna saradnja takođe napreduje i jednu njenu manifestaciju predstavlja Izložba savremene jugoslovenske arhitekture, koju je potpredsednik Kardelj prilikom svoje posete Danskoj otvorio u Kopenhagenu. Predstavnici dve vlade su podvukli da, i pored svih dosadašnjih rezultata svestrane međusobne saradnje, postoje još uvek znatne mogućnosti i izrazili su želju da se ona dalje proširi i pojača. Poseban značaj u tom cilju pridaju ličnim kontaktima građana obe zemlje.

POSETA NORVEŠKOJ^{4,5}

Za vreme zvanične posete Norveškoj, koja je trajala od 31 maja do 7 juna, potpredsednik Kardelj je vodio prijateljske razgovore s predsednikom vlade Einar Gerhardsenom i njegovim saradnicima. On se upoznao s nekim industrijskim i poljoprivrednim objektima u Sarpsborgu, Bergenu i Trondhjemu i obišao više kulturnih i društvenih ustanova u raznim krajevima zemlje. Potpredsednik Kardelj je položio venac na ratno groblje u Moholtu, gde su sahranjeni jugoslovenski internirci iz prošlog rata, i održao predavanje o nekim aktuelnim problemima iz socijalističke izgradnje u Jugoslaviji, u Centru za opšte obrazovanje radnika u Oslu.

U razgovorima učestvovali su sa jugoslovenske strane, pored potpredsednika Kardelja, i članovi jugoslovenske delegacije i jugoslovenski ambasador u Norveškoj Vladimir Rolović, a sa norveške strane, pored predsednika Gerhardsena, ministar inostranih poslova Lange, ministar trgovine Arne Skaug, ministar rada Cappelen, direktor kabineta potpredsednika vlade Andreas Andersen, načelnik u MIP Ole Aalgaard i ambasador u Beogradu Dag Bryn.

⁴ Vidi: »Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovica Norveškoj«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 312 (42).

⁵ Vidi: »Poseta potpredsednika norveške vlade Gerhardsena«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 374 (52).

U prijateljskoj atmosferi razmenjena su obaveštenja o posleratnom ekonomskom i političkom razvoju obe zemlje. Izložena su gledišta o situaciji u svetu uopšte i o nizu konkretnih međunarodnih problema od uzajamnog interesa. Objašnjavajući položaj i stavove norveške vlade, potpredsednik Gerhardsen rekao je u zdravici na svečanom banketu u Oslu 2 juna, između ostalog: »Svojim članstvom u NATO Norveška se priključila zapadnom savezničkom bloku. Jugoslavija je izabrala da ostane van blokova velikih sila. No obe zemlje se slažu da nema alternative za mir i zbog toga smatraju svojim glavnim zadatkom u međunarodnoj politici da rade na većem razumevanju među narodima. Problemi pred kojima se danas svet nalazi ne mogu da se reše naprećac, ali je za našu budućnost od odlučujućeg značaja da sve zemlje manifestuju dobru volju za njihovo rešavanje. Mi izražavamo nadu da će pregovori koji su sada počeli u Ženevi postati uvod u jednu dalju fazu pregovaranja. Svet je na putu da postane jedinstven. Ono što se događa u drugim delovima sveta tiče se nas svih. Sve države, pa tako i naše dve zemlje, imaju danas veću odgovornost i veći zadatak nego ikad ranije u istoriji. Izgleda nam da su jugoslovenski politički rukovodioci potpuno svesni toga. Dovoljno je ukazati na niz poseta koje je potpredsednik Tito u toku poslednjih godina učinio u Aziji i Africi. Mi sa velikom pažnjom pratimo spoljnu politiku Jugoslavije.«

U odgovoru na zdravicu potpredsednika Gerhardsena potpredsednik Kardelj je, između ostalog, istakao da se i u ovim razgovorima pokazalo da postoji veliki stepen sličnosti u gledištima dve vlade na goruće međunarodne probleme. »Naravno — rekao je, — postoje i razlike u gledanju na neka pitanja. Ali baš zbog toga što smo znali da negujemo ono što nam je zajedničko, mi smo uz uzajamno poštovanje stavova postigli lepe rezultate u saradnji na političkom, ekonomskom, kulturnom i drugim poljima. Uostalom, cilj međunarodne saradnje nije, niti može da bude da se uklone ideološke ili političke razlike. Takve su razlike uvek bile jedna od pokretačkih snaga u razvijanju čovečanstva. Znači, mi ne treba da se bavimo iluzornim očekivanjima da će nestati tih razlika — čak ako neke i nestanu, nastaje druge, — već da se borimo za ukidanje rata kao instrumenta u međunarodnim odnosima. A to ćemo postići samo ako narodi sa različitim sistemima budu znali da žive miroljubivo jedan pored drugog, da steknu poverenje jedan u drugog u pitanjima opšte bezbednosti. Jugoslovenska vlada smatra da na današnjem nivou razvika proizvodnih snaga i međunarodne podela rada aktivna koegzistencija između država različitog društvenog uređenja više nije samo pacifistička utopija, nego da već postaje i mogućom i nužnom. Današnja svetska društvena zajednica je, iako sastavljena od država sa različitim društveno-ekonomskim sistemima i mnogim razlikama u unutrašnjoj i spoljnoj politici, ipak već do te mere povezana nizom zajedničkih materijalnih i kulturnih interesa da je očuvanje mira i sve šire razvijanje međunarodne saradnje već postalo zajednički interes čitavog sveta. S tim u vezi pridružujem se rečima potpredsednika vlade g. Gerhardsena što se tiče važnosti po mir i perspektivu koju otvaraju sadašnji ženevski razgovori ako velike sile pridruže rešavanje problema s puno dobre volje i u duhu uzajamnog razumevanja, a sa čvrstom željom da se korak po korak postignu realni rezultati.«

U zajedničkom kominikeu koji je izdat povodom posete ukazuje se na značaj što življe međunarodne razmene na privrednom i kulturnom polju. Obe vlade su izrazile želju za dalje proširenje i jačanje međusobne saradnje uključujući razmenu gledišta s vremena na vreme o pitanjima od uzajamnog interesa.

Izraženo je zadovoljstvo povodom inicijative koju su preduzele dve vlade u cilju daljeg povećanja ekonomske saradnje i načelno je rešeno da se prizna transferabilnost jugoslovenskog trgovinskog viška u Norveškoj. Na kulturnom polju takođe su konstatovani značajni rezultati. U tom okviru se ističe prijateljska saradnja između pojedinih jugoslovenskih i norveških gradova.

Tokom posete ponovo se manifestovalo tradicionalno prijateljstvo između naroda Norveške i Jugoslavije, na kome se zasnivaju bilateralni odnosi obe zemlje. Pored žive saradnje naročito na ekonomskom i kulturnom polju, manifestuje se obostrana težnja za upoznavanjem međusobnih iskustava u širokim oblastima društvenog života. Potpredsednik Gerhardsen izrazio je veliko interesovanje norveške vlade za jugoslovensko nastojanje da se pronadu forme upravljanja preduzećima koje bi istovremeno udovoljile zahtevu visoke produktivnosti obezbedile demokratsko pravo učesća radnika i službenika, a pomenuo je i razvoj decentralizacije i lokalne samouprave u Jugoslaviji.

Na zajedničkoj konferenciji za štampu 2 juna potpredsednik Kardelj i potpredsednik Gerhardsen odgovorili su na pitanja o aktuelnim problemima međunarodnih i međusobnih odnosa i o unutrašnjoj politici i ekonomskom razvoju Jugoslavije za koje je norveška štampa pokazala naročito interesovanje.

POSETA ŠVEDSKOJ

Potpredsednik SIV Edvard Kardelj boravio u nezvaničnoj poseti u Švedskoj od 7 do 16 juna 1959. U toku boravka upoznao je razne krajeve zemlje, njene rudarske, industrijske i poljoprivredne oblasti, društveni život i kulturne spomenike, razne socijalne ustanove, lokalnu samoupravu i stanbeni izgradnju.

Potpredsednik Kardelja je na putu pratio potpredsednik švedske vlade Erlander. Oba državnik su razmenila mišljenja o aktuelnim međunarodnim problemima od uzajamnog interesa

i o pitanjima daljeg razvoja međusobne saradnje između dve zemlje. U Harpsundu pridružio im se ministar inostranih poslova Ostein Unden, a u Štokholmu vođeni su razgovori i s drugim članovima i visokim predstavnicima švedske vlade, provincija i komunala. S jugoslovenske strane, pored potpredsednika Kardelja, učestvovali su i članovi jugoslovenske delegacije i jugoslovenski ambasador u Švedskoj Milijan Neoričić.

Govoreći o korisnim kontaktima između odgovornih državnika dve zemlje u toku poslednjih godina, potpredsednik Erlander je u zdravici na banketu koji je švedska vlada priredila u čast potpredsednika Kardelja 12 juna izjavio: »Veze između Švedske i Jugoslavije se razvijaju uz potpuno saznanje da su naše dve zemlje različite, da imamo različite poglede na društvo i da problemi koje svaki u svojoj zemlji pokušavamo da rešimo imaju često vrlo različit karakter. Ove razlike u velikoj meri povlače svoje poreklo iz različitih tradicija, istorijskog razvika i političkih preduslova. Švedska je imala sreću da živi u miru skoro 150 godina. Jugoslavija je, naprotiv, ogromno mnogo pretrpela od ratnog uništavanja. Ona je stotinama godina bila izložena inostranom pritisku i borila se pod vrlo teškim uslovima za svoje jedinstvo i nacionalnu slobodu. Tim više su u našim očima značajni brzi rezultati postignuti u posleratnoj izgradnji Jugoslavije. Naše je mišljenje da uprkos razlika naše veze mogu biti od uzajamne koristi u proširivanju ekonomske saradnje, povećanju ličnih kontakata, razmeni utisaka i gledišta. Naše zemlje geografski leže na granici dvaju blokova velikih sila. Naše zemlje su izabrale da vode nezavisnu politiku istovremeno kao što smo čvrsto odlučili da branimu našu nacionalnu nezavisnost. To ne znači da smo izabrali put izolacije. Naše zemlje ispunjavaju svoje dužnosti prema OUN i na taj način prema našim mogućnostima doprinose miru i popuštanju zategnutosti u svetu. Osim toga mi smo veoma zainteresovani da što bliže pratimo spoljnopoliitičke događaje. Mi smo u Švedskoj naučili da vrlo mnogo cenimo ocene jugoslovenske vlade i njene poglede na spoljnopoliitičke probleme. Izmene mišljenja i iskustava za nas su uvek bile korisne.«

U odgovoru na zdravicu predsednika Erlandera, potpredsednik Kardelj je ukazao na tradicionalno prijateljstvo između dva naroda koje zbližava i zajednička težnja da doprinese popuštanju zategnutosti u svetu i učvršćenju mira. On je dodao: »Upravo sada kada je započeo jedan novi niz značajnih međunarodnih sastanaka, narodi i državnici čitavog sveta treba da učine krajnji napor da se čovečanstvu otvore perspektive trajnog mira. Jugoslavija je uvek davala podrške svim konstruktivnim nastojanjima koja su vodila popuštanju međunarodne zategnutosti, približavanju gledišta i postizanju sporazumnih rešenja.« Potpredsednik Kardelj je dalje ukazao na vrlo aktivnu i korisnu saradnju Švedske i Jugoslavije u OUN i dodao da takva aktivnost dve zemlje s obzirom na njihov specifičan međunarodni položaj — na činjenicu da ne pripadaju blokovima — može da u granicama njihovih mogućnosti korisno doprinese rešavanju opštih problema koji se tiču obezbeđenja mira i opšte bezbednosti. »Kada se to ima u vidu, — rekao je, — onda je jasno da postoje čvrste osnove za dalje razvijanje saradnje između Švedske i Jugoslavije od ekonomske razmene do međunarodne akcije na očuvanju i učvršćenju mira.«

U pogledu bilateralnih odnosa državniici dve zemlje su sa zadovoljstvom konstatovali živu ekonomsku saradnju i razmenu na kulturnom polju, kao i postojanje objektivnih uslova za njihov dalji razvoj. Sa švedske strane je naglašeno da je povodom problema koji nastaju u evropskoj ekonomskoj saradnji Švedska posebno zainteresovana za trgovinske veze s drugim zemljama, pa i sa Jugoslavijom, kao i da nema nikakvih ograničenja za proširenje razmene i uopšte za povećanje obima privrednih odnosa. Isto tako raste interesovanje švedskih turista za Jugoslaviju. U okviru raznih programa tehničke pomoći i direktnih aranžmana između preduzeća obe zemlje moglo bi doći do proširenja obima razmene stručnjaka. Iako se kulturne veze povoljno razvijaju, postoje još neiskorišćene mogućnosti za njihovo dalje unapređenje.

U toku posete potpredsednik Kardelj je dao intervju dopisniku štokholmske televizije, a pred završetak posete održao konferenciju za štampu na kojoj je izneo svoje utiske pomenuvši da su susreti sa švedskim ljudima bili za njega veoma interesantni i prijatni i izražavajući zadovoljstvo zbog razgovora koje je imao sa mnogobrojnim švedskim predstavnicima komunalnog i privrednog života.

Po povratku potpredsednik Kardelj je rezimirao utiske sa puta u intervjuu jugoslovenskoj štampi od 3 jula 1959.

Ističući da je bio svugde vrlo srdačno dočekan i da je štampa skandinavskih zemalja, sa retkim izuzecima, takođe veoma prijateljski pratila posetu, potpredsednik Kardelj je naglasio da je jedini politički cilj posete bio da se produbi prijateljstvo i razumevanje između skandinavskih i jugoslovenskih naroda i da se učini skroman doprinos naporima evropskih naroda u pronalaženju puteva i sredstava za miroljubivo rešavanje sporova. I pored izvesnih, ponekad i osetnih razlika u stavovima — koje proizilaze već iz same činjenice da Jugoslavija ne učestvuje u vojnim paktovima, dok su Danska i Norveška članice Atlantskog pakta, a Švedska je pristalica klasične neutralnosti — razmena mišljenja je pomogla boljem sagledavanju sadašnje međunarodne situacije. »Ubeden sam, — rekao je potpredsednik Kardelj, — da i ubuduće kontakti te vrste mogu samo da doprinesu stvari mira.«

Na pitanje od kakvih zajedničkih gledišta je došlo o gorućim međunarodnim problemima, specijalno o problemima Evrope, potpredsednik Kardelj je izjavio da bi se teško moglo govoriti o zajedničkim gledištima u tom pogledu, ali da su o pojedinim aspektima sadašnje situacije u Evropi gledišta svakako bila veoma bliska. On je izrazio uverenje da interesima i raspoloženju u skandinavskim zemljama odgovara kompromisno rešenje aktuelnih spornih evropskih problema o kojima je počelo da se diskutuje u Ženevi, i sistem evropske bezbednosti.

Govoreći o bilateralnim odnosima, potpredsednik Kardelj je potvrdio da postoje znatne mogućnosti za proširenje ekonomske saradnje, povoljni uslovi za dalju razmenu stručnjaka i za povećano interesovanje turista iz tih zemalja za Jugoslaviju, dodajući da je u tom cilju potrebno i sa jugoslovenske strane preduzeti odgovarajuće ekonomske i organizacione mere.

IZVOR: »Borba« od 26 maja do 18 juna 1959; »Borba« 4 i 5 jula 1959.

M.B.

POSETA PRETSEDNIKA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE PETRA STAMBOLIĆA GRČKOJ

Pretsednik Savezne narodne skupštine Petar Stambolić boravio je u Grčkoj od 19 do 24 maja 1959 kao gost predsednika grčkog Parlamentara Konstantina Rodopulosa. On je time vratio posetu koju je Jugoslaviji februara 1958 učinio potpredsednik Rodopulos.¹

U pratnji predsednika Stambolića bili su savetnik u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove Anton Duhaček i direktor lista »Medunarodna politika« Milorad Mijović.

U izjavi koju je potpredsednik Stambolić dao 20 maja uredniku agencije TANJUG, kaže se da se jugoslovensko-grčki odnosi povoljno razvijaju, da je prijateljska saradnja u raznim oblastima već pokazala značajne rezultate i da postoje uslovi da se u tom pogledu postignu dalji uspehi.

»Prijateljski odnosi između Jugoslavije i Grčke, — izjavio je Petar Stambolić, — odgovaraju najbolje interesima i željama naroda naših zemalja. U tome mi vidimo tako isto naš zajednički prilog razvoju miroljubive saradnje svih zemalja, a u prvom redu razvoju takve saradnje ovde, na Balkanu.«

¹ Vidi: »Poseta potpredsednika grčke Narodne skupštine Konstantina Rodopulosa«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 95—96 (13—14).

Pretsednik Stambolić rekao je da razlike u društveno-ekonomskim i političkim sistemima, koje postoje između Jugoslavije i Grčke, nisu omele uspostavljanje svestrane miroljubive saradnje i prijateljskih odnosa među dvema zemljama i da Jugoslavija i Grčka predstavljaju ubedljiv primer uspešne primene principa aktivne koegzistencije i za druge zemlje.

U zdravici koju je održao 20 maja na večeri u čast predsednika Stambolića potpredsednik grčke Skupštine Konstantin Rodopulos je rekao da su grčko-jugoslovensko prijateljstvo i saradnja veoma plodni na nivou vlada i da predstavljaju, što se tiče dva naroda, stvarnost koja daje primer u međunarodnom životu. »Slična istorijska kretanja u toku mnogih vekova, iskušenja i zajedničke borbe, — nastavio je potpredsednik Rodopulos, — iskovali su čvrste i dragocene veze između dva naša naroda.«

Odgovarajući na zdravicu i potpredsednik Stambolić je podvukao da su »mnoge generacije koje su nama prethodile davale svoj prilog ideji jugoslovensko-grčkog prijateljstva«.

On je dodao: »Mi možemo sa zadovoljstvom konstatovati da se i u današnje vreme, s obe strane, želi očuvati i dalje razvijati prijateljstvo i miroljubiva saradnja između naših dveju zemalja... I naše dve zemlje u zajednici sa drugim miroljubivim nacijama davale su svoj doprinos naporima za poboljšanje prilika u svetu, za prebrođavanje opasnih kriza koje su izbijale. Jugoslavija i Grčka razvijale su uspešno saradnju u tom pravcu kako u svojim međusobnim odnosima tako i na međunarodnom polju, u okviru Organizacije ujedinjenih nacija i van njih.«

U toku boravka u Grčkoj potpredsednik Stambolić je, pored Atine, posetio Delfe, Larisu i Solun.

IZVOR: »Borba« od 19 do 24 maja 1959.

R.—T.P.

POSETA DRŽAVNOG SEKRETARA ZA INOSTRANE POSLOVE KOČE POPOVIĆA GRČKOJ

Na poziv ministra inostranih poslova Kraljevine Grčke Evangelosa Averofa, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović posetio je zvanično Grčku od 16 do 18 juna 1959. Koča Popović je ovim vratio posetu koju je 1958 učinio Jugoslaviji grčki ministar inostranih poslova Evangelos Averof.

U toku zvaničnih razgovora izvršena je otvorena razmena mišljenja o opštoj međunarodnoj situaciji i problemima koji posebno interesuju dve zemlje.

U zajedničkom saopštenju izdatom povodom posete 18 juna ističe se da su za obezbeđenje trajnog mira neophodni miroljubivi odnosi i konstruktivna saradnja između država zasnovana na poštovanju nezavisnosti, ravnopravnosti i nemešanju u unutrašnje poslove, a da je najsigurniji put za čuvanje mira dosledna primena načela Povelje Ujedinjenih nacija.

U saopštenju se dalje konstatuje da je razgovore karakterisala »puna iskrenost i duh uzajamnog poverenja, koji pret-

stavljaju osnovicu prisnih veza koje spajaju dve zemlje, a koje su dve vlade odlučne još više da učvrste«.

U saopštenju se kaže da su »dva ministra izložila jedan drugom stavove dveju vlada o izvesnim međunarodnim problemima. Tom prilikom oni su potvrdili, vodeći računa o položaju svake vlade posebno, da razlike u gledištima ne treba da utiču na najširi razvoj njihove saradnje koja je tako srećno nadahnuta prijateljskim odnosima između dve zemlje«.

Dva ministra su konstatovala stalni napredak u razvoju odnosa njihovih zemalja.

Za vreme ove posete dva ministra su potpisala niz značajnih sporazuma i programa koji se odnose na saradnju između Jugoslavije i Grčke na ekonomskom, kulturnom, sudskom i turističkom planu, na pogranični promet, drumski saobraćaj, na saradnju u oblasti električne energije, vodoprivrede i miroljubive upotrebe atomske energije, koje je pripremila Grčko-jugoslovenska mešovita komisija.

Na zadovoljavajući način su rešena i pitanja obeštećenja grčkih i jugoslovenskih građana koji su pretrpeli štetu zbog nekih pravnih mera, donesenih posle Drugog svetskog rata.

Na kraju su se dva ministra složila »da preporuča svojim vladama da preduzmu sve neophodne mere da ovi sporazumi stupe na snagu što je moguće brže«.

Na završetku zvanične posete državni sekretar Koča Popović i ostali članovi jugoslovenske delegacije posetili su istoriska mesta na Peloponezu — Olimpiju, Epidaurus, Mikenu i Korint.

IZVOR: »Borba« od 15 do 18 juna 1959.

R.—T.P.

MEĐUNARODNI UGOVORI ZAKLJUČENI U PRVOJ POLOVINI 1959 GODINE¹

DVOSTRANI (BILATERALNI) UGOVORI

TRGOVINSKI, PLATNI I FINANSISKI SPORAZUMI

ALBANIJA

Protokol o robnoj razmeni za 1959, potpisan 20 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 73, 19 maj 1959).²

AUSTRIJA

Protokol o pregovorima Mešovite komisije uspostavljene čl. 6 Sporazuma o trgovinskoj razmeni od 17 avgusta 1948, potpisan 25 aprila 1959 u Beogradu.

AVGANISTAN

Memorandum o razgovorima između trgovinskih delegacija, potpisan 6 aprila 1959 u Beogradu.

CEJLON

Protokol ka Trgovinskom sporazumu od 30 jula 1953, potpisan 5 maja 1959 u Beogradu.

ČEHOSLOVAČKA

Protokol o robnoj razmeni za 1959, potpisan 17 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 72, 19 maj 1959).

EKVADOR

Trgovinski sporazum, potpisan 13 marta 1959 u Quito.

¹ U broju 12 »Jugoslovenskog pregleda« za 1958 objavljeni su ugovori koje je FNRJ zaključila u drugoj polovini 1958. U ovoj informaciji objavljuju se i oni ugovori koji iz tehničkih razloga nisu uneseni u pregled ugovora zaključenih u drugoj polovini 1958. Svi međunarodni ugovori objavljuju se u dodatku »Službenog lista FNRJ« i u posebnoj publikaciji koju izdaje Državni sekretarijat za inostrane poslove »Zbirka međunarodnih ugovora«. Ugovori se mogu konsultovati i pre njihovog objavljivanja u Službi ugovora Državnog sekretarijata za inostrane poslove. Konsultovanje ugovora mogu vršiti ovlašćeni predstavnici ustanova, organizacija i preduzeća koji su angažovani na izvršenju ugovora.

² Oznaka Rs. br. i datum označavaju pod kojim je brojem i kada Savezno izvršno veće odobrilo sporazum.

FRANCUSKA

Zapisnik o radu Mešovite komisije uspostavljene čl. 7 Trgovinskog sporazuma od 18 oktobra 1958, potpisan 30 juna 1959 u Parizu.

Zapisnik VI zasedanja Jugoslovensko-francuskog komiteta za privrednu saradnju i tehničku pomoć, potpisan 6 aprila 1959 u Beogradu (Rs. br. 62, 18 april 1959).

Sporazum o korišćenju dodatnog kredita od 1.000.000.000 franaka u okviru Sporazuma o privrednoj saradnji i tehničkoj pomoći, potpisan 24/25 aprila 1959 u Parizu.

ETIOPIJA

Sporazum o isporukama robe na bazi kredita, potpisan 6 juna 1959 u Beogradu.

GRČKA

Sporazum o produženju važnosti do 31 marta 1960 Trećeg dopunskog protokola uz Sporazum o ekonomskoj saradnji i trgovinskoj razmeni plaćanja, postignut razmenom nota od 14 aprila i 6 maja 1959 u Atini.

INDIJA

Protokol ka Trgovinskom sporazumu od 31 marta 1956, potpisan 25 maja 1959 u Beogradu.

ITALIJA

Dodatni Protokol Trgovinskom sporazumu od 31 marta 1955, potpisan 24 marta 1959 u Beogradu (Rs. br. 95, 30 jun 1959).

Dodatni Protokol uz Sporazum o lokalnoj razmeni između pograničnih zona Trsta, s jedne strane, i Buja, Kopra, Sežane i Nove Gorice, s druge strane, od 31 marta 1955, potpisan 24 marta 1959 u Beogradu (Rs. br. 97, 30 jun 1959).

Dodatni Protokol uz Sporazum o lokalnoj razmeni između pograničnih zona Gorice, Videm i Sežana—Nova Gorica—Tolmin od 31 i marta 1955, potpisan 24 marta 1959 (Rs. br. 96, 30 jun 1959).

JAPAN

Ugovor o trgovini i plovidbi, potpisan 28 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 59, 28 april 1959).

Saglašeni zapisnik o trgovini, potpisan 13 aprila 1959 u Tokiju (Rs. br. 94, 30 jun 1959).

KINA

Protokol o robnoj razmeni za 1959, potpisan 18 marta 1959 u Pekingu (Rs. br. 89, 16 jun 1959).

MAĐARSKA

Protokol o dopunskim isporukama za 1959, potpisan 9 juna 1959 u Budimpešti.

MAROKO

Protokol sa sastanka Mešovite komisije kojim je saglašeno produženje Trgovinskog sporazuma od 1 jula 1958, potpisan 5 juna 1959 u Rabatu.

POLJSKA

Protokol o radu Mešovite komisije uspostavljene čl. 6 Trgovinskog sporazuma od 12 februara 1955, potpisan 21 maja 1959 u Varšavi.

Protokol o razmeni robe široke potrošnje za 1959, potpisan 28 maja 1959 u Beogradu.

Sporazum o prodaji 3 broda NR Poljskoj, postignut razmenom nota 28 februara 1959 u Varšavi.

RUMUNIJA

Protokol o robnoj razmeni za 1959, potpisan 13 aprila 1959 u Bukureštu.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Sporazum o isporuci Jugoslaviji 19,440.000 funti mleka u prahu i 31,104.000 funti pšeničnog brašna, potpisan 23 decembra 1958 u Beogradu i 26 januara 1959 u Njujorku (Rs. br. 69, 19 maj 1959).

Sporazum o zajmu od 22,5 miliona dolara za izgradnju fabrike azotnih gnojiva u Pančevu, potpisan 8 januara 1959 u Vašingtonu (Rs. br. 35, 26 februar 1959).

Sporazum o oslobođenju dinarskih sredstava u iznosu od 5 milijardi dinara za uređaje za proizvodnju i raspodelu električne energije, potpisan 29 maja 1959 u Beogradu.

Sporazum o oslobođenju dinarskih sredstava u iznosu od 17 milijardi i 300 miliona dinara za jadranski put, potpisan 28 aprila 1959 u Beogradu.

Sporazum o reviziji Sporazuma od 30 juna 1958, kojim se smanjuju stavke za termoelektranu u Zagrebu za iznos od 3,216.629 dinara, potpisan 13 maja 1959 u Beogradu.

Sporazum sa Export-import bankom o zajmu od 7,700.000 dolara, potpisan 14 aprila 1959 u Vašingtonu.

Sporazum sa Export-import bankom o zajmu od 69,200.000 dolara, potpisan 10 marta 1959 u Vašingtonu.

ŠPANIJA

Sporazum o plaćanju (zaključen na nivou banaka), potpisan 9 februara 1959 u Parizu.

ŠVEDSKA

Sporazum o produženju važnosti Trgovinskog i platnog sporazuma od 5 jula 1957 za period do 30 juna 1960, postignut razmenom pisama od 30 juna 1959.

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA (PROVINCIA EGIPAT)

Protokol o privrednim pregovorima Mešovite komisije, potpisan 17 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 63, 12 maj 1959).

VELIKA BRITANIJA

Sporazum o produženju važnosti Saglašenog zapisnika o trgovini od 2 aprila 1957 za period do 30 juna 1959, postignut razmenom pisama od 3 i 13 aprila 1959 (Rs. br. 93, 30 jun 1959).

Saglašeni zapisnik o trgovini, potpisan 29 juna 1959 u Beogradu.

NAUČNO-TEHNIČKA SARADNJA

BUGARSKA

Zapisnik IV zasedanja Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 8 juna 1959 u Sofiji.

CEJLON

Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji, potpisan 5 maja 1959 u Beogradu.

POLJSKA

Protokol IV zasedanja Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 31 januara 1959 u Varšavi (Rs. br. 45, 24 mart 1959).

RUMUNIJA

Zapisnik II zasedanja Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju potpisan 17 juna 1959 u Beogradu.

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA (PROVINCIA EGIPAT)

Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji, potpisan 27 oktobra 1958 u Kairu.

Protokol I zasedanja Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju i Statut Mešovite komisije, potpisani 14 maja 1959 u Kairu.

SARADNJA NA POLJU SAOBRAĆAJA, VODOPRIVREDE, HIDROTEHNIKE, RIBARSTVA

AUSTRIJA

Zapisnik II zasedanja potkomisije Mešovite komisije za Muru održanog u skladu sa tačkom 4 Rezime-Protokola III zasedanja Mešovite komisije od 27 septembra 1958 o naknadi štete za zagađivanje Mure, potpisan 3 januara 1959 u Mariboru.

Zapisnik I zasedanja potkomisije stručnjaka Mešovite komisije za Muru koji se odnosi na regulisanje potoka Kučnice, potpisan 10 marta 1959 u Radkersburgu.

Zapisnik o sastanku pretstavnika geodetskih službi shodno tački 5 Rezime-Protokola III zasedanja Mešovite komisije, potpisan 11 marta 1959 u Gornjoj Radgoni.

Zapisnik V zasedanja Komisije za Dravu, potpisan 16 maja 1959 u Splitu.

Zapisnik vanrednog zasedanja Mešovite komisije za Muru, potpisan 15 aprila 1959 u Mariboru (Rs. br. 83, 8 jun 1959).

Sporazum o recipročnom priznavanju pomorskih knjižica obeju država kao važećih putnih isprava za tranzit, postignut razmenom nota od 19 februara i 14 marta 1959 u Beogradu (Rs. br. 76, 2 jun 1959).

BUGARSKA, RUMUNIJA I SSSR

Protokol I redovnog zasedanja Mešovite komisije za primenu Sporazuma o ribarstvu na Dunavu od 29 januara 1958, potpisan 6—13 maja 1959 u Bukureštu.

GRČKA

Sporazum o regulisanju drumskog prevoza putnika i robe komercijalnim vozilima, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Sporazum o vodoprivrednim pitanjima, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Sporazum o graničnom prometu, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

ITALIJA

Protokol IV zasedanja Mešovite komisije uspostavljene čl. 9 Sporazuma o drumskom prevozu putnika od 31 marta 1955, potpisan 17 januara 1959 u Veneciji (Rs. br. 64, 12 maj 1959).

MAĐARSKA

Zapisnik o sastanku potkomisije za pitanja odbrane od leda i upotrebe ledolomaca, potpisan 29 januara 1959 u Novom Sadu (Rs. br. 46, 24 mart 1959).

Zapisnik o sastanku potkomisije za poljoprivredu, potpisan 12 februara 1959 u Osijeku.

Zapisnik o sastanku potkomisije za regulisanje reke Drave na km 65/75, potpisan 22 aprila 1959 u Pečuju.

Zapisnik o sastanku potkomisije za regulisanje Toplice, potpisan 15 maja 1959 u Osijeku.

Zapisnik o sastanku stručne komisije za odbranu od poplava reke Mure, potpisan 8 aprila 1959 u Cakovcu.

Zapisnik o sastanku potkomisije za vodoprivredu u skladu sa tačkom II/5 Zapisnika III zasedanja Komisije za vodoprivredu, potpisan 8 marta 1959 u Slatini.

MAĐARSKA, RUMUNIJA

Zapisnik sa sastanka potkomisije za vodoprivredu, potpisan 15 januara 1959 u Segedinu.

Zapisnik sa sastanka stručnjaka po pitanju mogućnosti prebacivanja voda sa područja Kubekhaze NR Mađarska na teritoriju NR Rumunije i teritoriju FNRJ, potpisan 15 januara 1959 u Segedinu.

RUMUNIJA

Zapisnik V zasedanja Mešovite komisije za rukovođenje i koordiniranje radova na uređenju Dunava u sektoru Đerdapa, potpisan 8 aprila 1959 u Beogradu.

Zapisnik V zasedanja Hidrotehničke komisije, potpisan 20 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 57, 21 april 1959).

VELIKA BRITANIJA

Sporazum o vazdušnom saobraćaju, potpisan 3 februara 1959 u Londonu.

GRANIČNI PROBLEMI

ALBANIJA

Zapisnik IX redovnog zasedanja Glavne mešovite komisije za rešavanje i predupređenje graničnih incidenata, potpisan 1/5 juna 1959 u Beogradu.

AUSTRIJA

Protokol o sastanku mešovite komisije za obnovu graničnih znakova i uređenju granice, uspostavljene čl. 5 Konvencije od 19 marta 1958, potpisan 12 februara 1959 u Gracu.

GRČKA

Zapisnik o rezultatima rada Tehničke komisije za određivanje pogranične zone, nastanjenih sektora, mesta i prelaza s obe strane granice, potpisan 27 marta 1959 u Beogradu.

ITALIJA

Protokol o slobodnom prelazu na vrhove planina Mangart i Kanin, potpisan 21 aprila 1959 u Udinama (Rs. br. 75, 2 jun 1959).

MAĐARSKA

Zapisnik sa XIII redovnog zasedanja Glavne mešovite komisije za predupređenje i ispitivanje graničnih incidenata, potpisan 12 maja 1959 u Budimpešti.

SARADNJA NA POLJU KULTURE, UMETNOSTI, NAUKE I PROSVETE

BUGARSKA

Plan kulturne saradnje za 1959, potpisan 26 januara 1959 u Beogradu (Rs. br. 55, 21 april 1959).

ČEHOSLOVAČKA

Plan realizacije Sporazuma o kulturnoj saradnji za 1959, potpisan 23 aprila 1959 u Beogradu (Rs. br. 90, 26 jun 1959).

GRČKA

Sporazum o kulturnoj saradnji, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

INDONEZIJA

Sporazum o kulturnoj saradnji, potpisan 26 juna 1959 u Džakarti.

IRAK

Konvencija na polju prosvete, nauke i kulture, potpisana 23 marta 1959 u Beogradu (Rs. br. 74, 19 maj 1959).

POLJSKA

Plan realizacije Ugovora o kulturnoj saradnji za 1959, potpisanⁿ 19 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 79, 12 jun 1959).

RUMUNIJA

Plan rada za primenu Sporazuma o kulturnoj saradnji za 1959, potpisan 23 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 66, 12 maj 1959).

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

Plan kulturne i naučne saradnje za 1959, potpisan 31 marta 1959 u Beogradu (Rs. br. 77, 2 jun 1959).

SUDAN

Konvencija o saradnji na polju prosvete, nauke i kulture, potpisana 29 juna 1959 u Beogradu.

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA

Sporazum o kulturnoj saradnji, potpisan 22 decembra 1958 u Kairu (Rs. br. 21, 28 januar 1959).

Plan izvršenja kulturne i naučne saradnje, potpisan 9 februara 1959 u Kairu (Rs. br. 80, 2 jun 1959).

SPORAZUMI IZ OSTALIH OBLASTI

BUGARSKA

Zapisnik sa sastanka Komisije za zaštitu bilja, potpisan 28 aprila 1959 u Vrškoj Čuki (Rs. br. 91, 26 jun 1959).

BURMA

Sporazum o preradi pamuka, potpisan 7 marta 1959 u Rangunu

GRČKA

Sporazum o obeštećenju grčkih dobara, prava i interesa nacionalizovanih u Jugoslaviji, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Sporazum o regulisanju uzajamnih starih potraživanja i dugovanja, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Sporazum o uspostavljanju Mešovite komisije za turizam, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Statut Mešovitog odbora za ekonomsku saradnju i tehničku pomoć, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Protokol potpisan prilikom zaključenja bilateralnih ugovora 18 juna 1959, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

Konvencija o uzajamnim pravnim odnosima, potpisana 18 juna 1959 u Atini.

Sporazum o međusobnom priznanju i izvršenju sudskih odluka, potpisan 18 juna 1959 u Atini.

ITALIJA

Sporazum o regulisanju pitanja socijalnog osiguranja lica sa pri-pojenog područja, postignut razmenom nota 5 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 67, 19 maj 1959).

Zapisnik VIII zasedanja Stalne mešovite komisije uspostavljene čl. 62 Udinskog sporazuma od 20 avgusta 1955, potpisan 14/22 aprila 1959 u Udinama.

Zapisnik IV redovnog zasedanja Mešovitog odbora predviđenog čl. 8 Specijalnog statuta (prilog II Memoranduma o saglasnosti od 5 oktobra 1954), potpisan 21 februara 1959 u Beogradu.

MAĐARSKA

Sporazum o primeni konvencije od 7 oktobra 1957 o uređenju pitanja socijalnog osiguranja državljana dveju strana, potpisan 16 marta 1959 u Beogradu (Rs. br. 78, 2 jun 1959).

POLJSKA

Zapisnik o razgovorima o stvaranju uslova za proširenje turizma, potpisan 18 februara 1959 u Beogradu (Rs. br. 56, 21 april 1959).

VELIKA BRITANIJA

Sporazum o načinu korišćenja zdravstvene zaštite britanskih državljana u FNRI, shodno Konvenciji o socijalnom osiguranju od 1 septembra 1958, postignut razmenom nota 23/31 januara 1959 u Beogradu.

VIŠESTRANI (MULTILATERALNI) UGOVORI³

Konvencija o statusu lica bez državljanstva i Završni akt, usvojeni 28 septembra 1954 u Njujorku (Rs. br. 7, 28 januar 1959).

Protokol o standardizaciji voća i povrća čiji je tekst bio-revidiran i odobren od strane Radne grupe za lako pokvarljivu robu Ekonomske komisije za Evropu (OUN), revidiran 3 marta 1958 u Ženevi (Rs. br. 20, 28 januar 1959).

Protokol o izmeni Konvencije za unifikaciju izvesnih pravila koja se odnose na međunarodni vazdušni transport od 12 oktobra 1929 i Završni akt Međunarodne konferencije vazduhoplovnog privatnog prava, usvojen 28 septembra 1955 u Hagu (Rs. br. 28, 28 januar 1959).

Konvencija o ostvarenju alimentacionih obaveza u inostranstvu i Završni akt Konferencije OUN o obavezama za izdržavanje, usvojeni 20 juna 1956 u Njujorku (Rs. br. 28, 28 januar 1959).

Evropski sporazum o putnim oznakama, usvojen 13 decembra 1957 u Ženevi (Rs. br. 37, 26 februar 1959).

Sporazum o izradi i usvajanju nove međunarodne liste frekvencija za razne službe u opsezima između 14 i 27.500 ckcila, usvojen 3 decembra 1951 u Ženevi (Rs. br. 68, 19 maj 1959).

Statut Međunarodne komisije za biološku borbu protiv neprijatelja poljoprivredne kulture, usvojen 28 februara 1958 u Parizu (Rs. br. 82, 8 jun 1959).

Konvencija (carinska) o privremenom uvozu vazduhoplova i izlet-ničkih brodova u privatne svrhe, usvojena 18 maja 1956 u Ženevi (Rs. br. 84, 16 jun 1959).

Dopunski Protokol o nekim izmenama Sporazuma o privremenoj primeni nacrtu Međunarodne carinske konvencije o turizmu, trgovinskim dramskim vozilima i međunarodnom prenosu robe drumom od 16 juna 1949, usvojen 28 novembra 1952 u Ženevi i Dopune u aneksima 2, 2 bis i 3 istog Sporazuma i Dopunskog Protokola od 28 novembra 1952, usvojeni i to: Aneks 2, 15 januara 1956 i Aneks 2 bis i 3, 1 aprila 1956 u Ženevi (Rs. br. 86, 16 jun 1959).

Deklaracija o odnosima između strana ugovornica Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (GATT) i vlade FNRI, potpisan 25 maja 1959 u Ženevi (Rs. br. 92, 30 jun 1959).

IZVOR: Služba ugovora Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

M. L.

³ Ove su objavljene multilateralne konvencije koje je Savezno izvršno veće ratifikovalo u prvoj polovini 1959.

JUGOSLAVIJA I FRANCUSKA

Posleratni odnosi između Jugoslavije i Francuske razvijali su se na temelju tradicionalnog prijateljstva između dva naroda zasnovanog na zajedničkoj borbi u toku dva svjetska rata i uz nastojanje da se, i pored razlika u društvenim sistemima, razvije široka i obostrano korisna saradnja na načelu doslednog poštovanja principa nezavisnosti, ravnopravnosti i nemešanja u unutrašnje stvari.

Neposredni odnosi između dve zemlje obnovljeni su pred kraj Drugog svetskog rata. Francuska vojna misija stigla je u Beograd 13. marta 1945. Odlukom dve vlade od 19. maja 1945. diplomatska predstavništva dve zemlje u Beogradu i Parizu podignuta su na rang ambasada.

Težnja za razvijanjem prijateljskih odnosa došla je do izražaja 14. decembra u izjavama najviših jugoslovenskih rukovodilaca i poruci koju je 1945. francuska Ustavotvorna skupština, na predlog šefova skoro svih parlamentarnih grupa (radikal-socijalista, socijalista, komunista, narodno-republikanaca i dr.), uputila narodima Jugoslavije čestitajući im uspehe Narodnooslobodilačke borbe i proglašene Republike 29. novembra 1945.

Osvrćući se na odnose sa Francuskom, u ekspozu pred Saveznom narodnom skupštinom o spoljnoj politici Jugoslavije, 2. aprila 1946. predstnik vlade maršal Josip Broz Tito je rekao:

»Između francuskog naroda i naroda Federativne Narodne Republike Jugoslavije postoje stare prijateljske veze koje se baziraju na zajedničkoj borbi u toku Prvog i Drugog svetskog rata i na kulturnim vezama, koje odvajkada postoje između naših naroda. Naša vlada želi najtežnje i najprijateljskije odnose sa francuskim narodima na političkom, kulturnom i ekonomskom polju, ali nažalost moram primijetiti da u ponekim za Jugoslaviju životnim pitanjima kako francuska vlada, tako i predstavnici Francuske u nekim organizacijama Ujedinjenih nacija ne pokazuju razumijevanja. Moram da podvučem da držanje izvjesnih odgovornih francuskih krugova po takvim osjetljivim pitanjima za Jugoslaviju nije u skladu sa prošlošću, sa prošlom saradnjom i zajedničkom borbom protiv istih neprijatelja. No, ja vjerujem da će se ukloniti i te smetnje i da će između Jugoslavije i Francuske ponovo postojati puna saradnja.«

Međutim, razvoju političkih odnosa umnogome je smetao stav Francuske po tršćanskom pitanju. Francuska je na mirovnoj konferenciji i na zasjedanjima Saveta ministara inostranih poslova zauzela stav posrednika i predložila t. zv. »francusku liniju« razgraničenja kojom su prepuštane Italiji značajne oblasti nastanjene etnički jugoslovenskim stanovništvom. Na osnovu predloga tadašnjeg francuskog ministra inostranih poslova Bidoa, Savet ministara je 2. jula 1946. doneo odluku o stvaranju Slobodne Teritorije Trsta.

Ekonomske odnose su obnovljeni juna 1946. potpisivanjem trgovinskog i platnog sporazuma.

U međuvremenu je došlo do jačanja ekonomskih i kulturnih odnosa. Novi platni sporazum je potpisan 1949. a aprila 1951. pored novog Trgovinskog sporazuma, postignut je i Sporazum o privremenom regulisanju pitanja obeštećenja za francusku nacionalizovanu imovinu u Jugoslaviji. U to vreme su bili sve češći i kontakti između jugoslovenskih i francuskih kulturnih i javnih radnika. Francuska, imajući u vidu tešku ekonomsku situaciju u kojoj se našla Jugoslavija usled ekonomske blokade istočnoevropskih zemalja, uzela je učešće u tripartitnoj pomoći Jugoslaviji. U osvrtnu na udeo Francuske u pružanju ekonomske pomoći Jugoslaviji, u Izveštaju Saveznog izvršnog veća za period 1950 do 1953. kaže se: »Francuska stalno sudeluje u tripartitnoj pomoći našoj zemlji (od 1951), a takođe nam je učinila pomoć u hrani prilikom suše 1950. Ukupan iznos te pomoći iznosi 23,7 miliona dolara. Taj njen doprinos tim više cenimo što znamo sa kakvim se finansiskim teškoćama i sama Francuska bori.«

Uopredo sa razvijanjem ekonomskih i kulturnih veza u izvesnoj meri su poboljšani i politički odnosi između dve zemlje, te je došlo do većeg broja uzajamnih poseta jugoslovenskih i francuskih javnih i političkih radnika.

Od 19. do 27. marta 1951. u Francuskoj je boravila jugoslovenska parlamentarna delegacija na čelu sa tadašnjim potprednikom Prezidijuma Narodne skupštine Mošom Pijade. Prilikom ove posete došlo je do neposredne razmene mišljenja između delegacija najviših političkih predstavništava dve zemlje.

Septembra 1952. francuska parlamentarna delegacija, sastavljena od predstavnika raznih parlamentarnih grupa vratila je posetu Jugoslaviji. Na čelu delegacije bio je predsednik Odbora za spoljnu politiku francuske Narodne skupštine Rene Mejer.

Uzajamni kontakti i razvijanje međusobnih odnosa pokazali su da je, i pored postojećih razlika u društvenim sistemima i različitim stavova u pogledu pojedinih međunarodnih problema, moguće razvijati prijateljsku i korisnu saradnju između dve zemlje.

Dosledna politici rešavanja spornih pitanja putem pregovora između zainteresovanih strana, Jugoslavija je pozdravila okončanje rata u Indokini. U izjavi redakciji »Borbe« predstnik Tito je povodom potpisivanja primirja u Indokini rekao:

»Uvjeren sam da će svi ljudi i narodi koji su privrženi miru pozdraviti sporazum o primirju u Indokini... Samo ovakvim daljim rešavanjem problema u Indokini i ostalih neriješenih pitanja u toj oblasti i svijetu uopšte moći će se zadovoljiti kako opravdane težnje svakog naroda za nezavisnost i ravnopravnost, tako i interesi mira. Što više budu pritom poštovana načela na kojima je zasnovana Povelja Ujedinjenih nacija, to će više rješenja i sporazumi biti u skladu sa naporima da se u svijetu uspostavi dug period mira među narodima.«

Jugoslovenska vlada je takođe pozdravila oktobra 1954. zaključenje sporazuma o Saru između Francuske i Federalne Republike Nemačke »kao mirno rešenje jednog ozbiljnog međunarodnog problema«.

Jugoslovenska vlada je u više mahova zvanično podvlačila želju za razvijanjem prijateljskih odnosa sa Francuskom, a zahvaljujući obostranim naporima, ovi odnosi postepeno su se poboljšavali. U Izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1954. se konstatuje:

»Razvoju naših odnosa sa prijateljskom Republikom Francuskom mi smo i u toku protekle godine posvećivali ozbiljnu pažnju. Može se reći da je u tome pogledu, zahvaljujući obostranim nastojanjima i osećanjima prijateljstva koja oba naroda gaje odavno, postignut napredak. Postoje svi uslovi i ozbiljni izgledi da se saradnja dveju zemalja još više unapredi, utoliko pre što se pokazala izvesna sličnost u prilaženju nekim važnim međunarodnim pitanjima... Mi ćemo i ubuduće nastojati da se naši odnosi sa Francuskom razvijaju što uspešnije, jer smo uvereni da saradnja naših dveju zemalja ne odgovara samo njihovim zajedničkim interesima, nego predstavlja i značajan doprinos široj međunarodnoj saradnji, posebno na evropskom području.«

U 1955. su unapređeni ekonomski odnosi. U julu 1955. zaključeni su Trgovinski sporazum, Finansiski protokol o francuskim potraživanjima i Sporazum o tehničkoj pomoći. U Izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1955. konstatovano je da su ovim sporazumima stvoreni povoljni uslovi za razvoj trgovinske razmene, rešena otvorena finansiska pitanja i postavljeni okviri za privrednu i tehničku saradnju između dve zemlje.

Ovakav razvoj odnosa stvorio je povoljne uslove za dalje unapređenje uzajamnih veza i omogućio da dođe do kontakta na najvišem nivou.

Predstnik Tito učinio je zvaničnu posetu Francuskoj od 7. do 11. maja 1956.¹ U toku boravka predstnik Tito vodio je razgovore s predstnikom Republike Rene Kotijem

¹ Vidi: »Državne posete u 1956. godini — Poseta Republici Francuskoj«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 158—159 (20—21).

i predsjednikom francuske vlade Gi Moleom, kojima su prisustvovali državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović i ministar inostranih poslova Kristijan Pino. O rezultatima razgovora objavljen je zajednički kominike, koji je istakao poželjnost i mogućnost korisne saradnje između dve zemlje, kako u bilateralnim odnosima tako i na širem međunarodnom planu.

Dajući ocenu te posete, u Izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1956 kaže se: »Topao prijem na koji je predsjednik Tito naišao u Francuskoj pokazao je koliko su živa osećanja prijateljstva koja francuski narod gaji prema našim narodima i koja odgovaraju osećanjima naših naroda prema francuskom. U toku razgovora vođenih u Parizu došla je do izražaja sličnost gledanja dveju vlada na niz međunarodnih problema. Atmosfera uzajamnog poverenja stvorena za vreme ove posete omogućavala je dalji razvitak jugoslovensko-francuskih odnosa na političkom, ekonomskom i kulturnom polju.«

Međutim, događaji na Srednjem Istoku u leto i jesen 1956 a naročito francusko-britansko-izraelski napad na Egipat krajem oktobra 1956 i stav koji je zauzela tadašnja francuska vlada Gi Molea nepovoljno su delovali na ovaj pozitivan razvoj uzajamnih kontakata i saradnje između Jugoslavije i Francuske. Dosledna politici očuvanja mira u svetu i mirnog sporazumevanja, jugoslovenska vlada je osudila anglo-francusko-izraelsku akciju i u okviru Ujedinjenih nacija razvila maksimalnu aktivnost u cilju obustavljanja agresije. U govoru održanom 11 novembra 1956 u Puli, predsjednik Tito osudio je anglo-francusko-izraelski napad na Egipat.

I pored bitnih razlika u stavovima dve vlade na te događaje i uopšte razvoj na Srednjem Istoku i u Severnoj Africi, jugoslovenska vlada je stajala na stanovištu da to ne bi trebalo da ima štetnog dejstva na međusobne jugoslovensko-francuske odnose.

Povlačenje francuskih trupa iz Egipta na osnovu odluke UN ponovo je otvorilo perspektivu mirnog rešavanja problema i mogućnosti približavanja jugoslovenskih i francuskih stavova. Nove teškoće su nastale zbog različitog stava prema Narodnooslobodilačkom pokretu alžirskog naroda. Jugoslovenska vlada je od samog početka oružane borbe u Alžiru zastupala gledište, i u UN i van njih, da to pitanje treba rešiti putem sporazuma, u interesu alžirskog i francuskog naroda i poštovanja prava svakog naroda na samoopredeljenje. U zajedničkom kominikeu o razgovorima prilikom zvanične posete predsednika Tita Francuskoj iznet je stav naše vlade u prilog jednog »liberalnog rešenja alžirskog problema«. U zajedničkoj izjavi² predsednika Tita i Nasera i premijera Nehrua na Brionima 19 jula 1956 kaže se: »Tri šefa vlada razmotrili su situaciju u Alžiru koja je, po njihovom mišljenju, ne samo od velike važnosti nego zahteva i hitnu pažnju kako sa gledišta osnovnih prava naroda Alžira, tako i u pogledu učvršćenja mira u svetu. U Alžiru postoji znatan broj ljudi evropskog porekla čiji interesi treba da budu zaštićeni, ali to ne bi trebalo da ometa priznanje legitimnih prava Alžira. ... Obustavljanje vatre i pregovori između zainteresovanih strana treba da dovedu do miroljubivog rešenja tog problema.«

Osvrćući se na alžirski problem, predsjednik Tito je u svom govoru u Puli, 11 novembra 1956, između ostalog, rekao:

»Mi smo htjeli Francuzima pomoći u alžirskom pitanju. Kazali smo Naseru da smatramo da je Francuzima teško da izadu iz Alžira i da bi bilo dobro da se nađe neko rešenje između Francuske i Alžira. ... Kad smo bili u Francuskoj, rekli smo to i francuskim rukovodiocima.«

Dosledno privržena politici pregovaranja i sporazumnog rešavanja spornih pitanja, jugoslovenska vlada je nastavila i dalje sa svojim naporima da se postigne takvo rešenje alžirskog problema. Ta nastojanja Jugoslavije došla su do izražaja i u diskusijama o tom problemu na XII i XIII

Zasedanju Generalne skupštine UN, 1957 i 1958, kao i posle obrazovanja Privremene alžirske vlade u septembru 1958.³

U toku 1957 jugoslovenska vlada nastojala je da dode do daljeg jačanja odnosa sa Francuskom. Međutim, u uzajamnim odnosima nastupio je ozbiljan poremećaj kada su (18 januara 1958) francuski ratni brodovi zaustavili na otvorenom moru jugoslovenski brod »Slovenija«, pretresli ga, zaplenili i prisilno iskricali 150 tona oružja pod izgovorom da je tovar namenjen Narodnooslobodilačkom pokretu alžirskog naroda. Vlada FNJR uložila je oštar protest kod francuske vlade zbog samovoljnog postupka francuskih vlasti, koji pretstavlja kršenje slobode mora i trgovačke plovidbe, tražeći vraćanje tovara i naknadu štete.

U toku 1958 odnosi između Jugoslavije i Francuske su se poboljšali, što je došlo do izražaja i u potpisivanju Sporazuma o regulisanju francuskih finansijskih potraživanja avgusta 1958 i u zaključenju novog Trgovinskog sporazuma oktobra 1958. U pogledu zaplene tovara sa broda »Slovenija«, francuska vlada pristala je da diskutuje o naknadi troškova prouzrokovanih zaustavljanjem i skretanjem broda.

EKONOMSKI ODNOSI I TEHNIČKA SARADNJA.

Ekonomski odnosi između Jugoslavije i Francuske zvanično su obnovljeni 16 juna 1946 potpisivanjem novog Trgovinskog i platnog sporazuma.

Ovaj sporazum je obnavljan, dopunjavan ili produžavan više puta. Platni sporazum koji je sa izvesnim dopunama i danas na snazi zaključen je 21 maja 1949 na neodređeno vreme sa mogućnošću šestomesečnog otkaza. On ima karakter klirinškog sporazuma. Dopunom ovog Platnog sporazuma od 17 aprila 1957 Francuska je omogućila transferabilnost 10% jugoslovenskog priliva u ostale zemlje članice Organizacije za evropsku ekonomsku saradnju. Prelaženjem Francuske na konvertibilnost 1959, ovaj deo jugoslovenskog priliva postaje konvertibilan samom mogućnošću pretvaranja franka u sve monete.

Sporazumom o regulisanju francuskih finansijskih potraživanja, potpisanim u Parizu 2 avgusta 1958, postojeći manipulativni kredit od 3 miliona privremeno je povećan na 6 miliona dolara. Predviđeno je da se ovo povećanje otplaćuje dopunskim isporukama duvana iznad redovnog izvoza u Francusku.

Što se tiče jugoslovensko-francuske robne razmene, ona je neposredno posle rata bila neznatna, ali je do povećanja došlo odmah posle zaključenja trgovinskog sporazuma 1946, i to zahvaljujući porastu jugoslovenskog izvoza u Francusku i u francuske prekomorske posede, kao i zbog povećanih jugoslovenskih potreba za polufabrikatima, proizvodima crne metalurgije i raznim mašinama.

Jugoslovensko-francuska robna razmena posle rata iznosila je:

Godina	Izvoz iz Jugoslavije u Francusku	Uvoz iz Francuske u Jugoslaviju	Saldo
1946	29	2	-27
1949	376	451	-75
1952	3.566	8.546	-4.980
1955	2.662	3.298	-636
1956	2.604	4.100	-1.496
1957	2.856	3.097	-241
1958	4.892	6.448	-1.556

Deficit je bio redovno pokrivan zajmovima, kreditima i transferom deviza na francusko-jugoslovenski kliring. U toku 1958 došlo je do značajnog povećanja jugoslovenskog izvoza i uvoza iz Francuske. Opšta karakteristika robne razmene je da je povećanje jugoslovenskog izvoza u Francusku redovno bilo praćeno značajnijim porastom uvoza iz Francuske.

Trgovinskim sporazumom od 27 jula 1955 bio je liberalizovan uvoz nekih jugoslovenskih proizvoda u Francusku. Iako efekat ove ograničene liberalizacije nije bio naročito veliki, ona je bar za jedan manji deo jugoslovenskih proizvoda stvorila povoljnije uslove, otklanjajući razne administrativne

² Vidi: »Trojni razgovori predsednika Tita i Nasera i predsednika vlade Nehrua«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 162 (24).

³ U tom smislu vođeni su i razgovori prilikom posete predsednika Privremene alžirske vlade Ferhata Abasa Jugoslaviji juna 1959.

prepreke, koje su u posleratnom periodu predstavljale jednu od glavnih teškoća za normalno odvijanje međusobne razmene. U isto vreme napušten je sistem kontingentnih lista za uvoz u Jugoslaviju i utvrđena samo indikativna lista, sa izuzetkom fosfata i antracita, koji su i dalje kontingentirani.

Trgovinski sporazum od 18 oktobra 1958 reguliše trgovinsku razmenu za period od 1 oktobra 1958 do 30 septembra 1959. Taj sporazum polazi od nivoa razmene ostvarene u prvih devet meseci 1958 i predviđa znatno proširenje robne razmene.

Međutim, prepreku za proširenje jugoslovensko-francuske razmene predstavljaju francuska ograničenja uvoza, naročito poljoprivrednih proizvoda, koji su značajni za jugoslovenski izvoz u Francusku i visoke cene francuskih izvoznih proizvoda. Daljem razvijanju trgovinskih odnosa između dve zemlje doprinela bi primena liberalizacije koju Francuska pruža zemljama OEEC i na uvoz iz Jugoslavije, čime bi se smanjile administrativne teškoće i otklonila carinska diskriminacija.

Dva nerešena finansijska pitanja — obeštećenje za francusku imovinu nacionalizovanu u Jugoslaviji i javni dugovi — godinama su predstavljala ozbiljnu prepreku normalnom razvoju trgovinskih i privrednih odnosa uopšte između dve zemlje.

Sporazum o obeštećenju francuske imovine nacionalizovane u Jugoslaviji potpisan je 14 aprila 1951. Ovim Sporazumom utvrđen je iznos obeštećenja na 15 miliona dolara i predviđen način otplate putem jugoslovenskog izvoza u Francusku. Sporazumom o regulisanju francuskih finansijskih potraživanja od 2 avgusta 1958 predviđeno je da se ostatak obeštećenja za francusku nacionalizovanu imovinu u iznosu od 11,984.806 dolara isplati u jednakim ratama u roku od 17 godina.

Pitanje predratnih javnih dugova⁴ bilo je privremeno regulisano Sporazumom od 14 aprila 1951 plaćanjem dospelih kamata. Ovaj privremeni sporazum istekao je 14 aprila 1954, a 27 jula 1955 ovo pitanje je ponovo privremeno bilo regulisano Finansijskim protokolom. Sporazumom o regulisanju francuskih finansijskih potraživanja, zaključenim u Parizu 2 avgusta 1958, ovo pitanje je konačno rešeno. Takozvani direktni javni dugovi (srpski i jugoslovenski zajmovi), čije se obveznice nalaze u rukama francuskih državljana, otkupljeni su za paušalni iznos od 10,250.000 dolara. Ovaj iznos treba da bude otplaćen bez kamate u šestomesečnim ratama u roku od 13 i po godina.

Jugoslavija i Francuska su 27 jula 1955 zaključile Sporazum o ekonomskoj saradnji i tehničkoj pomoći. Na osnovu ovog Sporazuma, Francuska je odobrila Jugoslaviji petogodišnji kredit od 1,5 milijarde franaka.

Ugovor je zaključen na pet godina,

Za finansiranje tehničke pomoći, Sporazumom je predviđen fond u koji Francuska svoj udeo uplaćuje u francima, a Jugoslavija u dinarima. Iz ovog fonda podmiruju se troškovi jugoslovenskih stručnjaka-stažista, koji se usavršavaju u Francuskoj i francuskih stručnjaka koji dolaze u Jugoslaviju.

U okviru Sporazuma o regulisanju francuskih finansijskih potraživanja kredit za ekonomsku i tehničku saradnju povećan je od 1,5 na 2,5 milijarde franaka.

Pre zaključenja Sporazuma o ekonomskoj saradnji i tehničkoj pomoći, finansiranje jugoslovenskih stručnjaka na praksi u Francuskoj vršeno je iz kredita odobrenih Jugoslaviji iz francuskih udela u Tripartitnoj pomoći.

Zajednički mešoviti francusko-jugoslovenski komitet stara se o sprovođenju u delo Sporazuma o ekonomskoj saradnji i tehničkoj pomoći.

Osim toga, Francuska je dala kredit od 21 miliona dolara za projekat Bor—Majdanpek, od čega je dosad angažovano 18,5 miliona, dok se za preostala 2,5 miliona dolara ispituju mogućnosti.

⁴ Radi se o dugovima bivše srpske i jugoslovenske države na osnovu većeg broja zajmova zaključenih u Francuskoj pre I Svetskog rata i između dva svetska rata.

ODNOSI NA POLJU KULTURE. Odnosi sa Francuskom na polju kulture, nauke i umetnosti razvijali su se u posleratnom periodu dosta intenzivno i dobijali su sve šire razmere. Veliki broj jugoslovenskih kulturnih, naučnih i javnih radnika u tom cilju je posetio i posećuje Francusku i obratno. Značajnije jugoslovenske kulturne manifestacije u Francuskoj su sledeće:

Oktoobra 1949 u Parizu otvorena je izložba jugoslovenskog srednjevekovnog slikarstva, koja je upoznala francusku javnost sa kulturnim nasledom Jugoslavije. Izložba je posle Pariza obišla još nekoliko gradova u Francuskoj.

U toku 1952 i 1953 Ansambl narodnih igara Srbije »Kolo« gostovao je u Parizu i drugim gradovima Francuske, a ujesen 1953 učestvovao je na Festivalu cveća u Kanu.

U 1955 održana je izložba kopija fresaka iz crkve Bogorodice Ljeviške u Prizrenu koja je imala znatan uspeh i docnije je izlagana u nekoliko drugih gradova Francuske.

U 1955 prikazana je u Parizu i u još nekoliko gradova Francuske izložba savremenog jugoslovenskog slikarstva.

U 1957 priređena je izložba srpskih nadgrobnih spomenika.

Osim toga, u Francuskoj su priredili samostalne izložbe slika Peđa Milosavljević (1952), Ivan Generalić (1953), Lazar Vozarević (1953), Marko Čelebonović (1953), Nikola Matinski (1954), Oskar Herman (1955), France Mihelić (1955), Mario Maskareli (1956), Zoran Petrović (1957) i dr. Izložbu umetničke fotografije priredio je Mladen Grčević (1954) i izložbu »Jugoslavija — njeni ljudi i spomenici« Dušan Stanimirović (1957).

U Parizu su gostovali Jugoslovensko dramsko pozorište (1954 i 1955), zatim Beogradska opera i balet u nekoliko mahova, Ljubljanska opera, Mariborsko pozorište itd.

Od folklornih ansambla gostovali su »Branko Kršmanović« (1952) i »Lado« (1955).

Među značajne francuske kulturne manifestacije koje su priređene u Jugoslaviji spadaju: izložba modernog francuskog slikarstva organizovana 1952 i to u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani i Skopju; 1952 — izložba tehničke knjige u Beogradu i Ljubljani; 1953 — izložba medicinske knjige; 1953 — izložba tapiserije; 1958 — izložba savremenog slikarstva.

Od francuskih pozorišta u Jugoslaviji su gostovali Pozorište »Renesance« i »Théâtre national populaire«.

U francuskim književnim krugovima sve je veće interesovanje za jugoslovensku književnost. Prevedeno je nekoliko dela jugoslovenskih književnika Ive Andrića, Miroslava Krleža, Branislava Nušića, Bore Stankovića. Drama Miroslava Krleža »U agoniji« postavljena je na francuskoj sceni.

Bliske kontakte održavaju francuski i jugoslovenski pravnici i lekari. Oni svake godine priređuju pravničke odnosno medicinske dane, koji služe za uzajamno upoznavanje i stručno usavršavanje.

Značajna je saradnja između dve zemlje u oblasti nuklearne energije. 30 septembra 1957 potpisan je u Parizu sporazum između delegacije Savezne komisije za nuklearnu energiju i predstavnika francuske Komisije za nuklearnu energiju o saradnji na upotrebi atomske energije u mirnodopske svrhe.

U okviru saradnje na naučnom polju došlo je do pojačane razmene lektora. Sve veći broj jugoslovenskih studenata studira u Francuskoj kao stipendisti francuske vlade. Danas u Francuskoj ima u raznim većim gradovima 7 jugoslovenskih lektora, a u toku 1957 bilo je 36 stipendista francuske vlade, francuskih ustanova i nekih međunarodnih organizacija.

IZVOR: Dodatak broju 4 »Službenog lista FNRJ« od 26. V. 1954; dodatak br. 10 »Službenog lista FNRJ« od 20. VI. 1956; dodatak br. 6 »Službenog lista FNRJ« od 5. V. 1956; »Međunarodni ugovori FNRJ« — sveska br. 63 za 1957; »Ekonomska politika« od 16. VIII. 1958; »Journal Officiel«, br. 4 od 5 i 6. I. 1959; »Istra i Slovensko Primorje« (izdanje 1952); »Međunarodna politika« od 1. I. 1954; »Tanjug« — 15. VI. 1954 i 12. II. 1958; »Politika« od 22. VIII. 1958; »Borba« od 27 i 29. I. 1954, 3, 19 i 20. V. 1955, 16. IX. 1949, 18—22, 29. IX. 1952, 9 i 14. X. 1953, 25. X. 1954, 24. III. 1955, 18. III. 1956, 15 i 16. IX. 1956, 18 i 21. VII. 1956; izveštaji sa konferencija za štampu DISP, 14. II. 1958; izveštaji SIV-a za 1950 do 1958.

POSETA JUGOSLOVENSKE MISIJE DOBRE VOLJE NEKIM ZEMLJAMA LATINSKE AMERIKE

Misija dobre volje Saveznog izvršnog veća, koju je predvodio član SIV Vladimir Popović, posetila je od 25 juna do 19 avgusta 1959 latino-američke države: Meksiko, Kostariku, Honduras, Kubu, Haiti, Venecuelu, Kolombiju, Ekvador, Peru i Boliviju. Misija je nezvanično posetila Argentinu i Braziliju.

Pored Vladimira Popovića Misiju su sačinjavali pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove dr Jože Brilej, zamjenik direktora Saveznog zavoda za privredno planiranje Borivoje Jelić, glavni urednik «Vjesnika u srijedu» i saradnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu Stane Južnić.

Poseta je imala za cilj proširenje bilateralnih odnosa, bolje uzajamno upoznavanje i jačanje miroljubive međunarodne saradnje.

U MEKSIKU Jugoslovenska misija dobre volje je boravila od 28 juna do 3 jula. Članove Misije primio je predsjednik Meksika Adolfo Lopez Mateos. Tom prilikom šef Misije Vladimir Popović uručio je predsjedniku Lopezu lično pismo predsjednika Tita. U razgovoru o pitanjima od zajedničkog interesa i o međunarodnoj saradnji došla su do izražaja osjećanja međusobnog poštovanja i simpatija, kao i obostrana želja da se produži saradnja između dve zemlje.

Misija je razgovarala sa ministrom inostranih poslova Manuelom Tellom, ministrom finansija Antoniom Menom, ministrom prosvete Toresom Bodeom, ministrom trgovine i industrije Raulom Salinasom i drugim ličnostima javnog, privrednog i kulturnog života Meksika.

Bivši predsjednik Republike Emilio Portes Gil, koji je 1958 bio u poseti Jugoslaviji, priredio je Misiji svečan prijem.

Šef Jugoslovenske misije dao je intervju o Jugoslaviji generalnom direktoru velikog lista «Novedades» Ramonu Betati, koji je prenela čitava televizijska mreža i koji je objavljiv u listovima «Novedades», «Diario de la Tarde» i «News».

Misija je posetila i školu koja nosi naziv «Republica de Yugoslavien» i poklonila deci kolekciju ploča jugoslovenske narodne muzike.

Članovi Misije i jugoslovenski ambasador u Meksiku Dalibor Soldatić održali su u Ministarstvu inostranih poslova sastanak s državnim potsekretarom za inostrane poslove Jose Gonestizom i Generalnim direktorom odeljenja za evropske i američke zemlje i međunarodne organizacije na kome je u srdačnoj i prijateljskoj atmosferi izvršena razmena mišljenja.

U saopštenju koje je 3 jula izdalo Ministarstvo inostranih poslova Meksika ističe se da su razgovori između članova Jugoslovenske misije dobre volje i predstavnika Ministarstva vođeni u srdačnoj atmosferi koja odražava odlične odnose koji postoje između Meksika i Jugoslavije i da je u toku ovih razgovora zaključeno da bi trebalo sklopiti kulturnu konvenciju, ispitati mogućnosti za razvitak trgovinskih odnosa, kao i da bi bilo vrlo korisno da dve vlade, kad god to međunarodni događaji zahtevaju, izveštavaju jedna drugu o svojim pogledima.

U izjavi za štampu, šef Misije Vladimir Popović je konstatovao da su u toku posete došla do izražaja iskrena osjećanja prijateljstva između naroda Meksika i Jugoslavije, koja imaju korene u borbi dva naroda za izvojevanje i očuvanje nezavisnosti i njihovim naporima da se razviju u svakom pogledu.

U KOSTARIKI Misija je boravila od 4 do 7 jula. Članovi Misije su vodili razgovore sa predsjednikom Republike Mariom Echandi, ministrom inostranih poslova Alfredom Vargasom, Fernandom i ministrom finansija i ekonomije Alfredom Bollaom. Prilikom prijema Misije, predsjednik Echandi je isporučio svoje pozdrave predsjedniku Titu i izrazio želju Kostarike da unapredi saradnju sa Jugoslavijom. Posle završetka zvaničnih razgovora o mogućnostima privredne saradnje, spoljopolitičkim problemima i ostalim pitanjima od obostranog interesa Ministarstvo inostranih poslova Kostarike objavilo je saopštenje u kome se kaže da je sa članovima Misije postignuta saglasnost o korisnosti razmene gledišta u cilju tešnje saradnje malih država, podrške politici Ujedinjenih nacija i proširenja privredne saradnje između dve zemlje.

U REPUBLICI HONDURASU Misija dobre volje boravila je od 7 do 11 jula. Članovi Misije su bili primljeni kod predsjednika Republike Ramona Villedae Moralesa. Takođe je Misiju primio, u odsutnosti ministra inostranih poslova, njegov zamjenik, koji je u čast Misije priredio svečanu večeru kojoj su prisustvovali visoki državni funkcioneri.

Misija je vodila i niz privrednih razgovora u Ministarstvu ekonomije, sa predstavnicima i visokim funkcionerima banaka i predstavnicima Trgovinske komore.

U poseti REPUBLICI KUBI Misija dobre volje je boravila od 11 do 18 jula.

Pored tadašnjeg predsjednika Kube Manuela Urrutiae, članovi Misije posetili su i kubanskog premijera Fidel Kastru, članove vlade i vršioca dužnosti ministra inostranih poslova Hartu. Tom prilikom vođeni su iskreni i prijateljski razgovori, u toku kojih je izražena obostrana želja i spremnost za razvijanje prijateljskih odnosa između Kube i Jugoslavije i istaknute velike mogućnosti za unapređenje trgovinske razmene.

U REPUBLICI HAITI Misija dobre volje je boravila od 19 do 21 jula. Misiju je primio predsjednik Republike Haiti Fransoa Duvalier. Članovi Misije su takođe posetili ministra inostranih poslova Marsa, ministra trgovine i industrije Clovis Desina i druge vladine funkcionere. U toku ovih susreta vođeni su razgovori u kojima je izražena obostrana želja za uspostavljanjem diplomatskih odnosa, trgovinske i kulturne saradnje između dve zemlje i razmatrane su konkretne mere koje u tom cilju treba preduzeti.

U VENECELI je Jugoslovenska misija boravila od 21 do 26 jula. Članove Misije, koje je pratio jugoslovenski otpravnik poslova Lazar Udovički, primio je predsjednik Venecuele Romulo Betancourt. Tom prilikom šef Jugoslovenske misije je uručio predsjedniku Betancourtu lično pismo predsjednika Tita. Misija je posetila i ministra inostranih poslova Ignacio Luisa Arcaya, a zatim je održan sastanak sa kolegijumom Ministarstva inostranih poslova. Misija je takođe posetila ministra unutrašnjih poslova Luisa Dubuca, ministra za rude i petrolej Perez Alfonsoe, direktora Ureda za planiranje i koordinaciju Perez Guerrera — koji su maja 1959 posetili Jugoslaviju i druge vladine funkcionere. Članovi Misije položili su venac na grob Simona Bolivara, oslobođioca nekoliko južnoameričkih država, i prisustvovali vojnoj paradi povodom godišnjice njegovog rođenja i Dana mornarice. Misija je zatim posetila vенеćuelski Kongres i tom prilikom razgovarala sa predstavnicima svih stranaka i članovima Spoljopolitičkog odbora Senata i Predstavnčkog doma.

Na konferenciji za štampu 26 jula šef Misije Vladimir Popović izjavio je da su vođeni korisni razgovori o pitanjima koja interesuju obe zemlje, da se u razmatranju međunarodnih pitanja manifestovala potpuna identičnost gledišta, i da je u pitanjima ekonomske razmene načelno utvrđena potreba za daljim razvijanjem privrednih odnosa na obostranu korist. Dogovoreno je da se u najskorije vreme izmenjaju diplomatska predstavništva u rangu opunomoćenih ministara.

U KOLOMBIJI Misija dobre volje boravila je od 27 do 29 jula. Misiju je primio predsjednik Republike Alberto Lleras Camargo koji je istakao želju Kolumbije da sa Jugoslavijom uspostavi trgovinske odnose.

Misija je takođe posetila ministra inostranih poslova Julia Cesara Turboya Ayaca u prisustvu potsekretara za ekonomske odnose sa inostranstvom Bernarda Rueda. U toku razgovora izvršena je razmena informacija o mogućnostima unapređenja privredne saradnje između dve zemlje. Kolumbijski državni su se naročito interesovali za mogućnost kupovine opreme za hidrocentrale u zamenu za kafu. Članovi Misije vodili su i privredne razgovore u Federaciji proizvođača kafe.

U POSETI EKVADORU Misija dobre volje je boravila od 30 jula do 1 avgusta. Misija je posetila ministra inostranih poslova Carlosa Tobara Zaldumbidea i ministra ekonomije Jose de Icazu Plazu. Tom prilikom su u iskrenom i prijateljskom duhu vođeni razgovori o jačanju saradnje između Ekvadora i Jugoslavije u svim oblastima, a naročito kulture, privrede i nauke. Obe strane su se saglasile da postoje realne mogućnosti za unapređenje međusobnih odnosa i dogovorile da do kraja 1959 akredituju svoje diplomatske predstavnike.

U PERUU Misija dobre volje je boravila od 1 do 5 avgusta. Članove Jugoslovenske misije primio je predsjednik Republike Peru Manuel Prado. Tom prilikom su u iskrenoj i prijateljskoj atmosferi vođeni razgovori o razvoju diplomatskih i privrednih odnosa između dve zemlje.

Članovi Misije su zatim posetili predsjednika vlade Pedra Beltrana, predsjednika Predstavnčkog doma Javiera Ortiza de Zevallosa, ministra inostranih poslova Raula Porrasa Barenechea i druge zvanične ličnosti Perua. Razgovori su vođeni o proširenju razmene, naročito na privrednom polju, uspostavljanju diplomatskih odnosa i sklapanju trgovinskih ugovora između dve zemlje.

U BOLIVIJU Jugoslovenska misija dobre volje boravila je od 6 do 9 avgusta. Članove Misije primio je predsjednik Republike Heruan Siles Suazo, kome je šef Misije Vladimir Popović uručio pismo predsjednika Tita. Tom prilikom je izvršena razmena mišljenja o bilateralnim odnosima na svim poljima i konstatovano da postoji obostrana spremnost i realne mogućnosti za razvoj dugoročne saradnje.

Šef Nacionalno-revolucionarnog pokreta Viktor Paz Estensoro priredio je Misiji prijem kome su prisustvovali istaknuti rukovodioci pokreta. Zatim je Misija posetila ministra inostranih poslova Viktora Andradu, ministra privrede Jorge Tamaya Ramoza i druge bolivijske rukovodeće ličnosti.

Članovi Misije održali su sastanke u nekoliko važnih bolivijskih institucija: Državnom preduzeću za eksploataciju nafte, Državnoj kompaniji za privredni razvoj, Komisiji za planiranje i koordinaciju i Komisiji za agrarnu reformu. Na tim sastancima su izmenjena mišljenja o mogućnostima čvršće saradnje između ovih i odgovarajućih jugoslovenskih ustanova.

U svim razgovorima došlo je do izražaja potpuno razumevanje razvika obe zemlje i konstatovano da postoje mogućnosti

za znatno povećanje obima razmene. Obe strane su se saglasile o izradi konkretnih planova za privrednu i kulturnu razmenu. Postignuta je saglasnost o češćoj izmeni delegacija između dve zemlje. Boliviski predstavnici posebno su izrazili želju da uspostave bliži kontakt sa jugoslovenskim privrednim ustanovama i upute u Jugoslaviju svoje delegacije.

Na povratku u zemlju, Jugoslovenska misija dobre volje zadržala se u ARGENTINI gde je održala sastanak sa šefovima jugoslovenskih diplomatskih predstavništava u Južnoj Americi. Tom prilikom Misija je bila primljena kod predsednika Republike Artura Frondizija.

Misija je takođe i u BRAZILU vodila razgovore sa odgovornim ličnostima političkog i privrednog života.

Vlada PANAME izrazila je želju da je poseti Jugoslovenska misija, ali ona usled nedostatka vremena nije mogla da prihvati ni taj poziv kao ni pozive nekih drugih zemalja.

Misija dobre volje vratila se u zemlju 22 avgusta.

Na konferenciji za štampu, održanoj 25 avgusta, šef Misije Vladimir Popović konstatovao je da postoje široke mogućnosti za učvršćenje i dalje proširenje svestrane saradnje između Jugoslavije i zemalja Latinske Amerike na ekonomskom, političkom i kulturnom planu, i da se te mogućnosti zasnivaju na potrebama uspostavljanja šire razmene i velikom ugledu koji Jugoslavija uživa u ovim zemljama. Osim toga, u zemljama sa kojima još nisu uspostavljeni redovni diplomatski odnosi, izražena je saglasnost i spremnost da se razmena diplomatskih predstavnika obavi u neposrednoj budućnosti.

IZVOR: »Borba« od 25 juna do 26 avgusta 1959.

M.G.

POSETA KUBANSKE MISIJE DOBRE VOLJE

Na poziv Saveznog izvršnog veća boravila je u Jugoslaviji od 12 do 21 avgusta 1959 Kubanska misija dobre volje. Misija dobre volje Republike Kube vratila je time posetu koju je jula 1959 učinila Kubi Jugoslovenska misija dobre volje. U toku posete Misija je vodila razgovore o bilateralnim odnosima između Jugoslavije i Kube.

Misiju su sačinjavali, pored šefa majora dr Ernesta Gevare Serna, kapetan kubanske armije Omar Narsis Fernandes Kamisares, predstavnik kubanske Poljoprivredno-industrijske banke Salvador Viljaseka Forne, Hose Argubin Mendosa i Francisco Garsija Valjs.

U Beogradu članovi Misije vodili su razgovore sa predstavnicima Saveznog izvršnog veća, Državnog sekretarijata za inostrane poslove, Komiteta za spolnu trgovinu, Narodnog odbora grada i jugoslovenskim privrednicima. Pored Beograda, gosti iz Kube posetili su Kragujevac, a zatim Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Brione i Sloveniju.

Predsednik Republike primio je Misiju 18 avgusta na Brionima i, u razgovoru, interesovao se za revolucionarnu borbu kubanskog naroda, kao i za sadašnje prilike na Kubi.

Državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović priredio je istog dana na Brionima ručak za članove Kubanske misije.

Za vreme puta kroz Jugoslaviju, Misija se interesovala za sve oblasti društvenog, političkog i privrednog života Jugoslavije i za mogućnosti oživljavanja i razgranjavanja jugoslovensko-kubanskih ekonomskih odnosa.

Na konferenciji za štampu u Beogradu, 21 avgusta, šef Kubanske misije dobre volje Ernesto Gevara Serna je izjavio da će preneti kubanskom narodu stvarnu sliku Jugoslavije, tj. sliku o zemlji koja izgrađuje svoj sopstveni društveni sistem, koja ide krupnim koracima privrednom progresu i obezbeđuje svakodnevne materijalne i duhovne potrebe svojih građana.

Ernesto Gevara je izrazio posebno zadovoljstvo zbog susreta Misije sa predsednikom Titom.

Govoreći o utiscima Misije za vreme njenog boravka u Jugoslaviji, on je rekao da je poseta omogućila Misiji da upozna mnoge stvari i stekne interesantna iskustva, naročito u pogledu sistema radničkog samoupravljanja u Jugoslaviji. Gevara je zatim ukazao na brzi razvoj jugoslovenske privrede i naročito istakao specifičnosti forme koje je Jugoslavija našla za svoj društveni razvoj.

Šef Kubanske misije dobre volje je na kraju izrazio želju za što većom razmenom — trgovinskom, kulturnom i drugom — između Kube i Jugoslavije.

R.—T.P.

POSETA CARA HAILE SELASIJIA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, car Etiopije Haile Selasije I bio je u poseti Jugoslaviji od 15 do 23 avgusta 1959. Cara Haile Selasija pratili su princeza Aida Desta, vice-guvernorka provincije Šoa Mesfin Selesi, ministar dvora Tafara Vork, načelnik specijalnog štaba general-major Mulugeta Buli, pomoćnik ministra pera Ketema Jifru i adiutant pukovnik Debebe Hailemarijam. U toku boravka u Jugoslaviji u carevoj pratnji se nalazio i etiopski ambasador u FNRJ Amha Abera.

Prilikom dolaska u FNRJ, caru Etiopije priredjen je svečani doček u Puli. U toku boravka car Haile Selasije i njegova pratnja proveli su više dana na Brionima, a takođe su posetili neka mesta i industrijska preduzeća u Sloveniji i Hrvatskoj. Car Haile Selasije je, između ostalog, posetio fabriku motora »Tomoš« u Kopru, fabriku »Iskra« u Kranju, Ljubljani, Bled, Novu Goricu, Opatiju i Rovinj.

Predsednik Tito i car Haile Selasije održali su govore na svečanom ručku koji je predsednik Tito priredio na Brionima 16 avgusta, kao i na oproštajnom ručku u čast cara Etiopije 23 avgusta 1959.

U govoru 16 avgusta predsednik Tito je, između ostalog, rekao:

»Uvjeren sam da će ova Vaša posjeta dati nov potstrek našim zajedničkim nastojanjima da još više produbimo uzajamno razumijevanje i da proširimo prijateljsku saradnju između

Etiopije i Jugoslavije, u interesu naroda naših zemalja i u interesu mira i ravnopravne međunarodne saradnje.« Ukazujući na ulogu koju Etiopija, pod rukovodstvom cara Haile Selasija, ima u savremenom svetu i na značaj putovanja cara Etiopije u više zemalja Afrike i Evrope, predsednik Tito je dalje rekao: »Smatramo da i vi u Etiopiji i mi u Jugoslaviji imamo puno razloga da budemo zadovoljni što ova Vaša posjeta pada u vrijeme kada i na širem međunarodnom planu dolazi do primjene metoda za koje su se naše dvije zemlje tako dosljedno zalagale, i kada neposredni kontakti i razmjene mišljenja počinju u svijetu da otvaraju mogućnost potiskivanja hladnog rata i politike oslanjanja na silu, otvarajući time perspektivu smirivanja i svetlije budućnosti čovječanstva.« Na kraju govora, predsednik Tito je rekao da će Jugoslavija, kao i dosad, uvek biti spremna da, u granicama svojih mogućnosti, pruži punu podršku Etiopiji u naporima koje ona ulaže za ostvarenje svoje srećnije budućnosti i za obezbeđenje i učvršćenje mira i miroljubive međunarodne saradnje.

U svom odgovoru car Haile Selasije je, između ostalog, rekao: »Kad smo prvi put došli ovamo, pre pet godina, bez dovoljno poznavanja Vaše zemlje, teško nam je bilo da shvatimo sve koristi te naše posete ili šta naše dve zemlje mogu imati zajedničko. Međutim, ne verujemo sada da ima ikoga ko ne shvata značaj te prve posete za stvaranje tešnijih veza između naše dve zemlje, a isto tako i za unapređenje svetskog mira i koegzistencije.« Car Haile Selasije se posebno osvrnuo na zajedničke ciljeve dve zemlje u spoljnoj politici i na svoje posete raznim prijateljskim zemljama i rekao: »Težnja čovečanstva za mirom i bezbednošću postavila je pred državnike sveta tešku odgovornost. Sveta je dužnost svih nas da učinimo sve što možemo da se čovečanstvo ne razočara u ovoj svojoj nadi. Nije dovoljno da se samo govori o miru, i mi se slažemo s Vašom Ekselencijom da prvi korak u pravcu postizanja mira i bezbednosti predstavljaju češći susreti i razmene gledišta između šefova država.« Car je takođe izrazio zahvalnost jugoslovenskoj vladi na privrednoj pomoći i istakao da je »naša najiskrenija

želja da se dalje učvrste i prošire odnosi koji postoje između naše dve zemlje».

U zdravicama koje su održali na ručku na Brionima 23 avgusta, oba šefa država su se posebno osvrnuli na mnogobrojne veze koje postoje između Jugoslavije i Etiopije i na prijateljstvo koje one uzajamno gaje. Pretsednik Tito je naglasio da narode Etiopije i Jugoslavije ne povezuju samo pismeni ugovori, već i zajednički principi borbe za očuvanje nezavisnosti, za izgradnju boljeg života, za mir, protiv kolonijalnog porobljavanja, za međunarodnu saradnju i aktivnu koegzistenciju. Sa svoje strane, car Haile Selasije je istakao napore jugoslovenskih naroda da razviju svoju privredu i pruže pomoć drugim narodima kao značajan doprinos miru i bezbednosti.

Tokom ove posete šefovi država izmenjali su, u atmosferi srdačnog prijateljstva i međusobnog poverenja, mišljenja o pitanjima od zajedničkog interesa. Tom prilikom je ponovo došla do izražaja saglasnost u pogledima na osnovna pitanja koja su bila predmet razgovora. O rezultatima razgovora objavljeno je 24 avgusta 1959 zajedničko saopštenje, koje sadrži sledeće konstatacije:

Dva šefa država su sa zadovoljstvom konstatovali da se »principi politike aktivne i miroljubive koegzistencije sve više afirmišu u međunarodnim odnosima i doprinose potiskivanju metoda hladnog rata i politike oslanjanja na silu«. U vezi s tim oni su posebno pozdravili susrete i razmenu gledišta između odgovornih predstavnika zemalja i »smatraju da se tim putem mogu postići pozitivni rezultati u jačanju uzajamnog poznavanja, razumevanja, poverenja i ravnopravne saradnje među narodima kao neophodnih uslova za trajnije učvršćenje mira«.

U razgovorima je posebno razmotrena i istaknuta opravdanost zahteva naroda Afrike »za slobodom i za nezavisnošću, jer ostvarenje prava svakog naroda na slobodan život i samostalan razvitak, poštovanje teritorijalnog integriteta nezavisnih zemalja, ravnopravnost između svih država, velikih i malih, nemešanje u unutrašnje stvari drugih predstavljaju osnovu međunarodne stabilnosti, mira i opšteg progressa u svetu, čemu danas neodoljivo teži čovečanstvo«.

Šefovi država su takođe istakli potrebu ulaganja daljih napora za postizanje makar i ograničenih početnih sporazuma o razoružanju, za zaključenje sporazuma o trajnoj obustavi eksperimenata nuklearnim oružjem u neposrednoj budućnosti i za ekonomsku pomoć međunarodne zajednice za razvoj nedovoljno razvijenih zemalja i područja.

POSETA POTPRETSEDNIKA MINISTARSKOG SAVETA GRČKE PANAJOTISA KANELOPULOSA

Na poziv Saveznog izvršnog veća, potpredsednik Ministarskog saveta Kraljevine Grčke Panajotis Kanelopoulos posetio je Jugoslaviju od 6 do 13 septembra 1959 i bio gost potpredsednika SIV-a Mijalka Todorovića.

U razgovorima koji su u toku ove posete vođeni učestvovali su sa jugoslovenske strane, pored potpredsednika SIV-a Mijalka Todorovića, državni sekretar za poslove robnog prometa i član SIV-a dr Marijan Brecelj, predsednik Komiteta za spolnu trgovinu i član SIV-a Ljubo Babić i njihovi saradnici, a sa grčke strane, pored potpredsednika Ministarskog saveta Panajotisa Kanelopoulosa, ministar trgovine Leonidas Dertilis, načelnik odeljenja u Ministarstvu inostranih poslova, opunomoćeni ministar Konstantin Himarios i njihovi saradnici.

Razgovorima su takođe prisustvovali ambasador FNRJ u Grčkoj Mita Miljković i ambasador Kraljevine Grčke u Jugoslaviji Trasibulos Cakalotos.

Za vreme svog boravka potpredsednik Kanelopoulos je razgovarao s potpredsednikom SIV-a Edvardom Kardeljem o pitanjima od opšteg interesa. On je takođe razgovarao sa sekretarom Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu i članom SIV-a Krtom Crvenkovskim o praktičnim merama za sprovođenje u život sporazuma o saradnji u oblasti nauke i kulture.

Potpredsednik Kanelopoulos sa ministrom Dertilisom bio je primljen 8 septembra kod predsednika Republike Josipa Broza Tita.

U toku svoje posete potpredsednik Kanelopoulos je obišao poljoprivredni kombinat »Beograd« u Pančevačkom Rituu, Zagrebački velesajam, fabriku »Litostroj« i neka druga mesta u Hrvatskoj i Sloveniji.

U pogledu bilateralnih odnosa između Jugoslavije i Etiopije, čiji je dosadašnji razvoj pružio obostrano korisne rezultate, dva šefa država su konstatovali da se naročito povoljno razvijaju ekonomski odnosi i da se na obe strane sve više koriste »iroke mogućnosti za produbljivanje te saradnje. Posebno su pozdravljeni nedavno zaključeni sporazumi o kreditu za izgradnju nekih privrednih objekata u Etiopiji i istaknuto je da će obe strane »i ubuduće još više proširivati političku saradnju, naročito u okviru Ujedinjenih nacija, međusobnim konsultacijama, ličnim kontaktima i drugim pogodnim formama«.

Po povratku u Etiopiju, car Haile Selasije održao je 28 avgusta preko Radija Adis Abebe govor, u kome je rezimirao rezultate svojih poseta zemljama Afrike i Evrope, i tom prilikom se posebno osvrnuo i na rezultate svoje posete Jugoslaviji. On je, između ostalog, rekao: »Mada naše dve zemlje imaju različite ekonomske i unutrašnje političke sisteme, to nije ometalo naše uzajamne odnose, razumevanje i prijateljsku saradnju. Mi verujemo da to prijateljstvo i saradnja mogu poslužiti kao primer čitavom svetu...«

IZVOR: Saopštenje o poseti cara Haile Selasije — »Borba«, 12 avgusta 1959, Svečani doček u Puli i govor cara Haile Selasije — »Borba«, 16 avgusta 1959, Govori predsednika Tita i cara Haile Selasije na svečanom ručku na Brionima — »Borba«, 17 avgust 1959, Poseta Koprnu, Postojni, Ljubljani i Bledu — »Politika«, 20 avgust 1959, Posete Brdu kod Kranja — »Borba«, 21 avgust 1959; Posete Jesenicama, Vršcu, Novoj Gorici i Opatiji i povratak na Brione — »Borba«, 22 avgust 1959, Poseta Rovinju, govori predsednika Tita i cara Haile Selasije na oproštajnom ručku na Brionima, govor cara na svečanom ispraćaju u Puli — »Borba«, 24 avgust 1959, Zajedničko saopštenje o razgovorima između predsednika Tita i cara Haile Selasije, razmena telegrama između dva šefa država, odgovori etiopskog cara na pitanja specijalnih izveštaca jugoslovenske štampe i radio-televizije — »Borba«, 25 avgust 1959, Govor cara Haile Selasije na Radiju Adis Abebe — »Borba«, 30 avgust 1959.

VIDI: »Državne posete u 1956 godini — Poseta Carevini Etiopiji«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 157 (19); »Poseta potpredsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića azijskim i afričkim zemljama«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 496—498 (56—58); »Jugoslavija i Etiopija«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 38—39 (4—5); »Posete Predsednika Republike nekim zemljama Azije i Afrike i Grčkoj«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 113—117 (13—17).

M. M.

U zajedničkom saopštenju izdatom na kraju jugoslovensko-grčkih razgovora, 20 septembra u Beogradu, kaže se između ostalog:

»Za vreme razgovora koji su vođeni u duhu iskrenog prijateljstva, koje karakteriše odnose dve zemlje, istaknut je naročiti značaj sporazuma zaključenih u Atini 18 juna 1959 i razmatrana razna pitanja od zajedničkog interesa, a naročito iz oblasti jugoslovensko-grčkih ekonomskih odnosa i njihovog daljeg unapređenja.«

Sa zadovoljstvom je konstatovano da je dosadašnji razvitak robne razmene i ekonomske saradnje između dve zemlje bio uspešan, da se obim trgovinske razmene znatno povećao i potvrđena je zajednička želja za dalje jačanje te saradnje u interesu privreda dve zemlje, kao i za što veću ustaljenost u razmeni artikala koji su dosada bili predmet trgovine, kao i detaljnijeg izučavanja mogućnosti za proširenje razmene novim artiklima.

Izmenjena su obaveštenja o mogućnostima učešća jugoslovenske industrije u izvršenju petogodišnjeg programa privrednog razvika Grčke, istaknuto je zajedničko uverenje o obostranom interesu za ostvarenje šire ekonomske saradnje i tehničke pomoći i dogovoreno je da ovo pitanje bude predmet detaljnijeg proučavanja u Mešovitom jugoslovensko-grčkom odboru za ekonomsku saradnju i tehničku pomoć.

Delegacije su se dogovorile da je u zajedničkom interesu pojačanje međusobnog turističkog prometa i da se koordiniraju njihovi napori na polju međunarodnog turizma.

Dve strane su se saglasile da odmah pristupe pripremama radi obrazovanja mešovitih jugoslovensko-grčkih odbora.

Na kraju saopštenja se kaže da su »razgovori vođeni u Beogradu ponovo potvrdili rešenost dve vlade da se nastavi sa daljim produbljivanjem saradnje između dve zemlje u svim oblastima od zajedničkog interesa«.

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Mijalko Todorović prihvatio je poziv potpredsednika Kanelopoulosa da učini zvaničnu posetu Grčkoj.

IZVOR: »Borba« od 5 do 13 septembra 1959.

R.— T. P.

JUGOSLAVIJA I JAPAN

Diplomatski odnosi između FNR Jugoslavije i Japana uspostavljeni su posle stupanja na snagu Ugovora o miru razmenom pisama ministara inostranih poslova aprila 1952. Avgusta iste godine otvoreno je japansko poslanstvo u Beogradu. Jugoslovenski otpravnik poslova u Tokiju stupio je na dužnost novembra 1952. Prvi japanski poslanik doputovao je u Beograd oktobra 1952. Jugoslovensko poslanstvo u Tokiju i japansko poslanstvo u Beogradu podignuti su na stepen ambasada novembra 1957.

Od uspostavljanja diplomatskih odnosa saradnja između dve zemlje odvijala se uspešno, posebno na ekonomskom i kulturnom polju. Japanska vlada i štampa pozitivno su ocenile nezavisnu politiku Jugoslavije i njenu ulogu u svetu. Jugoslavija je pružila punu podršku Japanu za prijem u OUN.

Sa obe strane bilo je više inicijativa za razvijanje i proširenje saradnje između dve zemlje.

Na poziv japanske vlade delegacija vlade FNRJ sa tadašnjim potpredsednikom SIV-a Svetozarom Vukmanovićem¹ učinila je zvaničnu posetu Japanu septembra 1957.

Na zvaničnoj večeri priredenoj u čast delegacije, predsednik japanske vlade Nobusuke Kiši rekao je između ostalog:

»Japanski narod odavno se divio Jugoslaviji, njenoj slavnoj istoriji i izvanrednom političkom, ekonomskom i kulturnom napretku koje je postigla u toku posleratnih godina pod genijalnim rukovodstvom predsednika Tita. Vrlo je korisno što se proširuje ekonomska saradnja između naše dve zemlje... i što se međusobno razumevanje stalno produbljuje putem povećane kulturne razmene.«

Odgovarajući na zdravicu, Svetozar Vukmanović je istakao da je učinjen vidan napredak u odnosima između dve zemlje i da su postignuti značajni rezultati na polju ekonomske i druge saradnje.

»Ova konstatacija još je važnija, — rekao je potpredsednik Vukmanović — ako imamo u vidu da je vremenski period naših direktnih odnosa relativno kratak... Naše je mišljenje — a verujem da ćemo se saglasiti ako kažem — da su dosadašnji rezultati samo početni. Na njima je moguće dalje graditi, razvijati i pronalaziti svestranije i dugoročnije forme saradnje na dobrobit naših naroda. Oni su, jasno, posledica obostranih želja i napora... Mogu naglasiti da će naša zemlja kao i dosada ulagati ubuduće napore i sa puno pažnje razvijati dalju saradnju sa Japanom, ostajući verna već pomenutim principima svoje politike. Mi verujemo da takva međusobna saradnja koristi ne samo našim narodima već istovremeno predstavlja značajan doprinos razvoju međunarodne saradnje i jačanju mira u svetu.«

U zajedničkom jugoslovensko-japanskom kominikeu izdatom povodom posete potpredsednika Vukmanovića Japanu konstatovano je da su u kratkom roku postignuti zadovoljavajući rezultati u razvijanju prijateljstva i dobrih odnosa između dve zemlje i da takvi odnosi treba i dalje da jačaju na ekonomskom, kulturnom i drugim poljima.

U toku 1958 Jugoslaviju je posetilo preko 20 japanskih političara, privrednih i kulturnih radnika, među kojima i dva člana japanskog Parlamenta: član Spoljnopolitičkog i Budžetskog komiteta japanskog Parlamenta Naokiči Kitazava i član japanskog Parlamenta i istaknuti lider vladajuće Liberalno-demokratske partije Japana Masanosuke Ikeda.

Tokom 1959 nastavljene su uzajamne posete predstavnika dve zemlje. Jugoslaviju su posetili parlamentarni vice-

ministar u japanskom Ministarstvu inostranih poslova Takeuči Sunkiči, načelnik odeljenja za Evropu, Srednji i Bliski Istok Kanajama Masahide, potpredsednik Japanskog udruženja za UN Eiji Amo i drugi. Japan je posetila jugoslovenska vladina privredna delegacija na čelu sa potpredsednikom Izvršnog veća Srbije Mihailom Švabićem.

Na poziv Savezne narodne skupštine septembra 1959 u Jugoslaviji je boravila japanska parlamentarna delegacija na čelu sa članom Donjeg doma japanskog Parlamenta Šimirom Jamamuroum. Delegacija se sastojala od 8 članova-predstavnika Donjeg i Gornjeg doma japanskog Parlamenta, od kojih 5 članova vladajuće Liberalno-demokratske partije i 3 člana opozicione Socijal-demokratske partije Japana. Delegacija je, pored Beograda, posetila Sarajevo, Ljubljanu i Zagreb. U toku boravka delegacija se upoznala sa parlamentarnim i privrednim sistemom, kao i komunalnim sistemom i radničkim samoupravljanjem u Jugoslaviji. Delegaciju je primio i Predsednik Republike.

U poruci japanskog Parlamenta Saveznoj narodnoj skupštini, koju je predao šef japanske parlamentarne delegacije Šimirom Jamamura kaže se, između ostalog:

»Naša iskrena želja je da nam verujete da smo mi spremni da sa svoje strane učinimo sve što možemo za održanje prijateljskih odnosa između naših zemalja radi očuvanja trajnog mira i blagostanja u svetu. Želeći da i vi upoznate stvarno stanje stvari u našoj zemlji, a u cilju unapređenja prijateljskih odnosa, mi predstavnici Gornjeg i Donjeg doma japanskog Parlamenta pozivamo delegaciju vaše Savezne narodne skupštine da poseti Japan i da bude počasni gost našeg Dajeta (parlamenta).

Mi čvrsto verujemo da će ovakva uzajamna razmena poseta članova parlamenata, koji predstavljaju narod naše dve zemlje, dati izvanredne rezultate u pogledu unapređenja prijateljskih odnosa između naše dve zemlje.«

Pozdravljajući dolazak japanske parlamentarne delegacije u zdravicu na svečanom ručku održanom 2. oktobra 1959, predsednik Savezne narodne skupštine Petar Stambolić je posebno istakao da su se odnosi između dve zemlje pozitivno razvijali i pored razlika u društvenom i ekonomskom sistemu. »Posebno mesto u našim odnosima, — istakao je Petar Stambolić, — zauzima saradnja na privrednom polju, o čemu svedoči i nedavno zaključen Ugovor o trgovini i plovidbi i potpisani Sporazum o investicionim kreditima koje je japanska vlada stavila na raspoloženje Jugoslaviji. Time se otvaraju nove realne mogućnosti za dalje unapređenje privredne saradnje između Jugoslavije i Japana.

Naše dve zemlje uspešno su sarađivale i u UN polazeći od principa Povelje UN, smatrajući da je ova organizacija najpogodniji forum za razmatranje međunarodnih problema i postizanja sporazumnih rešenja.

Iz godine u godinu rastao je interes i za proširenje kulturne saradnje između naših zemalja u cilju boljeg upoznavanja dosadašnjih dostignuća naših naroda na tom polju.«

Šef japanske parlamentarne delegacije Šimirom Jamamura, odgovarajući na zdravicu predsednika Stambolića, izrazio je posebno zadovoljstvo što se japanskoj parlamentarnoj delegaciji pružila prilika da poseti Jugoslaviju i podvukao da unapređenje prijateljskih odnosa među narodima stvara neophodan osnov za održavanje mira u svetu.

»Naš cilj je unapređenje prijateljskih odnosa između dve zemlje. Unapređenje prijateljskih odnosa među narodima stvara neophodan osnov za održavanje mira u svetu. Ja sam čvrsto ubeđen da se prijateljski odnosi među narodima mogu ostvariti samo putem sve većeg uzajamnog razumevanja... Ne treba da se osećamo nelagodno zbog činjenice što razlike u okolnostima, kako geografskim tako i istoriskim, raznih naroda u svetu dovode do različitih političkih sistema. Ono što je bitno jeste dati narodima da uživaju slobodu i daju podršku miru. Duh nezavisnosti i jednakosti koji se manifestovao u vašoj slavnoj istoriji čak i danas rasipa svoju sjajnu svetlost i vi postizete vanredne rezultate u svim važnijim pitanjima kao što su ne-

¹ Vidi: »Poseta potpredsednika SIV-a Svetozara Vukmanovića aziskim i afričkim zemljama«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 497 (75).

zavisnost zemlje, skladno rešenje nacionalnog pitanja i unapređenje međunarodne saradnje. Zaista nama ostaje samo da vam se divimo.«

Prilikom ove posete dogovorena je poseta jugoslovenske parlamentarne delegacije Japanu u proleće 1960.

Saradnja društvenih organizacija. Uspostavljeni su dobri odnosi između Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije i Socijal-demokratske partije Japana, kao i odnosi među sindikalnim organizacijama dve zemlje.

Oktoobra 1957 Jugoslaviju je posetila delegacija Socijal-demokratske partije (SDP) Japana na čelu sa predsednikom Masaburo Suzukijem. Prilikom održavanja VII Kongresa SKJ, SDP Japana poslala je kao svog predstavnika Tadaku Sata. Pozdravljajući Kongres u ime Socijal-demokratske partije Japana i u ime Aziske socijalističke konferencije, on je, između ostalog, rekao:

»Aziski socijalisti izražavaju najbolje poštovanje prema dostignućima koje je ostvario Savez komunista Jugoslavije u socijalističkoj izgradnji. Doprinos koji vi dajete na međunarodnoj političkoj pozornici u smanjivanju međunarodne zategnutosti, kao i vaša politika pozitivne koegzistencije, naročito su duboko impresionirali aziske narode...

Aziska socijalistička konferencija je čvrsto uverena i očekuje da Jugoslavija, svojim pozitivnim akcijama, zajedno sa azisko-afričkim narodima, proširi i učvrsti tvrdavu međunarodnog mira.«

Avgusta 1959 Jugoslaviju su posetili članovi japanskog Parlamenta — socijalisti Kamiro Sato i Eiči Ji i vodili razgovore sa članovima Komisije za međunarodne veze SSRNJ.

Aprila 1959 prisustvovali su Kongresu Saveza sindikata Jugoslavije i članovi Izvršnog komiteta Sindikalne federacije Japana (SOHYO) Jošimi Šimomura, Takehiro Ebitani i Bango Ohara i vodili razgovore sa predstavnicima SSI.

EKONOMSKI ODNOSI. Posle rata razmena između dve zemlje gotovo nije postojala sve do 1951. Otada počinje da raste uvoz iz Japana, dok je izvoz jugoslovenske robe i dalje ostao neznatan. Najviši uvoz iz Japana ostvaren je 1955, kada je iznosio 3.507 miliona din. odnosno 8,7% ukupnog jugoslovenskog uvoza u 1955. (Do ovog porasta došlo je zbog isporuke opreme za fabriku viskoze u Loznici, koja je u Japanu kupljena na kredit.)

U 1958 izvoz u Japan iznosio je svega 5,3 miliona din. (barit 1,8, filmovi 3,3 i sušeno povrće 0,2 miliona din.), a uvoz iz Japana 181,1 milion din. (pamučne tkanine 72,3, mašine za tekstilnu industriju 82,0 miliona din. itd.).

Osnovni razlozi za nepostojanje veće razmene su velika geografska udaljenost Japana i nedostatak tradicije trgovačkih odnosa između Japana i Jugoslavije.

Tokom poslednjih godina učinjeno je dosta napora sa obe strane da se međusobna razmena poveća i izmenjano je više poseta privrednih delegacija i istaknutih poslovnih ljudi obe zemlje.

U 1953 Japan je posetila privredna delegacija Jugoslavije na čelu sa potpredsednikom Izvršnog veća Srbije Vojom Lekovićem. Tom prilikom je potpisan sporazum o kreditu od 17 miliona dolara za kupovinu opreme za fabriku viskoze u Loznici.

U 1954 jedna japanska privredna delegacija boravila je u Jugoslaviji sa ciljem da se upozna sa privredom i mogućnostima trgovinske razmene.

U 1957 Japan je posetio generalni direktor Jugoslovenske banke za spoljnu trgovinu, a Jugoslaviju predsednik Japanske izvozno-uvozne banke.

Početkom 1959 prilikom posete jugoslovenske privredne delegacije koju je predvodio Mihailo Švabić vođeni su pregovori sa japanskim privrednicima i vladinim predstavnicima o kupovini opreme na kredit za nekoliko novih objekata u Jugoslaviji i o mogućnostima da se ovaj kredit otplaćuje izvozom jugoslovenske robe u Japan. Delegacija je potpisala sporazum o kreditu od 10 miliona dolara, koje je japanska vlada stavila na raspolaganje Jugoslaviji.

Sada se između zainteresovanih japanskih firmi i jugoslovenskih preduzeća vode pregovori o korišćenju tog kredita.

Jugoslovenski uvoznici su zainteresovani za kupovinu japanske investicione opreme i nekih vrsta potrošne robe.

Postoji čitav niz artikala koje Japan uvozi, a Jugoslavija je njihov izvoznik (naprimer, kukuruz, barit, suve šljive, meso, mermer, hmelj, azbest, boksit, drvena grada, rude i koncentri obojenih metala itd.).

Februara 1959 potpisan je novi Ugovor o trgovini i plovidbi, kojim se zamenjuje ugovor od 1923. Ugovor sadrži odredbe o priznanju klauzule najvećeg povlašćenja u pogledu zakonske zaštite državljana strana-ugovornica i njihove imovine, kao i u odnosu na poreze, carine, takse, o pitanju uvoza i izvoza robe, carinske formalnosti, brodarstva i sl. Ugovor otvara nove mogućnosti za dalje proširenje i unapređenje ekonomske saradnje između Jugoslavije i Japana.

KULTURNI ODNOSI između dve zemlje odvijaju se takođe povoljno. Razmenjene su mnoge posete kulturnih i javnih radnika, održane razne priredbe, predavanja i slično.

U 1955 Jugoslavija je učestvovala na III Međunarodnoj izložbi slika u Tokiju. Ova izložba priređuje se u Japanu svake druge godine. Po značaju ona dolazi odmah posle venecijanskog Bijenala i Bijenala u Sao Paulu. Na izložbi je učestvovalo 397 slikara i vajara iz 12 zemalja. Od jugoslovenskih umetnika učestvovali su Oton Gliha (sa 3 rada), Petar Lubarda (3), Edo Murtić (4), Marij Pregelj (4), Miodrag Protić (4), Marko Čelebonović (4). Tom prilikom Petar Lubarda je nagrađen za sliku »Noć u Crnoj Gori« jednom od četiri prve nagrade koje se dodeljuju stranim izlagateljima.

U 1956 jugoslovenska deca učestvovala su na Međunarodnoj izložbi dečjih radova u Tokiju, koja je održana pod pokroviteljstvom Japanske nacionalne komisije UNESCO. Izložba je prikazana u Tokiju i drugim većim gradovima Japana — Osaki, Nagoji, Hirošimi i Saporu. Jugoslavija je učestvovala i na Međunarodnoj izložbi fotografija u Tokiju istaknutih žena javnih radnika. U okviru međunarodne priredbe prosvetnih filmova prikazan je u većim gradovima Japana jugoslovenski film »Splavari na Drini«.

U 1957 na I Međunarodnoj izložbi bijenala grafike održanoj u Tokiju izlagali su Jugosloveni: Riko Debenjak, France Mihelić, Boško Karanović i Lazar Vujaklija. Ova izložba, pored Ljubljanskog bijenala, predstavlja najveću međunarodnu smotru savremene grafike u svetu. Organizator izložbe bio je Narodni muzej moderne umetnosti u Tokiju. Bijenale se održava pod patronatom Ministarstva inostranih poslova i Ministarstva javnog vaspitanja Japana. Jugoslovenski umetnik Riko Debenjak dobio je jednu od četiri prve nagrade (to je najveće priznanje jednom jugoslovenskom grafičaru posle rata). 1957 godine Jugoslavija je učestvovala i na IV Međunarodnoj izložbi slika u Tokiju (izlagali su Nedeljko Gvozdenović, Miljenko Stančić i Gabrijel Stupica), a jugoslovenska deca učestvovala su na Međunarodnoj izložbi dečjih crteža »Naša majka« i na izložbi lutaka u Tokiju. Izložba kopija fresaka crkve »Bogorodice Ljeviške« je bila otvorena u Kamakuri, a zatim je prenesena u Osaku i Nagoju. U Japanu su prikazani jugoslovenski filmovi »Makedonija«, »Duž jadranske obale«, »Narodne igre Jugoslavije«, »Splavari na Drini«, »Kanjion Tare«, »Baš Čelik« i drugi.

U 1958 Jugoslavija je učestvovala na Međunarodnoj izložbi kalendara u Tokiju i Osaki kao i izložbi fotografija koje prikazuju razvoj istoriskog i kulturnog razvitka; organizovana je izložba jugoslovenske grafike, na kojoj je bilo izloženo preko 20 dela naših grafičara; održana je izložba fotografija Saveza foto i kino-amatera Jugoslavije, na kojoj su bile izložene 94 fotografije (izložba je, pored Tokija, obišla gradove Fukuaku, Osaku i Nagoju). U Tokiju su prikazani jugoslovenski filmovi »Plitvička Jezera«, »Kanjion Tare«, »Duž jadranske obale«, »Zimski sportovi«, »Tragom jegulje«, »U borbi za zdravlje seoske žene«, »Slavica« i drugi.

U 1959 Jugoslavija je učestvovala na V Međunarodnoj izložbi slika u Tokiju, održanoj u šest glavnih gradova Japana (izlagali su Mladen Srbinović, Antun Motika i Janez Bernik). U Jokohami je organizovana i izložba jugoslovenskih fresaka, bogumilskih i srpskih nadgrobnih spomenika. Violinista Igor Ozim priredio je preko 20 uspešnih koncerata. U 1959 jugoslovenski folklorni ansambl »Kolo« posetio je Japan i dao niz uspešnih predstava.

Komisija za kulturne veze sa inostranstvom, uz pomoć japanske ambasade, priredila je 1959 u Beogradu izložbu savremenog japanskog slikarstva, izložbu japanske grafike i nedelju japanskog filma.

JUGOSLAVIJA NA III REDOVNOM ZASEDANJU GENERALNE KONFERENCIJE MAAE

III redovno Zasedanje Generalne konferencije Međunarodne agencije za atomsku energiju (MAAE)¹ održano je od 22 septembra do 2 oktobra 1959 u Beču. Na zasedanju su učestvovali predstavnici 65 od ukupno 70 zemalja-članica.

Jugoslovensku delegaciju na Zasedanju sačinjavali su: sekretar Savezne komisije za nuklearnu energiju Slobodan Nakićenović, šef delegacije; član Savezne komisije za nuklearnu energiju prof. dr Anton Molik; državni savetnik u Saveznoj komisiji za nuklearnu energiju ing. Salom Šuica; direktor Instituta »Boris Kidrič« u Vinči ing. Vojislav Babić; načelnik Odeljenja za veze sa inostranstvom u Saveznoj komisiji za nuklearnu energiju Drago Baum i prvi sekretar u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove Anton Kacjan.

Na dnevnom redu III Zasedanja Generalne konferencije nalazili su se, pored ostalog: izveštaj Saveta guvernera MAAE za 1958—59, program i budžet MAAE za 1960, izveštaj o pomoći manje razvijenim zemljama u oblasti nuklearne energije, završni račun MAAE za 1957—58, pravila za prihvatanje dobrovoljnih novčanih doprinosa Agenciji i izbor pet članova Saveta guvernera.

III Zasedanje Generalne konferencije MAAE održano je u vreme kada se u međunarodnim odnosima u većoj méri počela manifestovati tendencija popuštanja zategnutosti (delimična saglasnost postignuta na pregovorima za zabranu vršenja eksperimenata nuklearnim oružjem u Ženevi, poseta predstavnika vlade SSSR-a Nikite Hruščova SAD, prvi kontakti i pregovori između predstavnika Glavne uprave za iskorišćavanje atomske energije SSSR prof. Jemeljanova i predstavnika Komisije za atomsku energiju SAD prof. Mekona u Vašingtonu, itd.). Te okolnosti povoljno su se odrazile na rad Zasedanja Generalne konferencije MAAE.

U generalnoj debati šef jugoslovenske delegacije Nakićenović rekao je da je Agencija organizaciono оформljena i da u smislu usvojenog programa ostvaruje sve širu saradnju između država-članica i time doprinosi boljem međusobnom razumevanju među narodima. On je ukazao na neke ohrabrujuće znakove u međunarodnim odnosima u poslednje vreme i izjavio da bi usmeravanje napora čovečanstva isključivo na mirnodopsko korišćenje nuklearne energije otvorilo Međunarodnoj agenciji daleko šire perspektive. Nakićenović je dalje izložio mišljenje jugoslovenske delegacije da su rezultati rada MAAE i dosad mogli biti još značajniji da su svi naponi bili skoncentrisani isključivo na ostvarenje njenih ciljeva, a izbegavane političke razmirice.

Ocenjujući uspehe MAAE, jugoslovenski delegat je odao priznanje sprovođenju programa stipendija, istakao visoki kvalitet naučnih konferencija koje je ona organizovala, pomoć manje razvijenim zemljama slanjem saveta i stručnjaka i program izdavanja naučnih publikacija i razmene informacija.

Zalažući se za što skoriju izradu perspektivnog plana pomoći nerazvijenim zemljama, jugoslovenski predstavnik je ukazao da MAAE okuplja zemlje koje se u oblasti atomske energije nalaze na raznim stepenima razvoja i da se stoga ne može utvrditi opšta formula za pružanje pomoći, već da treba pokloniti još više pažnje specifičnim problemima svake zemlje i na osnovu toga određivati oblike delatnosti Agencije i vrste tehničke pomoći. Pomoć manje razvijenim zemljama treba, prema mišljenju jugoslovenske delegacije, ostvarivati prema kompleksno zahvaćenom i uravnoteženom programu i u nacionalnim i regionalnim okvirima.

Jugoslovenski predstavnik je, ističući neophodnost međunarodne akcije na rešavanju izvesnih problema koji prelaze nacionalne okvire a koje donosi sa sobom napredak na polju

U Japanu je napisano nekoliko uspešnih knjiga o Jugoslaviji i predsetniku Republike Josipu Brozu Titu.

U Tokiju radi Jugoslovensko-japansko društvo, u koje su učlanjeni pripadnici raznih partija i društvenih slojeva. Predsednik društva je ing. Hidesaburo Kurušima, poznati japanski privredni stručnjak koji je već nekoliko puta dolazio u Jugoslaviju.

Radi daljeg razvijanja i unapređenja saradnje i razmene na polju kulture, preduzete su mere za potpisivanje konvencije o kulturnoj saradnji između Jugoslavije i Japana.

IZVOR: Dokumentacija Državnog sekretarijata za inostrane poslove

S. J.

primene atomske energije, odao priznanje MAAE na određivanju sigurnosnih standarda za rukovanje nekim radioaktivnim materijalima i na pripremanju međunarodnih propisa.

Analizirajući delatnost Agencije kroz budžet, jugoslovenski predstavnik je ukazao na izvestan nesklad između administrativnih i operativnih troškova i založio se za zadržavanje administrativnih izdataka u granici neophodnih potreba.

U pogledu saradnje Jugoslavije sa MAAE, jugoslovenski predstavnik posebno je ukazao na tehničku pomoć pruženu Jugoslaviji putem stipendija, saveta stručnjaka i drugih oblika aktivnosti Agencije. Jugoslavija je sa svoje strane dodelila Agenciji izvestan broj stipendija za obavljanje specijalističkog staža u jugoslovenskim institutima za nuklearna istraživanja i poklonila joj komplet elektronske opreme domaće proizvodnje za gama-spektrometriju. On je dodao da svi jugoslovenski nuklearni instituti, kojih ima pet i u kojima radi preko 600 saradnika (sa fakultetskim obrazovanjem), stoje na raspolaganju Agenciji i njenim članovima.

Na kraju on je izjavio da jugoslovenska delegacija prihvata godišnji izveštaj Saveta guvernera i naglasio da će jugoslovenska vlada i u buduću svestrano saradivati sa Agencijom. Jugoslavija daje punu podršku MAAE u želji da nuklearna energija, kroz ostvarenje ciljeva Agencije, postane opštečovečanska svojina.

U Komitetu za program, tehnička pitanja i budžet zamenik šefa jugoslovenske delegacije Salom Šuica učestvovao je u debati o programu MAAE za 1960 i izložio kritičke primedbe na postojeće planiranje delatnosti MAAE. On je izjavio da je potrebno, iako Agenciji možda nedostaje operativno iskustvo za utvrđivanje detalizovanog programa rada, da se učine odgovarajući naponi u cilju punije analize različitih delatnosti MAAE i predložio da Sekretarijat Agencije u 1960 razradi metodologiju za kratkoročno i dugoročno planiranje, pri čemu treba imati pre svega u vidu prioritetne zadatke Agencije, a program za 1961 treba da bude tako razrađen i preciziran da zemlje-članice prilikom izrade nacionalnih programa mogu polaziti i od njega.

Što se tiče pitanja obuke kadrova, on je izneo iskustva Jugoslavije s mobilnom jedinicom za radioizotope, založio se za organizovanje demonstracija primene radioizotopa u industriji i predložio razmatranje mogućnosti stavljanja na raspolaganje pokretnog izvora radijacije od nekoliko hiljada kirija.²

U istom Komitetu, jugoslovenska delegacija je podnela amandman — dokument GC (III) COM. 1 (33) — na Nacrt rezolucije o usvajanju budžeta za finansisku 1960. (A. I dokument GC (III) 75, prilog IV). Član 3 Nacrta rezolucije ovlašćuje Generalnog direktora da na osnovu prethodnog odobrenja Saveta guvernera virmanise između bilo koje sekcije redovnog budžeta; jugoslovenskim amandmanom se tražila izmena tog člana tako da se Generalni direktor ovlašćuje samo da, na osnovu prethodnog odobrenja Saveta guvernera, virmanise između sekcija unutar pojedinih partija budžeta, pošto davanje ovlašćenja drugim organima Agencije da slobodno virmanisu između pojedinih partija budžeta nije u skladu sa statutarnim obavezama Generalne konferencije (čl. V i XIV Statuta MAAE), jer bi to, pored ostalog, otežavalo programsko usmeravanje delatnosti Agencije od strane Generalne konferencije i unelo elemenat neizvesnosti u planiranje njenih delatnosti. Amandman je, međutim, odbijen sa 28 : 17 : 9.

U debati po izveštaju o pomoći manje razvijenim zemljama u oblasti nuklearne energetike jugoslovenski predstavnik je izrazio spremnost Jugoslavije da učestvuje u izradi studije o problematiki pomoći manje razvijenim zemljama u korišćenju nuklearnih centrala. On je ukazao da je potrebno da rad eksperata dovede do uspostavljanja određenih tehničkih i ekonomskih kriterija za korišćenje nuklearne energije u energetske svrhe, kojima bi se manje razvijene zemlje mogle da koriste pri sastavljanju svojih nacionalnih energetskih programa. Jugoslovenski predstavnik je izjavio da jugoslovenski stručnjaci već duže vreme rade na izradi studija i analiza u vezi sa problemom eventualnog uključivanja nuklearne energije u nacionalni energetski sistem i da bi MAAE trebalo da izradom odgovarajućih studija i uz pomoć najrazvijenijih zemalja traži načine za izvršenje konkretnog programa za izgradnju manjih reaktora namenjenih manje razvijenim zemljama.

² Kiri — jedinica za merenje jačine radijacije.

¹ Vidi: »Jugoslavija i Međunarodna agencija za atomsku energiju«, »Jugoslovenski pregled«, oktobar 1958, str. 428—429 (54—55).

U Komitetu za administrativna i pravna pitanja jugoslovenski predstavnik Drago Baum je u debati o nacrtu pravila koja se odnose na primanje dobrovoljnih novčanih doprinosa Agenciji, kritikovao čl. 1 Nacrta, protivući se njegovom restriktivnom karakteru, koji ne dozvoljava princip univerzalnosti isključujući pojedine zemlje od mogućnosti da pruže svoje doprinose Agenciji.

U Komitetu za dobrovoljne doprinose Generalnom fondu jugoslovenska delegacija je dala izjavu o povećanju dobrovoljnog doprinosa Jugoslavije sa 3.000 dolara u 1959 na ekvivalent od 4.000 dolara u jugoslovenskoj valuti u 1960.

III Zasedanje označava korak napred u procesu daljeg organizacionog oformljenja i konsolidacije ove međunarodne

Agencije. Pored programa i budžeta Agencije za 1960, prihvaćen je i niz rezolucija koje preciziraju zadatke pojedinih sektora rada Agencije. U rezolucijama se posebno ističu zadaci koji se odnose na pomoć manje razvijenim zemljama u domenu primene nuklearne energije u mirnodopske svrhe.

IZVOR:

Dokumenti III (redovnog) Zasedanja Generalne konferencije MAAE; Izveštaji Tanjuga iz Beča od 22 septembra do 2 oktobra 1959.

D. B.

POSETA DRŽAVNOG SEKRETARA ZA INOSTRANE POSLOVE KOČE POPOVIĆA REPUBLICI KUBI

Na poziv vlade Republike Kube, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović sa jugoslovenskim stalnim predstavnikom u Ujedinjenim nacijama ambasadorom Dobrivojem Vidićem učinio je zvaničnu posetu Republici Kubi od 19 do 22 oktobra 1959.

U toku posete državni sekretar Koča Popović sastao se sa pretsednikom Republike dr Osvaldom Dortikosom, pretsednikom vlade Kube Fidelom Kastrom, ministrom spolnih poslova dr Raulom Roamom, komandantom Ernestom Gevarom i sa drugim kubanskim državnici i političkim rukovodiocima. Tom prilikom vođeni su prijateljski i srdačni razgovori o nizu pitanja od uzajamnog interesa.

U zajedničkom saopštenju izdatom povodom posete 22 oktobra u Havani, obe strane istakle su »da je politika najširjeg razvijanja saradnje među narodima na bazi jednakosti i uzajam-

nog poštovanja, i bez obzira na razlike u socijalnim i političkim sistemima, jedini put za unapređenje pozitivnog razvika odnosa i jačanja mira u svetu. Obe strane se slažu da postoje mnogi zajednički interesi, kao i široke mogućnosti za razvijanje plodne uzajamne saradnje na političkom, ekonomskom, kulturnom kao i na drugim poljima«.

U Saopštenju se dalje konstatuje da su se dve strane saglasile »da u cilju daljeg razvijanja i unapređivanja ovih veza uspostave direktne diplomatske odnose i otvore diplomatska predstavništva u Beogradu i Havani u rang ambasada«.

U Saopštenju je »osuđeno varvarsko pucanje iz vazduha na mirno stanovništvo Havane, koje se dogodilo 21 oktobra«.

Prilikom ove posete državni sekretar za inostrane poslove i jugoslovenski stalni predstavnik u Ujedinjenim nacijama posetili su ostrvo Pines i druga mesta na jugoistoku Kube, gde su imali više susreta s kubanskim narodom i predstavnicima lokalne vlasti.

IZVOR: »Zajednički kubansko-jugoslovenski kominike posle posete Koče Popovića«, »Borba«, 24 oktobar 1959.

R. — T. P.

POSETA POTPRETSEDNIKA VLADE I MINISTRA INOSTRANIH POSLOVA AVGANISTANA SARDARA MOHAMADA NAIMA

Na poziv vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije, potpredsednik vlade i ministar inostranih poslova Kraljevine Avganistana Sardar Mohamad Naim učinio je zvaničnu posetu Jugoslaviji od 20 do 27 oktobra 1959.

Za vreme posete potpredsednik Sardar Mohamad Naim se sastao sa potpredsednicima Saveznog izvršnog veća Edvardom Kardeljom i Rodoljubom Čolakovićem i sa članom Saveznog izvršnog veća Hasanom Brkićem i vodio razgovore o opštim međunarodnim pitanjima i odnosima između dve zemlje.

Pretsednik Republike Josip Broz Tito primio je potpredsednika vlade i ministra inostranih poslova Avganistana na Brionima 26 oktobra 1959.

Razgovori su vođeni sa jugoslovenskim rukovodiocima u atmosferi punoj srdačnosti i iskrenosti. Konstatovano je da su se dosadašnji odnosi između Jugoslavije i Avganistana povoljno razvijali i izražena želja za njihovim daljim unapređenjem.

U zajedničkom saopštenju izdatom povodom posete, 28 oktobra u Beogradu, konstatuje se »da Jugoslavija i Avganistan ne pripadajući nijednom od postojećih blokova sila, dosledno sprovode politiku miroljubive aktivne koegzistencije i ravnopravne međunarodne saradnje. Zato takve zemlje kao Jugoslavija i Avganistan mogu najbolje doprineti međunarodnom sporazumevanju i stvaranju još povoljnije atmosfere u svetu, a napore koje će svaka od njih činiti u tome pravcu postaju još značajniji u sadašnje vreme«.

Obe strane su istakle značaj ličnih kontakata odgovornih državnika za međunarodno sporazumevanje. U kominikeu je u tom smislu izražena želja da se nastavi sa neposrednim doirima i razmenama poseta državnika Jugoslavije i Avganistana.

Dve strane su se saglasile da u najskorije vreme jugoslovenska privredna delegacija uzvratu posetu koju je avganistanska privredna delegacija učinila Jugoslaviji 1959. »Ta delegacija će — kaže se u saopštenju, — ispitati konkretne mogućnosti privredne saradnje uopšte, razmene dobara i tehničke pomoći i, prema potrebi, zaključiti odgovarajuće sporazume«.

Obe strane su se saglasile da u bliskoj budućnosti otvore svoje misije u Beogradu i Kabulu i da dosadašnja svoja diplomatska predstavništva podignu na rang ambasada.

U najskorije vreme obe zemlje zaključiti sporazum o civilnom vazдушnom saobraćaju.

Potpredsednik vlade i ministar inostranih poslova Avganistana Sardar Mohamad Naim pozvao je državnog sekretara za inostrane poslove Jugoslavije Koču Popovića da poseti Avganistan, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno.

Za vreme svog boravka potpredsednik Sardar Mohamad Naim posetio je, pored Beograda, narodne republike Hrvatsku i Sloveniju i razgledao neka industrijska preduzeća i kulturne ustanove.

Pred odlazak iz Beograda potpredsednik avganistanske vlade i ministar inostranih poslova izjavio je saradniku Tanjuga, da su na njega ostavili snažan utisak razgovori koje je imao sa istaknutim jugoslovenskim državnici i da je impresioniran razumevanjem i međusobnim simpatijama koje su došle do izražaja u pogledima jugoslovenske i avganistanske vlade.

IZVOR: »Zajednički jugoslovensko-avganistanski kominike povodom posete Sardara Mohamada Naima«, »Borba«, 30 oktobar 1959; Izjava potpredsednika Sardara Mohamada Naima saradniku Tanjuga pred odlazak iz Beograda, »Borba«, 28 oktobar 1959.

R. — T. P.

JUGOSLAVIJA I ZEMLJE BENELUKSA¹

Jugoslavija je odmah posle Drugog svetskog rata obnovila diplomatske odnose i uspostavila aktivnu saradnju sa zemljama Beneluksa.

Jugoslavija ima svoja diplomatska predstavništva u Brislu, Hagu i Luksemburgu (ambasador FNRJ u Belgiji akreditovan je istovremeno i u Luksemburgu). Belgija i Holandija takođe imaju svoja diplomatska predstavništva u Beogradu, dok političke interese Luksemburga zastupa Ambasada Holandije, a konzularne poslove vodi konzularno odeljenje Ambasade Belgije.

U razdoblju od 1946 do 1958 veći deo privrednih odnosa (robna razmena i plaćanja) obavljan je na temelju sporazuma zaključenih između Jugoslavije i Belgisko-Luksemburške ekonomske unije (BLEU) i Jugoslavije i Holandije, a od 1. jula 1958 na temelju sporazuma zaključenih između Jugoslavije i Ekonomske unije Beneluksa.

Međutim, iako su sporazumi (Trgovinski i Platni) zajednički, svi ostali vidovi privredne saradnje odvijaju se sa svakom zemljom posebno.²

JUGOSLAVIJA I BELGIJA

Odnosi između Jugoslavije i Belgije uspostavljeni su odmah posle Drugog svetskog rata. Avgusta 1945 postavljen je jugoslovenski poslanik u Belgiji, a septembra belgiski u Jugoslaviji. Poslanstva u Brislu i Beogradu podignuta su 1955 na rang ambasada.

U odnosima između Jugoslavije i Belgije manifestovalo se međusobno razumevanje i obostrana želja da se saradnja što više razvije, naročito na ekonomskom planu. Belgija je shvatila privremene ekonomske teškoće (nastale posle 1948) i odobrila Jugoslaviji kredite za nabavku investicionih i potrošnih dobara, a 1952 pružila i posebnu pomoć radi ublažavanja posledica suše. Jugoslavija je sa svoje strane izašla ususret belgiskim zahtevima za regulisanje pitanja njene imovine i interesa pođenih jugoslovenskim zakonima o nacionalizaciji.

Pored Trgovinskog i Platnog sporazuma, koji regulišu robnu razmenu i plaćanja, između Belgije i Jugoslavije zaključeni su: Sporazum o kulturnoj saradnji, Konvencija o socijalnom osiguranju i Administrativni aranžman o izvršenju ove konvencije. Sporazum o vazdušnom saobraćaju i Sporazum o obeštećenju belgiske nacionalizovane imovine u Jugoslaviji.

Niz uzajamnih poseta zvaničnih ličnosti i delegacija društveno-političkih organizacija omogućio je bolje međusobno upoznavanje i razmenu mišljenja o pitanjima obezbeđenja mira u svetu i raznim društveno-političkim i drugim pitanjima od interesa za obe zemlje.

Među značajnije POSETE spada zvanična prijateljska poseta Jugoslaviji tadašnjeg ministra spoljnih poslova Belgije Pol Anri Spaka (Paul Henri Spaak) početkom aprila 1956. Za vreme boravka u Jugoslaviji Spak je vodio razgovore sa potpredsedni, kom Saveznog izvršnog veća Edvardom Kardeljom, državnim sekretarom za inostrane poslove Kočom Popovićem i drugim visokim jugoslovenskim političkim ličnostima. Tom prilikom

¹ Naziv »BENELUKS« dolazi od početnih slova zemalja Belgije, Holandije i Luksemburga (BELgique, NEDerland, LUXembourg) i pojavljuje se prvi put u Konvenciji o Carinskoj uniji zaključenoj između ovih zemalja 5. septembra 1944. Zbog specifičnih posleratnih prilika Konvencija je stupila na snagu 1. januara 1948. Ova Konvencija predstavljala je samo prvu fazu ekonomskog zbliženja ovih zemalja koje je konačno trebalo da dovede do ekonomske unije. Do potpisivanja Ugovora o Ekonomskoj uniji Beneluksa došlo je tek 2. februara 1958 u Hagu.

Pre Ekonomske unije Beneluksa — u razdoblju između dva rata postojala je Konvencija o ekonomskoj uniji samo između Belgije i Luksemburga (BLEU), zaključena 22. decembra 1921.

² Između Jugoslavije i (Velikog Vojvodstva) Luksemburga zaključena je Opšta konvencija o socijalnom osiguranju 13. oktobra 1954, a Administrativni aranžman za primenu te Konvencije 3. oktobra 1957.

Spak je bio primljen i kod predsednika Republike Josipa Broza Tita.

U političkim razgovorima vođenim u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove konstatovano je da je dotadašnji razvoj odnosa bio zadovoljavajući i da je odgovarao zajedničkim interesima obe zemlje i izražena je želja da se odnosi i međusobna saradnja još više prodube.

Marta 1957 državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović posetio je Belgiju,³ vraćajući posetu belgiskog ministra inostranih poslova. Ova poseta doprinela je daljem proširenju međusobnih odnosa i potvrdila potrebu da obe vlade ulože nove konstruktivne napore za uspostavljanje poverenja i saradnje među narodima u cilju obezbeđenja trajnog mira u svetu.

Osim ministra spoljnih poslova Belgije Spaka, Jugoslaviju su posetili i tadašnji članovi vlade Belgije: novembra 1954 ministar rada Leon-Eli Trokle (Leon-Eli Troclet) prilikom potpisivanja Konvencije o socijalnom osiguranju; krajem 1956 ministar unutrašnjih poslova Pier Vermeijlen (Pierre Vermeylen) kao gost državnog sekretara za unutrašnje poslove FNRJ Svetislava Stefanovića; 1957 ministar zdravlja Edmund Lebirton (Edmond Leburton) kao gost državnog sekretara za narodno zdravlje FNRJ Pavla Gregorića; septembra 1957 ministar prosvete Leo Kolar (Leo Collard) prilikom zasedanja prve mešovite jugoslovensko-belgiske komisije za primenu Sporazuma o kulturnoj saradnji; septembra 1957 ministar saobraćaja Eduard Anzel (Eduard Anseele) prilikom otvaranja avionske linije »Sabena«, a krajem septembra 1959 potpredsednik belgiske vlade Alber Lilar (Albert Lilar) prilikom sastanka Komiteta za međunarodno pomorsko pravo (tom prilikom Predsednik Republike je odlikovao g. Lilara za zasluge u radu Komiteta zasluge na kodifikaciji pomorskog prava). Septembra 1959 ministar poljoprivrede Jozef Alber de Flešauer (Joseph Albert de Vleeschauwer) bio je gost državnog sekretara za poljoprivredu i šumarstvo FNRJ Slavka Komara.

Od članova Saveznog izvršnog veća Belgiju su posetili 1954 Rodoljub Čolaković i Moma Marković, a 1958 (u okviru Opšte Međunarodne izložbe) Rodoljub Čolaković, Krsto Popivoda, Moma Marković, Hasan Brkić i Miloš Minić. Tom prilikom došlo je do niza susreta sa predstavnicima belgiske vlade i belgiskim političkim ličnostima, sa predstavnicima Socijalističke partije, sindikata, privrednih, naučnih i umetničkih krugova. Vođeni su korisni razgovori i razmenjana mišljenja o nizu aktuelnih političkih problema i mogućnostima proširenja saradnje između dve zemlje.

Septembra 1951 Jugoslaviju su posetili članovi belgiske Nacionalne sekcije Interparlamentarne unije. Delegaciju je predvodio tadašnji predsednik belgiskog Senata Pol Stroj (Paul Struyve). Oktobra 1959 Jugoslaviju je posetila delegacija belgiskog Parlamenta sa potpredsednikom Doma poslanika Jozefom Martelom (Joseph Martel). Ova poseta je doprinela upoznavanju predstavnika belgiskog Parlamenta sa političkim i društvenim životom Jugoslavije. Belgiski parlamentarci su u istom cilju pozvali predstavnike Savezne narodne skupštine da posete njihovu zemlju.

Krajem jula 1959 boravila je u Jugoslaviju belgiska kraljica Elizabeta (Elizabeth) i tom prilikom posetila Dubrovačke letnje igre. Kraljica Elizabeta je bila primljena kod predsednika Republike Josipa Broza Tita na Brionima.

EKONOMSKI ODNOSI. Između mnogih delegacija i pojedinačnih poseta učinjenih radi rešavanja konkretnih pitanja trgovinskih odnosa, posebno značajnu manifestaciju predstavljao je Dan privrednika organizovan u Brislu 25. septembra 1958 za vreme održavanja Opšte Međunarodne izložbe. Danu privrednika prisustvovali su predstavnici jugoslovenskih izvoznih preduzeća i privrednih udruženja na čelu sa pomoćnikom predsednika Komiteta za spoljnu trgovinu Nenadom Popovićem i generalnim sekretarom Savezne spoljnotrgovinske komore Ivom Barbalčićem. Tom prilikom je ugovoreno da jedna delegacija predstavnika belgiskih privrednih krugova poseti Jugoslaviju. Do ove posete došlo je maja 1959. Na čelu belgiske delegacije, sastavljene od predstavnika industrije i privrednih udruženja, nalazili su se generalni direktor Belgiskog ureda za spoljnu trgovinu Alfons de Kenši (Alphonse de Cunchy), direktor državne ustanove za osiguranje izvoznih kredita »Dueroire« A. Toma (A. Thomas) i generalni direktor Udruženja metaloprerađivačke industrije Belgije (Fabrimetal) Žan Ponsel (Jean Poncelet). Članovi belgiske delegacije vodili

³ Vidi: »Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Belgiji«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 164 (26).

su razgovore sa predstavnicima jugoslovenskih privrednih ustanova, udruženja i pojedinih privrednih preduzeća na kojima je konstatovano da postoje značajne mogućnosti za proširenje međusobnih odnosa na ekonomskom polju.

UGOVORNI ODNOSI. Osnovu jugoslovenskih posleratnih ekonomskih odnosa sa Belgisko-Luksemburškom ekonomskom unijom (BLEU) čini Ugovor o trgovini i plovidbi između bivše Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i BLEU, zaključen 16 decembra 1926, a stupio na snagu 25 februara 1928. Ugovor je zasnovan na načelu slobodne trgovine sa klauzulom najvećeg povlašćenja, a sadrži sve uobičajene odredbe o trgovini, plovidbi, saobraćaju, trgovcima i trgovačkim društvima, kao i odredbe konsolidovanih carinskih stavova sa obe strane. Ugovor je bio zaključen na 5 godina sa otkaznim rokom od 6 meseci i prećutnim produžavanjem za dalji period od 5 godina. Ugovor nije bio nikad otkazan, a priznat je od obe strane prilikom potpisivanja Sporazuma o robnoj razmeni od 14 avgusta 1946 sa izuzetkom dalje primene carinskih povlastica.

11 septembra 1948 zaključen je Trgovinski sporazum koji je zamenio sporazum iz 1946 sa važnošću od 1 godine i mogućnošću prećutnog produženja. Sporazum je predviđao da mešovita belgisko-jugoslovenska trgovinska komisija utvrđuje liste robne razmene za svaku narednu godinu. Uz sporazum su bili zaključeni Dopunski protokoli potpisani 1 jula 1952, 1 marta 1954 i 8 novembra 1956. Protokolima su bile priložene kontingentne robne liste izvoza i uvoza. Treći Dopunski protokol čija je važnost istekla 1 marta 1957, bio je pre toga razmenom nota dva puta produžavan. Belgisko-Luksemburška ekonomska unija je početkom 1957 predložila da se ovaj protokol produži sa kontingentnim listama i za narednu godinu. Međutim, zbog spora koji je nastao u pitanju robne razmene sa Kongo⁴, Protokol nije produžen, ali to nije ometalo robnu razmenu između dve zemlje.

Današnja robna razmena između FNRJ i BLEU⁵ regulisana je Trgovinskim sporazumom zaključenim 2 aprila 1958 između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Ekonomske unije Beneluksa (Sporazum je stupio na snagu 1 jula iste godine).

Trgovinski sporazumom od 2 aprila 1958 zemlje Beneluksa su se obavezale da će na uvoz jugoslovenskih proizvoda u svoje odnosne teritorije primenjivati mere liberalizacije koje su donesene ili će biti donesene prema odlukama Evropske organizacije za ekonomsku saradnju (OEEC). Jugoslovenska strana obavezala se da će odobravati uvoz proizvoda poreklom iz zemalja Beneluksa pod istim uslovima po kojima uvozi iz trećih zemalja.

Sporazum važi godinu dana sa klauzulom prećutnog produženja iz godine u godinu, ukoliko ga nijedna od strana-ugovornica ne otkáže 3 meseca pre njegovog isteka.

Uz Trgovinski sporazum zaključen je i Dodatni protokol koji sadrži kontingentnu listu artikala čiji uvoz u zemlje Beneluksa nije liberalizovan. Ovim protokolom liberalizacija predviđena Sporazumom ograničena je s obzirom da kontingentna lista sadrži i artikle koji predstavljaju izuzetak od liberalizacije OEEC (mesne prerađevine i konzerve, cement, portland, proizvodi od drveta, nameštaj od drveta, pletarski proizvodi, tkanine od vetačke svile i pamuka, kožne sportske i platnene cipele).

Platni promet između bivše Jugoslavije i Belgisko-Luksemburške ekonomske unije odvijao se na osnovu Sporazuma od 26 novembra 1937. Ovaj sporazum je u potpunosti zamenjen Sporazumom o plaćanju između Jugoslavije i Belgisko-Luksemburške ekonomske unije 14 avgusta 1946,⁶ koji je kasnije neznatno izmenjen i dopunjen, uglavnom u vezi sa regulisanjem manipulativnog i drugih kredita.

⁴ Treći Dopunski protokol od 1 marta 1954 uz Trgovinski sporazum od 11 septembra 1948 predviđao je izvoz Jugoslavije u Belgiski Kongo i Ruanda Urundu u visini od 50 miliona belgiskih franaka i uvoz Jugoslavije iz Belgiskog Konga i Ruanda Urunde u visini od 25 miliona.

Kada je BLEU početkom 1957 predložila da se treći Dopunski protokol produži za narednu godinu, Državni sekretarijat za inostrane poslove FNRJ tražio je (notom od 22 februara 1957) da se u tekstu razmenjenih nota navede da jugoslovenski izvoz u Kongo neće biti uslovljen uvozom. Posle dužih pregovora diplomatskim putem ovo pitanje je rešeno razmenom pisama između šefova delegacija prilikom zaključenja Trgovinskog i Platnog sporazuma između FNRJ i Ekonomske unije Beneluksa 2 aprila 1958.

⁵ Platni sporazum od 1946 predviđao je da se njegove odredbe primenjuju i na Belgiski Kongo i teritorije pod mandatom — Ruanda Urundi.

Na temelju ovog sporazuma plaćanja su vršena preko klirinškog računa kod Belgiske narodne banke koji je glasio na belgiske franke.

Platni sporazum od 1946 zamenjen je Platinim sporazumom između FNRJ i Ekonomske unije Beneluksa koji je zaključen 2 aprila 1958, a stupio na snagu 1 jula iste godine. Sporazum je zaključen na neograničeno vreme s pravom svake strane da ga otkáže u roku od 3 meseca. Ovim sporazumom Jugoslavija je uključena u transferabilnu zonu belgiskog franka odnosno holandske forinte. 29 decembra 1958 Belgija je proglasila konvertibilnost svoje valute i ona se protegla i na sredstva Jugoslavije u Belgiji i Luksemburgu.

ROBNA RAZMENA između Belgije i bivše Jugoslavije bila je malog obima. Jugoslavija je učestvovala u celokupnom belgiskom izvozu sa oko 0,27%, a u uvozu sa 0,7%. Belgija je bila na četvrtom mestu u izvozu bivše Jugoslavije, a na trinaestom mestu u uvozu. U razdoblju od 1935 do 1939 ukupan obim razmene iznosio je prosečno 384 miliona predratnih dinara, od kojih je na izvoz otpadalo 313 miliona, a na uvoz 71 milion. Struktura jugoslovenskog izvoza imala je čisto sirovinški karakter. Rude, metali i njihovi proizvodi nižeg stepena obrade predstavljali su 93% ukupnog izvoza u Belgiju. Glavni izvozni artikli bili su: bakar, cink, olovo i njihovi koncentri i boksit. Uvoz se uglavnom sastojao od sirovina i polufabrikata (oko 50%) i gotovih proizvoda (preko 35%). Glavni uvozni artikli bili su: pamučno i vuneno predivo, tkanine, biljna vlakna, mašine, električni materijali i prevozna sredstva.

U prvim godinama posle rata 1946 i 1947 — robna razmena je takođe bila neznatna u odnosu na celokupnu robnu razmenu obe zemlje. U 1948 i 1949 došlo je do osetnijeg porasta robne razmene naročito na sektoru uvoza iz Belgije. Belgija je tih godina učestvovala sa 5,8% u ukupnom jugoslovenskom uvozu i sa 2,5% u izvozu.

U daljim godinama razvoj robne razmene između Jugoslavije i Belgije daleko je zaostajao za dinamikom opšteg privrednog razvika obe zemlje. Od 1953 do 1958 Belgija je učestvovala u proseku sa svega 1,7% u celokupnom godišnjem jugoslovenskom izvozu, dok se učešće Belgije u celokupnom ugoslovenskom uvozu kretalo od 3,1% u 1953 do svega 0,8% u 1958. S druge strane, Jugoslavija je učestvovala u ukupnoj robnoj razmeni Belgije sa svega 0,15%.

TABELA 1 — PREGLED IZVOZA I UVOZA OD 1946 DO 1958
(U milionima dolara)*

Godina	Izvoz u BLEU	Uvoz iz BLEU	Saldo
1946	0,1	—	+ 0,1
1947	1,9	4,1	— 2,2
1948	6,9	17,0	— 10,1
1949	4,0	15,8	— 11,8
1950	4,8	3,8	1,0
1951	4,2	11,2	— 7,0
1952	4,6	23,4	— 18,8
1953	2,2	12,3	— 10,1
1954	2,9	7,2	— 4,3
1955	2,6	8,6	— 1,0
1956	2,9	2,3	+ 0,6
1957	4,3	3,8	+ 0,5
1958	4,6	5,7	— 1,1

* Do zaključno 1951 proračunato je u dolare po paritetu 1 dolar = 50 din., a od 1952 po paritetu 1 dolar = 300 din.

Ukupni obim razmene kretao se neravnomerno, uz jaku disproporciju između izvoza i uvoza. Prosečan obim robne razmene od 1946 do 1958 iznosi 12,4 miliona dolara u oba pravca. Od toga na izvoz otpada prosečno 3,5 miliona (tj. 28% od ukupne razmene), a na uvoz 8,8 miliona.

Do oštrijeg pada jugoslovenskog izvoza u Belgiju 1953 došlo je zbog smanjenja izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda usled suše koja je pogodila jugoslovensku privredu 1952 i zbog smanjenog izvoza drvnih proizvoda (jamskog drveta i železničkih pragova).

Srazmerno visoki procenat uvoza iz Belgije do 1955 rezultat je, pored velike zainteresovanosti jugoslovenskih privrednih preduzeća za nabavke u Belgiji, zaključenih kreditnih aranžmana.

Veliko smanjenje jugoslovenskog uvoza iz Belgije od 1956 bilo je posledica u prvom redu veoma malog izvoza u Belgiju i velikih finansijskih obaveza prema Belgiji.

Izvoz. U strukturi jugoslovenskog izvoza u Belgiju poslednjih godina preko 55% čini poljoprivredno-prehranbeni sektor. Među ovim proizvodima najvažniji su: riblje konzerve, hmelj, vino, duvan, lekovito bilje, opijum, konji za klanje i konjsko meso, kukuruz i ovas (u 1958). Posebni izvozni artikl pretstavlja kukuruz (u 1948 izvezeno je 43.000 t), koji je do 1955 pretstavljao jednu od najvažnijih stavki jugoslovenskog izvoza u Belgiju. Izvoz kukuruza iznosio je 1949 — 5,7%, 1950 — 18,1%, 1951 — 25%, 1952 — 26% od ukupnog izvoza u Belgiju. Od 1955 do 1957 kukuruz se nije izvezio, a 1958 ponovo pretstavlja značajnu stavku i čini 15,9% ukupnog izvoza u Belgiju.

Izvoz ribljih konzervi stalno raste (1952 — 250 t, 1958 — 1.084 t), a izvoz duvana iznosi oko 300 t godišnje. Izvoz vina pretstavljao je 1951 oko 14% izvoza poljoprivrednog sektora u Belgiju, a 1952 taj procenat je opao na 7%, da bi 1954 dostigao najniži nivo. Glavni problem pretstavljaju cene na belgiskom tržištu. Izvoz vina ponovo je u porastu od 1956. Poslednjih godina jednu od važnijih stavki izvoza u Belgiju pretstavljaju konji za klanje i konjsko meso (1956 — 115 t, 1958 — 2.777 t).

Proizvodi drvnog sektora učestvuju sa veoma visokim procentom u jugoslovenskom izvozu u Belgiju. U 1946 i 1947 hrastova rezana građa činila je 36% ukupnog izvoza, a 1952 izvoz hrastove rezane građe (5,5%) i železničkih pragova (17,8%) iznosio je 23% u ukupnom jugoslovenskom izvozu u Belgiju. Poslednjih godina ovaj sektor učestvuje prosečno sa oko 18% u celokupnom izvozu Jugoslavije u Belgiju. Izvozi se pretežno hrastova građa, a u manjem obimu bukova i rezana građa ostalih lišćara. Izvoz finalnih drvnih proizvoda (nameštaj) je minimalan.

Izvoz sirove kože i tekstilnih proizvoda u jugoslovenskom izvozu u Belgiju poslednjih godina zauzima po procentu treće mesto (oko 15% ukupnog izvoza u Belgiju). 1950 ovi proizvodi učestvovali su sa 1,8%, 1953 — 13,5%, a 1955 — oko 30%. Opadanje izvoza poslednjih godina posledica je restrikcija kod uvoza dunske kože u Belgiju. Sada se pretežno izvoze svinjska galanteriska koža i kožni proizvodi. Od tekstilnih sirovina izvoze se tabačka vuna, kudelja i kućina, a od proizvoda tekstilne industrije pamučne i celulozne tkanine.

Rude, metali i nemetali pretstavljali su ranijih godina jednu od najvažnijih stavki u jugoslovenskom izvozu u Belgiju. U toku 1938 učešće ovih proizvoda u celokupnom izvozu iznosilo je 93,5%, 1948 — 21,4%, 1949 i 1950 prosečno — 38%, 1951 — 33%, 1952 i 1953 — 17,7%. Poslednjih godina izvoz ovih proizvoda je neznatan. Izuzetak čini vatrostalna opeka, koja je počela da se izvozi u Belgiju 1954 i otada je u stalnom porastu.

Osnovna karakteristika jugoslovenskog izvoza je mali broj artikala, i to uglavnom sirovine i proizvodi na nižem stepenu obrade. Gotovi proizvodi učestvuju poslednjih godina sa svega oko 30% (1950 oko 10%, 1952 oko 15%, 1953 oko 20%). Poslednjih godina ipak je zapaženo izvesno pomeranje i neki tradicionalni artikli postepeno dobijaju sve manju ulogu u ukupnom izvozu, a pojavljuje se izvestan broj novih artikala — polufabrikata i gotovih industrijskih proizvoda. Međutim, plasman novih artikala nije izazvao povećanje obima razmene već je čak došla do izražaja tendencija smanjenja jugoslovenskog izvoza u Belgiju. Razlog je u tome što novi proizvodi nisu neutralisali znatno opadanje izvoza olonovog i cinkovog koncentrata, kukuruza i jednog dela drvnih proizvoda (železnički pragovi, jamsko drvo) koji su u toku prvih posleratnih godina bili glavni artikli jugoslovenskog izvoza u Belgiju.

Uvoz u posleratnom periodu po svome obimu i strukturi mnogo je značajniji nego pre rata. Struktura uvoza znatno se izmenila. Dok su 1938 najvažniju stavku u jugoslovenskom uvozu iz Belgije pretstavljali vuna i tekstilni proizvodi (skoro 60%), posle rata Belgija je značajan snabdevač jugoslovenske privrede mašinama, uređajima, opremom i raznim investicionim reprodukcijom materijalima. Posle zaključenih investicionih kredita 1950, naročito veliki deo uvoza otpada na opremu. U periodu od 1951 do 1954 oprema obuhvata 50% do 60% celokupnog jugoslovenskog uvoza iz Belgije. Od reprodukcijom materijala Jugoslavija je u prvo vreme uvozila koks, a docnije

čelik i proizvode od čelika, anilinske boje i veštačka vlakna proizvode elektroindustrije itd. Do 1954 ovaj sektor obuhvatao je oko 20% do 30% jugoslovenskog uvoza. Uvoz poljoprivredno-prehranbenih proizvoda bio je značajniji od 1953 do 1955 (uglavnom mast i šećer).

Tokom poslednjih godina strukturu jugoslovenskog uvoza karakteriše visoki procenat učešća mašina i elektroproizvoda — 22% do 33%, hemijskih proizvoda (anilinske boje i đubriva) — 24% do 36%, polugotovih proizvoda (brodski lim, češljano vuneno predivo, veštačka i sintetička vlakna) — 17% do 20%. U 1957 polugotovi proizvodi su pretstavljali 43,8% jugoslovenskog uvoza iz Belgije (zbog uvoza broskog lima u vrednosti od 319 miliona din.). U 1958 najveći deo uvoza otpada na hemijski sektor (uvoz velikih količina đubriva i anilinskih boja). Uvoz mašina i transportnih sredstava i dalje pretstavljaju veliku stavku u jugoslovenskom uvozu iz Belgije (26,4%).

KREDITI. Manipulativni krediti. Sporazumom o plaćanju iz 1946 utvrđen je manipulativni kredit od 75 miliona belgiskih franaka, s tim da se posle 6 meseci primene Sporazuma, uz prethodnu saglasnost, poveća, ali ne preko iznosa od 200 miliona franaka. Predviđeno je takođe da se svako zaduženje jedne od ugovornih strana preko tako utvrđene sume mora likvidirati zlatom ili konvertibilnim devizama.

Dopunom uz Sporazum o plaćanju od 11 septembra 1948 povećan je manipulativni kredit od 75 miliona na 125 miliona belgiskih franaka, pošto je istovremeno zaključen i novi Trgovinski sporazum koji je predvideo veliko proširenje robne razmene. Prilikom potpisivanja Sporazuma o obeštećenju belgiske nacionalizovane imovine u Jugoslaviji izmenom pisama od 30 oktobra 1948, manipulativni kredit povećan je na 200 miliona belgiskih franaka. Manipulativni kredit koristila je samo Jugoslavija.

Platnim sporazumom bilo je predviđeno da se saldo zatečen na klirinškom računu posle prestanka njegove važnosti likvidira na taj način što će strana-dužnik dati poverilačkoj strani bonove koji će glasniti na belgiske franke i nositi 3% interesa. Ovi bonovi biće amortizovani u godišnjim iznosima od po 40 miliona franaka.

U cilju omogućavanja Narodnoj banci FNRJ da plati investicione obaveze, Drugom dopunom Platnog sporazuma iz 1946, potpisanom 28 decembra 1954, predviđeno je sukcesivno povećanje manipulativnog kredita od po 100 miliona franaka godišnje u periodu od 1 decembra 1954 do 1 decembra 1958, s tim da se otplata izvrši u periodu od 1958 do 1962 u iznosima od po 100 miliona belgiskih franaka godišnje uz kamatu od 5%. Ovaj manipulativni kredit pretstavljao je ustvari četvorogodišnji kredit i korišćen je za otplatu dospelih obaveza jugoslovenske Narodne banke u Belgiji.

Zaključenjem novog Platnog sporazuma od 2 aprila 1958 s obzirom na odredbe Sporazuma iz 1946, trebalo je rešiti i pitanje duga po manipulativnom kreditu od 200 miliona belgiskih franaka i dopunskom manipulativnom kreditu od 400 miliona franaka. Pitanje je rešeno Protokolom o otplati duga, zaključenim 2 aprila 1958 između FNRJ i BLEU. Prema Protokolu, otplata redovnog manipulativnog kredita od 200 miliona belgiskih franaka treba da počne pošto se otplati dodatni manipulativni kredit od 400 miliona franaka, tj. od 1962 u tri godišnje rate uz kamatu od 3%. Na taj način otplata ukupnog jugoslovenskog duga Belgiji treba da se izvrši u roku od 7 godina, tj. od 1958 do 1964. Prva rata plaćena je decembra 1958.

Investicioni krediti i krediti za potrošna dobra. Investicioni kredit od 700 miliona belgiskih franaka ugovoren je Protokolom o jugoslovenskim investicionim nabavkama u Belgiji od 8 novembra 1950. Kredit je bio dat na 5 godina uz kamatu od 5,25% do 6%.

Kredit od 240 miliona belgiskih franaka regulisan je razmenom pisama između šefova delegacija prilikom potpisivanja Drugog dopunskog protokola o robnoj razmeni i Konvencijom koju su zaključile četiri zainteresovane belgiske banke sa jugoslovenskom Narodnom bankom 27 jula 1952. Ovaj kredit pretstavljao ustvari odlaganje za 1956 i 1957 otplate anuiteta kredita od 700 miliona, kojima je rok za isplatu bio 1952 i 1953. Ukupni troškovi kredita sa kamatom iznosili su 7% godišnje.

Za izgradnju prve i druge baterije Koksare u Zenici zaključen je 1953 dvogodišnji kredit od 9,9 miliona belgijskih franaka (korišćeno 10,3 miliona). Uslovi za korišćenje ovog kredita utvrđeni su pismom od 23 februara 1953 koje je belgijska Banka generalnog društva u Brislu (Banque de la Societe General de Belgique, Bruxelles) uputila Narodnoj banci FNRJ.

Za treću i četvrtu bateriju Koksare u Zenici zaključen je 21 januara 1953 investicioni kredit od 160 miliona belgijskih franaka (korišćeno 110 miliona) na 5 godina. Kamatna stopa iznosila je 5,6%.

Osim toga, zaključeno je još nekoliko manjih investicionih kredita: za izgradnju termoelektrane Kolubara u iznosu od 6,2 miliona belgijskih franaka — 1954; za izgradnju fabrike viskoze u Loznici od 37 miliona belgijskih franaka — 1955 i za nabavku plovniha objekata u Belgiji od 56,7 miliona belgijskih franaka — 1959.

Razmenom pisama od 8 novembra 1950 između šefova delegacija prilikom potpisivanja Protokola o jugoslovenskim investicionim nabavkama u Belgiji, utvrđen je kredit za nabavku potrošnih dobara u iznosu od 300 miliona belgijskih franaka. Kredit je bio zaključen na godinu dana sa kamatom od 5,25%. Razmenom pisama šefova delegacija prilikom potpisivanja Drugog dopunskog protokola od 1 jula 1952 došlo je do produženja ovog kredita za sledeću godinu.

U toku su pregovori između Investicione banke FNRJ »Ducroire«-a belgijske državne ustanove za osiguranje uvoznih kredita za zaključenje okvirnog kredita od 500 miliona belgijskih franaka za nabavke investicione opreme u Belgiji.

JUGOSLOVENSKE FINANSISKE OBAVEZE. *Platni bilans.* Platni bilans između FNRJ i Belgije bio je pasivan sve do 1956. Najveći deo pasive platnog bilansa pokrivan je pretežno deviznim dolarima. Uzrok pasivnosti platnog bilansa je u neuravnoteženosti trgovinskog bilansa i, kao posledica toga, u znatnim finansijskim obavezama na osnovu kredita kojima je vršeno privremeno uravnoteženje platnog bilansa tokom proteklih godina. Isticanje rokova za otplatu rata kredita povećalo je udeo obaveza u jugoslovenskom platnom bilansu sa Belgijom. Jugoslavija nije bila uvek u stanju da odgovori svim svojim obavezama sredstvima stvorenim izvozom, pogotovo posle znatnog smanjenja izvoza od 1953 do 1956. Putem novog kredita od 240 miliona belgijskih franaka 1952 odložene su za 1956 i 1957 otplate najvećeg dela rata po investicionom kreditu od 700 miliona belgijskih franaka, dospelih 1952 i 1953. Decembra 1954 Dodatkom uz Platni sporazum iz 1946 stavljena su Jugoslaviji na raspolaganje dopunska sredstva za period od 1954 do 1958 od po 100 miliona belgijskih franaka godišnje povećanjem manipulativnog kredita.

Aktiva platnog bilansa tokom poslednje tri godine rezultat je uglavnom smanjenja jugoslovenskih nabavki u Belgiji.

Obaveze za otplatu dugova iznosile su 1 januara 1959:

Prema Protokolu o otplati duga od 2 aprila 1958	500 miliona belg. franaka
Belgijska nacionalizovana imovina	245,5 „ „ „
Otplata predratnog jugoslovenskog duga	3 „ „ „
Ukupno (bez kamata):	748,5 „ „ „

Nacionalizovana imovina. Pitanje belgijske imovine nacionalizovane u Jugoslaviji regulisano je 30 oktobra 1948 Protokolom između jugoslovenske vlade i Konzorcijuma sopstvenika belgijskih dobara, prava i interesa pogođenih jugoslovenskim zakonima o nacionalizaciji ili ma kojom drugom merom ograničenja vlasništva. Ošteta je utvrđena na 365 miliona belgijskih franaka i 10 miliona din., a otplata utvrđena u 15 godišnjih rata. Sredstva za isplatu anuiteta predstavljaju ugovoreni procenat od naplate nekih artikala jugoslovenskog izvoza u Belgiju.

U 1958 plaćena je poslednja rata u dinarima, a do septembra 1959 — 234,8 miliona belgijskih franaka.

Prekratni državni dug. Jugoslovenska vlada preuzela je pismom od 8 novembra 1950 obavezu da reguliše dugovanje bivše Jugoslavije belgijkoj Nacionalnoj fabrici oružja (Fabrique Nationale d'Armes de Guerre). Ovo pitanje je regulisano 6 decembra 1958 Sporazumom između Nacionalne fabrike

oružja i Državnog sekretarijata za poslove finansija FNRJ. Utvrđen je dug od 3 miliona belgijskih franaka plativih bez kamata u roku od 3 godine u jednakim anuitetima. Prva rata od milion belgijskih franaka plaćena je januara 1959.

Javni dugovi predratne Jugoslavije. Razmenom pisama između šefova delegacija na privrednim pregovorima u Hagu 2 aprila 1958, jugoslovenska strana se saglasila da će pristupiti definitivnom rešavanju likvidacije javnih jugoslovenskih predratnih dugova (direktni srpski i jugoslovenski dug, indirektni dug: Caisse Commune i Dosag) sa zemljama Beneluksa na isti način i na osnovu istih principa kakvi budu usvojeni za regulisanje ovih pitanja sa zemljom-glavnim poveriocem — Francuskom.

PRIVREDNA SARADNJA I TEHNIČKA POMOĆ. Pitanje zaključenja sporazuma o privrednoj i tehničkoj saradnji između Jugoslavije i Belgije razmatrano je više puta sa funkcionerima belgijske državne administracije i predstavnicima raznih privrednih udruženja. Još 1955 predstavnici Belgije pokazivali su spremnost da se zaključi jedan takav aranžman, ali nije nađeno obostrano zadovoljavajuće rešenje finansijske strane. Pitanje zaključenja ovakvog sporazuma postalo je ponovo aktuelno prilikom posete delegacije belgijskih industrijalaca Jugoslaviji maja 1959. Posle povratka delegacije u Belgiju, belgijski Ured za spoljnu trgovinu (OBCE) izrazio je spremnost da sa jugoslovenskom Industriskom komorom ili Upravom za tehničku pomoć zaključi sporazum samo o tehničkoj pomoći. Sredstva koja bi u tu svrhu bila izdvojena mogla bi se koristiti samo sa stipendiranje jugoslovenskih stručnjaka. U toku su dalji razgovori o ovom pitanju.

U 1956 sklopljen je sporazum o tehničkoj pomoći od strane Belgije u oblasti građevinarstva. Prema ovom sporazumu, zaposlen je izvestan broj jugoslovenskih arhitekata u odgovarajućim projektantskim organizacijama u Belgiji i 18 jugoslovenskih radnika (od kojih 11 elektroinstalatera i 7 liftmontera). Belgisko Ministarstvo rada i socijalnog staranja omogućilo je da se u Beogradu održe kursevi za brzo osposobljavanje građevinskih radnika pod rukovodstvom belgijskih stručnjaka. Pored toga, Ministarstvo je poklonilo i jedan deo alata i pribor za rad. Kursevi su održani u Beogradu od 19 avgusta do 23 septembra 1957.

TURIZAM. Interesovanje belgijskih građana za Jugoslaviju kao turističku zemlju je vrlo veliko. Poslednjih godina Jugoslaviju posećuje preko desetak hiljada turista više nego pre rata.

Turizam između Jugoslavije i Belgije počeo je da se razvija tek od 1952, ali je vrlo brzo rastao.

TABELA 2 — BROJ POSETILACA, NOĆIVANJA I DEVIZNOG PRILIVA OD TURIZMA ZA 1938—1939 I 1952—1958

Godina	Posetioци u hiljadama	Noćivanja u hiljadama	Devizni priliv u milionim din.*
1938	2.184	7.187	—
1939	1.094	3.692	—
1952	4.998	13.910	21
1953	5.246	16.451	25
1954	8.755	23.945	30
1955	15.336	46.505	50
1956	14.828	40.342	58
1957	15.160	44.318	61
1958	15.114	49.182	61

*Preračunavanje izvršeno na bazi 1 \$ = 300 din.

U odnosu na 1952 broj turista od 1955 do 1958 porastao je za 3 puta. U istom srazmeru porastao je i broj noćivanja, kao i priliv deviznih sredstava.

Belgijski turisti u ukupnom broju stranih turista koji posećuju Jugoslaviju učestvuju sa oko 6,7% (pre rata, 1938 i 1939 ovaj postotak iznosio je svega 0,7%). Učešće belgijskih turista u ukupnom deviznom prilivu Jugoslavije od turizma iznosi 1,77%

SOCIJALNO OSIGURANJE. U Belgiji postoji nekoliko vrlo jakih kolonija jugoslovenskih iseljenika. Iseljavanje jugoslovenskih građana u Belgiju počelo je još pre Prvog svetskog rata (uglavnom iz najsiromašnijih krajeva: Slovenije, Dalmacije, Like, Bosne i Hercegovine i nešto manji broj iz Crne Gore i Makedonije). Ovo iseljavanje u Belgiju nastavilo se s promenljivim intenzitetom i povremenim napuštanjem Belgije. Sada u Belgiji živi oko 2.700 jugoslovenskih iseljenika sa porodicama. Oni su nastanjeni u gradovima: Liege (Lijež) i Seraing-u (Sereng) (oko 1.500) u Charleroi (Šarlroa) (oko 390), Eysden-u (Ajsden) (oko 250), u Monsu (Mons) (120), Bruxelles (Brisel) (100), Sceleing-u (Selin) (75). Ostali su nastanjeni u raznim mestima Belgije u neznatnom broju. Prema nacionalnom sastavu 50% iseljenika čine Hrvati, 31% Slovenci, 13% Bosanci, 0,5% Crnogorci i ostali oko 5,5%.

Ocupljeni u svojim zajednicama iseljenici iz Jugoslavije razvijaju veoma korisnu kulturnu i prosvetnu aktivnost. Matica iseljenika u zemlji i Ambasada FNRJ održavaju sa njima redovne kontakte.

Konvencija o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Belgije od 1. novembra 1954 regulisala je mnoge važne probleme jugoslovenskih iseljenika. Ovom Konvencijom jugoslovenski ili belgijski radnici podležu uzajamno zakonskim propisima koji se primenjuju u Jugoslaviji odnosno Belgiji i koriste ih pod istim uslovima kao i državljani svake od ovih zemalja.

Administrativni aranžman o načinu primene Konvencije o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Belgije od 1. novembra 1954 potpisan je u Brislu 3. decembra 1955.

KULturna SARADNJA do 1957 između Jugoslavije i Belgije svodila se uglavnom na organizovanje izložbi i gostovanja kulturno-umetničkih društava i pojedinaca. Pri tome su jugoslovenske kulturne manifestacije u Belgiji bile mnogobrojnije nego belgijske u Jugoslaviji.

U cilju unapređenja saradnje u oblasti kulture, prosvete i nauke zaključen je februara 1957 Sporazum o kulturnoj saradnji. Radi primene ovog sporazuma ustanovljena je Stalna mešovita komisija, koja ima jednu sekciju sastavljenu od jugoslovenskih članova sa sedištem u Beogradu, a drugu sastavljenu od istog broja belgijskih članova sa sedištem u Brislu. Mešovita komisija se sastaje na plenarno zasjedanje. Dosad su održana dva takva sastanka — 1957 u Beogradu i 1958 u Brislu. Na ovim sastancima razrađeni su bogati planovi saradnje za 1958 i 1959.

IZLOŽBE. Sa jugoslovenske strane u Belgiji su organizovane: Izložba narodne umetnosti Jugoslavije — 1952, Samostalna izložba slikara Peđe Milosavljevića — 1953, Izložba kopija fresaka srednjovekovne umetnosti — 1954, Izložba jugoslovenske grafike prenesena u Belgiju (Brisel — Lijež) sa XXVIII Bijenala u Veneciji — 1955, a iste godine samostalne izložbe akvarela i ulja Peđe Milosavljevića i Eda Murčića. Početkom 1957 priređena je u Brislu, Ganu i Liježu izložba radova jugoslovenskih umetnika koji su izlagali 1956 na Bijenalu u Veneciji (Vojina Bakića, Miodraga Protića, Marija Pregelja, Lazara Vujaklije). U 1958 izložbe su bile organizovane u okviru Opšte Međunarodne izložbe* u Brislu. Oktobra 1959 priređena je izložba radova Krste Hegedušića i Ivana Generalića.

Prva belgijska izložba u Jugoslaviji, Rad i folklor u belgijskoj umetnosti XIX i XX veka, priređena je 1953 u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. 1954 organizovana je takođe u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani Izložba belgijske savremene grafike, 1957 u Beogradu Izložba flamanske umetnosti XVII veka (sa preko 200 eksponata), marta 1958 u Beogradu Izložba celokupne svetske srealističke i apstrakne umetnosti iz zbirke Urvarter.

MUZIKA I POZORIŠTE. Saradnja na polju muzike počela je maja 1950 sa dva koncerta jugoslovenskih operskih pevača. Prvi koncert dat je u korist postradalih belgijskih rudara. Oktobra 1951 gostovao je u Belgiji Ansambl narodnih igara »Kolo«, a 1953 Folklorni ansambl »Joža Vlahović« i Zagrebački kamerni orkestar (dirigent Živojin Zdravković i pijanistkinja Melita Lorković). Tokom 1954 društvo železničara »Vinko Jedut« gostovalo je u Belgiji na poziv organizacije belgijskih železničara. Ansambl narodnih igara »Lado« i pijanistkinja Melita Lorković,

a zatim u Anveru je prikazan Lotkin balet »Đavo u selu« u koreografiji Pine Mlakara. 1955 na takmičenju pevača u Vervje učestvovala je 5 jugoslovenskih umetnika. Iste godine Melita Lorković dala je dva koncerta u Brislu (pored stranih kompozicija izvođena su i dela jugoslovenskih kompozitora), a Kamerni orkestar Radio Zagreba — 7 koncerata; zatim su gostovali Ansambl narodnih igara »Lado«, folklorna grupa železničara »Vinko Jedut« i Ansambl zagrebačkih solista pod rukovodstvom Antonija Janigra. Tokom 1956 Orkestar Radio Zagreba dao je nekoliko koncerata u Ganu i Anveru; član Zagrebačke opere Rudolf Franci i članica Ljubljanske opere Vilma Bukovac održali su tri zajednička koncerta u operi Vervje, Ansambl narodnih igara »Lado« organizovao je turneju po većim gradovima Belgije, a akademski hor »Tone Tomšič« iz Ljubljane koncerte u raznim manjim mestima (naročito gde su nastanjeni jugoslovenski iseljenici). Tokom 1957 na internacionalnom pevačkom konkursu u Vervje učestvovala su 4 jugoslovenska umetnika. Operna umetnica Melanija Bugarinović gostovala je u Anveru u operi »Hovanščina«, a Biserka Cvejić imala je jednomeću turneju po Belgiji. 1958 kulturne manifestacije odvijale su se u okviru Opšte Međunarodne izložbe u Brislu. Krajem septembra te godine folklorni ansambl »Kolo« dao je 5 koncerata u Brislu i nekoliko priredbi u drugim gradovima Belgije.

Belgijske manifestacije u Jugoslaviji nisu bile toliko mnogobrojne. U 1953 gostovao je u Jugoslaviji belgijski dirigent Remortel (Reumortel) i dirigovao Kamernim orkestrom Radio Zagreba, a orkestar i solisti »Harmonia« (Udruženja nacionalnih belgijskih železničara) iz Anvera dali su koncerte u Sarajevu, Dubrovniku i Kopru.

NAUČNA SARADNJA počela je tek posle zaključenja Sporazuma o kulturnoj saradnji od 5. februara 1957. Ona se uglavnom odvija izmenom iskustava između jugoslovenskih i belgijskih naučnih radnika direktno ili putem razmene stručne literature. U tu svrhu odobrene su prosečno 2—3 stipendije od svake strane ugovornice. Belgijski studenti-stažisti već godinama koriste stipendiju jugoslovenske Komisije za kulturne veze sa inostranstvom za sudelovanje na letnjim seminarima za srpskohrvatski jezik.

Bibliografski institut FNRJ vrši redovnu razmenu zvaničnih publikacija i časopisa sa odgovarajućim ustanovama u Belgiji. Tokom 1959 Savez društava arhivskih radnika vršio je razmenu stručne literature sa Društvom arhivskih radnika Belgije.

Pored toga, više istaknutih jugoslovenskih političkih ličnosti, univerzitetskih profesora i naučnika održali su predavanja u Belgiji. 1946 pod pokroviteljstvom Društva za kulturnu saradnju Belgije i Jugoslavije tadašnji predsednik Narodne skupštine Srbije dr Siniša Stanković održao je u Brislu predavanje o novoj Jugoslaviji. Februara 1954, na poziv Instituta »Van Der Velde« Veljko Vlahović je održao u Brislu predavanje o »Razvoju demokratije na bazi socijalističkih ekonomskih odnosa«. Oktobra 1956 održan je u Brislu na Institutu za sociologiju »Solvej« (Solvey) seminar o »Uticaju komunističke prakse na doktrinu«. Na ovom seminaru učestvovao je predstavnik SSRNJ sa referatom »Marksizam u svetlu jugoslovenske prakse«. Januara 1959 Institut za sociologiju »Solvej« organizovao je seminar posvećen Jugoslaviji. Pored belgijskih predavača, predavanja su održali i dr Jovan Đorđević, Borivoje Jelić, dr Đorđe Mujić i Ašer Deleon.

Prilikom državne posete tadašnjeg ministra spoljnih poslova Belgije Spaka, na poziv Instituta za međunarodnu politiku i privredu, Spak je održao predavanje »O nekim problemima integracije Zapadne Evrope i međunarodne saradnje«. Novembra 1958 boravio je u Jugoslaviji profesor Artur Voters, direktor belgijskog Instituta »Solvej« i održao predavanje o »Aktivnoj koegzistenciji i ekspanzivnoj privredi«.

ODNOSI DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA. Društvene organizacije — partiske, sindikalne, kulturne, naučne — kao i pojedinci, u stalnom su kontaktu preko međusobnih poseta.

Uspostavljena je saradnja između SSRNJ i Socijalističke partije Belgije (PSB).⁷ Julu 1952 posetila je Jugoslaviju dele-

* O sudelovanju Jugoslavije na Opštoj Međunarodnoj izložbi vidi »Jugoslovenski pregled«, decembar 1958, str. 506—508 (62—64).

⁷ Socijalistička partija Belgije zvala se pre rata Radnička partija Belgije (Parti Ouvrière Belge — POB), a posle rata, na Kongresu oktobra 1945, usvojen je sadašnji naziv Parti Socialiste Belge — PSB.

gacija Socijalističke partije Belgije na čelu sa tadašnjim predsednikom partije Maksom Bizeom (Max Buset). Ova poseta doprinela je boljem razumevanju situacije u Jugoslaviji i bila je korisna za dalje razvijanje međusobnih odnosa. Maks Bize predvodio je i delegaciju belgiskih socijalista koja je posetila Jugoslaviju aprila 1956. Osim razmene mišljenja o aktuelnim međunarodnim političkim problemima, vođeni su i konkretni razgovori o tehničkoj pomoći.

Posle ovih razgovora došlo je u Ljubljani do sastanka između predstavnika Socijalističke partije Belgije Žila Barija (Jules Bary), nacionalnog sekretara PSB i predstavnika jugoslovenske Stalne konferencije gradova.⁸

Tokom septembra 1955 boravila je u Jugoslaviji grupa sekretara oblasnih komiteta Socijalističke partije Belgije. Među delegatima nalazila su se i dva člana Biroa partije.

Septembra 1954 posetila je Belgiju delegacija SSRNJ pod rukovodstvom Edvarda Kardelja i Vladimira Bakarića a novembra 1955 delegacija SSRNJ na čelu sa Veljkom Vlahovićem. Delegacija SSRNJ na čelu sa Vladimirom Bakarićem posetila je marta 1957 Belgiju (istovremeno sa zvaničnom posetom državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića).

Oktobra 1958 posetio je Belgiju član Predsedništva Glavnog odbora SSRNJ Miloš Minić i tom prilikom video razgovore sa istaknutim predstavnicima belgiskih socijalista.

Grupa sekretara sreskih komiteta SSRNJ bila je u petnaestodnevnoj poseti Belgiji juna 1956, vraćajući posetu grupi sekretara oblasnih komiteta PSB.

Između sindikalnih organizacija Belgije i Jugoslavije postoje redovni kontakti još od 1953. Između pojedinih strukovnih saveza i mesnih organizacija razmenjen je tokom godina niz poseta. Među najvažnije susrete spada poseta Belgiji predsednika SSJ Svetozara Vukmanovića, koji je 1958 posetio Opštu Međunarodnu izložbu u Brislu i tom prilikom vodio veoma korisne razgovore sa predsednikom Socijalističkih sindikata Belgije FGTB Lujom Mažorom (Luj Major) i drugim članovima rukovodstva sindikata.

Jula 1959 Luj Mažor se na proputovanju kroz Jugoslaviju zadržao nekoliko dana u Beogradu da bi izmenjao mišljenja sa rukovodiocima SSJ i tom prilikom bio gost Svetozara Vukmanovića. Između SSJ i FGTB uspostavljena je stalna razmena štampe, publikacija i drugih materijala.

Saradnja sa belgiskom socijalističkom omladinskom organizacijom «Mlada garda» (Federation Nationale des Jeunes Gardes Socialistes) odvija se putem razmene delegacija koje učestvuju na raznim seminarima u Jugoslaviji odnosno Belgiji, posle čega obično provode izvesno vreme u upoznavanju lokalnih omladinskih organizacija. Pripadnici ove organizacije sudelovali su i na radnim akcijama jugoslovenske omladine. Između dve omladinske organizacije postoji redovna korespondencija i razmena publikacija i štampe, a razvijena je i razmena grupa omladine koja letuje u jugoslovenskim odnosno belgiskim omladinskim odmaralištima i kampovima.

JUGOSLAVIJA I HOLANDIJA

Politički i ekonomski odnosi između Jugoslavije i Holandije obnovljeni su odmah posle II Svetskog rata. Jugoslavija je 29 juna 1946 imenovala u Holandiji svog otpravnika poslova, a 15 jula 1947 poslanika. Prvi holandski poslanik predao je akreditivna pisma Prezidiјumu Narodne skupštine FNRJ 23 avgusta 1946.

Diplomatska predstavništva dve zemlje u Beogradu i Hagu podignuta su 1957 na rang ambasada.

S obzirom na različitosti društvenih sistema, u jugoslovensko-holandskim odnosima nije bilo značajnijih političkih kontakata i zajedničke aktivnosti na međunarodnom planu, ali su se oni razvijali u duhu uzajamnog razumevanja i međusobne saradnje, pre svega u ekonomskoj, a isto tako i u kulturnoj i socijalnoj oblasti.

⁸ Tom prilikom g. Bari je izneo konkretan program pomoći Jugoslaviji u stanbenoj izgradnji. Komisija stručnjaka bila je u Belgiji septembra 1956 i definitivno utvrdila program tehničke pomoći.

Ovo razumevanje naročito je došlo do izražaja u davanju pomoći postradalima od poplave u Holandiji 1953 od strane društveno-političkih organizacija Jugoslavije (Narodnog fronta, Saveza sindikata i AFŽ) i pomoći holandske vlade Jugoslaviji 1952 za ublažavanje posledica suše.

Positivnom razvoju uzajamnih odnosa između Jugoslavije i Holandije doprinele su i posete predstavnika privrednih, društvenih i političkih organizacija i kulturnih i naučnih radnika.

Između Jugoslavije i Holandije zaključeni su: Sporazum o trgovini i plaćanju. Sporazum o vazduhoplovnom saobraćaju, Konvencija o socijalnom osiguranju i Administrativni aranžman za primenu te konvencije i Sporazum o obeštećenju holandske nacionalizovane imovine u Jugoslaviji.

EKONOMSKI ODNOSI. Među mnogobrojnim posetama delegacija i pojedinaca radi međusobnog upoznavanja i rešavanja problema robne razmene i plaćanja i kreditiranja posebno je značajna bila poseta jugoslovenske poljoprivredne delegacije Holandiji maja 1954. Delegacija na čelu sa državnim savetnikom Milunom Ivanovićem boravila je u Holandiji kao gost tadašnjeg holandskog ministra poljoprivrede.

Početkom septembra 1958 predstavnici jugoslovenskih privrednika, na čelu sa Nenadom Popovićem i Ivom Barbalčićem, posetili su Holandiju i vodili razgovore sa predstavnicima holandskog Ministarstva ekonomije. Početkom oktobra iste godine direktor Sajma u Utrehtu Van Royen u dogovoru sa direkцијom Beogradskog sajma organizovao je studisko putovanje po Jugoslaviji predstavnika holandske industrije i poslovnih krugova.

UGOVORNI ODNOSI. Na snazi je Ugovor o trgovini i plovidbi zaključen 28 maja 1930 između bivše Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Holandije. Ovim ugovorom usvojeno je načelo slobodne trgovine, plovidbe i tranzita i priznato najveće povlašćenje u odnosu na robu, carine i ostale dažbine, kao i trgovcima i trgovačkim društvima.

Odmah posle rata robna razmena se počela odvijati putem kompenzacionih poslova, a od avgusta 1946 postoje redovne godišnje kontingentne liste ustanovljene na temelju Aranžmana o robnoj razmeni između FNRJ i Holandije.

Prvi trgovinski sporazum, zaključen februara 1948, bio je na snazi tri godine. Na sastancima mešovitim komisija, predviđenih ovim sporazumom, 3 novembra 1948 i 18 juna i 7 novembra 1949 zaključeni su protokoli koji su bili sastavni deo sporazuma. Protokoli su sadržavali robne liste na temelju kojih se odvijala robna razmena između dve zemlje.

Sporazum iz 1948 zamenjen je 18 decembra 1951 novim Trgovinskim sporazumom, zaključenim na godinu dana sa mogućnošću prečutnog produžavanja iz godine u godinu. 22 avgusta 1953, 8 decembra 1954 i 24 januara 1956 zaključeni su trgovinski sporazumi. Uz ove sporazume bile su utvrđene robne liste sa određenim količinama ili vrednostima na temelju kojih se u to vreme odvijala robna razmena između dve zemlje. Trgovinski sporazum iz 1956 predstavljao je znatan napredak u robnoj razmeni, jer je predviđao liberalizaciju (uvoz bez kvantitativnih ograničenja) za najveći deo izvoza Jugoslavije u Holandiju (samo manji deo bio je ograničen kontingentima).

Današnja robna razmena između Jugoslavije i Holandije odvija se na temelju Trgovinskog sporazuma zaključenog 2 aprila 1958 između Jugoslavije i Ekonomske unije Beneluksa. Sporazum je stupio na snagu 1 jula 1958. Ovim sporazumom zemlje Beneluksa obavezale su se da će na celokupan uvoz iz Jugoslavije primenjivati tretman koji primenjuju na uvoz iz zemalja OEEC-a. Istovremeno Jugoslavija se obavezala da će uvoziti iz zemalja Beneluksa pod istim uslovima pod kojima uvozi iz drugih zemalja.

Sporazum važi godinu dana, s tim što će se smatrati prečutno produžen ukoliko ga nijedna od strana-ugovornica ne otkáže tri meseca pre isteka roka. Sporazum je prečutno produžen za 1959.

Uz Trgovinski sporazum zaključen je i Dodatni protokol koji sadrži kontingentnu listu artikala, čiji uvoz u zemlje Beneluksa nije liberalizovan. Ovim protokolom liberalizacija je ograničena, jer kontingentna lista sadrži i artikle nekontingen-

tirane za zemlje OEEC-a: mesne preradevine i konzerve, cement-portland, proizvode od drveta, pletarske proizvode, sirove tkanine od veštačke svile i pamuka, kožne sportske i platnene cipele.

Sem toga, liberalizacija je ograničena i time što je i dalje zadržan na snazi sistem uvoznih dozvola na celokupan uvoz iz Jugoslavije. Zahtev za ukidanje uvoznih dozvola postavila je Jugoslavija više puta. Juna 1958 predat je, u vezi sa tim, holandskom Ministarstvu ekonomije Ed memoar.

Platni promet između Jugoslavije i Holandije bio je regulisan 3 avgusta 1946 Privremenim sporazumom o plaćanju zaključenim na godinu dana. Plaćanja na temelju ovog sporazuma vršila su se preko klirinškog računa kod Nizozemske banke (Nederlandsche Bank) — Amsterdam, koji je glasio na holandske forinte. (Sporazum je sadržavao »zlatnu klauzulu« ukinutu Finansiskim aranžmanom 18 decembra 1951.) Protokolom o sastanku Mešovite komisije od 15 februara 1947 ovaj sporazum je produžen do kraja 1947. Dopunskim protokolom od 9 aprila 1948 uz Privremeni sporazum o plaćanju iz 1946 ovaj sporazum menja naziv u Sporazum o plaćanju između FNRJ i Kraljevine Holandije. Važnost sporazuma predviđena je na neodređeno vreme, s tim što se može otkazati u svako doba sa otkaznim rokom od dva meseca, ali tek posle 1 februara 1951. Ovaj sporazum je u izvesne dopune i izmene bio na snazi do kraja juna 1958, kada je stupio na snagu Platni sporazum zaključen između Jugoslavije i Ekonomske Unije Beneluksa.

Holandija je zavela 1956 ograničenu konvertibilnost svoje valute, a 1957 priznala je Jugoslaviji 10% transfera od njenih primanja u toj zemlji.

Platnim sporazumom između Ekonomske Unije Beneluksa i FNRJ Jugoslavija je uključena u transferabilnu zonu holandske forinte odnosno belgijskog franka. 29 decembra 1958, kada je Holandija proglasila konvertibilnost svoje valute, ona se protela i na sredstva FNRJ u Holandiju.

ROBNA RAZMENA. Trgovinski odnosi između Holandije i Jugoslavije pre II Svetskog rata bili su neznatni. Najveći obim razmene dostignut je 1937, kada je uvoz iz Holandije činio 2,28% ukupnog uvoza, a izvoz 1,33% ukupnog izvoza bivše Jugoslavije. U to vreme oko 50% izvoza Jugoslavije u Holandiju sačinjavale su žitarice, oko 30% drvni sektor (železnički pragovi i rezana građa) i oko 15% hemijski sektor (kalcijum cijanid i kalijev karbid). Oko 26% uvoza iz Holandije otpadalo je na stočarski sektor (loj, masti i kožu), oko 22% na poljoprivredni sektor (uglavnom kolonijalnu robu — pirinač, kafu, čaj, kakao) i oko 22% na mašine i aparate (i to najveći deo na radioaparate).

Posle rata robna razmena beleži i veliki porast. U prvim godinama posle rata Holandija je imala naročito interesovanje za uvoz jugoslovenskog drveta i metala, dok je Jugoslavija mogla da uvozi iz Holandije kalaj, hemijske proizvode, prediva i električni materijal, kao i brodove i brodski materijal. Naročito visok obim robne razmene između dve zemlje bio je 1948 (izvoz 19, a uvoz 23 miliona dolara) i 1949 (izvoz 13, a uvoz 22 miliona dolara). Međutim, gotovo dve trećine tadašnjeg izvoza Jugoslavije u Holandiju bile su reeksportirane u treće zemlje. To je bila posledica u to vreme veoma slabo razvijenih odnosa između Jugoslavije i ostalih zapadnoevropskih zemalja, kao i ekonomske blokade Jugoslavije posle 1948 od strane istočnogevropskih zemalja.

Posrednička uloga Holandije u kasnijim godinama znatno se smanjila. Robna razmena 1950 i 1951 svela se na stvarne mogućnosti oba tržišta.

Prosečan izvoz Jugoslavije u Holandiju u ovom periodu iznosio je oko 6 miliona dolara godišnje. Naročiti porast jugoslovenskog izvoza u 1958 (indeks 133 u odnosu na prosek) rezultat je izvoza kukuruza i ovsa (36,5% ukupnog jugoslovenskog izvoza 1958 u Holandiju), koji se prethodnih godina nisu izvozili zbog slabih prinosa i povećane unutrašnje potrošnje

TABELA 3 — JUGOSLOVENSKO-HOLANDSKA ROBNA RAZMENA 1950—1958

(U hiljadama dolara*)

Godina	Izvoz iz Jugoslavije u Holan- diju	Uvoz iz Holandije u Jugo- slaviju	Saldo
1950	6.250	8.486	-1.236
1951	6.175	8.079	-1.904
1952	5.425	7.926	-2.501
1953	4.907	13.630	-8.723
1954	6.043	8.578	-2.535
1955	6.751	13.330	-6.679
1956	5.512	5.584	- 72
1957	6.746	10.990	-4.144
1958	8.488	12.847	-4.359

* Od 1950 do 1952 1 dolar = 50 din. Ostale godine 1 dolar = 300 din.

Poređenje izvoza Jugoslavije u Holandiju sa ukupnim izvozom Jugoslavije i ukupnim uvozom Holandije iz drugih zemalja, pokazuje da se jugoslovenski izvoz u Holandiju nalazi u zastoju. Struktura izvoza takođe je veoma uska. Ona je već godinama ograničena na mali broj artikala (svega 7 čine preko 50% jugoslovenskog izvoza u Holandiju) i ne proširuje se gotovo uopšte novim proizvodima. Veći deo izvoza Jugoslavije u Holandiju između — 45 do 60% — otpada na sirovine i neprerađene i polupreradene prehrambene proizvode.

U ranijim godinama, a i danas, važnu stavku izvoza Jugoslavije u Holandiju predstavljaju: rezana građa, železnički pragovi i skretnička građa. Ovi proizvodi učestvovali su 1947 sa 64%, 1950 sa 41%, a 1953 sa 40% u ukupnom jugoslovenskom izvozu u Holandiju. Ovo učešće se 1956 smanjilo na 13,5%, a 1959 na 8,7%. Glavne stavke izvoza u 1957 bili su konji za klanje, razne voćne pulpe, hmelj i magnezit, a 1958 kukuruz i ovas (36,5% ukupnog izvoza), zatim sveže konjsko meso, konji za klanje i hmelj.

Od industriskih proizvoda, koji se izvoze u malim količinama, poseban problem predstavljaju proizvodi drvne industrije. Za plasman ovih proizvoda postoji veliko interesovanje i jugoslovenskih proizvođača i holandskih uvoznika. Međutim, jugoslovenski izvoz ovih proizvoda ograničen je kontingentom, premda je uvoz tih artikala iz zemalja OEEC-a slobodan.

Prosečan uvoz Jugoslavije iz Holandije iznosi oko 10 miliona dolara. U strukturi jugoslovenskog uvoza iz Holandije u prvim godinama posle rata najveći deo otpadao je na brodove i opremu za brodove i lučke uređaje. (Ugovorom od 24 decembra 1947 između Jugoslovenske linijske plovbe i holandskog Direktorata za brodogradnju zaključena je izgradnja 5 teretno-putničkih brodova od ukupno 30 hiljada tona u vrednosti od 26 miliona holandskih forinti. Istovremeno je zaključen i Ugovor o opravci 2 broda u ukupnoj vrednosti od oko 10 miliona holandskih forinti i Ugovor o izgradnji dizalice od 350 tona u vrednosti od 1,45 miliona HFL.) Kasnije, glavnu stavku uvoza u Jugoslaviju predstavljale su masnoće koje su 1953 iznosile oko 55%, a 1955 — 57,5% ukupnog uvoza iz Holandije. Poslednjih godina najviše se uvoze u Jugoslaviju mineralna i azotna đubriva. Ovi proizvodi učestvovali su 1957 sa 34,7%, 1958 sa 31,3%, a u prvih 9 meseci 1959 sa 44,5% od ukupnog uvoza iz Holandije.

Trgovinski bilans pokazuje stalnu pasivu. Disproporcija između izvoza i uvoza Jugoslavije u robnoj razmeni sa Holandijom dolazi naročito do izražaja u prvih 9 meseci 1959. Izvoz u Holandiju iznosi u tom periodu oko 3,9 miliona dolara, a uvoz iz Holandije 10,3 miliona dolara.

KREDITI I FINANSISKE OBAVEZE. Manipulativni kredit. Platnim sporazumom od 3 avgusta 1946 određen je manipulativni kredit Holandije za korišćenje obe strane-ugovornice od 2,5 miliona holandskih forinti. Razmenom pisama 29 i 30 aprila 1947 ovaj kredit povećan je na 5 miliona holandskih forinti. Dopunskim protokolom od 28 februara 1948 manipulativni kredit utvrđen je na 8 miliona. Istim protokolom predviđeno je dalje povećanje manipulativnog kredita pod uslovom da budu zaključeni ugovori za izgradnju jugoslovenskih brodova u Holandiji, predviđeni Trgovinskim sporazumom. Pošto su ugovori za brodove bili zaključeni, manipulativni kredit je utvrđen na 10 miliona, a Protokolom od 7 novembra

* Zlatna klauzula u suštini predstavlja vezivanje vrednosti valute u kojoj je izražena obaveza odnosno potraživanje na cenu zlata, čime se poverilac obezbeđuje od rizika smanjenja vrednosti dotične valute odnosno obezbeđuje naplatu svojih potraživanja u punoj realnoj vrednosti.

1949 na 12 miliona holandskih forinti. 31. januara 1951 ovaj kredit je smanjen na 10 miliona, a juna 1952 na 8 miliona holandskih forinti, tj. na iznos predviđen Protokolom iz 1948.

Prelaskom na sistem multilateralne plaćanja odnosno zaključenjem novog Plasnog sporazuma pitanje manipulativnog kredita je rešeno Protokolom o otplati jugoslovenskog duga Holandiji. Prema Protokolu, Jugoslavija treba da otplati ovaj dug u 5 godišnjih rata počev od 1. jula 1959 uz 5% kamata (saldo na klirinškom računu od 1. jula 1959 iznosio je 7.620.829 holandskih forinti).

Krediti za brodove. Za izgradnju brodova u Holandiji maja 1950 Jugoslavija je dobila od brodograditelja kredit od 10 miliona holandskih forinti sa jednogodišnjim rokom otplate od dana isporuke poslednjeg broda, koji je trebalo da bude isporučen maja 1951. Ukupni troškovi kredita iznosili su 5,5%. Poslednja rata ovog kredita plaćena je tokom 1952.

Članom 3 Finansiskog aranžmana od 18. decembra 1951 holandska vlada je odobrila Jugoslaviji kredit od 6 miliona holandskih forinti radi lakšeg plaćanja obaveza u vezi sa nabavkom brodova u Holandiji. Ovaj kredit nosio je kamatu 2,5%. Poslednja rata plaćena je 1956.

Tokom 1958 zaključen je u Holandiji srednjoročni komercijalni kredit u visini od 2 miliona holandskih forinti (za nabavku radiocevi).

Restitucija mašina. Jugoslavija je još 1947 postavila holandskoj vladi zahtev za restituciju raznih mašina koje su nemačke okupacione vlasti odnele iz fabrike aviona u Kraljevu i prenele u Holandiju. Obe strane su se sporazumele da ne treba obaviti stvarnu restituciju ovih mašina, već da Holandija da Jugoslaviji za njih odgovarajuću naknadu.

Pošto se Jugoslavija nije saglasila sa visinom ponuđene naknade, to je ovo pitanje ostalo nerešeno do 1959. Ove godine ponovo je pokrenuto jugoslovensko potraživanje. Razgovori za rešenje ovog pitanja su u toku.

Javni dugovi. Prilikom prvih pregovora marta 1958 Holandija je zajedno sa Belgijom postavila pitanje obeštećenja za jugoslovenske predratne javne dugove. Na kraju pregovora, 2. aprila 1958, razmenjena su pisma koja čine sastavni deo Trgovinskog sporazuma od 2. aprila 1958. Ovim pismima potvrđena je načelna spremnost Jugoslavije da se ovo pitanje reguliše na način i po istom principu kako će to biti regulisano sa glavnim poveriocem javnih dugova.

Nacionalizovana imovina. Pitanje holandske nacionalizovane imovine u Jugoslaviji rešeno je Sporazumom o obeštećenju holandskih interesa nacionalizovanih u Jugoslaviji 22. jula 1958. Na temelju ovog sporazuma Jugoslavija treba da plati Holandiji protivvrednost u holandskoj valuti (forinti) za iznos od 655 hiljada dolara u 5 jednakih godišnjih rata počev od 31. januara 1959.

Platni bilans između Jugoslavije i Holandije stalno je pasivan (sem minimalnog pozitivnog salda 1956 od 0,2 miliona dolara).

Za platni promet između Jugoslavije i Holandije karakteristično je da se preko 25% nije odvijalo preko kliringa, kako je to bilo predviđeno sporazumom, već putem kupovina i prodaja roba za slobodne devize. Od 1947 do 1949 slobodne devize učestvuju u ukupnom platnom prometu sa oko 34%, a sledećih godina prosečno sa oko 26%.

Uzroci pasivnosti platnog bilansa su u prvom redu neuravnoteženost trgovinskog bilansa. Naročito velika pasiva u 1954 i 1955 nastala je zbog specijalnih nabavki šećera i masti usled velikog pomanjkanja ovih artikala na jugoslovenskom tržištu.

Negativan saldo u platnom bilansu pokriven je slobodnim devizama — engleskim funtama i dolarima. Privremeno uravnoteženje bilansa rešavalo se manipulativnim kreditom koji je koristila Jugoslavija, zatim putem kredita dobijenih u Holandiji i drugim sredstvima (iz raznih izvora — deo zajma Međunarodne banke za obnovu i razvoj itd.) koje je Jugoslavija imala na raspolaganju u odgovarajuće vreme.

Stanje jugoslovenskih finansiskih obaveza prema Holandiji 1. januara 1959 iznosilo je ukupno 2.660 hiljada dolara i to:

1) Protokol o otplati duga od 2. aprila 1958	2.005 hiljada dolara
2) Holandska nacionalizovana imovina	655 „ „ „ „

PRIVREDNA SARADNJA I TEHNIČKA POMOĆ. Prilikom pregovora za zaključenje Trgovinskog sporazuma 1955 jugoslovenska strana pokrenula je pitanje zaključenja sporazuma o privrednoj saradnji i tehničkoj pomoći. Ovo pitanje je ponovo postavljeno 1958 predajom Ed memoara.

Pojedina holandska preduzeća pokretala su u više mahova uspostavljanje saradnje sa jugoslovenskim preduzećima. Ta saradnja je, naročito poslednjih godina, dosta živa. Naprimera, prvi jugoslovenski radioaparati proizvedeni su u kooperaciji sa holandskim preduzećem »Filips«, a 1958 sa ovom firmom su zaključeni i ugovori o saradnji na području televizije, elektronskih i radiocevi.

Za specijalizaciju jugoslovenskih stručnjaka u Holandiji, holandska vlada je stavila na raspolaganje Jugoslaviji 500 hiljada holandskih forinti (oko 130 hiljada dolara) za 1960. Stipendije će se koristiti za specijalizaciju u poljoprivredi, industriji, saobraćaju, građevinarstvu, produktivnosti, zanatstvu, zdravstvu, socijalnom staranju i javnoj administraciji.

Sem toga, u Holandiju odlazi takođe veliki broj stipendista na osnovu međunarodnih fondova. U zimskom periodu 1958/59, prema podacima holandske Kancelarije za tehničku pomoć, nalazilo se na raznim kursovima (poljoprivreda, zanatstvo, elektroprivreda, javna administracija) u Holandiji oko 100 Jugoslovena od ukupno 400 stranih lica iz svih krajeva sveta.

SAOBRAĆAJ. Između Jugoslavije i Holandije zaključen je marta 1957 Sporazum o vazduhoplovnom saobraćaju. Iste godine otvorena je vazduhoplovna linija Amsterdam — Dizeldorf — Beograd.

TURIZAM. Sve veće interesovanje holandskih turista za Jugoslaviju najbolje pokazuju statistički podaci o broju holandskih posetilaca Jugoslaviji (tabela 3).

TABELA 4 — BROJ POSETILACA, NOĆIVANJA I DEVIZNOG PRILIVA OD TURIZMA IZ HOLANDIJE OD 1952 DO 1958

Godina	Posetioци	Noćivanje	Devizni priliv u hiljadama dolara*
1952	952	2.867	57
1953	8.774	30.001	192
1954	17.057	61.013	268
1955	30.351	108.222	406
1956	17.018	50.146	162
1957	12.237	36.395	103
1958	16.334	57.617	136

Podaci: Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 148, septembar 1959.

*Preračunavanje u dolare obračunato do 1955 prema kursu 1 dolar = 300 din., a od 1956 nadalje 1 dolar = 400 din.

Pre II Svetskog rata najviše turista bilo je 1938 — 2.991. U prvim godinama posle rata od 1948 do 1950 prosečno je bilo oko 400 turista iz Holandije. Ovaj se broj počinje naglo penjati od 1952 i 1955 — dostiže preko 30.000 posetilaca. Poslednjih godina smanjio se prosečno na polovinu, ali sa tendencijom daljeg porasta.

Holandski turisti u ukupnom broju stranih turista koji su posetili Jugoslaviju od 1952 do 1958 učestvuju sa oko 3,9%, a u ukupnom deviznom prilivu Jugoslavije od turizma sa prosečno 2,5%. Pre rata (1938 i 1939) pocenat učešća holandskih turista u ukupnom broju stranih turista iznosio je 1,06%.

SOCIJALNO OSIGURANJE. U Holandiji postoji izvestan broj jugoslovenskih iseljenika, uglavnom stare ekonomske emigracije (oko 800, većinom Slovenci grupisani u provinciji Limburg).

Konvencijom o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Holandije od 1. juna 1956 regulisana su mnoga pitanja jugoslovenskih iseljenika u Holandiji. Ovom Konvencijom jugoslovenski ili holandski radnici podležu uzajamno zakonskim propisima koji se primenjuju u Holandiji odnosno Jugoslaviji i koriste ih pod istim uslovima kao i državljani svake od ovih zemalja.

Administrativni aranžman o načinu primene Konvencije zaključen je 19. juna 1959.

KULTURNA SARADNJA razvijala se dosad pretežno putem organizovanja izložbi i gostovanja kulturno-umetničkih društava i pojedinaca. Jugoslovenske kulturne manifestacije u Holandiji mnogobrojnije su nego holandske u Jugoslaviji.

IZLOŽBE. Među najvažnije izložbe koje je Jugoslavija organizovala u Holandiji spadaju: Izložba narodne umetnosti 1953 u Hagu, Izložba kopija srednjovekovnih fresaka 1954 u Utrehtu, samostalna izložba beogradskog slikara Miće Popovića u Amsterdamu 1956, Izložba radova jugoslovenskih umetnika koji su izlagali na XXVIII Bijenalu u Veneciji — preneti je u Amsterdam decembra 1956, Izložba 4 jugoslovenska umetnika (Vojina Bakić, Marija Pregelja, Miodraga Protića, Lazara Vujaklije) u Amsterdamu 1957, zatim samostalne izložbe slika Zore Matić i Branka Kovačevića u Hagu i Amsterdamu, Izložba grupe jugoslovenskih grafičara (Dragana Lukovića, Franca Mihelića i dr.) 1958 u Hagu. Iste godine tri jugoslovenska slikara (Dimitrijević, Šuštarčić i Pintarić) dali su svoju izložbu slika u Hagu, a 1959 organizovana je u Hagu samostalna izložba Krste Hegedušića.

Od holandskih izložbi koje su održane u Jugoslaviji najvažnije su: Izložba stogodišnjeg holandskog slikarstva (između 1850 i 1950) priredena u Zagrebu, Beogradu i Skopju 1953, Izložba holandskog plakata u Novom Sadu i Skopju 1954, Izložba reprodukcija dela Van Goga u 12 gradova Jugoslavije 1954 i Izložba reprodukcija crteža, gravura i slika Rembranta povodom 350-godišnjice njegove smrti, prikazivana po Jugoslaviji krajem 1956 i početkom 1957. Tokom aprila, maja i juna 1958 održana je u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani Izložba modernog slikarstva Holandije. Na organizovanju ove Izložbe angažovao se holandski Institut za kulturnu razmenu sa inostranstvom. Iste godine organizovana je i Izložba mladog holandskog slikara Reytera u Beogradu. Novembra 1959 organizovana je Izložba crteža i gravura Rembranta u Beogradu.

MUZIKA I POZORIŠTE. Saradnja na polju muzike počela je 1951, kada je Ansambl narodnih igara Srbije organizovao turneju po Holandiji. Isti Ansambl gostovao je u Holandiji 1952, Ansambl narodnih igara »Kolo« 1953 i 1954, a Ansambl zagrebačkog studentskog društva »Joža Vlahović« 1955. Tokom 1953 i 1956 gostovao je u Holandiji Kamerni orkestar Radio Zagreba, 1954 Slovenački orkestar, 1955 i 1957 Ansambl zagrebačkih solista pod rukovodstvom Antonija Janigra, a 1956 Orkestar Ljubljanske opere. Na Holandskom muzičkom festivalu 1957 sudelovao je jugoslovenski violinista Aleksandar Pavlović. Studentske folklorne grupe »Branko Kršmanović« i »Ivan Goran Kovačić« gostovale su 1958 u raznim gradovima Holandije. Pored toga, u okviru tradicionalnog Međunarodnog muzičkog festivala u Holandiji nastupao je balet Beogradske opere 1958, na televiziji je bio prikazan film »Dubrovačke letnje igre«, a radio Hilverzum je priredio nekoliko reportaža o jugoslovenskoj muzici. Tokom 1959 beogradski pijanista Milan Zamurović održao je 5 koncerata u raznim mestima Holandije.

Tokom 1958 holandski Kamerni orkestar dao je nekoliko koncerata u raznim kulturnim centrima Jugoslavije.

Holandski profesor Kristijan Van Den Berg preveo je 1955 na holandski »Dunda Maroja« od Držića. Ovo pozorišno delo izvedeno je prvi put na Univerzitetu u Utrehtu iste godine, a 1957 u Arnemu u režiji jugoslovenskog reditelja Marka Foteza.

NAUČNA SARADNJA. U okviru naučne saradnje održano je više predavanja istaknutih jugoslovenskih univerzitetskih profesora u Holandiji, kao i holandskih naučnika u Jugoslaviji. Naprimera, dr Dušan Stanković, profesor agronomije na Beogradskom univerzitetu, održao je 1955 na Međunarodnom kongresu agronoma u Hagu 2 referata, a dr Jaša Davičo 1957 na poziv Instituta za političke nauke u Amsterdamu 8 predavanja o Jugoslaviji.

Profesor Veterinarskog fakulteta u Utrehtu dr Jak Jarison održao je predavanja u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu 1955. Profesor Amsterdamskog univerziteta dr T. Rekman napisao je knjigu »Jugoslavija, ustaničko pastorče Evrope« (izdata 1955), u kojoj se iznosi politički, ekonomski i kulturni život Jugoslavije, sa posebnim osvrtom na selo i zadugarstvo.

Holandska i jugoslovenska vlada dodeljuju svake godine po dve stipendije za studente. Holandski stipendisti uglavnom koriste stipendiju za učešće na letnjim seminarima za srpsko-hrvatski jezik, dok Jugoslavija koristi stipendije u oblasti slikarstva i drugih grana kulture i nauke.

ODNOSI DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA. Veza između Saveza sindikata Jugoslavije i Saveza sindikata Holandije (NVV)¹⁰ uspostavljena je prilikom dolaska njihovog predstavnika na II Kongres SSJ 1951.

Maja 1952 boravila je u Holandiji delegacija Saveza sindikata Jugoslavije sa Ivanom Božičevićem na čelu kao gost Saveza sindikata Holandije. Tom prilikom bilo je dogovoreno da delegacija Saveza sindikata Holandije uzvratu ovu posetu.

Od strukovnih sindikata Sindikat drvodeljaca je izmenjao delegacije tokom 1955 i 1956 sa odgovarajućim sindikatima u Holandiji.

Tokom 1958 uspostavljen je kontakt između SSJ i Jedinствene sindikalne centrale¹¹ i ugovorena razmena štampe. Jedna delegacija ove sindikalne organizacije prisustvovala je IV Kongresu SSJ maja 1959.

Juna 1954 na poziv Ratnih invalida Holandije boravila je u Holandiji delegacija Saveza boraca NORJ i Saveza ratnih vojnih invalida Jugoslavije. Ova organizacija vratila je posetu Jugoslaviji tokom 1955. Iste godine dve grupe dece invalida letovala su u Jugoslaviji odnosno Holandiji.

Delegacija SSRNJ sa Edvardom Kardeljom na čelu, po povratku iz Norveške i Danske, posetila je oktobra 1954 i Holandiju vraćajući time posetu grupi holandskih socijalistarnarodnih poslanika koji su novembra 1953 boravili u Jugoslaviji.

IZVOR: Izveštaji SIV-a za 1950—1954, za 1956, 1957 i 1958; Međunarodni ugovori — izdanje Državnog sekretarijata za inostrane poslove; br. 4/55; br. 26, 58 i 69/56; br. 23, 69 i 75/57; br. 3 i 9/58 i br. 3 i 5/59; Statistika spoljne trgovine za godine 1950—1958 i publikacija za godine 1946—1949 (otštampana 1953) u izdanju Saveznog zavoda za statistiku; Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku br. 148, septembar 1959 i dokumentacija DSIP-a.

Z. Č.

¹⁰ Nederlands Verbond van Vakverenigen (NVV), holandska sindikalna organizacija pod uticajem socijalista.

¹¹ Eenheidsvakcentrale (EVC) osnovana posle Drugog svetskog rata bila je pod uticajem KP Holandije. Tokom 1958 došlo je do rasepa i grupa sindikalnih aktivista vernih liniji KP Holandije osnovala je novu sindikalnu centralu EVC-58.

POSETA POTSEKRETARA MINISTARSTVA INOSTRANIH POSLOVA ITALIJE FOLKIJA¹

Na poziv vlade FNRJ potsekretar Ministarstva inostranih poslova Republike Italije Alberto Folki boravio je u zvaničnoj poseti Jugoslaviji od 11 do 14 novembra 1959.

Uoči puta u Jugoslaviju, potsekretar Folki je u izjavi od 9 novembra rimskom listu »Mesađero«, između ostalog, rekao: »Ova poseta, koja će nam omogućiti da konstatujemo da se italijansko-jugoslovenski odnosi sada odvijaju u atmosferi ohrabrujuće saradnje, dokazuje da su dve vlade znale da deluju sa dalekovidošću i političkom osetljivošću u razmatranju zajedničkih problema.«

Kao dokaz takve politike potsekretar Folki naveo je sklapanje mnogobrojnih sporazuma poslednjih godina između Jugoslavije i Italije i zaključio: »Ovaj zbir dobrih rezultata postignutih poslednjih godina predstavlja za nas sigurno razlog za zadovoljstvo, ali značajan put koji je dosad pređen ne isključuje zajedničku želju obeju strana da idu još dalje. Od ovih srećnih pretpostavki rađa se, štaviše, još solidniji poticaj za poboljšavanje i usavršavanje nekih postojećih sporazuma, za sve veće proširenje saradnje i za ispitivanje, u duhu srdačnosti, koja postoji između dveju zemalja, najvažnijih problema u sadašnjem političkom trenutku.«

U toku boravka potsekretar Folki vodio je 11 i 12 novembra u Beogradu razgovore sa državnim potsekretarom za inostrane poslove Veljkom Mićunovićem o aktuelnim pitanjima međusobnih odnosa kao i o međunarodnim pitanjima od obostranog interesa.

Državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović primio je 11 novembra Alberta Folkija, a 12 novembra priredio je ručak u njegovu čast.

Posle boravka u Beogradu, Alberta Folkija primio je predsednik Republike Josip Broz Tito 13 novembra na Brionima. Posle toga potsekretar Folki otputovao je u Ljubljano i bio primljen kod predstavnika Izvršnog veća Slovenije.

U zvaničnim razgovorima sa jugoslovenske strane su učestvovali, pored državnog potsekretara Veljka Mićunovića, pomoćnici državnog sekretara za inostrane poslove Bogdan Crnobrnja i dr Darko Černe, opunomoćeni ministri u DSIP Đuro Jović i Radomir Radović i drugi visoki funkcioneri DSIP, a sa italijanske strane, pored potsekretara Ministarstva inostranih poslova Italije Alberta Folkija, ambasador Republike Italije Frančeško Kavaletti, opunomoćeni ministar u Političkoj direkciji Karlo Markiori, predstavnik Ekonomske direkcije Čezare Paskvineli, predstavnik Direkcije za kulturna pitanja u Ministarstvu inostranih poslova Italije Oberto Fabiano i drugi visoki funkcioneri italijanskog Ministarstva inostranih poslova i ambasade Republike Italije u Beogradu.

U zajedničkom jugoslovensko-italijanskom saopštenju, izdatom 13 novembra u Beogradu, kaže se da su razgovori protekli u atmosferi otvorenosti i uzajamnog razumevanja i obuhvatili razmenu gledišta o glavnim problemima međunarodne situacije a »naročito o najnovijem razvoju odnosa između Istoka i Zapada i o procesu popuštanja međunarodne zategnutosti. Sa posebnom pažnjom razmotreno je pitanje razoružanja.«

Za vreme razgovora obe strane istakle su spremnost »da preduzmu svaki mogući napor kako bi doprinele efikasnijem popuštanju međunarodne zategnutosti u cilju jačanja mira.«

O problemu ekonomski manje razvijenih zemalja dve strane su izmenile mišljenja i konstatovale »bliskost shvatanja o univerzalnom značaju ekonomske pomoći i važnosti koju dve strane pridaju ciljevima Organizacije ujedinjenih nacija.«

U pogledu razlika koje postoje između dve zemlje u oceni nekih međunarodnih problema i razlike u njihovim društveno-

političkim sistemima, konstatovano je da one »ne predstavljaju smetnju stalnom poboljšanju dobrosusedskih odnosa i daljem razvijanju prijateljske saradnje između FNRJ i Republike Italije«.

U pogledu bilateralnih odnosa, u saopštenju se ističe da je poslednjih godina postignut značajan napredak na političkom, ekonomskom i kulturnom polju, da će se obe strane sve više zalagati za proširenje i produbljivanje odnosa između dve zemlje i da će sve pregovore voditi u duhu uzajamnog razumevanja, koji je već dao pozitivne rezultate.

Izraženo je zadovoljstvo zbog značajnih rezultata postignutih u razvoju privredne saradnje i naglašena je potreba daljeg potsticanja takvog razvoja koji je u interesu obe strane, na području trgovinske razmene — koja je dostigla vrlo visok stepen — i na drugim sektorima, kroz razne oblike široke privredne saradnje.

Razmotrena su pitanja koja se odnose na ribolov. Takođe je bilo reči o finansijsko-imovinskim pitanjima o kojima, prema dogovoru, treba i nadalje razgovarati na nadležnom mestu.

Dve strane postigle su saglasnost da se pristupi pregovorima za zaključenje konzularne konvencije i da u neposrednoj budućnosti zaključe sporazum o prenosu posmrtnih ostataka boraca palih u toku Drugog svetskog rata.

Što se tiče položaja nacionalnih manjina dve zemlje razmotreni su dosadašnji rezultati i dogovoreno je da obe strane nastave sa konstruktivnom saradnjom na primeni odgovarajućih mera u ovoj oblasti prema odredbama specijalnog Statuta i drugih važećih sporazuma, a u skladu sa postojećim dobrosusedskim odnosima.

Izražena je obostrana želja da se ubrzaju i privedu kraju pregovori o razgraničenju između dve zemlje koji su povereni dvema mešovitim komisijama kao i saglasnost da se uskoro otpočne pregovori za razgraničenje na moru u Tršćanskom Zalivu.

Razmenom pisama između dva potsekretara utvrđen je i program saradnje na području kulture za 1959—1960. Postignuta je saglasnost da se što je moguće pre započne pregovori za zaključenje kulturne konvencije.

Na kraju saopštenja ocenjuje se da »poseta državnog potsekretara A. Folkija predstavlja novu etapu u razvoju odnosa između Italije i Jugoslavije. Ona je pružila priliku da se konstatuju povoljni rezultati koji su dosada postignuti u odnosima između dve zemlje i odredila smernice za dalji napredak u tome pravcu.«

Državni potsekretar Folki je uručio Koči Popoviću poziv ministra inostranih poslova Republike Italije Đuzepe Pele da učini zvaničnu posetu Italiji. Državni sekretar Popović je prihvatio ovaj poziv.

Pred odlazak iz Jugoslavije potsekretar Folki je u izjavi koju je 14 novembra dao uredniku Agencije Tanjug u Ljubljani i predstavnicima redakcije »Dela« i Radio Ljubljane rekao da je cilj njegove posete bio »da se učvrsti i proširi što bolja saradnja između Jugoslavije i Italije na svim sektorima gde za to postoje mogućnosti«.

Osvrćući se na rezultate razgovora, koji su opsežno izneseni u zajedničkom saopštenju, potsekretar Folki je rekao: »Hteo bih da istaknem opštepitički deo ovog dokumenta, pošto je za vreme razgovora tome pridana sva potrebna pažnja, koju on zaslužuje, naročito u sadašnjim momentima međunarodne situacije.« Potsekretar Folki izrazio je zadovoljstvo što su uprkos poznatih različitih koncepcija i stanovišta dve vlade u suštini zauzeli slični pogledi o raznim međunarodnim pitanjima, naročito na području popuštanja zategnutosti i razoružanja, zatim o položaju manje razvijenih zemalja, i o opštoj potrebi za ekonomskom pomoći ovim zemljama, sa namerom podizanja njihovog životnog standarda.

U pogledu jugoslovensko-italijanskih odnosa, potsekretar Folki je izjavio da je u toku posete izraženo obostrano zadovoljstvo zbog postignutih rezultata i snažna želja da se ti odnosi i dalje poboljšaju i izrazio nadu da će njegov susret predstavljati početak u nizu plodnih političkih kontakata između dve zemlje.

IZVOR: »Borba«, 10, 13, 14 i 15 novembra 1959.

R. — T. P.

¹ Vidi: »Jugoslavija i Italija«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 467—470 (57—60).

JUGOSLAVIJA U EVROPSKOJ EKONOMSKOJ KOMISIJI (ECE)

Rad Evropske ekonomske komisije (ECE)¹ između XIII i XIV Zasedanja odvijao se kroz aktivnost pojedinih komiteta i radnih grupa koje su radile na temelju zaključaka i rezolucija sa XIII Zasedanja.

XIV Zasedanje Evropske ekonomske komisije održano je od 20 aprila do 7 maja 1959 u Ženevi. Na Zasedanju su bile zastupljene sve zemlje-članice ECE, sem Islanda. Pored članica, Zasedanju su prisustvovali u svojstvu posmatrača i predstavnici Argentine, Australije, Kanade, Kube, Indije, Irana, Ujedinjene Arapske Republike i Venecuele.

Jugoslovensku delegaciju na XIV Zasedanju sačinjavali su pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove Bogdan Crnobrnja, stalni delegat. Jugoslavije pri Evropskom uredu UN u Ženevi Sergej Makiedo, naučni saradnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu Radoš Stamenković, savetnik u DSIP-u Mladen Sekicki i pomoćnik stalnog delegata Jugoslavije pri Evropskom uredu UN Branko Komatina.

Pošto je XIV Zasedanje Evropske ekonomske komisije održano pred sastanak ministara inostranih poslova četiri velike sile,² na njemu je došla do izražaja opšta želja i nastojanje da se što je moguće više pronađu zajednička rešenja. U 1959 je prvi put stavljeno na dnevni red i pitanje rada Komisije, što je omogućilo da se razvije diskusija o radu Komisije kao celine. Na Zasedanju je bio pretresan rad komiteta ECE od marta 1958 do aprila 1959. U diskusijama o ekonomskim problemima razmotrena je opšta ekonomska situacija i nivo privredne aktivnosti. Posebna pažnja bila je usmerena na subregionalne integracije: Evropsku ekonomsku zajednicu (Zapadna Evropa) i Savet za uzajamnu ekonomsku pomoć (Istočna Evropa).

Jugoslovenska delegacija je tražila da se subregionalne organizacije i na Zapadu i na Istoku okvalifikuju kao političke i da se izvrši moralni pritisak na zemlje-članice pojedinih integracionih područja da vode više računa o interesima zemalja koje su van tih područja i o ekonomskim posledicama integracije u tim zemljama.

Jugoslovenska delegacija je na Zasedanju istupala o pitanju članstva Demokratske Republike Nemačke, u diskusiji o radu Komisije kao celine, zatim o radu Komiteta za poljoprivredu, Komiteta za industriju i sirovine, Komiteta za razvoj trgovine, o problemima produktivnosti, o plastičnim masama, o problemu energetike u Evropi, o izmeni mandata regionalnih komisija, o pripremama programa Generalnog sekretara za period 1959/1964.

Na Zasedanju je ponovo bilo postavljeno pitanje učešća Demokratske Republike Nemačke u radu Komisije. Jugoslovenska delegacija je istupala u prilog njenog uključivanja ističući da je Demokratska Republika Nemačka jedina zemlja u Evropi koja je van Komisije, što se ne može smatrati normalnim niti doprinosi radu Komisije. Usled nepromenjenog stava zapadnoevropskih delegacija ovo pitanje ostalo je i dalje nerešeno.

U diskusiji o radu Komisije kao celine jugoslovenski predstavnik Bogdan Crnobrnja zastupao je koncepciju da Komisija treba elastičnije da menja učestvovanje svog rada, koncentrišući se na najbitnije ekonomske probleme evropske privrede, kao što su subregionalne organizacije, produktivnost rada, agrarni protekcionizam itd.

¹ Vidi: »Jugoslavija na XIII Zasedanju Evropske ekonomske komisije«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 188 (24); »Jugoslavija i Evropska ekonomska komisija«, str. 189–190 (25–26).

² Sastanak ministara spoljnih poslova 4 velike sile (SAD, SSSR, Velike Britanije i Francuske), održan od 11 maja do 19 juna i od 13 jula do 5 avgusta 1959 u Ženevi.

U vezi s nizom problema koji su se pojavili zbog subregionalnih integracija i agrarnog protekcionizma, jugoslovenski delegat je istakao da oni dosad nisu bili predmet ozbiljnog razmatranja u ECE. U vezi s tim jugoslovenska delegacija podnela je nacrt Rezolucije u kome je ukazano da će formiranje integracionih grupa u Zapadnoj i Istočnoj Evropi imati dalekosežne posledice i na privrede zemalja neobuhvaćenih integracijom, kao i veliki uticaj na razvoj međunarodnih odnosa ne samo u Evropi nego i čitavom svetu. Stoga se u jugoslovenskom predlogu zahteva od zemalja koje učestvuju u integracionim grupacijama da stalno vode računa o interesima trećih zemalja, da se pregovori vode kroz postojeće međunarodne organizacije (odgovarajuća tela i specijalizovane agencije UN i druge, na primer GATT) i bilateralne i multilateralne kontakte.

Podnoseći nacrt Rezolucije, jugoslovenski delegat je podvukao da »jugoslovenska delegacija ni izdaleka nije mislila da ocenjuje dobre i rđave strane raznih integracionih poduhvata. Želja joj je samo da se ponovo izrazi spremnost svih nas (članica ECE) da poklonimo odgovarajuću pažnju interesima svih zemalja u našem zajedničkom nastojanju da se unapredi ekonomska saradnja.« Nacrtom rezolucije pozivaju se sve zemlje koje učestvuju u raznim integracionim poduhvatima da razvijaju kontakte koji bi doveli do uzajamno prihvatljivih rešenja.

Jugoslovenska Rezolucija usvojena je bez ijednog glasa protiv. Zemlje Istočne Evrope uzdržale su se od glasanja sa obrazloženjem da se zapadna i istočna subregionalna integracija u Rezoluciji tretiraju na isti način, a da u stvarnosti istočnoevropska integracija neće imati nikakvog uticaja na treće zemlje.

Po pitanju izučavanja produktivnosti rada i akcija usmerenih ka podizanju produktivnosti, jugoslovenska delegacija je izrazila želju da se u bliskoj budućnosti organizuje više sveevropskih sastanaka na raznim nivoima, gde god oni mogu da dovedu do praktičnih rezultata, boljeg međunarodnog razumevanja i poboljšanja kontakta među evropskim zemljama.

U diskusiji o radu komiteta i ostalih područnih organa Komisije jugoslovenska delegacija je istupala po pitanjima rada Komiteta za poljoprivredu, Komiteta za sirovine, Komiteta za razvoj trgovine i Konferencije evropskih statističara.

Jugoslovenski delegat, govoreći o radu Komiteta za poljoprivredu, istakao je da je Komitet postigao visok stepen međunarodnog razumevanja. Jugoslovenski delegat predložio je da Komitet u svom radu obuhvati i proizvodnju vina, duvana, kudelje i kućine i stočne hrane.

U osvrtu na izveštaj o Konferenciji evropskih statističara, jugoslovenski delegat naglasio je da Jugoslavija ulaže mnogo napora da poboljša ovu službu, koja u prošlosti nije bila dovoljno razvijena. Jugoslovenska delegacija podržala je aktivnost Konferencije evropskih statističara i istakla potrebu da se obezbede odgovarajuća finansijska sredstva za njen rad.

U diskusiji o radu Komiteta za industriju i sirovine jugoslovenski delegat pozitivno je ocenio rad postojećih grupa Komiteta i izrazio zadovoljstvo što će petogodišnji program obuhvatiti neke specifične probleme ovog Komiteta: unapređenje proizvodnosti u raznim industrijama, automatizaciju, industrijsku sirovinsku bazu evropske privrede, veštačka vlakna i plastične materije, obojene materijale i dr.

Jugoslovenska delegacija je predložila da Sekretarijat ECE izradi analitičke studije o dugoročnim tendencijama proizvodnje i potrošnje aluminijuma u svetu. Jugoslavija je takođe podržala predlog o održavanju ad hoc sastanka eksperata koji bi stručno razmotrio pitanje automatizacije i dao sugestije za dalji rad.

U diskusiji o radu Komiteta za razvoj trgovine jugoslovenski delegat informisao je Komisiju o povoljnom razvoju spoljne trgovine Jugoslavije tokom 1959. U vezi s daljim radom Komiteta jugoslovenski predstavnik je posebno naglasio potrebu daljeg proučavanja posledica subregionalnih organizacija na međuevropsku trgovinu i insistirao na jačanju Komiteta kao organa opšteevropske trgovinske saradnje. Jugoslovenska delegacija je pozdravila sazivanje specijalnog sastanka vladinih eksperata (krajem juna 1959), kome je stavljeno u dužnost da utvrdi probleme nastale zbog razlika u sistemima spoljne trgovine pojedinih zemalja i ukaže na moguće metode za njihovo rešenje. Jugoslovenski delegat je takođe naglasio da bi Komitet mogao dati novu

sadržinu nekim svojim dosadašnjim aktivnostima, kao i potrebu boljeg korišćenja postojećih konsultacija o trgovini Istok—Zapad koje bi se mogle pretvoriti u multilateralno-bilateralne sastanke stručnjaka koji bi razmatrali najvažnije probleme evropske trgovine. U vezi s tim jugoslovenski delegat podržao je predloge Sekretarijata o budućem radu Komiteta (§ 40 Petogodišnjeg programa ECE).

U diskusiji o rezolucijama Komisije sa prethodnog zasedanja u kojima se traži da Izvršni sekretar izvesti Komisiju jugoslovenska delegacija je učestvovala u diskusiji povodom Rezolucije o plastičnim masama, veštačkim i sintetičkim vlaknima i Rezolucije o produktivnosti rada. U vezi sa Rezolucijom o plastičnim masama i veštačkim vlaknima jugoslovenski predstavnik se založio za organizovanje sistematske saradnje preko ECE-a, a povodom Rezolucije o produktivnosti rada naglasio da Jugoslavija smatra produktivnost jednim od najvažnijih pitanja koja treba da budu predmet aktivnosti svih komiteta ECE i da je spremna da učestvuje u svakom programu koji ima za cilj razmenu informacija i iskustava na polju produktivnosti bilo na bilateralnoj ili multilateralnoj osnovi.

U diskusiji o energetskom problemu u Evropi jugoslovenski delegat je izneo da je Jugoslavija posebno zainteresovana za studiju o korišćenju vođa Dunava, koja bi obuhvatila probleme ne samo energetskog korišćenja Dunava nego i plovitbe, irigacije, odbrane od poplava itd. Pošto će se problemi snabdevanja energijom nalaziti sve više u centru pažnje vlada u Evropi, jer je energija već postala ključni problem za buduć razvitak evropske privrede, jugoslovenska delegacija je (kao i delegacije Čehoslovačke, Mađarske, Poljske i SSSR) predložila da se Izvršnom sekretaru da punomoć da sazove specijalni sastanak vladinih eksperata za energetske probleme kada to on nađe za potrebno, s tim da se sastanak ne sazove pre jeseni 1960.

U pogledu odluke Ekonomsko-socijalnog saveta UN (ECOSOC) u vezi s predlogom za izmenu mandata regionalnih komisija (tačka 8 dnevnog reda) vođena je diskusija o rezolucijama i odlukama ECOSOC-a na XXV i XXVI zasedanju kao i odlukama XIII Zasedanja Generalne skupštine UN koje se odnose na Komisiju. Jugoslovenska delegacija i delegacije SSSR, Poljske, Čehoslovačke i Bugarske, podržale su predloženu izmenu, jer se time, po njihovom mišljenju, samo sankcionisalo fiktivno stanje. U diskusiji o ovom problemu, jugoslovenski delegat istakao je činjenicu da se Sekretarijat, proučavajući različite ekonomske probleme Evrope, pozabavio i socijalnim aspektima ovog pitanja i da to samo potvrđuje pravilnost razloga za proširenje mandata ECE onako kako je to predloženo u Rezoluciji na zasedanju ECOSOC-a (E/L/797).

U diskusiji o ekonomskoj situaciji u Evropi, jugoslovenski delegat Bogdan Crnobrnja osvrnuo se na privrednu aktivnost Jugoslavije u 1958, na opšteprivredne uslove u Evropi, sa posebnim osvrtom na subregionalne organizacije. Jugoslovenski delegat je, između ostalog, rekao da je Jugoslavija za ekonomsku integraciju zasnovanu na takvim principima koji bi zadovoljili zahteve ekspanzivne svetske privrede.

U vezi sa programom aktivnosti ECE za period 1959/1964, koji bi poslužio Generalnom sekretaru OUN kao pomoćni materijal za izradu plana aktivnosti UN na ekonomskom i socijalnom polju za naredno razdoblje, jugoslovenska delegacija je zastupala mišljenje da se u okviru ECE razvije što intenzivnija međunarodna saradnja.

Na Zasedanju je takođe donesen Program rada i prioriteta zadataka Komisije za 1959/1960.

Na kraju Zasedanja Komisija je odlučila da Izvršni sekretar u sporazumu sa predsednikom odnosno potpredsednikom Zasedanja odredi vreme i mesto održavanja sledećeg, XV zasedanja ECE.

UČEŠĆE JUGOSLAVIJE U RADU POJEDINIH KOMITETA ECE ICSLE XIV ZASEDANJA

Posle XIV Zasedanja ECE pojedini komiteti su radili na osnovu Programa rada i rezolucija donetih na XIV Zasedanju Komisije. Tokom 1959 gotovo svi komiteti održali su zasedanja. Jugoslavija je učestvovala u radu pojedinih komiteta i radnih grupa.

Naročito je došla do izražaja aktivnost Jugoslavije u okviru Komiteta za razvoj trgovine, koji je zasedao u Ženevi od 26 oktobra do 4 novembra 1959.

Jugoslovenska delegacija je učestvovala u diskusiji u 8 od 15 raznih tačaka dnevnog reda. Jugoslavija se na ovom Zasedanju Komiteta zalagala za dalje proučavanje problema i organizacije i tehnike spoljne trgovine i zastupala mišljenje da bi trebalo i dalje tražiti odgovarajuće rešenje za proširenje spoljne trgovine polazeći od postojećih društvenih problema u Evropi.

U diskusiji o razvoju međevropske trgovine Istok—Zapad jugoslovenska delegacija je istakla problem evropskih integracionih kretanja kao jedan od značajnijih problema, izražavajući nadu da će ta kretanja ići u pravcu šire međunarodne saradnje. Jugoslovenska delegacija je takođe konstatovala pogoršanje carinskog tretmana na uvoz robe iz Jugoslavije od strane zemalja-članica Evropske ekonomske zajednice. Ukazujući na agrarni protekcionizam, jugoslovenska delegacija izrazila je želju da sve zemlje u sprovođenju svojih agrarnih politika pronađu metode koji bi najmanje ugrožavali međevropsku trgovinu.

U vezi s problemom robne razmene s područjima Istočne i Zapadne Evrope naglašeni su problemi klirinških viškova u razmeni sa Istočnom Evropom i povećanja deficita u razmeni sa Zapadnom Evropom. Sa jugoslovenske strane izražena je podrška svakom predlogu koji bi išao za unošenjem elemenata elastičnosti u sistem plaćanja sa Istočnom Evropom. Što se tiče problema deficita u razmeni sa Zapadnom Evropom, jugoslovenska delegacija je izrazila želju da se on reši stvaranjem dopunskih mogućnosti za jugoslovenski izvoz od strane zapadno-evropskih zemalja.

U okviru Komiteta za poljoprivredne probleme (održao svoje zasedanje od 30 novembra do 5 decembra 1959) Jugoslavija je učestvovala u studijskom putovanju po Čehoslovačkoj od 25 do 29 maja 1959.

U Komitetu za čelik jugoslovenski predstavnik je bio predsednik na zasedanju Radne grupe (od 9 do 30 novembra 1959) o pitanju određivanja opštih uslova prodaje čelika. Jugoslovenska delegacija podržala je potrebu izrade opštih uslova za prodaju čelika, smatrajući da to može biti koristan instrument u međunarodnoj saradnji na tržištu čelika. U okviru ovog Komiteta došlo je i do razmene stručnjaka za crnu metalurgiju sa Belgijom i Velikom Britanijom.

Na zasedanju Komiteta za industriju i sirovine (28 i 30 septembra 1959 u Ženevi) o pitanju ekonomskog značaja automatizacije u Evropi jugoslovenska delegacija je učestvovala u izveštaju, koji su sastavili dva stručnjaka iz SSSR i jedan iz Velike Britanije na temelju podataka zemalja-članica ECE, istakla da se pitanje automatizacije ne može postaviti samo kontaktima između pojedinih firmi, jer je u interesu svih zemalja-članica da se ostvari efikasna saradnja u okviru organizacije ECE. U vezi sa II glavom izveštaja ECE: Automatizacija i industrijski nerazvijene zemlje, u zaključak Zasedanja je ušlo da Jugoslavija izloži primere iz svoje prakse i podnese šire obrazloženje svog predloga u vezi sa automatizacijom u industrijski manje razvijenim zemljama (rad na ovom elaboratu je u toku).

U radu Radne grupe za arbitražu (zasedala od 11 do 22 maja i od 23 do 27 novembra) Jugoslavija je aktivno učestvovala na izradi Evropske konvencije o arbitraži i Pravilniku o arbitraži.

Za učesnike Međunarodne konferencije Radne grupe za studije seoske elektrifikacije (u okviru Komiteta za električnu energiju) vlade Ujedinjenog Kraljevstva i Irske organizovale su studijsko putovanje od 6 do 26 septembra po Engleskoj, Škotskoj i Irskoj u cilju upoznavanja dostignuća iz oblasti elektrifikacije sela i poljoprivrede. Na tom studijskom putovanju Jugoslaviju je predstavljao jedan delegat.

Komiteta za unutrašnji transport održao je XIX Zasedanje u Ženevi od 14 do 18 decembra. U diskusiji o razvoju drumske mreže u jugoistočnoj Evropi primljen je izveštaj Radne grupe sa njenog sastanka održanog u Beogradu juna 1959, kao i obaveštenje jugoslovenske i austrijske delegacije o merama koje su nadležni organi dve zemlje preduzeli posle sastanka Radne grupe. Jugoslavija je ratifikovala 12 instrumenata od 26 donesenih u okviru ECE (od kojih je 16 stupilo na snagu).

IZVOR: Godišnji izveštaj Ekonomske komisije za Evropu (E.3.227 ECE 356) i dokumentacija DSIP-a.

Ž. Č.

JUGOSLAVIJA U GATT-u (OPŠTI SPORAZUM ZA TRGOVINU I CARINE)

Jugoslavija je postala pridruženi član »Opšteg sporazuma za trgovinu i carine« — »General Agreement on Tariffs and Trade« (GATT), 16. novembra 1959.

GATT je nastao¹ kao rezultat napora Ujedinjenih nacija da se stvori jedna specijalizovana agencija kao svetska organizacija u oblasti spoljne trgovine. Iako je GATT menjan i dopunjavan, on predstavlja formalno privremeni a u suštini trajan multilateralni sporazum i sadrži niz propisa za vođenje trgovinske politike koji imaju za cilj uspostavljanje slobodnijeg i šireg svetskog tržišta putem multilateralne trgovine, a na bazi klauzule najpovoljnije nacije i načela nediskriminacije pri uvozu, izvozu i tranzitu. U vezi s tim GATT predviđa liberalizaciju tj. ukidanje kvantitativnih ograničenja, osim ukoliko ona nisu opravdana platno-bilansnim razlicima, čuvanjem monetarnih rezervi i razlozima potrebe razvoja privrede. GATT zabranjuje preferencijale (osim izuzetno), sadrži propise o dempingu, veštačkom stimuliranju izvozca i načinu poslovanja državnih preduzeća i dr. Od svih tih propisa ima privremenih i trajnih izuzetaka, kao i posebnih, blažih pravila u pogledu ekonomski nerazvijenih zemalja. Pravila GATT-a i njegov rad uopšte imaju za cilj izbegavanje preteranog protekcionizma i jednostranih postupaka u trgovinskoj politici zemalja-potpisnica, obezbeđivanje podjednakeg tretmana robe makog porekla i makoje destinacije. GATT, osim toga, rešava trgovinske sporove između pojedinih članova ili grupa članova.

Broj članova GATT-a² je u stalnom porastu. Od 1948 do danas taj broj se povećao od 23 na 41 člana, od kojih su 4 privremena člana (Švajcarska, Kambodža, Izrael i Tunis) i jedan pridruženi (Jugoslavija). U toku je postupak oko stupanja na snagu Deklaracije o pridruženom članstvu Poljske, koja bi bila 42 član.

PRIDRUŽENO ČLANSTVO JUGOSLAVIJE. Jugoslavija je prvi put poslala posmatrača na V Zasedanje GATT-a (održano u Torkiju — Velika Britanija, novembra 1950). Jugoslavija je već tada bila zainteresovana za rad ove međunarodne organizacije, koja svetske trgovinske probleme razmatra na bazi ravnopravnosti, jer je cilj Jugoslavije, čija se spolnotrgovinska razmena obavlja i sa članovima GATT-a, da postigne proširenje razmene na bazi jednakog postupanja i bez diskriminacije sa svim zemljama.

Na IX Zasedanju GATT-a (na kome je otpočeo rad na reviziji i poboljšanju njegovih odredaba, 1954—1955) jugoslovenska delegacija je učestvovala u generalnoj debati i prvi put je neformalno postavila pitanje traženja pogodnih forme za »pridruživanje« za zemlje koje, iz bilo kojih razloga, nisu u mogućnosti da odmah preuzmu obaveze punog članstva. Takav jugoslovenski stav bio je rezultat traženja realističkog rešenja za saradnju sa GATT-om, koje bi vodilo računa o

činjenici da u Jugoslaviji nije postojala carinska tarifa kao regulator uvoza, što je sa gledišta GATT-a tehnički i materijalni preduslov za puno članstvo.

Obe strane, Jugoslavija i GATT, nastavile su traženje pogodnog rešenja za saradnju. Sredinom 1957 u Jugoslaviji je formirana radna komisija pri Državnom sekretarijatu za finansije, koja je dobila zadatak da izradi nacrt carinskog sistema. To je, između ostalog, omogućilo da se povedu konkretniji razgovori sa GATT-om na XII Zasedanju oktobra 1957.

Na XIII Zasedanju oktobra 1958 Jugoslavija je podnela formalni zahtev za prijem u pridruženo članstvo. Zahtev je načelno prihvaćen i formirana je posebna radna grupa GATT-a, koja je razmotrila ovo pitanje sa predstavnicima Jugoslavije marta 1959, i u svom izveštaju predložila instrumente povezivanja.

Na XIV Zasedanju GATT-a, maja 1959, razmatran je taj izveštaj zajedno sa nacrtom Deklaracije o odnosima između članova GATT-a i Jugoslavije. Izveštaj i Deklaracija bili su usvojeni odlukom od 25 maja 1959 i na njima se zasnivaju sadašnje veze Jugoslavije sa GATT-om.

Deklaracija polazi od činjenice da će Jugoslavija u svojim uzajamnim odnosima sa članovima GATT-a primenjivati odredbe Opšteg sporazuma, a tek u slučaju nepodudarnosti između tih odredbi i jugoslovenskog spolnotrgovinskog sistema Jugoslavija nije obavezna da ih primenjuje, ali tada se odnosi sa članovima GATT-a postavljaju na princip »pravične ravnoteže prava i obaveza u smislu GATT-ovih propisa«. Jugoslavija je prihvatila GATT u onoj meri u kojoj nije nepodudaran sa njenim sistemom, ali Deklaracija sadrži i izjavu namere Jugoslavije da instrumente svoje trgovinske politike postepeno podešava prema propisima GATT-a tako da jednog dana može — zavedenjem carinske tarife — postati punopravan član. Jugoslavija je dobila niz olakšica i stekla mogućnost da aktivno učestvuje u plenarnim zasedanjima GATT-a i radu njegovih tela. Potpisnici Deklaracije će godišnje izvršiti pregled svojih uzajamnih odnosa i razmotriti mogućnosti za njihovo proširenje. Deklaracija predviđa proceduru uzajamnih konsultacija, bilateralnih i multilateralnih. U bilateralnim trgovinskim odnosima sa zemljama-članicama pristupanje GATT-u pruža Jugoslaviji veću sigurnost njenog položaja, pošto kao član GATT-a može od Plenuma GATT-a zahtevati u određenim slučajevima zaštitu svojih interesa ako su ugroženi.

Deklaracija, odnosno stupanje Jugoslavije u pridruženo članstvo GATT-a, predstavlja značajan korak u pravcu multilateralizacije i jačanja postojećih i budućih odnosa Jugoslavije sa velikim brojem zemalja. To je rezultat obostranog procesa evolucije, kako u samom GATT-u tako i u Jugoslaviji. U GATT-u postoji tendencija ka sve većoj univerzalnosti i nastojanje da obuhvati rešavanje svih krupnijih problema iz oblasti međunarodne trgovine i da se zalci za stvaranje puteva uslova za veću ekspanziju svetske trgovinske razmene. Na jugoslovenskoj strani evolucija je izražena u novom Carinskom zakonu usvojenom juna 1959, koji predstavlja jedan od značajnih koraka na putu sređivanja spolnotrgovinskog i deviznog sistema. Sada se pristupa i donošenju carinske uvozne tarife, čime će biti ostvaren preduslov za punu saradnju sa članicama GATT-a.

UČEŠĆE NA XV ZASEĐANJU. Deklaracija o pridruženom članstvu Jugoslavije u GATT-u stupila je na snagu 16. novembra 1959, kada su je potpisale dve trećine (25) članica GATT-a. Nezavisno od toga, XV Zasedanje GATT-a je na prvom plenarnom sastanku 26. oktobra 1959 donelo odluku da Jugoslavija može punopravno učestvovati u radu Zasedanja, bez obzira što u to vreme Deklaracija još nije bila stupila na snagu.

Na XV Zasedanju GATT-a (održanom od 26. oktobra do 20. novembra 1959 u Tokiju) Jugoslavija je prvi put učestvovala u svojstvu pridruženog člana. Dnevni red Zasedanja uglavnom je odražavao važnija zbivanja u razvoju ekonomske i trgovinske situacije u svetu, sa težištem na traženju puteva da se omogući i ostvari što veća ekspanzija svetske trgovine. Naročito su razmatrani problemi liberalizacije i diskriminacije, agrarnog protekcionizma, položaja nerazvijenih zemalja, kao i jačanja integracionih tendencija u svetu, posebno u Zapadnoj Evropi.

¹ Nacrt GATT-a i nacrt Statuta Međunarodne trgovinske organizacije (ITO) izrađeni su na zasedanju Pripremne komisije UN za probleme trgovine i zaposlenja 1947 u Ženevi, koja je bila ustanovljena od strane Ekonomsko-socijalnog saveta UN (ECOSOC). Na konferenciji u Havani 1947—1948 ti nacrti su sa izvesnim izmenama usvojeni pod nazivom »Havanska povelja«. GATT, koji u suštini predstavlja IV glavu »Havanske povelje«, trebalo je da važi do stupanja na snagu »Havanske povelje«, a pošto do toga nije došlo (jer Povelju nije ratifikovao potreban broj država, u prvom redu SAD), 20 zemalja je potpisalo Opšti sporazum za trgovinu i carine (GATT). Zemlje-potpisnice su zaključile da je korisno primenjivati pravila o trgovini i carinskim tarifama koja GATT sadrži i da se redovno sastaju da bi ustanovile da li se i kako sprovedu njegove odredbe. Sve je veći broj zemalja koje su spremne da saraduju sa ovom institucijom koja postepeno dobija univerzalni karakter.

² Članovi GATT-a su: Australija, Austrija, Belgija, Brazilija, Burma, Ceilon, Čehoslovačka, Čile, Danska, Dominikanska Republika, Finska, Francuska, Gana, Grčka, Haiti, Holandija, Indija, Indonezija, Italija, Japan, Južnoafrička Unija, Kanada, Kuba, Luksemburg, Malaja, Nikaragva, Norveška, Novi Zeland, Pakistan, Peru, Rodezija, Sjedinjene Američke Države, Savezna Republika Nemačka, Švedska, Turska, Urugvaj, Velika Britanija.

Jugoslovensku delegaciju na XV Zasedanju sačinjavali su član SIV-a i predsednik Komiteta za spoljnu trgovinu Ljubo Babić, pomoćnik predsednika Komiteta za spoljnu trgovinu Nenad Popović, ambasador FNRI u Japanu Franc Kos, savetnici u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove dr Milan Ristić i Vjenceslav Mesarić.

Prva četiri dana Zasedanja bila su posvećena sastanku ministara spoljne trgovine zemalja-članica. Jugoslovenska delegacija je učestvovala u generalnoj debati na tom sastanku i istakla značaj GATT-a za međunarodnu trgovinsku saradnju i potrebu rešavanja nekih krupnijih problema iz oblasti međunarodne trgovine. Ukazano je na zaostajanje trgovine nerazvijenih zemalja i potrebu da se otklone prepreke i teškoće koje se čine izvozu tih zemalja, naročito u sektoru poljoprivrede (agrarni protekcionizam); izražena je zabrinutost zbog eventualnog dejstva regionalnih integracija na trgovinu trećih zemalja; pozitivno je ocenjena tendencija GATT-a da se krug zemalja koje u njemu saraduju proširi, uzimajući u obzir i rešavanje problema trgovinskih odnosa sa zemljama koje imaju drukčije društveno-ekonomske sisteme.

Jugoslovenska delegacija je na XV Zasedanju istupala takođe i o pojedinim pitanjima posle generalne debate ministara. Ona je podržala napore da se pronađu putevi za ostvarenje ekspanzije međunarodne razmene, za podršku zemljama koje imaju teškoća i stvaranje uslova za slobodnu svetsku trgovinu.

Po pitanju liberalizacije u Zapadnoj Evropi jugoslovenska delegacija se pridržala zahteva većine zemalja da one zemlje koje su uspostavile ravnotežu u svojim platnim bilansima treba što pre da ukinu trgovinske uvozne restrikcije i njihovu diskriminaciju primenu.

U istupanju, naprimer, o ograničenjima poljoprivrednog uvoza od strane industrijskih zemalja Zapadne Evrope jugoslovenski predstavnik je istakao da takva ograničenja smanjuju kupovnu moć zemalja-izvoznika poljoprivrednih proizvoda i da se time ograničava njihov uvoz iz industrijskih zemalja.

Jugoslovenska delegacija je ukazala i na nelogičnost ograničavanja uvoza industrijske robe iz nerazvijenih zemalja, koje sprovede izvesne industrijske zemlje pozivajući se na »niske nadnice« u nerazvijenim zemljama koje, navodno, remete normalnu konkurenciju.

Jugoslovenska delegacija je pozdravila i odluku o prijemu Tunisa u privremeno članstvo GATT-a, a podržala i prijem Poljske.

Jugoslavija je na XV Zasedanju bila izabrana u radnu grupu GATT-a za razmatranje mera koje SAD sprovede u oblasti poljoprivrede i poljoprivrednih viškova. Jugoslovenski predstavnik je istakao važnost konsultacija sa zainteresovanim izvoznim zemljama prilikom otuđivanja viškova i značaj viškova za razvitek nerazvijenih zemalja kao i za zemlje koje su u teškoj platno-bilansnoj situaciji.

XV Zasedanje je predstavljalo priliku za iznošenje jugoslovenskih stavova po nekim krupnijim međunarodnim trgovinskim problemima, ali i za istupanja po konkretnim merama pojedinih zemalja koje se negativno odražavaju na jugoslovensku spoljnu trgovinu.

IZVOR: Dokumentacija Državnog sekretarijata za inostrane poslove i Komiteta za spoljnu trgovinu.

M. R.

JUGOSLAVIJA I KANADA

Odnosi između Jugoslavije i Kanade zasnivaju se na savezničkim vezama iz I i II Svetskog rata. U Kanadi živi znatan broj stanovnika jugoslovenskog porekla, što je takođe jedan od faktora dobrih odnosa između dve zemlje.

Politički i ekonomski odnosi između dve zemlje šire se razvijaju posle II Svetskog rata, upravo u vreme ekonomskog i političkog uspona Kanade u međunarodnim odnosima.

Jugoslovenska politika miroljubive i aktivne koegzistencije naišla je na razumevanje i u Kanadi. Povoljan razvoj uzajamnih odnosa uticao je da su diplomatska predstavništva dve zemlje podignuta na rang ambasada 1951. U 1953 Jugoslavija je otvorila Generalni konzulat u gradu Torontu.

Poslednjih godina Jugoslavija i Kanada uspešno saraduju u Ujedinjenim nacijama. Do tešnje saradnje došlo je naročito u vreme suecke krize kada je na XI Zasedanju Generalne skupštine UN 1956 Kanada pokrenula inicijativu za formiranje snaga Ujedinjenih nacija (UNEF). Predstavници Jugoslavije i Kanade su takođe izvršili razmenu gledišta o proširenju Komisije za razoružanje i nizu drugih pitanja u UN.

Ministar inostranih poslova Kanade Grin u izjavi dopisniku »Borbe« izneo je mišljenje da su jugoslovensko-kanadski odnosi vrlo dobri i da su znatno poboljšani putem saradnje u UN.

EKONOMSKI ODNOSI

Trgovinska razmena Jugoslavije sa Kanadom odvija se na osnovu Ugovora o trgovini i plovidbi zaključenog između Jugoslavije i Velike Britanije 12 marta 1927 koji je i danas na snazi. Robna razmena u prvim godinama posle rata bila je malog obima zbog uzajamnog nepoznavanja tržišta i visokih transportnih troškova. Od 1951 do 1954 zahvaljujući jugoslovenskom uvozu pšenice iz Kanade razmena se naglo povećala, dostigavši u 1952 rekordan

nivo od 4.926,4 miliona din. U 1952 Jugoslavija je kupila od Kanade 150.000 t pšenice. U 1954 dobijeno je na jednogodišnji kredit 100.000 t pšenice. To je bila prva prodaja pšenice na kredit jednoj stranoj zemlji, koju je garantovala kanadska vlada. Ovakav stav kanadske vlade izražavao je nastojanje da se razviju prijateljski odnosi između dve zemlje.

PREGLED ROBNE RAZMENE IZMEĐU JUGOSLAVIJE I KANADE
(U milionima din.)

Godina	Izvoz u Kanadu	Uvoz iz Kanade
1952	11,6	4.926,4
1953	17	2.762
1954	79	2.410
1955	140	42
1956	283	60
1957	136	54
1958	191	75

Jugoslavija je 1952 uvezla iz Kanade valjanog materijala u vrednosti od oko 2 miliona dolara, kupljenog pod mnogo povoljnijim uslovima nego u Zapadnoj Evropi i pored nesrazmerno većih transportnih troškova.

U cilju unapređenja ekonomskih odnosa između dve zemlje, Jugoslavija je učestvovala na Međunarodnom sajmu u Torontu 1950, a predstavnik kanadskog Ministarstva trgovine posetio je Beograd 1954 i tom prilikom vodio razgovore o proširenju robne razmene.

Jugoslovenska privredna delegacija posetila je Kanadu maja 1957 u cilju upoznavanja kanadskog tržišta na polju međusobne razmene. Delegacija je naišla na topao prijem kod kanadskih zvaničnih organa. Konstatovano je da bi se međusobne razmene znatno mogle povećati. Na kanadsko tržište bi se mogli izvoziti poljoprivredni proizvodi, proizvodi od drveta, pletarski proizvodi, predmeti domaće radinosti, kožna galanterija, hemikalije, proizvodi od stakla, ekseri, razna metalna roba, sintermagnezit i niz drugih proizvoda.

Jugoslovenski uvoz iz Kanade takode bi mogao da se povećati.

Uviđajući obostranu korist od povećanja robne razmene, privrednici Jugoslavije i Kanade razmatraju mogućnosti nabavke na kredit razne industrijske opreme u Kanadi.

KULTURNO-NAUČNA SARADNJA

Tokom poslednjih godina bilo je nekoliko manifestacija na kulturnom i naučnom polju. Kulturno-umetnički ansambl »Tanec« gostovao je 1955 u gradu Torontu, u kome živi znatan broj Jugoslovena-iseljenika. U 1956 ansambl »Kolo« nastupao je u Montrealu, Otavi, Torontu i Vankuveru.

Na I Međunarodnom filmskom festivalu u gradu Stratfordu¹ 1957 učestvovala je Jugoslavija sa filmovima »Devojka i hrast« i »Kolo« a 1959 sa filmom »Cesta duga godinu dana«.

Jula 1957 u Kanadi su bile prikazane i dve jugoslovenske izložbe i to: izložba kopija fresaka »Bogorodice Ljeviške«

¹ Stratford je gradić nedaleko od Toronta u kome se do 1957 na t. zv. »Šekspirovom festivalu« održavao festival drame.

iz Prizrena — prikazivana gotovo sedam meseci u zapadnim provincijama Kanade i izložba »60 dela jugoslovenskog modernog slikarstva« — prikazivana u Kanadi od sredine 1957 do sredine 1958.

Početkom 1959 kanadska izložba grafičkih radova prikazivana je u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani.

U 1957 predsednik Atomske komisije Kanade Čarlms Makenzi bio je gost Savezne komisije za nuklearnu energiju. Na poziv Atomske komisije Kanade potpredsednik Savezne komisije za nuklearnu energiju profesor Pavle Savić vratio je posetu početkom 1958.

Grupe slušalaca kanadskog vojnog koledža svake godine posjećuju Jugoslaviju sa ciljem da u kontaktu sa jugoslovenskim zvaničnim predstavnicima u opštim okvirima upoznaju Jugoslaviju. Ova grupa je bila u poseti i aprila 1959.

IZVOR: »Borba«, 8. VI. 1957; »Borba«, 26. VII. 1959, »Borba«, 14. X. 1959. Statistika spoljne trgovine FNRJ 1958, Statistički godišnjak FNRJ za 1954 i 1958.

Ž. K.

POSETA PRETSEDNIKA VLADE KAMBODŽE SIHANUKA

Na poziv vlade FNRJ potpredsednik Ministarskog saveta Kraljevine Kambodže princ Norodom Sihanuk boravio je u Jugoslaviji od 25 novembra do 7 decembra 1959. Princa Norodoma Sihanuka pratili su: potpredsednik Ministarskog saveta i ministar inostranih poslova Son San, ambasador Kambodže u Jugoslaviji Var Kamel, potpredsednik Narodne skupštine Čo Seng, komandant vazduhoplovstva general Ngo Hou, poslanik u Narodnoj skupštini Ang Kim Koan i pomoćnik generalnog sekretara Visokog kraljevskog saveta Fong Margen.

U toku boravka u Jugoslaviji premijer Sihanuk i njegova pratnja posetili su fabriku traktora i motora u Rakovici, fabrike »Litostroj« u Ljubljani, »Iskra« u Kranju, »Tomoš« u Koprju, »Delamaris« u Izoli i rudarski centar u Velenju, Institut za nuklearne nauke »Boris Kidrič« u Vinči i poljoprivredni kombinat »Beograd«, i upoznali se sa društvenim i privrednim razvitkom u FNRJ.

U toku posete vođeni su razgovori o međunarodnim problemima od obostranog interesa, kao i o merama koje bi trebalo preduzeti radi daljeg razvoja saradnje između FNR Jugoslavije i Kraljevine Kambodže. U razgovorima, koji su vođeni u atmosferi poverenja i prijateljstva, sa kambodžanske strane su učestvovali potpredsednik Ministarskog saveta Norodom Sihanuk, potpredsednik Ministarskog saveta i ministar inostranih poslova Son San i ambasador Kambodže u Jugoslaviji Var Kamel, a sa jugoslovenske potpredsednik Republike Josip Broz Tito, potpredsednici Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj i Mijalko Todorović, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović, generalni sekretar Pretsednika Republike Leo Mates i pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove Josip Đerđa.

Pretsednik Republike Josip Broz Tito i princ Norodom Sihanuk izmenjali su zdravice na svečanom ručku koji je potpredsednik Tito priredio 26 novembra u Beogradu.

U svojoj zdravici potpredsednik Tito je, između ostalog, rekao:

»Narodi Jugoslavije toplo su pozdravili ostvarenje težnji naroda Kambodže i mnogih drugih naroda u Aziji i Africi, koji su se tako istrajno borili za svoju nacionalnu nezavisnost i ravnopravan međunarodni položaj. Aktivno učešće tih novih nezavisnih zemalja u međunarodnom životu veoma je ojačalo

snage mira u svijetu i omogućilo da se proklamuju poznatih deset principa Bandunga, u kojima se propovijeda pravičnost, humanizam, ravnopravnost i prijateljstvo među svim narodima i državama, principa koji su izraz i naše politike aktivne koegzistencije.«

Pretsednik Tito je zatim istakao da su tendencije popuštanja zategnutosti u međunarodnim odnosima potvrdile snagu tih principa i neophodnost njihove primene u međunarodnim odnosima. Osim toga, naglasio je da narodi Jugoslavije nisu samo govorili o potrebi primene politike koegzistencije, već su je u praksi dosledno sprovodili uspostavljanjem ličnih kontakata, ostvarivanjem razmene mišljenja između najodgovornijih predstavnika zemalja bez obzira na razlike u društvenim sistemima.

»Spremnost koju sada pokazuju i velike sile u pravcu popuštanja međunarodne zategnutosti — rekao je potpredsednik Tito — izraz je borbe svih naroda, i velikih i malih, da se očuva i učvrsti svjetski mir. Ovakav razvoj u međunarodnim odnosima ne samo da nas ohrabruje, nego nam pruža i potstrek za ulaganje novih napora da se ove pozitivne tendencije pretvore u stalnu praksu.«

Pretsednik Tito je ukazao na jačanje uloge vanblokorskih zemalja u savlađivanju raznih smetnji koje su posledica nagomilanih predrasuda, nepoverenja, negativnih faktora i latentnih žarišta u raznim delovima sveta. Govoreći o položaju zemalja van blokova, potpredsednik Tito je rekao:

»Mi smo, međutim, otvoreno objasnili da pregovaranje među velikima treba da dovede do koegzistencije među narodima a ne među blokovima, da ne smije da ide na račun malih zemalja i zemalja van blokova, da te zemlje treba da učestvuju u rješavanju problema koji ih tangiraju i da definitivna rješenja treba da donose Ujedinjene nacije.«

U svom odgovoru princ Norodom Sihanuk se zahvalio na prijateljskom dočeku i na simpatijama koje su narodi Jugoslavije izražavali narodima Kambodže za vreme teškoća kroz koje su oni prolazili kao i u njihovim naporima za povećanje prosperiteta uprkos krajnje oskudnih sredstava kojima je Kambodža raspolagala.

»Ustvari, naše dve zemlje imaju mnogo zajedničkog — rekao je princ Sihanuk — naročito u pogledu osnovnog stava prema velikim međunarodnim pitanjima. Mi smo se neumorno borili za nemešanje u unutrašnje stvari i za poštovanje suvereniteta svih naroda.

Naša borba za pravo i pravdu dovela nas je do toga da smatramo da je blokorska politika štetna ne samo za nas, već i za ceo svet. Kao i vi, mi se pridržavamo osnovnog principa u spoljnoj politici da odbijemo, uprkos snažnih zahteva, da pristupimo nekom bloku i da se čvrsto povežemo za politiku jedne zemlje ili grupe zemalja...

Mi znamo da su prepreke, koje su neki uspeli da postavje između zemalja, potpuno veštačke i protivne težnjama njihovih naroda. Zato mi smatramo, kao i vi, da je podela sveta na blokove glavni krivac za takvo stanje stvari koje je protivno razvoju čovečanstva i napretku... Mi mislimo, kao i vi, da će jedino raspuštanje blokova dopustiti svetu da nastavi svoj skladni razvoj u atmosferi mira i sloge da bi svaka zemlja mogla da se slobodno razvija, jednom rečju da koegzistira kako sa najjačim tako i sa najslabijim.»

U zajedničkom saopštenju o jugoslovensko-kambodžanskim razgovorima izdatom na kraju razgovora, 7 decembra u Beogradu, kaže se, između ostalog, da je u toku izvršene razmene mišljenja konstatovano da su, zahvaljujući aktivnim naporima svih naroda, a posebno neangažovanih zemalja, kao i vlada velikih sila, umnogome ojačale snage mira u svetu. Obe strane su izrazile nadu da će obnavljanje susreta između predstavnika velikih sila dovesti do popuštanja zategnutosti i rešavanja međunarodnih problema miroljubivim sredstvima. U tom cilju bi trebalo primenjivati principe miroljubive koegzistencije u odnosima svih zemalja, velikih i malih, i stoga je neophodno »da sve zemlje, a naročito one koje ne pripadaju blokovima, pojačaju svoju akciju za zbližavanje i opštu saradnju, pre svega u okviru Organizacije Ujedinjenih nacija.«

U razgovorima je posebna pažnja bila posvećena problemima razoruženja i međunarodne ekonomske pomoći nedovoljno razvijenim zemljama, »čije je rešavanje od bitnog značaja za izgradnju trajnog mira. U neravnomernom ekonomskom razvoju sveta, kao i u postojećim formama nejednakosti i imperijalizma, obe strane vide jedan od osnovnih uzroka nestabilnosti koja vlada u svetu. U tom duhu one su se saglasile o potrebi da nastave i pojačaju svoje napore kako bi doprinele da se ova pitanja što pre reše.«

»Dve strane polažu svoje nade u ostvarenje širokog plana ekonomske i tehničke pomoći za razvoj nedovoljno razvijenih područja, na prvom mestu posredstvom i pod kontrolom OUN ili putem bilateralnih sporazuma bez ikakvih političkih uslova.«

Konstatovano je da su postignuti vidni rezultati u svim oblastima odnosa između dve zemlje, zahvaljujući naročito istovetnosti mišljenja po mnogim međunarodnim problemima i odlučeno je da se saradnja između dve zemlje proširi i učini još plodnijom.

MEĐUNARODNI UGOVORI ZAKLJUČENI U DRUGOJ POLOVINI 1951¹

DVOSTRANI (BILATERALNI) UGOVORI

TRGOVINSKI, PLATNI I FINANSISKI SPORAZUMI

ALBANIJA

Zapisnik sa zasedanja Mešovite komisije, održanog na osnovu čl. 2 Trgovinskog sporazuma od 17 maja 1955, potpisan 28 septembra 1959 u Beogradu (Rs. br. 166, 8 decembar 1959).²

Protokol o robnoj razmeni za 1960, potpisan u Tirani 29 decembra 1959.

AUSTRIJA

Protokol o pregovorima Jugoslovensko-austrijske mešovite komisije održanim shodno čl. 6 Sporazuma o trgovinskoj razmeni od 17 avgusta 1948, potpisan 25 aprila 1959 u Beogradu (Rs. br. 122, 29 septembar 1959).

BUGARSKA

Sporazum o razmeni osnovne robe za 1960—1962, potpisan 6 oktobra 1959 u Sofiji (Rs. br. 188, 23 decembar 1959).

¹ Vidi: »Međunarodni ugovori zaključeni u prvoj polovini 1959 godine«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 262—264 (30—33). Iz tehničkih razloga u tom pregledu nisu mogli biti obuhvaćeni svi ugovori zaključeni u I polovini 1959, pa se daju ovde.

² Oznaka Rs. br. i datum označavaju pod kojim je brojem i kada Savezno izvršno veće ratifikovalo sporazum

Istaknuto je da zaključeni sporazumi o trgovini, plaćanju i tehničkoj saradnji predstavljaju značajnu osnovu za dalji razvoj i dogovoreno je da se u skoroj budućnosti razmene odgovarajuće privredne delegacije.

U cilju daljeg razvoja kulturne saradnje dve strane nameravaju da zaključe kulturnu konvenciju.

Obe strane su se saglasile da nastave sa praksom neposrednih kontakata između državnika Jugoslavije i Kambodže svaki put kad to bude bilo potrebno, pošto je takva praksa i dosada doprinela razumevanju između dva naroda.

Pretsednik Tito prihvatio je poziv kralja Kambodže Norodoma Suramarita da poseti Kambodžu kada mu bude bilo moguće.

Govoreći na konferenciji za štampu 6 decembra 1959 o pretstojećoj poseti predsednika Tita, premijer Sihanuk je rekao:

»Kambodžanski narod primiće sa dubokom radošću i s najvećim oduševljenjem šefa jedne države, čije prijateljstvo prema Kambodži... predstavlja za kambodžansku naciju jedno od najdragocenijih ohrabrenja u njenoj svakodnevnoj borbi za očuvanje nezavisnosti.«

Govoreći o popuštanju zategnutosti između Istoka i Zapada i pripremama za pregovore između predstavnika dva bloka, premijer Sihanuk je izjavio da bi u prvom stadijumu bilo razumno ostaviti velikim silama da se same sporazumu o problemima koji se direktno njih tiču i razdvajaju ih, ali u drugom stadijumu »regulisanja opštih problema nijedna nacija ne bi smela da bude odsutna od razgovora, jer bi to značilo uzaludno očekivati da dođe do trajnog mira.«

Na povratku iz posete zemljama Evrope, među kojima i Jugoslaviji, premijer Sihanuk je u izjavi koju je dao 27 decembra u Nju Delhiju rekao da je spoljna politika Jugoslavije veoma bliska politici njegove zemlje.

IZVOR: »Borba«, 27 novembar 1959; »Zdravice predsednika Republike Josipa Broza Tita i predsednika vlade Kambodže Norodoma Sihanuka; »Borba«, 7 decembar 1959. »Konferencija za štampu premijera Sihanuka; »Borba«, 8 decembar 1959. »Zajedničko saopštenje o jugoslovensko-kambodžanskim razgovorima«, »Borba«, 28 decembar 1959; Izjava na aerodromu u Nju Delhiju.

T. P.

Protokol o robnoj razmeni za 1960, potpisan 6 oktobra 1959 u Sofiji.

Protokol sa zasedanja Mešovite komisije uspostavljene na osnovu čl. 7 Trgovinskog sporazuma od 16 marta 1955, potpisan 6 oktobra 1959 u Sofiji.

Kompenzacioni aranžman (za dopunsku isporuku robe), dopuna Protokola o robnoj razmeni za 1959, potpisan 22 avgusta 1959 u Beogradu.

CEJLON¹

Sporazum o primeni čl. 1 Protokola od 5 maja 1959 uz Trgovinski sporazum od 30 jula 1953, potpisan 18 septembra 1959 u Beogradu (Rs. br. 183, 23 decembar 1959).

ČEHOSLOVAČKA

Protokol o razmeni robe za 1960 godinu, potpisan 26 novembra 1959 u Pragu.

Protokol sa zasedanja Mešovite komisije uspostavljene na osnovu čl. 6 Sporazuma o razmeni robe od 19 februara 1955, potpisan 1 jula 1959 u Pragu (Rs. br. 112, 22 septembar 1959).

DANSKA

Sporazum o regulisanju obeštećenja danskih interesa u Jugoslaviji, potpisan 13 jula 1959 u Beogradu (Rs. br. 123, 29 septembar 1959).

Protokol o razmeni robe za period od 1 novembra 1959 do 31 oktobra 1960, potpisan 25 novembra 1959 u Beogradu.

ETIOPIJA

Sporazum o isporukama robe na bazi kredita, potpisan 6 juna 1959 u Beogradu (Rs. br. 143, 29 septembar 1959).

FRANCUSKA

Trgovinski sporazum, potpisan 29. septembra 1959 u Beogradu (Rs. br. 179, 23. decembar 1959).

Zapisnik VII Zasedanja Jugoslovensko-francuskog komiteta za privrednu saradnju i tehničku pomoć, potpisan 19. oktobra 1959 u Parizu (Rs. br. 167, 14. decembar 1959).

INDONEZIJA

Saglašeni zapisnik o razgovorima između privrednih i trgovinskih delegacija, potpisan 9. septembra 1959 u Beogradu.

Sporazum o isporuci investicionih dobara na kredit, potpisan 9. septembra 1959 u Beogradu (Rs. br. 191, 23. decembar 1959).

ITALIJA

Sporazum o specijalnim isporukama, potpisan 15. jula 1959 u Rimu.

IZRAEL

Protokol Mešovite komisije uspostavljene shodno čl. 10 Trgovinskog sporazuma od 11. decembra 1958, potpisan 18. decembra 1959 u Beogradu.

KAMBODŽA

Sporazum o privredno-tehničkoj saradnji, potpisan 19. oktobra 1959 u Phnom Penh-u.

Trgovinski sporazum, potpisan 19. oktobra 1959 u Phnom Penh-u.

Platni sporazum, potpisan 19. oktobra 1959 u Phnom Penh-u.

MAĐARSKA

Zapisnik o radu Mešovite komisije uspostavljene čl. 5 Trgovinskog sporazuma, potpisan 30. maja 1959 u Budimpešti (Rs. br. 145, 6. oktobar 1959).

Sporazum o razmeni osnovne robe za godine 1960—1962, potpisan 1. avgusta 1959 u Budimpešti (Rs. br. 152, 27. oktobar 1959).

Protokol o robnoj razmeni za 1960, potpisan 1. avgusta 1959 u Budimpešti (Rs. br. 153, 27. oktobar 1959).

MAROKO

Protokol o robnoj razmeni, potpisan 2. jula 1959 u Rabatu (Rs. br. 181, 23. decembar 1959).

NEMAČKA DEMOKRATSKA REPUBLIKA

Protokol o zasedanju Mešovite komisije uspostavljene čl. 11 Sporazuma o robnoj razmeni od 22. decembra 1958, potpisan 8. avgusta 1959 u Beogradu.

Protokol o uzajamnoj robnoj razmeni za 1960, potpisan 8. avgusta 1959 u Beogradu (Rs. br. 185, 23. decembar 1959).

Sporazum o robnoj razmeni i razmeni usluga u godinama 1960—1962, potpisan 8. avgusta 1959 u Beogradu (Rs. br. 186, 23. decembar 1959).

NORVEŠKA

Platni sporazum, potpisan 18. novembra 1959 u Oslu.

POLJSKA

Protokol sa sastanka predstavnika Saveznog zavoda za privredno planiranje FNRJ i Planske komisije NR Poljske, potpisan 14. jula 1959 u Beogradu (Rs. br. 148, 20. oktobar 1959).

Protokol III Zasedanja Jugoslovensko-poljskog komiteta za privrednu saradnju, potpisan 18. oktobra 1959 u Varšavi (Rs. br. 168, 14. decembar 1959).

Protokol o robnoj razmeni za 1960, potpisan 8. oktobra 1959 u Varšavi.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

Protokol o robnoj razmeni za 1959, potpisan 28. januara 1959 u Moskvi (Rs. br. 52, 31. mart 1959).

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Sporazum o oslobođenju dinarskih sredstava u iznosu od 1,499,267.555 din. za izgradnju hidroelektrane Kokin Brod, potpisan 29. maja 1959 u Beogradu (Rs. br. 190, 23. decembar 1959).

Sporazum o zajmu od 5 miliona dolara za nabavku dizel lokomotiva, potpisan 12. juna 1959 u Vašingtonu.

Dopunski sporazum uz Sporazum o poljoprivrednim viškovima od 22. decembra 1958, potpisan 9. jula 1959 u Beogradu.

Memorandum o Sporazumu o regulisanju predratnih jugoslovenskih dolarskih javnih dugova, potpisan 14. avgusta 1959 u Vašingtonu.

Sporazum o zajmu u iznosu od 9 miliona dolara za finansiranje izgradnje termoelektrane Kosovo, potpisan 25. novembra 1959 u Vašingtonu.

Sporazum o specijalnoj ekonomskoj i tehničkoj pomoći u iznosu od 2,3 miliona dolara za 1959/1960, potpisan 22. oktobra 1959 u Beogradu.

Sporazum o zajmu u iznosu od 15 miliona dolara za finansiranje opreme za hidrocentralu Trebišnjica, potpisan 17. decembra 1959 u Vašingtonu.

SUDAN

Sporazum o isporuci jugoslovenske robe na bazi kredita, potpisan 18. jula 1959 u Beogradu (Rs. br. 184, 23. decembar 1959).

Protokol o isporuci brodova, potpisan 25. jula 1959 u Beogradu.

ŠVAJCARSKA

Avent uz Sporazum od 27. septembra 1948 o obeštećenju švajcarskih interesa u Jugoslaviji, potpisan 3. juna 1959 u Bernu (Rs. br. 177, 23. decembar 1959).

Protokol uz Sporazum od 27. septembra 1948 o robnoj razmeni i regulisanju plaćanja, koji se odnosi na multilateralizaciju platnog prometa, potpisan 3. juna 1959 u Bernu (Rs. br. 178, 23. decembar 1959).

Sporazum o likvidaciji nekih finansijskih potraživanja Švajcarske prema Jugoslaviji, potpisan 23. oktobra 1959 u Bernu.

Protokol o provizornom regulisanju predratnih direktnih javnih dugova Jugoslavije Švajcarskoj, potpisan 20. novembra 1959 u Beogradu.

ŠVEDSKA

Sporazum o produženju važnosti Trgovinskog sporazuma od 12. aprila 1957 i Protokola o robnoj razmeni od 5. jula 1957, potpisan 10/30. juna 1959 u Štokholmu (Rs. br. 155, 24. novembar 1959).

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA (Provincija Egipat)

Protokol o dugoročnim isporukama nafte, minerala, ruda i industrijskih proizvoda, potpisan 22. oktobra 1959 u Kairu.

VELIKA BRITANIJA

Sporazum o zajmu u iznosu od 3 miliona funti sterlinga, potpisan 3. februara 1959 u Londonu (Rs. br. 60, 28. april 1959).

NAUČNO-TEHNIČKA SARADNJA

MAĐARSKA

Zapisnik III Zasedanja Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 6. novembra 1959 u Beogradu.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

Zapisnik VI Zasedanja Komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 28. novembra 1959 u Beogradu.

SUDAN

Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji, potpisan 18. jula 1959 u Beogradu (Rs. br. 158, 24. novembar 1959).

SARADNJA NA POLJU SAOBRAĆAJA, VODOPRIVREDE I HIDROTEHNIKE

ALBANIJA

Protokol II Redovnog zasedanja Komisije za vodu i privrednu i Poslovnika o radu Komisije, potpisan 4. jula 1959 u Tirani (Rs. br. 116, 22. septembar 1959).

AUSTRIJA

Protokol VI Zasedanja Mešovite komisije uspostavljene Sporazumom o uvođenju i saobraćaju međudržavnih turističkih autobuskih linija, potpisan 23. septembra 1959 u Portorožu (Rs. br. 162, 8. decembar 1959).

Sporazum o regulisanju prekograničnog drumskog prevoza putnika i robe, potpisan 12. decembra 1959 u Beču.

Sporazum o recipročnom oslobođenju od plaćanja carinskih dažbina za *tampane obrasce koji se nalaze u avionima i služe isključivo za potrebe aviona, njegove posade i putnika, potpisan 25. aprila i 18. novembra 1959 u Beogradu.

Protokol IV Zasedanja Stalne komisije za Muru, potpisan 17. oktobra 1959 u Bad Glajhenbergu.

BUGARSKA

Protokol I Zasedanja Mešovite komisije predviđene čl. 44 Sporazuma o regulisanju drumskog prevoza putnika i robe komercijalnim vozilima od 21. marta 1958, potpisan 25. septembra 1959 u Sofiji (Rs. br. 164, 8. decembar 1959).

GRČKA

Protokol I Zasedanja Mešovite komisije predviđene čl. 42 Sporazuma o regulisanju drumskog prevoza putnika i robe komercijalnim vozilima od 18. juna 1959, potpisan 6. novembra 1959 u Beogradu.

ITALIJA

Konvencija o obavljanju pogranične železničke službe, potpisana 5. oktobra 1959 u Rimu.

Sporazum o regulisanju drumskog prevoza putnika i robe, parafriran 7. novembra 1959 u Beogradu.

Sporazum između državnih železnica o obavljanju pogranične službe na pograničnim prugama i u stanicama smene saobraćaja, potpisan 12. novembra 1959 u Ljubljani.

Protokol V Zasedanja Mešovite komisije uspostavljene čl. 9 Sporazuma o drumskom prevozu putnika od 31. marta 1955, potpisan 23. decembra 1959 u Ljubljani.

MAĐARSKA

Zapisnik Potkomisije za pregled odbranbenih objekata od zajedničkog interesa na Dunavu, Tisi i Dravi, potpisan 24 juna 1959 u Somboru.

Zapisnik Potkomisije za pitanja odbrane od poplava na reci Muri, potpisan 26 juna 1959 u Čakovcu.

Zapisnik IV Zasedanja Komisije za vodoprivredu, potpisan 16 novembra 1959 u Zagrebu.

NORVEŠKA

Sporazum o recipročnom priznavanju baždarskih isprava, potpisan 29 oktobra i 21 decembra 1959 u Beogradu.

RUMUNIJA

Protokol o rezultatima pregovora po pitanju vađenja potopljenih objekata u sektoru Dunava od km 857 do km 865, potpisan 13 jula 1959 u Oršavi (Rs. br. 106, 14 septembar 1959).

Zapisnik VI Zasedanja Hidrotehničke komisije, potpisan 9 decembra 1959 u Bukureštu.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Sporazum o stavljanju van snage, počev od 3 avgusta 1959, Privremenog sporazuma o vazdušnom saobraćaju od 24 decembra 1949, potpisan 3 juna i 20 jula 1959 u Beogradu (Rs. br. 385/2, 12 oktobar 1959).

VELIKA BRITANIJA

Sporazum o putnim ispravama posade aviona civilnog saobraćaja, potpisan 26 juna 1959 u Beogradu (Rs. br. 101, 14 septembar 1959).

GRANIČNI PROBLEMI

ALBANIJA

Sporazum o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti u pograničnom području, potpisan 31 decembra 1959 u Beogradu.

AUSTRIJA

Protokol o sastanku Mešovite komisije za obnovu graničnih znakova i uređenje granice, uspostavljene čl. 5 Konvencije od 19 marta 1958, potpisan 14 juna 1959 u Mariboru (Rs. br. 104, 14 septembar 1959).

BUGARSKA

Protokol uz Konvenciju o sanitarnim, profilaktičkim i protiv-epidemiološkim merama u graničnoj zoni od 11 decembra 1955, potpisan 18 novembra 1959 u Beogradu (Rs. br. 192, 23 decembar 1959).

Zapisnik IX Zasedanja Centralne mešovite komisije za ispitivanje i rešavanje graničnih incidenata, potpisan 21 septembra 1959 u Niškoj Banji (Rs. br. 169, 14 decembar 1959).

MAĐARSKA

Zapisnik XIV Redovnog zasedanja Glavne mešovite komisije za predupređenje i ispitivanje graničnih incidenata, potpisan 27 oktobra 1959 u Beogradu.

RUMUNIJA

Zapisnik VI Redovnog zasedanja Mešovite komisije za ispitivanje rešavanje graničnih incidenata, potpisan 7 septembra 1959 u Bukureštu.

SPORAZUMI IZ OSTALIH OBLASTI

AUSTRIJA

Protokol ad hoc Komisije za rešavanje nekih nerešenih pitanja austrijskih dvovlasnika, potpisan 1 jula 1959 u Slatina Radenci.

Zapisnik o razgovorima stručnjaka u vezi podataka o imovini austrijskih državljana koji su podneli oštetni zahtev na osnovu čl. 27 tač. 2 Državnog ugovora, potpisan 20 novembra 1959 u Beogradu.

BELGIJA

Ministarski cirkular o načinu plaćanja po osnovu izvršenja Administrativnog aranžmana od 3 decembra 1955, kojim se reguliše način primene Konvencije o socijalnom osiguranju od 1 novembra 1954, potpisan 15 oktobra 1959 u Beogradu (Rs. br. 160, 8 decembar 1959).

HOLANDIJA

Administrativni aranžman o načinu primene Opšte Konvencije o socijalnom osiguranju od 1 juna 1956, potpisan 19 juna 1959 u Hagu.

ITALIJA

Zapisnik o razgovorima delegacija o pitanju zaključenja Konvencije o zaštiti bilja, potpisan 2 decembra 1959 u Trstu.

Sporazum o produženju važnosti roka za nostrifikaciju diploma iz čl. 2 tač. d Specijalnog statuta (Prilog II Memoranduma o saglasnosti od 5 oktobra 1954), potpisan 29 juna i 24 avgusta 1959 u Beogradu (Rs. br. 161, 8 decembar 1959).

Zapisnik V Redovnog zasedanja Mešovite odbora predviđenog čl. 8 Specijalnog statuta (Prilog II Memoranduma o saglasnosti od 5 oktobra 1954), potpisan 9 novembra 1959 u Rimu.

RUMUNIJA

Zapisnik sa sastanka Mešovite komisije uspostavljene Sporazumom o zaštiti bilja, potpisan 11 septembra 1959 u Bukureštu (Rs. br. 163, 8 decembar 1959).

VELIKA BRITANIJA

Sporazum o sprovođenju Konvencije o socijalnom osiguranju od 24 maja 1958, potpisan 20 novembra 1959 u Beogradu.

SARADNJA NA POLJU KULTURE, UMETNOSTI, NAUKE I PROSVETE

BELGIJA

Zapisnik sa plenarnog sastanka Stalne mešovite komisije za primenu Sporazuma o kulturnoj saradnji od 5 februara 1957, potpisan 21 decembra 1959 u Beogradu.

TRIPARTITNI UGOVORI

BUGARSKA, GRČKA

Protokol o izmenama i dopunama Konvencije o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, uključujući i malariju, u pograničnoj zoni od 30 marta 1956, potpisan 18 novembra 1959 (Rs. br. 193, 23 decembar 1959).

VIŠESTRANI (MULTILATERALNI) UGOVORI

Drugi dopunski plan rada za program suzbijanja trahoma u Jugoslaviji za period od 1 januara 1959 do 31 decembra 1960, potpisan 5 decembra 1959 u Beogradu.

Sporazum između vlade FNRI i Specijalnog fonda UN o pomoći iz Specijalnog fonda, potpisan 27 oktobra 1959 u Beogradu.

Sporazum između Evropske organizacije za ekonomsku saradnju (OECE) i vlade FNRI o učestvovanju Jugoslavije u radu OECE po pitanjima poljoprivrede i ishrane, potpisan 29 jula 1959 u Parizu.

Rezolucija sa XII Zasedanja Svetske zdravstvene organizacije o izmenama i dopunama Ustava Organizacije, usvojena u Ženevi 28 maja 1959 (Rs. br. 171, 23 decembar 1959).

Sporazum o izmenama i dopunama Sporazuma od 11 aprila 1952 o tehničkoj pomoći UN, potpisan 4 juna i 18 juna 1959 u Njujorku (Rs. br. 174, 23 decembar 1959).

Konvencija o osnivanju međuvladine pomorske savetodavne organizacije, potpisana 6 marta 1948 u Ženevi (Rs. br. 172, 23 decembar 1959).

Konvencija o fiskalnom režimu drumskih vozila za privatnu upotrebu u međunarodnom saobraćaju, potpisana 18 maja 1956 u Ženevi (Rs. br. 173, 23 decembar 1959).

Protokol o standardizaciji drvene ambalaže za voće i povrće, potpisan 1 oktobra 1954 u Ženevi (Rs. br. 151, 27 oktobar 1959).

Protokol i Specijalni protokoli koji se odnose na neka pitanja u vezi sa licima bez državljanstva, potpisani 12 aprila 1930 u Hagu (Rs. br. 150, 27 oktobar 1959).

Drugi dopunski operativni plan za mlečarski program u Jugoslaviji, utvrđen između FNRI i UNICEF-a, potpisan 28 jula 1958 u Beogradu (Rs. br. 149, 27 oktobar 1959).

Konvencija o statusu izbeglica, potpisana 25 jula 1951 u Ženevi (Rs. br. 139, 29 septembar 1959).

Revidirani telefonski i telegrafski Pravilnik Konvencije o telekomunikacijama od 1952 (Rs. br. 138, 29 septembar 1959).

Plan rada za program rehabilitacije invalidne dece u Jugoslaviji, utvrđen između FNRI i UNICEF-a, potpisan 15 decembra 1958 u Beogradu (Rs. br. 85, 16 jun 1959).

IZVOR: Služba ugovora Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

M. L.